

ВРХОВЕН СУД НА МАКЕДОНИЈА

**ЗБИРКА
НА СУДСКИ ОДЛУКИ
1985 — 1989**

КНИГА IV

1992
СКОПЈЕ

КРИВИЧНО ПРАВО

НАЧЕЛНИ СТАВОВИ

На заеднички седници и на советувања на: Сојузниот суд, врховните судови на републиките и на покраините и Врховниот воен суд, во врска со примената на кривичното материјално и процесно право во 1985, 1986, 1987, 1988 и 1989 г. се донесени следниве начелни ставови и заклучоци

I. На XXX заедничка седница одржана на 22 и 23 мај 1986 г.:

Начелен став бр. 1/86

Врз исказот на сведокот кој подоцна во истата кривична работа ќе стане обвинет не може да се засновува судската одлука, а записникот за сослушување на сведокот кој во истиот кривичен предмет станал обвинет се издвојува од списите на предметот.

Начелен став бр. 2/86

Кога цивилно лице се јавува како поттикнувач или помагач на воено лице или на граѓанско лице на служба во вооружените сили во кривичното дело грабеж и покрај тоа уште и како самостоен извршител на кривичното дело грабеж, Воениот суд е надлежен да му суди и на цивилното лице за сите дејствија доколку е надлежен да му суди на военото или граѓанското лице на служба во вооружените сили во смисла на чл. 15 ст. 2 од ЗВС.

Под поимот кривично дело против службената должност, предвидено во КЗ, од чл. 15 ст. 2 од ЗВС, се сметаат кривичните дела против службената должност на службените лица во сојузните органи предвидени во КЗ на СФРЈ и во соодветните глави на републиките и покраинските закони и во други закони.

II. На XXXIV заедничка седница одржана на 17 и 18 јуни 1987 г.:

Начелен став бр. 3/87

Кога осудениот со одлука за помилување делумно е ослободен од извршувањето на казната, па судот, не знаејќи за ова помилување, во постапката за вонредно ублажување на казната, донесе решение со кое се преиначува правосилната пресуда во поглед на одлуката за казната и му ја ублажи казната која по вид и траење е идентична со казната содржана во одлуката за помилување, намалувањето на казната кое е извршено во двете одлуки нема да се собира, туку ќе се земе дека казната е намалена до мерката која е одредена идентично и во едната и во другата одлука.

Кога одлуката за помилување и решението за вонредно ублажување на казната при чие донесување судот не знаел за помилувањето содржат разни одлуки во поглед на видот на казната или траењето на казната, намалување, односно ублажување на казната ќе се пресмета по онаа одлука која е поповолна за осудениот.

Наведените ставови треба да се применуваат и во случаите кога при донесувањето на одлуката за помилување, на органот за помилување не му било познато дека судот донел решение за вонредно ублажување на казната, доколку органот надлежен за помилување дополнително не одреди нешто друго.

Ако се појави сомнение во изрекувањето на казната по повод на овие одлуки, за тоа врз основа на член 136 ст. 1 од ЗКП ќе одлучи претседателот на советот на судот кој судел во прв степен.

Начелен став бр. 4/87

Повредено е начелото на забрана на реформацио ин пејус (член 378 од ЗКП) во случај кога првостепениот суд на новиот главен претрес го осуди обвинетиот по построг кривичен закон, откако, второстепениот суд, кој веќе по повод на жалбата на надлежниот обвинител изјавена само поради одлуката за кривичната санкција, по службена должност (поради суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка) ја укинал второстепената пресуда.

III. На XXXVI заедничка седница одржана на 17 мај 1988 г.:

Начелен став бр. 1/88

При утврдувањето на фактите кои се однесуваат на личноста на малолетникот (чл. 471 ст. 1 од ЗКП), претставникот на органот за старателство (центарот за социјална работа), може да се сослуша како сведок:

а) за околностите што ги опфаќа извештајот на органот за старателство (чл. 471 ст. 2 од ЗКП) и

б) за околностите во врска со прибавувањето податоци за личноста на малолетникот, што на органот за старателство му ги доверил судијата за малолетници (чл. 471 ст. 3 од ЗКП).

Претставникот на органот за старателство може да се сослуша како сведок ако прибавувал податоци кои се однесуваат на личноста на малолетникот.

Начелен став бр. 2/88

Пропишаниот тримесечен рок за поднесување барање за одмерување на трошоците на постапката во чл. 96 ст. 2 од ЗКП е преклузивен рок.

Во случај кога против пресудата или решението со кое се запира постапката е поднесена жалба, лицата од чл. 96 ст. 2 од ЗКП можат да бараат одмерување на трошоците во постапката, во рок од три месеци од денот на доставувањето на правосилната пресуда, односно решението.

Ако против одлуката од претходниот став не е поднесена жалба, судот не е должен на наведените лица повторно да им доставува одлука со клаузула за правосилност. Во таков случај рокот за поднесување барање за одмерување на трошоците во постапката тече од денот на правосилноста на тие одлуки.

Начелен став бр. 3/88

1. Ако за кривично дело, утврдено со сојузен закон, обвинетиот е осуден на казна затвор помалку од една година, за барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда одлучува судот во републиката, односно во покраината (чл. 426 ст. 1 од ЗКП).

2. Кога сите или некои одделни казни затвор за кривичните дела во стек одредени со сојузен закон се утврдени во траење од една година, а е изречена единствена казна затвор најмалку една година, за одлучување за барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда е надлежен Сојузниот суд.

3. Кога обвинетиот е осуден за кривични дела во стек кои се одредени со сојузен и со републички, односно со покраински закон, а е изречена единствена казна најмалку една година затвор или потешка казна, за одлучување по барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда е надлежен:

а) Сојузниот суд за сите кривични дела одредени со сојузен закон под услов барем за едно од овие кривични дела да е утврдена казна затвор најмалку една година, или потешка казна;

б) Врховниот суд на републиката, односно на покраината за кривичните дела предвидени со републички, односно со покраински закон и за кривичните дела предвидени со сојузен закон, ако сите поединечни казни за кривичните дела од сојузниот закон се утврдени на помалку од една година затвор.

4. Врховниот суд на републиката, односно на покраината одлучува за барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, ако обвинетиот е осуден за кривично дело грабеж според републичкиот, односно според покраинскиот кривичен закон и во случај кога кривичното дело грабеж опфаќа и некое кривично дело од КЗ на СФРЈ.

5. При одлучувањето по барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда се применуваат одредбите од чл. 420 ст. 2 во врска со чл. 429 од ЗКП (бенифициум кохезионис) и во корист на обвинетиот кој сам не можел да поднесе такво вонредно правно средство пред истиот суд, ако станува збор за единствена постапка завршена со една правосилна пресуда.

6. Ако за одлучување по барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда во предметот се надлежни Сојузниот суд и судот во републиката, односно во покраината, одлуката прво ја донесува надлежниот суд во републиката, односно во покраината.

Начелен став бр. 4/88

Во текот на издржувањето на казната затвор не тече релативната застареност на извршувањето на казната.

Доколку дојде до прекинување на издржувањето на казната затвор, од која и да е причина, релативната застареност почнува да тече одново и тоа од денот на прекинувањето. Во тој случај апсолутната застареност се смета од денот кога пресудата станала правосилна.

Начелен став бр. 5/88

Кога јавниот обвинител во текот на постапката се откаже од обвинението против обвинетото одговорно лице, така што да остане обвинето само правното лице, или ако судот најде дека до извршу-

вањето на стопанскиот престап не дошло со дејствието на обвинетото одговорно лице, тоа не претставува законска причина, во смисла на чл. 56 ст. 2 од ЗСП за спроведување на постапката само против обвинетото правно лице. Затоа во таков случај треба да се одбие обвинението против обвинетото правно лице.

IV. На LXII заедничка седница одржана на 22 јуни 1989 г.:

Начелен став бр. 1/89

Оштетеното лице не може да преземе гонење за кривични дела против основите на социјалистичкото самоуправно уредување и безбедноста на СФРЈ, па ниту за кривичното дело предизвикување на национална, расна и верска нетрпеливост од чл. 134 ст. 2 од КЗ на СФРЈ.

Ако со извршувањето на кривичното дело против основите на социјалистичкото самоуправно општествено уредување и безбедноста на СФРЈ настанала таква последица со која се повредува или загрозува некое лично или имотно право, оштетеното лице може да преземе гонење само за соодветно друго кривично дело (навреда, присилба, телесна повреда и др.) со приватна, односно со супсидијарна тужба.

Начелен став бр. 2/89

Ако против првостепената пресуда изјавиле жалба само некои од сооптужените, второстепениот суд ја испитува побиваната пресуда по сите основи предвидени во чл. 376 ст. 1 т. 1 и 2 од ЗКП, само по однос на оптужените што се жалеле, а по однос на сооптужените што не изјавиле жалба, ја испитува побиваната пресуда само под условите и во рамките од чл. 380 од ЗКП.

Во таков случај второстепениот суд не е овластен, по однос на сооптужените што не се жалеле да ја укине или да ја преиначи побиваната пресуда поради повреда на одредбите на кривичната постапка или поради повреди на кривичниот закон на штета на оптужениот (чл. 376 ст. 1 точка 1 од ЗКП), ако во однос на оптужениот што не изјавил жалба побиваната пресуда ја преиначи само по однос за одлуката за кривичната санкција.

Начелен став бр. 3/89

Ако на главниот претрес, пред судот што суди само во прв степен, надлежниот тужител го измени фактичкиот опис на делото, така што наместо кривичното дело за кое се води редовна кривична постапка, обвинетиот го обвини за кривично дело за кое се води скратена постапка, постапката продолжува според одредбите што важат за скратена постапка. Во таков случај рокот за жалба против пресудата изнесува осум дена, а по однос на известувањата на странките за седницата на советот на второстепениот суд се применуваат одредбите од чл. 446 ст. 1 од ЗКП.

Начелен став бр. 4/89

Ако советот по повод на приговорот против обвинителниот акт најде дека постои грешка или недостатоци во обвинителниот акт или во самата постапка, или дека е потребно подобро разјаснување на

состојбата на работите за да се испита основаноста на обвинителниот акт и поради тоа да се врати обвинителниот акт со цел забележаните недостатоци да се отстранат, или истрагата да се дополни, односно да се спроведе, а обвинетиот се наоѓа во притвор, притворот нема да се укине само поради тоа што веќе изминал максималниот рок пропишан за траењето на притворот во истрагата, туку во поглед на притворот ќе се постапи во сè според одредбата од чл. 199 ст. 2 од ЗКП.

V. На советувањето одржано на 24 и 25 мај 1986 г.:

Заклучок бр. 1/86

Според чл. 197 ст. 2 од ЗКП во случај кога советот ќе го одбие предлогот на јавниот обвинител или на истражниот судија за продолжување на притворот во истрагата над еден месец, жалбата на јавниот обвинител е дозволена.

Заклучок бр. 2/86

Рокот за жалба за лицата од чл. 360 ст. 2 од ЗКП тече од денот кога на оптужениот му е доставен преписот од пресудата, а од денот кога тој препис е доставен на бранителот само во случаите кога според одредбите на ЗКП е нужно преписот од пресудата да му се достави само на бранителот (чл. 123 ст. 3 од ЗКП и чл. 300 ст. 3 од ЗКП во врска со чл. 70 ст. 3 од ЗКП).

Заклучок бр. 3/86

Во случаите кога во Царинскиот закон е предвиден прекршок за царинска измама, иако дејствието ги содржи обележјата на кривичното дело измама од чл. 161, или грабеж од чл. 162, или ситно дело измама од чл. 168 од КЗ на СРМ, делото ќе се казни како прекршок, а не како кривично дело, бидејќи Царинскиот закон, како посебен, ја исклучува примената на КЗ како општ.

Заклучок бр. 4/86

Барањето за утврдување и признавање на работен стаж поднесено до СИЗ-от за пензиско и инвалидско осигурување, која врз основа на тоа води и постапка според прописите од ЗОУП, изведува докази и врз основа на тоа донесува одлука, не може да претставува основ за донесување одлука, туку само повод за поведување постапка, па без оглед на тоа дали барањето содржи и невистинити наводи, тоа не е во вистинска врска со заблудата на оној кој ја донесува одлуката, па поради тоа во овој случај не е остварена неопходната причинска врска како обележје на кривичното дело измама.

Со поднесувањето на правосилното решение за утврдување и признавање на работен стаж заедно со барањето за утврдување на правото на старосна пензија, исто така не се остварени обележјата на кривичното дело измама, бидејќи правосилното решение за утврдување и признавање работен стаж кое не е изменето во постапката предвидена со закон не може да се смета за лажен факт.

Заклучок бр. 5/86

1. Ако печатените работи наведени во ст. 2 од чл. 3 од ЗСЗСПДВИ, спротивно на тој пропис не се користат исклучиво како

службен материјал за внатрешна работа на државните органи, организации на здружен труд и други организации и заедници, туку и се наменети на јавноста и ако се работи за јавно растурање се печатат на печатарска машина или се умножуваат на друг начин, а се сметаат за печатени работи во смисла на овој закон и на нив ќе се применуваат одредбите на овој закон за забрана на растурање на печатени работи и за постапката за изрекување на оваа мерка ако имаат содржина поради која се забранува растурањето на печатени работи.

1. Диспозитивот на решението за забрана на растурање печатени работи треба да содржи и означување на делото на тие работи (поглавје, страница и слично) поради чија содржина оваа мерка се изрекува, без цитирање на содржината на тоа дело.

2. Забраната на растурање печатени работи може да се изрече само поради делото и содржината наведени во предлогот на јавниот обвинител. Пречекорувањето на ова овластување претставува суштествена повреда на одредбите од кривичната постапка.

3. Наредбата да се одземат сите примероци на печатените работи чие растурање се забранува, ја извршува судот кој донесува решение во прв степен, согласно со одредбите од чл. 134 и 135 од ЗКП кои се однесуваат на одземањето на предметите.

4. Одлуката за забрана на растурање печатени работи се однесува на одредена работа како целина, вклучувајќи ги сите нејзини делови, без оглед на тоа дали одделни делови поради кои се изрекува забраната можат да се одвојат од другите делови. Смеслата на оваа одлука е во тоа печатената работа што е предмет на забрана да не може да се растура како таква, ако кој и да е нејзин дел има содржина поради која оваа забрана се изрекува.

Оваа мерка важи сè дотогаш додека односната печатена работа се појавува со содржина поради која забраната е извршена.

Растурањето на одделна печатена работа може да се продолжи ако од неа се отстранат деловите поради кои е изречена забраната на растурањето, било тоа отстранување да се изврши механички, ако тоа е можно на таков начин, или пак со изоставување на тие делови при повторното печатење.

5. Молба за престанок на мерката забрана на растурање печатени работи може да се поднесе по правосилноста на решението до судот кој за забраната одлучува во прв степен. По поднесената молба судот ќе спроведе постапка и ќе одлучи согласно со одредбите од чл. 515 од ЗКП со кој е утврдена постапката за престанок на мерката за безбедност.

VI. На советувањето одржано на 18 мај 1987 г.:

Заклучок бр. 1

Имателите на малогранични пропусници кои повремено и неевидентирани се вработуваат во Република Австрија не можат да се сметаат за југословенски граѓани на привремена работа во странство во смисла на чл. 81 ст. 2 од ЗДР.

Заклучок бр. 2

1. Во првостепената пресуда што се донесува во смисла на одредбите на чл. 520 од ЗКП осудениот не се огласува за виновен

за дело кое е опфатено со правосилна пресуда на странски суд, туку се утврдува дека со одредена пресуда е осуден за дела наведени во изреката на таа пресуда, така што во пресудата се внесуваат фактичкиот и правниот опис на делата од пресудата на странскиот суд за која се презема извршување и санкција за тоа дело, а потоа се констатира дека делото е казниво и според кривичното законодавство во СФРЈ со наведување на одредбата во која таквото дело е инкриминирано во СФРЈ и за него е пропишана кривична санкција. По тоа со повикување на прописите од кривичниот закон во кој е пропишана казна и на другите прописи за изрекување кривични санкции се изрекува и кривична санкција.

2. Ако со пресудата на странскиот суд се опфатени повеќе кривични дела во стек, за секое дело од пресудата на странскиот суд се утврдува кривична санкција и според одредбите на чл. 48 од КЗ на СФРЈ и се изрекува единствена казна.

3. На ист начин ќе се постапи ако за некои од кривичните дела извршени во стек не може да се спроведе извршувањето (на пр: политички, воени, фискални и други кривични дела), а со пресудата на странскиот суд не се утврдени поединечните казни за секое од тие дела, доколку со посебен договор не е поинаку предвидено.

4. Ако за некое дело од делата опфатени со пресудата на странскиот суд не се прифати извршување, во изреката на пресудата од домашниот суд се одбива барањето за извршување на пресудата на странскиот суд во однос на тоа дело, со тоа што е потребно да се наведат податоците со кои се идентификува пресудата на странскиот суд, фактичкиот опис на кривичното дело и неговата правна оценка, и кривичната санкција изречена со пресудата на странскиот суд.

Тој дел на првостепената пресуда мора да се образложи.

5. Паричната казна како споредна не може да се изрече под никакви услови во пресуда која се донесува во смисла на чл. 520 од ЗКП.

Заклучок бр. 3

Со актот за помилување со кој е дадено ослободување од извршување на казната затвор во целост или делумно, или со кој таквата казна е заменета со поблага казна или со условна осуда, не се гаснат правните последици на осудите кои настапиле поради висината на извршената казна затвор, доколку тие правни последици не се изречно опфатени со актот за помилување, т.е. доколку со таквото помилување тие изречно не се укинуваат или не се одредува нивното пократко траење.

VII. На советувањето одржано на 18 мај 1988 г.:

Заклучок бр. 1

Вредноста на набавните машини за потребите на конкретна ООЗТ, во случај да не можат да бидат вклучени во процесот на производството поради нивната нефункционалност за потребите на истата ООЗТ, иако инаку се функционални за друга ООЗТ, поради

што можат да се продаваат, не претставува обична (стварна) штета во кривична смисла.

Заклучок бр. 2

Кога обвинетиот за кривично дело злоупотреба на положбата или овластувањето прибави противправна имотна корист над 5.000.000 динари, а со други дејствија злоупотреба на положба или овластување прибави само каква и да е друга корист (за себе и за друг) или на друг му нанесе било каква штета, сите тие дејствија на обвинетиот треба правно да се оценат како едно кривично дело кражба, а не покрај тоа уште и како кривично дело злоупотреба на положбата или овластувањето, како посебно кривично дело од ст. 1 на тој законски пропис.

Заклучок бр. 3/88

1. Од повеќе кривични дела на ситна кражба, затајување или измама не може да се конструира продолжено кривично дело кражба, затајување или измама со собирање на износот за прибавување на противправна имотна корист од одделни ситни дела, иако вкупниот износ од таа корист преминува 50.000 динари.

2. Ако ситните дела кражба, затајување или измама од кои е прибавена противправна имотна корист над 50.000 динари, се извршени во таков временски континуитет што да претставуваат една природна целина, ќе се работи за продолжено кривично дело на ситна кражба, затајување или измама.

Заклучок бр. 4/88

Со издавањето меница која е ненаплатлива со намера на тој начин да се прибави стока или некоја друга имотна корист, се врши кривичното дело измама, ако доверителот не знае дека меницата е ненаплатлива.

Кога давачот и примачот на меницата што е издадена како инструмент за осигурување на плаќањето знаат дека таа е ненаплатлива, одговорното лице во организацијата на здружениот труд или во друго општествено правно лице, кое по тој основ ќе ја испорача стоката или ќе изврши друга услуга, или на друг начин ќе ѝ прибави на друга организација на здружен труд или на друго општествено правно лице некаква имотна корист, врши кривично дело злоупотреба на овластување во стопанството, евентуално некое друго кривично дело против стопанството, додека одговорноста на издавачот на меницата се утврдува според општите одредби за поттикнување или помагање.

IX. На советувањето одржано на 24 јуни 1989 г.:

Заклучок бр. 9/89

Дозволено е барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда и против правосилна пресуда донесена во постапка за неправо повторување на кривичната постапка сообразно на чл. 425 во врска со чл. 401 ст. 1 точка 1 од ЗКП.

Заклучок бр. 10/89

Против правосилната пресуда на домашниот суд донесена врз основа на чл. 520 од ЗКП, доколку со меѓународен договор не е

поинаку предвидено, не е дозволено барање за повторување на кривичната постапка од причини предвидени во чл. 404 од ЗКП, додека другите вонредни правни лекови предвидени во ЗКП, како и преиначување на пресудата без повторување на кривичната постапка од чл. 401 од ЗКП се дозволени и за нив одлучува домашниот суд.

Заклучок бр. 11/89

Не е дозволена жалба на јавниот (воен) обвинител на штета на обвинетиот против второстепената пресуда со која е потврдена првостепената пресуда, а со која е изречена казна затвор од 20 години, доколку не изјавил жалба против првостепената пресуда.

Заклучок бр. 12/89

Сојузниот суд при утврдување повреда на сојузен закон е овластен да ја толкува и материјално правната одредба на кривичниот закон на социјалистичките републики и на покраините, ако без толкување на таа одредба не може да се оцени дали е повреден сојузниот закон.

КРИВИЧЕН ЗАКОН

1. Дејствието со кое се одбива истовремен противправен напад може да се насочи само спрема она лице кое врши таков противправен напад, или од кое претстои таков напад, а не и спрема лице кое таков напад не врши или од кое таков напад непосредно не претстои.

Со нужната одбрана се преземаат само неопходните дејствија од себе или од друг да се одбие истовремен противправен напад при што субјективно лицето кое дејствува во нужна одбрана го има предвид интензитетот на противправниот напад и досегот на можните последици од противправниот напад.

Од образложението:

Со обжалената пресуда обвинетиот бил ослободен од обвинение согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП в.в. со чл. 9 од КЗ на СФРЈ и тоа за кривичните дела убиство, според чл. 37 ст. 1 од КЗ на СРМ и за кривичното дело убиство, според чл. 37 ст. 1 од КЗ на СРМ сторено во обид во смисла на чл. 19 од КЗ на СФРЈ. Првостепениот суд констатирал дека обвинетиот ги сторил делата во нужна одбрана и дека тие поради тоа не претставуваат кривични дела.

Врховниот суд на Македонија ја укинал првостепената пресуда, меѓу другото, и поради следново:

Од доказите, исто како и од одбраната на обвинетиот, произлегува дека тој не знаел кој му го нанел ударот, а од друга страна утврдувањата на првостепениот суд дека сега пок. П. се приклучил во нападот врз обвинетиот се доведува под значително сомнение, бидејќи не произлегува од доказите. Напротив, од доказите произлегува дека тој исто како и другите гости од обвинетиот бил примен и нагостен. При таква состојба прифатеното дека обвинетиот дејствувал во нужна одбрана се доведува под значително сомнение. Ова е поради тоа што според мислењето на Врховниот суд дејствијата со кои се одбива истовремен противправен напад можат да бидат насочени само против она лице кое врши таков противправен напад, или од кое таков напад непосредно претстои, а не и спрема лице кое таков напад не врши или од кое таков напад непосредно не претстои...

Со нужната одбрана се преземаат само неопходните дејствија од себе или од друг да се одбие истовремен противправен напад при што субјективно лицето кое дејствува во нужна одбрана ги има предвид напаѓачот, интензитетот на противправниот напад и досегот на можните последици од противправниот напад.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, КЖ, бр. 101/85 од 13. IX 1985 г.)

2. Кога некој е ненадејно нападна од повеќе лица од разни страни и во темница, поради што не бил во можност да оцени каков е тој напад, иако напаѓачите немале никакви средства во рацете кога обвинетиот против нив го употребил ножот со кој и удрил еден од нив, тогаш тој дејствува во нужна одбрана.

Од образложението:

Првостепениот суд го ослободил од обвинението обвинетиот Б. С. во смисла на чл. 350 ст. 1 од ЗКП в. в. чл. 9 ст. 1 од КЗ на СФРЈ за кривичното дело, убиство според чл. 37 ст. 1 од КЗ на СРМ, бидејќи оценил дека делото го сторил во нужна одбрана.

Против пресудата на првостепениот суд изјавил жалба јавниот обвинител поради повреда на кривичниот закон со примена на институтот нужна одбрана, бидејќи ножот употребен од обвинетиот не бил соодветно средство за одбивање на нападот што го вршеле повеќе лица, а кои немале во рацете средства меѓу кои бил и оштетениот.

Врховниот суд ја оцени жалбата како неоснована поради тоа што настанот се случил во темница, а обвинетиот бил нападна од повеќе лица од разни страни... Кога некој ненадејно ќе биде нападна од повеќе лица во темница и од разни страни поради што не е во можност да оцени каков конкретен напад против него е преземен, иако напаѓачите немале никакви средства во рацете, а под такви околности обвинетиот го употребил ножот со кој удрил во еден од напаѓачите (сега покојниот) тогаш тој дејствувал во нужна одбрана.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 24/86 од 5. VI 1986 г.)

3. Фактот што обвинетиот мирисал на алкохол не е доволен доказ за да се утврди дека му била намалена или исклучена неговата кривично-правна одговорност.

Од образложението:

Првостепениот суд ја имал предвид одбраната на обвинетиот дека на критичниот ден бил пијан, дека бил ноторен пијаница, поради што и од одбраната било предложено невропсихијатриско вештачење за психофизичката состојба на обвинетиот во времето на извршувањето на делото. Меѓутоа, ваквата одбрана судот не ја прифатил поради тоа што од изјавите на обвинетиот за сторените инкриминирани дејствија од него, со ништо не се доведува под сомнение неговата пресметливост.

Според оценката на Врховниот суд на Македонија ваквата констатација на првостепениот суд е правилна. На претресот обвинетиот бил наполно јасен кога изјавил: „... Јас крадам, бидејќи на мене ми се потребни пари; живеам со моите родители кои ме издржуваат, меѓутоа, на мене ми е срам на 27 години од нив да барам пари за да излегувам“. Од оваа негова изјава може со сигурност да се констатира дека предметната кражба не ја извршил во непресметлива состојба, исто како што тоа може да се констатира и од

другите негови самопризнанија, односно од искажувањата на оштетената за тоа како тој се однесувал затечен при извршувањето на кражбата. Навистина и оштетената потврдила дека тој на критичниот ден мирисал на алкохол, но овој факт — мирисањето на алкохол, што секако потврдува дека бил под извесно дејство на алкохол, не е доволен доказ — околност од кој ќе се утврди дека му била намалена или исклучена неговата кривично правна одговорност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Км. бр. 142/88 од 18. XI 1988 г.)

4. Само во случај ако обвинетиот под дејство на алкохол го сторил делото во непресметлива состојба би било од важност, во смисла на чл. 12 ст. 3 од КЗ на СФРЈ, да се утврдуваат околностите во врска со тоа дали пред настапувањето на непресметливоста делото било опфатено со умисла или пак во однос на предметното кривично дело кај него постоела небрежност.

Од образложението:

Врховниот суд не наоѓа дека првостепениот суд погрешил со тоа што не го применил чл. 12 ст. 1 од КЗ на СФРЈ. До примена на оваа одредба би дошло само во случај ако обвинетиот го сторил делото во непресметлива состојба, што во случајов е исклучено, бидејќи во тој правец не се појавило сомнение за судот. Утврдувањата на судот во смисла на тоа дека обвинетиот кога донел одлука да вози, пиел, иако знаел дека ќе вози, не фрлаат сомнение врз претходно наведеното утврдување, поради тоа што тие се изнесени во врска со наводите на одбраната за кои горе е наведено, а имено, кога пиел и се доведувал во алкохолизирана состојба дека имал предвид со возилото да управува сведокот М. Ваквите утврдувања, според мислењето на Врховниот суд се вистинити, иако непотребни, бидејќи таквите утврдувања би биле главно од важност само во случај ако обвинетиот под дејство на алкохол го сторил делото во непресметлива состојба, кога во смисла на чл. 12 ст. 3 од КЗ на СФРЈ ќе мора да се утврдува дали пред настапувањето на непресметливоста делото било опфатено со неговата умисла или во однос на предметното кривично дело кај него постоела небрежност. Бидејќи обвинетиот не бил непресметлив, туку пресметлив, од важност било да се утврдува дали дејствувал со умисла или од небрежност. Ова прашање, исто така, судот добро го разјаснил, утврдувајќи дека обвинетиот дејствувал со умисла, а не од небрежност поради што правилно била применета и основната одредба од чл. 240 ст. 1 од КЗ на СРМ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 110/89 од 7. XII 1989 г.)

5. Фактот што обвинетиот не побегнал од местото на незгодата и им укажал помош на повредените за него не е олеснителна околност, туку негова човечка и законска обврска на возач — учесник во сообраќајна незгода.

Од образложението:

Фактот што обвинетиот, како што се наведува во жалбата од бранителот, не побегнал од местото по сообраќајната незгода и ука-

жал помош, не е посебна пофалба за обвинетиот, туку негова пред сè човечка обврска, а потоа и законска обврска на возач — учесник во сообраќајна незгода. Доколку обвинетиот не укажал помош ќе сторел друго кривично дело неукажување помош на лице повредено во сообраќајна незгода.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 122/89 од 25. X 1989 г.)

6. Не постои стек меѓу кривичните дела злоупотреба на службената положба и фалсификување на службена исправа, кога фалсификувањето е начин на злоупотребата. Во таков случај постои само кривичното дело со кое е остварена намерата.

Од образложението:

Окружниот суд во С. го огласил за виновен обвинетиот за две кривични дела: злоупотреба на службената положба, според чл. 177 ст. 1, и фалсификување на службена исправа, според чл. 187 ст. 1 од КЗ на СРМ, поради тоа што како службено лице секретар на СИЗ за домување со намера на својот зет за сестра да му прибави некаква корист ја искористил својата службена положба, овозможувајќи му да купи стан од становите кои не биле наменети за продажба на начин што користејќи постапка за експропријација на недвижен имот на таткото од зетот, склучил договор за здружување на средства за изградба на стан меѓу зет му и СИЗ-от за домување, па го заверил со свој потпис и печат на СИЗ-от, иако зет му немал право да се здобие со такво право по основа на експропријација на имот на неговиот татко.

Со жалбите на обвинетиот меѓу другото, пресудата се напаѓала и за повреда на КЗ во таа смисла што доколку во дејствијата на обвинетиот имало елементи на првото кривично дело, немало на второто, што претставува начин на извршување на првото.

Врховниот суд констатира дека во случајов не се работи за две кривични дела во стек, како што прифатил првостепениот суд, поради тоа што составувањето на службената исправа со неистинита содржина е начин на извршување на кривичното дело злоупотреба на службената положба, поради што е сторено само кривичното дело со кое е остварена намерата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 69/89 од 26. X 1989 г.)

7. Со тоа што обвинетиот во штедната книшка фиктивно го зголемил износот на штедниот влог, а потоа пополнувајќи исплатно ливче и презентирајќи ја штедната книшка го навел благајникот да му исплати износ каков што не му бил заштеден, во реален стек тој сторил две кривични дела: кривичното дело фалсификување на исправа и кривичното дело измама — а не само едно дело измама.

Од образложението:

Неосновани се жалбените наводи дека во кривичното дело измама, според чл. 161 ст. 2 од КЗ на СРМ, биле конзумирани еле-

ментите од кривичното дело фалсификување на исправа, според чл. 222 ст. 1 и 3 од КЗ на СРМ.

Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот П. М. во својата штедна книшка издадена од Стопанска банка — Основна банка во О. 10 пати извршил преиначување на износите на пари, на таков начин што во графите „уплата“ и „состојба“ допишувал нови бројки и така ги зголемувал износите во динари, по што, а со намера за себе да прибави противправна имотна корист, 10 пати ја употребувал преиначената штедна книшка за подигање пари од Основната банка во О. и од поштите во С. Т. Ст. К. Р. со какви дејствија работниците на шалтерите ги доведувал и одржувал во заблуда дека износите во штедната книшка се вистинити, со што ги наведувал да му ги исплатат бараните износи на пари во вкупен износ од 131.000 динари на штета на Стопанската банка.

Ваквото утврдување укажува дека кривичното дело фалсификување на исправа му претходело на кривичното дело измама и дека со тоа кривично дело обвинетиот се послужил за извршување на другото кривично дело. Според тоа, не може да стане збор дека во кривичното дело измама се конзумирани елементите на кривичното дело фалсификување на исправа, туку напротив дека се сторени во реален стек и двете кривични дела.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 165/84 од 12. X 1984 г.)

8. Ловечката пушка со која е извршено кривичното дело убиство во обид која не се чувала на безбедно место ќе се одземе и кога не е сопственост на сторителот, бидејќи тоа го наложуваат интересите на општата безбедност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил, што не е ни спорно, дека малолетникот Р. А. на критичниот ден во настанатата тепачка меѓу него и неговите браќа Ф. А. и М. А., од една страна, и лицата С. Ш. и Н. А., од друга страна, откако видел дека е повреден неговиот брат М. А., се упатил да ја земе ловечката пушка, сопственост на неговиот брат Ф. А., што му ја дала неговата снаа С. А., па откако го забележал оштетениот кој наидува во негов правец, ја вперил пушката во него и испукал два метка при што го погодил во левата рака нанесувајќи му лесна телесна повреда со што да го сторил кривичното дело убиство според чл. 37 ст. 1 од КЗ на СРМ в.в. чл. 19 од КЗ на СФРЈ.

При ваква неспорна фактичка состојба првостепениот суд правилно ја изрекол мерката за безбедност според чл. 69 од КЗ на СФРЈ, бидејќи во ст. 2 од истиот член е речено дека предметите спомнати во ст. 1 на тој член можат да се одземат и кога не се сопственост на сторителот, ако тоа го бараат интересите на општата безбедност или причините на моралот. Во таквите рамки неспорниот факт дека пушката е земена од лице кое не живее во куќата на нејзиниот сопственик упатува на констатација дека таа не била чувана на безбедно место при положба да му била достапна секому за земање. Според тоа, исполнети се условите за изрекување на оваа мерка со која

со одземањето на пушката од интерес на општата безбедност ќе се постигне превентивно спречување во иднина да не се вршат кривични дела, а со тоа се исполнува и заедничката цел на мерките за безбедност согласно со чл. 60 од КЗ на СФРЈ.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 75/85 од 29. V. 1985 г.)

9. Не може да се одземе моторно возило што е сопственост на трето лице и во кое сторителот ги сокрил противправно присвоените девизи, бидејќи тоа не претставувало предмет употребен за извршување на кривичното дело, ниту пак предмет кој може да биде одземен заради интерес на општата безбедност или од причини на моралот.

Од образложението:

Првостепениот суд правилно утврдил дека моторното возило марка БМВ-318-И. е во сопственост на лицето Д. Х. Ј. со стан во Б. и дека возилото било оставено кај обвинетиот Б. М. на чување, потоа дека обвинетиот дел од противправно прибавената имотна корист во износ од 6.000 американски долари и 10.400 италијански лири (со извршување на кривичното дело грабеж) ги сокрил во возилото што било ставено во неговата гаража; по неговото откривање во време кога службените лица вршеле претрес во неговиот стан обвинетиот успеал со возилото да се даде во бегство, а потоа девизните средства ги извадил и ги сокрил надвор од возилото на она место каде што подоцна се пронајдени и одземени.

Горните факти со сигурност потврдуваат дека предметното возило не е сопственост на обвинетиот Б. М. и дека не било употребено ниту пак наменето за извршување на кривичното дело. Нема други укажувања поради кои би можело ова возило да се подведе меѓу предметите чие одземање би било оправдано од интерес на општата безбедност или од причини на моралот.

Не може да се одземе возило што е сопственост на трето лице и во кое обвинетиот само ги сокрил противправно прибавените девизи и потоа со него се дал во бегство, бидејќи таквото возило не се смета за предмет употребен за извршување на кривичното дело, ниту пак за предмет од интерес на општата безбедност или од причини на моралот. Првостепениот суд погрешно го применил КЗ наоѓајќи дека има место за изрекување на мерката за безбедност одземање на предмети во смисла на чл. 69 од КЗ на СФРЈ.

Од овие причини уважувајќи ги наводите на жалбите во тој дел следуваše Врховниот суд да ја укине изречената мерка за безбедност со првостепената пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 108/87 од 6. XI 1987 г.)

10. Доставувањето на правосилната пресуда до судот надлежен за извршување на казната, заради извршување на казната, го прекинува застарувањето на извршувањето на казната во смисла на чл. 99 ст. 3 од КЗ на СФРЈ.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста на јавниот обвинител на Македонија е основано.

Согласно со чл. 97 т. 5 од КЗ на СФРЈ казната не може да се изврши откако ќе поминат 3 години од осудата на казна затвор над 1 година. Рокот за застареноста почнува да тече од моментот на правосилноста на пресудата во смисла на чл. 99 ст. 1 од КЗ на СФРЈ. Пресудата станува правосилна и на денот кога е донесена второстепената пресуда против која не е дозволена жалба. Во случајов од денот кога пресудата на Општинскиот суд во В. станала правосилна (24. VI 1982 г.) до денот кога било извршено нејзиното доставување до Општинскиот суд во Н. како на суд за извршување на казната (23. IX 1985 г.) поминале повеќе од три години и во тој рок не е сторено никакво дејствие заради извршување на казната. Според тоа, застарувањето воопшто не било прекинувано, поради што правилно се наведува во барањето на јавното обвинителство на Македонија дека застареноста настапила на 24. VI 1985 г. Прекилот на застарувањето не настапува со доставувањето на второстепената пресуда на осудениот, бидејќи тоа не е дејствие насочено кон извршување на казната. Општинскиот суд во В. презел дејствие насочено кон извршување на казната дури на 23. IX 1985 г. на кој ден ги доставил пресудите до Општинскиот суд во Н. за извршување на казната. Таквото дејствие, пак, било преземено по протекот од 3 години, бидејќи застарувањето, како што е претходно речено, започнало да тече од денот на правосилноста на пресудата, а тоа е 24. VI 1982 година, како ден кога е донесена второстепената пресуда. Според тоа, застарувањето на извршувањето на казната настапило на 24. VI 1985 г. поради што се погрешни становиштата на првостепениот и второстепениот суд дека во случајов не настапила застареност на извршувањето на казната поради фактот што пресудата на осудениот му била врачена на 4. X 1985 г., на кој ден според нивно мислење настапиле условите за извршување на казната.

Поради тоа и двата суда погрешно го примениле КЗ па следуваше барањето да се уважи, решението да се преиначи и да се констатира застареност на извршувањето на казната по правосилната пресуда на Општинскиот суд во В.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кзз. бр. 13/86 од 24. VI 1986 г.)

11. Како повеќе лица во смисла на чл. 245 ст. 2 од КЗ на СФРЈ се смета и кога две лица се здружиле заради вршење на делата од ст. 1 на истиот член.

Од образложението:

Со пресуда на Окружниот суд во С. К. бр. 64/85 од 28. VIII 1985 година, двајцата обвинети И. С. и А. Б. од Г. се огласени за виновни како соизвршители на кривичното дело неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги од чл. 245 ст. 2 од КЗ на СФРЈ.

Врховниот суд на Македонија со пресуда Кж. бр. 131/85 од 24. X 1985 г., жалбите на обвинетите поднесени преку бранителите ги одбил како неосновани и првостепената пресуда ја потврдил, меѓу другото, и поради следново:

Повеќе лица во смисла на чл. 245 ст. 2 од КЗ на СФРЈ се сметаат и кога две лица ќе се здружат да вршат дела од ст. 1 на истиот

член. Но, се подразбира, за нивната кривична одговорност неопходно е да се утврди дека тие заедно извршиле барем едно дело.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 131/85 од 24. X 1985 г.)

12. Кога убиството е извршено поради постојани и сериозни закани од покојната дека на обвинетата ќе ѝ ги убие децата, делото не е сторено од безобзирна одмазда во смисла на чл. 37 ст. 2 т. 4 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Првостепениот суд ја огласил за виновна обвинетата С. Ј. за кривичното дело убиство според чл. 37 ст. 2 т. 4 од КЗ на СРМ кое како да го сторила од безобзирна одмазда спрема покојната свекрва која ја навредувала дека не била работлива, не била добра, дека и таа како неа ќе остане вдовица, дека ќе ѝ ги отепа децата, ќе ги плати, ќе се омажи за друг маж, па неа и децата ќе ги истера од куќата.

Решавајќи по жалбата на обвинетата, по службена должност, Врховниот суд констатира дека во конкретниот случај не се работи за убиство од безобзирна одмазда, туку за обично убиство и во таа смисла ја преиначи првостепената пресуда.

Врховниот суд смета дека кога убиството е направено поради постојани и сериозни закани и навреди од покојната, особено поради закана дека ќе ѝ ги убие децата, делото не е сторено од безобзирна одмазда во смисла на чл. 37 ст. 2 т. 4 од КЗ на СРМ, поради тоа што за дејствувањето на обвинетата многу придонесла и покојната.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 42/86 од 18. IV 1986 г.)

13. Пречекорување на нужната одбрана во смисла на чл. 9 ст. 3 од КЗ на СФРЈ постои кога сторителот го одбива противправниот напад употребувајќи средство што не било неопходно потребно и дејствува врз витален дел од телото на оштетениот на кој тоа не било неопходно потребно.

Од образложението:

Врз правилно утврдена фактичка состојба првостепениот суд правилно констатирал дека во дејствијата на обвинетиот чија пресметливост и виност не биле спорни се содржани обележјата од кривичното дело убиство во обид со пречекорување на нужната одбрана, според чл. 37 ст. 1 од КЗ на СРМ в.в. чл. 19 и чл. 9 ст. 3 од КЗ на СФРЈ. Ова е поради тоа што обвинетиот несомнено ги сторил дејствијата за од себе да го одбие истовремениот противправен напад врз оштетениот. Меѓутоа, тој ја пречекорил нужната одбрана, бидејќи го пречекорил неопходното што било потребно за да се стори во одбивањето на таквиот напад. Пречекорувањето се гледа како од употребеното средство, така и од местото и начинот на употребата. Обвинетиот бил свесен и бил должен така да дејствува до мера со која можело да се очекува противправниот напад да го одбие. Тоа ќе го

постигнел и со нанесување удар со ножот врз оштетениот, но не и врз виталните органи. Обвинетиот нанесувајќи му ги убодните рани од кои две во пределот на левиот дел од градниот кош и во срцето со пробивање на комората и една во десната страна на градниот кош, ги пречекорил границите на нужната одбрана. Поради тоа првостепениот суд правилно го применил КЗ осудувајќи го за тоа кривично дело.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 25/86 од 27. III 1986 г.)

14. Вршејќи заеднички напад спрема оштетениот при што сите му нанесле телесни повреди обвинетите дејствувале како соизвршители на кривичното дело убиство од чл. 37 од КЗ на СРМ без оглед на фактот што смртоносните повреди ги нанел еден од нив.

Од образложението:

Доказите непобитно укажуваат на нивно (на обвинетите) свесно и со волја дејствување при усмртувањето на сега пок. М. Последново особено се согледува преку договорот направен од нив да го нападнат и претепаат преку барањето на погодни за тоа предмети, преку пренесувањето на предметите до местото на настанот скришно и завиткани во хартија, преку поделбата на предметите на секој еден, а потоа и преку нивното организирано заобиколување на жртвата со цел да ѝ оневозможат да побегне и конечно преку остварувањето на нападот во кој на сега пок. М. му биле нанесени смртоносни повреди. Овие околности кои на несомнен начин се утврдуваат од доказите, како и од нивното решително и без паника напуштање на местото на настанот, не укажуваат дека постоела збунетост кај кого и да е од обвинетите и која би укажувала дека сториле нешто што не сакале.

Врховниот суд најде дека е неоснован и жалбениот навод оти сите тројца не го лишиле од живот сега пок. М. туку само обвинетиот А. кој што му ги нанел смртоносните повреди. Неспорно е дека обвинетиот А. му ги нанел смртоносните повреди, така утврдил и првостепениот суд, меѓутоа, од друга страна е неспорно и учеството на другите двајца обвинети кои свесно и со волја му се приклучиле на првообвинетиот и заедно со него го договориле, организирале и извршиле нападот во кој и самите имале придонес со нанесување повреди на сега пок. М. а за кои судот правилно констатирал дека го забрзале смртниот исход, што е во сообразност со наодот на вештото лице.

Тврдењето во жалбата дека само обвинетиот А. дејствувал со свесна небрежност при извршувањето на делото и дека другите обвинети не биле соизвршители на делото, бидејќи не биле свесни за можноста што настапила и неа не ја сакале, не наоѓа поткрепа во доказите. Напротив, нивниот заеднички договор, подготовките, набавката на смртоносните предмети, начинот како дејствувале при нанесувањето на ударите итн. ја отстрануваат како можна, реална, помислата дека обвинетите, или само првообвинетиот, небрежно и несвесно дејствувале кога го лишиле од живот, бидејќи тие околности со сигурност укажуваат на утврденото дека тие го сакале делото и

со волја пристапиле кон неговото извршување, што значи, дејствувале со умисла како соизвршители.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 9/86 од 3. IV 1986 г.)

15. Не може да се смета дека убиството е извршено на миг иако сторигелот делото го извршил во состојба на силна раздражност, ако во таквата состојба не е доведен по вина на убиената со напад или со тешко навредување.

Од образложението:

Со пресуда на Окружниот суд во Скопје К. бр. 1/85 од 8. IV 1985 г., обвинетиот Т. Г. е огласен за виновен и осуден за кривично дело убиство според чл. 37 ст. 1 од КЗ на СРМ.

Кривичното дело обвинетиот го сторил на тој начин што со секира ја удрил сега пок. С. С. во пределот на главата, бидејќи сметал дека покојната е виновна за тоа што неговата ќерка како бегалка се омажила спротивно на неговата волја.

Врховниот суд на Македонија ја одби жалбата на обвинетиот како неоснована, поради следново:

Не може да се смета дека обвинетиот дејствувал на миг во смисла на одредбата од чл. 38 од КЗ на СРМ, односно дека делото го извршил во силна раздражета состојба, бидејќи сега покојната со своето однесување пред и во моментот на настанот не придонесла обвинетиот да западне во таква состојба.

Поради тоа, не може да се смета дека убиството е извршено на миг, иако сторителот кога го извршувал бил во состојба на силна раздражност ако во таквата состојба не бил доведен по вина на убиената со напад или со тешко навредување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 81/85 од 28. VI 1985 г.)

16. Дете од 5 години е подобен објект за извршување на кривичното дело од чл. 97 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Со пресуда на Окружниот суд во Скопје К. бр. 54/86 од 25. VI 1986 г., обвинетиот А. А. од С. е огласен за виновен за кривичното дело обљуба или противприроден блуд според чл. 97 ст. 2 в.в. ст. 1 од КЗ на СРМ в.в. со чл. 19 од КЗ на СФРЈ.

Жалбата на обвинетиот, поднесена преку бранителот, Врховниот суд на Македонија ја одби како неоснована и првостепената пресуда ја потврди, поради следново:

Во случајов судот правилно констатирал дека нема случај на неподобен обид. Секое дете без оглед на неговата возраст може да биде подобен објект врз него да се изврши обљуба. А тоа што детето е мало и при вршењето на обљубата можело да му бидат повредени неговите генитални органи е сосема друго прашање, зошто во таков случај делото би се квалификувало според потешкиот облик од чл. 97 ст. 3 од КЗ на СРМ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 112/86 од 23. X 1986 г.)

17. Кога полнолетно лице половите страсти ги задоволува на тој начин што половиот орган го стави во уста на малолетно лице на возраст од четири години, кое се смета за немоќно лице, го врши кривичното дело обљуба или противприроден блуд со малолетно лице според чл. 97 ст. 2 од КЗ на СРМ, а не кривичното дело блудни дејствија според чл. 99 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија смета дека поради поинтензивна заштита на интегритетот на личноста на малолетните и децата поимот противприроден блуд треба да се сфати во поширока смисла. Од чл. 97 од КЗ на СРМ се гледа дека малолетниците кои не наполниле 14 години се под посебна кривично-правна заштита. Доколку поимот противприроден блуд се гледа во стеснета форма, малолетниците, односно децата не ќе може да бидат кривично правно заштитени. Во конкретниов случај станува збор за дете од четиригодишна возраст кое се смета за немоќно лице и на кое сите видови на изопаченост за задоволување на половиот нагон можат да предизвикаат многу штетни последици во физичкиот и психичкиот развој. Заради засилена заштита на оваа категорија малолетници, поимот противприроден блуд треба да се толкува во поширока смисла, па дејствијата што му се ставаат на товар на лицето М. претставуваат всушност квалификаторен облик на кривичното дело според чл. 97 ст. 2 од КЗ на СРМ. Ставањето на половиот орган од обвинетиот во устата на оштетеното дете претставува противприроден блуд, а не блудно дејствие.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кр. бр. 58/89 од 29. I. 1990 г.)

18. Кај кривичното дело вонбрачен живот со малолетно лице од чл. 106 од КЗ на СРМ пасивен субјект е малолетното лице од машки или женски пол кое во време на создавањето на вонбрачната заедница наполнило 14, а не наполнило 18 години од животот.

Од образложението:

Пасивен субјект кај кривичното дело вонбрачен живот со малолетно лице, според чл. 106 од КЗ на СРМ, е лице од машки или женски пол кое во време на создавањето на вонбрачната заедница наполнило 14, а сè уште не наполнило 18 години од животот. Од изводот на матичната книга на родените судот правилно утврдил за оштетената И. Л. дека е родена на 20. VIII 1968 г., дека во времето на засновувањето на вонбрачната заедница (22. IX 1985 г.) имала 17 години, 2 месеци и 7 дена, што значи била малолетна, а осудениот Д. М. бил свесен и знаел дека таа е малолетна и тоа со наполнети 17 години. Наводот во барањето дека малолетното лице треба да биде под 16 години возраст е произволен и спротивен на содржината од чл. 106 ст. 1 од КЗ на СРМ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 93/87 од 4. V 1987 г.)

19. Кривичното дело запуштање и малтретирање на малолетно лице според чл. 109 ст. 2 од КЗ на СРМ е довршено во моментот кога сторителот на малолетникот му објаснил и го подучил како треба да пита и да краде, при што, не е нужно да дошло до питање и крадење.

Сторител кој наведува две малолетни лица на питање и крадење извршува две кривични дела, а не едно продолжено кривично дело.

Од образложението:

Првостепениот суд правилно утврдил, а второстепениот суд правилно прифатил, дека обвинетиот од В. дошол во К. и разговарал со родителите на малолетните деца за нивното подучување и носење за да питаат и крадат во И., а по пристигнувањето во В. дека ги подучувал за питање и крадење од куќите во И., но по интервенција на службените лица од СВР двајцата малолетници ги вратил од В. во К. Првостепениот суд, врз основа на ваквите утврдувања, правилно констатирал дека земањето на децата и нивното носење во В. било со намера да се однесат во И. и да се наведат на питање, како и да вршат други дејствија штетни за нивниот развој. Од изнесеново произлегува дека делото било довршено со наведувањето за питање и крадење, а тоа што не дошло до реализирање на умислата не го исклучува неговото постоење.

За постоење на продолжено кривично дело е потребно дејствијата да се извршени против исто лице или да постои идентичност на повреденото лице. Во случајов не е спорно дека обвинетиот двете деца ги земал од различни родители, дека одделно со секој од родителите преговарал во врска со земањето, носењето и надоместокот што требало да им го исплаќа. Заштитниот објект кај ова кривично дело е воспитувањето на децата, па бидејќи се работи за две деца од различни родители не постои идентичност на заштитниот објект. Поради ова, двата суда правилно нашле дека во дејствието на осудениот се содржани обележјата на двете кривични дела според чл. 109 ст. 2 од КЗ на СРМ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 37/86 од 4. III 1986 г.)

20. Продавањето на одредено количество тутун од производителот на овластена организација на здружен труд за организирање на производство и откуп на суров тутун, со која тој нема склучено договор, не може да претставува извршување на кривичното дело недозволена трговија од чл. 137 ст. 3 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Кривичното дело недозволена трговија од чл. 137 ст. 3 од КЗ на СРМ се извршува на таков начин што сторителот неовластено продава, купува или врши размена на стоки или предмети чиј промет е забранет или ограничен. Во чл. 3 од ЗТ е речено дека не е дозволено неовластено држење, користење, купување и продажба на суров тутун, како и калапен тутун. За овие дејствија се пропишани соодветни парични казни според одредбите на споменатиот закон. недозволена трговија од чл. 137 ст. 3 од КЗ на СРМ.

Поради тоа, Врховниот суд смета дека дејствието на осудениот претставува прекршок според чл. 38 ст. 1 од ЗТ, а не кривично дело недозволена трговија од чл. 137 ст. 3 од КЗ на СРМ.

Одредбите на ЗТ кои се однесуваат на тоа производство на суров тутун во лист да се организира според производствените региони од овластените организации кои можат да го организираат производството на тутун и да склучуваат договори со производителите, како и обврските на производителите, производството на суровиот тутун да ѝ го продаваат на овластената организација со која склучиле таков договор, имаат карактер на одредби со кои се регулира производството на суровиот тутун во лист и неговиот откуп од овластените организации. Затоа, во никој случај продавањето на одредено количество тутун од производителот на друга овластена организација на здружен труд за организирање на производството и откупот на суров тутун во лист, но со која производителот нема склучено договор, не може да претставува извршување на кривичното дело недозволена трговија од чл. 37 ст. 3 од КЗ на СРМ. Ова е поради тоа што суровиот тутун во лист производителот бил обврзан да ѝ го продаде на овластена за тоа организација на здружен труд, што во случајов е сторено, а тоа што со неа производителот немал склучено договор во смисла на барањата од ЗТ, претставува само прекршок за производителот и стопански престап за овластената организација доколку би го купила тутунот од овој производител со кого немала склучено договор.

Поради ова Врховниот суд, уважувајќи го барањето како основано, ги преиначи пресудите на пониските судови и осудениот го ослободи од обвинението, сообразно со чл. 350 т. 1 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, КВП. бр. 68/86 од 12 V 1986 г.)

21. Заштитна шума во смисла на чл. 151 ст. 2 од КЗ на СРМ е оваа што во согласност со чл. 79 од ЗШ е прогласена како таква од собранието на општината.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија, исто како и пониските судови, фактичкото прашање за тоа дали пресечените стебла биле или не биле заштитна шума го смета од суштествено значење за определување на кривично-правната одговорност на обвинетите, односно за правната квалификација на делото. Меѓутоа, наспроти пониските судови кои прифатиле дека е тоа заштитна шума само поради намената заради што е засадена и подигната, Врховниот суд наоѓа дека овој решавачки факт треба на несомнен начин да се утврди и тоа со соодветен писмен акт на надлежната општина. Имено, навистина, според својата намена шумите се делат на стопански, заштитни и шуми со посебна намена и дека заштитните шуми служат првенствено за заштита на земјиштето, водните текови, стопанските и други објекти и друг имот во сообразност со чл. 6 ст. 1 и 2 од ЗШ. Меѓутоа, според чл. 79 од истиот закон општината прогласува која е заштитна шума, односно шума наменета за излети. Во списите од кривичниот предмет не постои доказ за споменатата шума, од која обвинетите ги пресекле боровите стебла, дека со соодветен акт на општината е прогласена за заштитна шума.

Поради изложеново за Врховниот суд се појави значително сомнение дали е правилно утврден овој решавачки факт (чл. 423 од ЗКП), а во врска со него и дека неправилно е применет КЗ на штета на обвинетиот (чл. 427 ст. 1 т. 1 во врска со чл. 365 т. 1—4 од ЗКП). Поради ова следуваше да се укинат пресудите на пониските судови и предметот да се врати на повторно разгледување за да се утврди правилно решавачкиот факт, а потоа правилно да биде применет и материјалниот закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ВПП. бр. 113/85 од 9. VII 1985 г.)

22. Обвинетиот, кому како на возач на товарно моторно возило, сопственост на работна организација во која и тој бил вработен, му бил даден клучот за да земе од магацинот гориво за моторното возило, но тој зел и изнел од просторијата и еден анласер што го сокрил во дворот, покривајќи го со картонски кутии, со намера подоцна да го изнесе и противправно да го присвои, го сторил кривичното дело кражба од чл. 155 ст. 1 од КЗ на СРМ, но во обид во смисла на чл. 19 од КЗ на СФРЈ.

Од образложението:

Правилно постапиле пониските судови кога констатирале дека не бил повреден кривичниот закон на штета на обвинетиот и кога констатирале дека во неговите дејствија се конзумирани сите елементи од кривичното дело кражба од чл. 155 ст. 1 од КЗ на СРМ сторено во обид, во смисла на чл. 19 од КЗ на СФРЈ. Пониските судови утврдиле дека обвинетиот Д. Ј. бил вработен како возач во фабриката и дека од одговорниот на возниот парк му биле дадени клучевите од помошниот магацин за да стави гориво во службеното возило, при што од магацинот зел и еден анласер во исправна состојба што го ставил во возилото за да го изнесе од кругот на фабриката и да го присвои за себе. Меѓутоа, откако видел дека на излезот од фабриката се врши контрола и дека ќе биде откриен, го зел анласерот и го сокрил во дворот од фабриката, покривајќи го со картонски кутии, за да не може да биде пронајден од други лица, со намера во друг погоден случај да го изнесе од кругот на фабриката за да го вгради во своето возило.

Правилно заклучиле пониските судови дека кривичното дело останало во обид поради тоа што осудениот не успеал анласерот да го изнесе надвор од кругот на фабриката, туку тој останал во дворот каде што бил пронајден и одземен.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 192/86 од 30. X 1986 г.)

23. Фактот што осудениот ги одзел парите од оштетениот пред други присутни сведоци во автобусот, откако оштетениот заспал, укажува на неговата упорност, безобзирност и дрскост, во повисока степен отколку што е тоа присутно кај сите други кражби сторени според чл. 155 од КЗ на СРМ, поради што, таа и прераснува во тешка кражба од чл. 156 ст. 1 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Второстепениот суд, решавајќи по поднесените жалби правилно ја уважил жалбата на општинскиот јавен обвинител и извршил

преиначување на првостепената пресуда со преквалификација на кривичното дело што му се става на товар на обвинетиот, од кривично дело кражба од чл. 155 ст. 1 во кривично дело тешка кражба од чл. 156 од КЗ на СРМ.

Самиот факт што осудениот ги одзел парите од оштетениот, откако тој заспал, укажува на упорност и безобзирност поголема отколку што е тоа случај кај обичната кражба. Користењето на состојба на спиење е одделно однесување кое во рамките на фактот за претходното познанство и на фактот дека осудениот ги одзел парите од оштетениот кога спиел, на очиглед на многуте патници во автобусот со седишта едно покрај друго, според мислењето на Врховниот суд, обичната кражба ја прави дрска.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 57/87 од 30. III. 1987 г.)

24. Соизвршител кај кривичното дело разбојништво од чл. 158 од КЗ на СРМ е секој оној што учествувал во присилбата и кражбата.

Од образложението:

Првостепениот суд во пресудата изнесува доволно причини од кои јасно се гледа дека за постоењето на претходниот договор заклучокот се наметнал од однесувањето на обвинетите пред да ги преземе противправните дејствија.

Не е потребен договор при извршување на делото разбојништво од повеќе лица. Навистина, првостепениот суд во пресудата го спомнува договорот (што не било излишно) но сепак, темелно се впуштил токму во утврдувањето на присилбата и особено на постоењето на намерата кај обвинетите преку кражбата, односно одземањето на парите од оштетениот сите да стекнат противправна имотна корист. Бидејќи судот утврдил дека и тројцата обвинети употребиле сила врз оштетениот и учествувале во одземањето на парите, Врховниот суд наоѓа дека е правилна констатацијата на првостепениот суд дека тројцата дејствувале како соизвршители.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 92/89 од 19. X 1989 г.)

25. Раководителот на продавница ги злоупотребил овластувањата на одговорно лице со тоа што преку продавницата вршел продажба на предмети со кои не бил задолжен и со парите што ги добил од продажбата на предметите го покрил кусокот во продавницата, а стекнал и противправна имотна корист сообразно со чл. 177 ст. 5 в. в. ст. 1 и 3 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Кривичното дело од чл. 177 ст. 5 в. в. ст. 3 од КЗ на СРМ го извршува и одговорното лице (ст. 4) кое со пречекорувањето на службените овластувања (од ст. 1) прибавило имотна корист, доколку имало таква намера за прибавување. Дали со таквата стекната имот-

на корист некој ќе биде оштетен или пак не нема релевантно значење, бидејќи од важност е дали осудениот со злоупотреба или пречекорување на границите на своите овластувања стекнал имотна корист. Фактот што износот добиен од продажбата го внел во продавницата за покривање на појавениот кусок укажува дека тој стекнал имотна корист, бидејќи со средствата што ги добил надоместил свој долг во продавницата.

Врховниот суд поради гореизнесеното констатира дека на штета на осудениот не бил повреден КЗ во смисла на чл. 427 т. 1 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 133/86 од 19. VI 1986 г.)

26. Обвинетиот како одговорно лице — машинобравар, сервисер и контролор на бензиска пумпа, иако вон работно време, со тоа што помогнал да се вратат бројчениците од пумпите, го сторил делото од чл. 177 ст. 1 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија од неспорно утврдената фактичка положба, со која со ниеден утврден факт или доказ не се доведува под сомнение вистинитоста, произлегува дека осудениот го сторил токму ова дело за кое бил осуден според чл. 177 ст. 1 од КЗ на СРМ. Како машинобравар сервисер на бензиска пумпа а во исто време и контролор при РО чии биле и бензиските пумпи што се разбиени со содејство и на овој осуден. Дејствијата сторени од осудениот биле насочени кон тоа за себе и за други да прибави противправна имотна корист. Со неговата помош биле вратени бројчениците на пумпите, па така тие прикажувале помало продадено количество на гориво отколку што всушност било продадено, а разликата со другите ја поделил. Во ваквите негови дејствија се содржани елементите на ова кривично дело за кое и бил осуден, без оглед на фактот дали ги сторил во време кога бил во смена или вон неговото работно време, бидејќи неговата функција на одговорно лице не престанувала со завршетокот на работното време, а тој својата службена положба и овластување ги злоупотребил за да ги стори таквите дејствија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 161/87 од 7. VIII 1987 г.)

27. Фактот што обвинетиот како возач примил и се задолжил со вредносни бонови за гориво со кои на крајот на годината не се отчитал не е доволен за да се заклучи дека тоа го сторил со намера да стекне противправна имотна корист, што е битно обележје на кривичното дело проневера од чл. 178 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Кривичното дело проневера од чл. 178 од КЗ на СРМ го извршува тој што со намера за себе или за друг да прибави противправна имотна корист, присвои пари, хартии од вредност или други под-

вижни предмети кои му биле доверени во службата или воопшто на работа во државен орган, или во организација на здружен труд, или друго општествено правно лице.

Во конкретниов случај обвинетиот во својство на возач на товарно возило при АТШ-Б. само не се отчитал со земените бонови за гориво во 1981 г., за износ од 36.000 динари, и во 1982 г. за износ од 42.000 динари. Меѓутоа, бидејќи нив не ги задржал со намера со нив да прибави за себе противправна имотна корист, во неговите дејствија не се остварени обележјата на кривичното дело за кое се обвинува. За остварување на битието на ова кривично дело сторителот треба да настојува вредносните бонови за гориво трајно да ги задржи и присвои за себе, односно да нема намера да ги врати или плати. Утврдено е дека тој таква намера немал поради што првостепениот суд правилно го ослободил обвинетиот од обвинението за кривичното дело проневера од чл. 178 ст. 1 од КЗ на СРМ, сообразно со чл. 350 т. 3 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 85/86 од 17. VII 1986 г.)

28. Автомат со барабан за муниција претставува огнено оружје чие набавување на граѓаните воопшто не им е дозволено во смисла на чл. 218 ст. 1 од КЗ на СРМ во врска со чл. 6 ст. 1 и чл. 70 ст. 1 од ЗНПНО.

Од образложението:

Пронајдениот автомат со барабан за муниција кај обвинетите што го држеле скриен, неовластено, не може да се смета како трофејно или пак старо оружје во смисла на одредбите од чл. 2 и 4 од ЗНПНО. За да се смета како трофејно оружје тој треба да е личен или семеен спомен од некое востание или ослободителна војна, а за да се смета како старо огнено оружје треба да има историска или уметничка вредност, или да служи за уметнички, спортски или други слични приредби или да биде составен дел на народна носија, но повеќе да не е во употреба. Меѓутоа, од исказите на обвинетите и од другите докази не произлегува дека обвинетите биле учесници во НОБ или дека ова оружје им останало како семеен спомен, односно дека е тоа старо или неупотребливо оружје. Од друга страна се констатира дека е забрането набавка, поседување и носење на ваков автомат како огнено оружје во сообразност со одредбите од чл. 6 ст. 1 и 70 ст. 1 и 2 од споменатиот Закон. Според тоа, правилни се констатациите на пониските судови дека под никакви услови органот за внатрешни работи не можел да им издаде дозвола за набавување, поседување и држење на автомат каков што конкретно е пронајден скриен кај обвинетите и дека пронајдениот автомат со барабан за муниција обвинетите неовластено го поседувале. Несомнено обвинетите сториле дејствија во кои се содржани елементите од кривичното дело од чл. 218 од КЗ на СРМ, па според тоа правилно постапиле пониските судови кога ја констатирале и вината на обвинетите за ова кривично дело. Делото е со општествена опасност која не може да се смета за мала поради тоа што не настапиле други штетни последици. Во случајов последицата е содржана во оние дејствија што ги

сторице обвинетите во врска со ова огнено оружје. Од овие причини следуваше барањето на обвинетите да биде одбиено како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Впп. бр. 110/85 од 9. VII 1985 г.)

29. Правењето препис на фалсификувана возачка дозвола од странско потекло претставува подготвително дејствие преземено заради извршување на кривичното дело заверување на неистинитата содржина од чл. 224 ст. 1 од КЗ на СРМ, па затоа таквото дејствие не може да се смета за „употреба“ на дозволата во смисла на кривичното дело од чл. 222 ст. 3 од КЗ на СРМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според мислењето на Врховниот суд и двата суда (првостепениот и второстепениот) правилно прифатиле дека осудениот со поднесувањето на заверениот препис на фалсификуваната дозвола од германско потекло пред надлежниот орган за внатрешни работи (на СРМ) со барање за издавање на редовна југословенска дозвола, го сторил кривичното дело злоупотреба на неистинитата содржина од чл. 224 ст. 1 од КЗ на СРМ. Имено, тој знаел дека нема положен возачки испит и дека возачката дозвола што ја заверил пред надлежен орган е со неистинитата содржина, но сепак врз основа на неа побарал да му се издаде југословенска возачка дозвола. Така, го довел во заблуда надлежниот орган на СВР во Т. да завери нешто неистинито што треба да служи како доказ во правниот сообраќај издавајќи му југословенска возачка дозвола.

Меѓутоа, бидејќи пред тоа, на друг начин не ја употребил возачката дозвола од германско потекло, (на пример легитимирајќи се со неа како возач пред надлежен сообраќаен милиционер) со горенаведените дејствија, правењето незаверен препис заради добивање на редовна дозвола, тој не го сторил и кривичното дело фалсификување на исправа од чл. 222 ст. 3 од КЗ на СРМ. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија правењето препис на фалсификуваната дозвола од странско потекло претставува подготвително дејствие преземено заради извршување на кривичното дело злоупотреба на неистинитата содржина од чл. 224 ст. 1 од КЗ на СРМ, па затоа, таквото дејствие не може да се смета за „употреба“ на дозволата во смисла на кривичното дело од чл. 222 ст. 3 од КЗ на СРМ.

Согласно со гореизнесеното, овој суд, уважувајќи го делумно барањето, донесе пресуда со која ги преиначи пресудите на пониските судови во смисла на тоа што осудениот го ослободи од обвинението дека го сторил кривичното дело фалсификување на исправа од чл. 222 ст. 3 в. в. ст. 1 од КЗ на СРМ согласно со чл. 350 ст. 1 т. 1 од ЗКП, додека во другиот дел кој се однесува на кривичното дело заверување на неистинитата содржина од чл. 224 ст. 1 од КЗ на СРМ барањето го одби како неосновано . . .

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Впп. бр. 125/85 од 16. X 1985 г.)

30. Оставањето необезбедено магаре покрај сообраќајница може да претставува опасно дејствие, доколку со него се загрозува безбедноста на сообраќајот во смисла на чл. 241 ст. 1 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија магарето, доколку со својата природа не е злокобно, не може да се смета за општо опасно средство, а според тоа и оставањето на такво магаре необезбедено не може да се смета како општо опасно дејствие.

Меѓутоа, оставањето необезбедено магаре покрај сообраќајница претставува сепак начин на загрозување на безбедноста на сообраќајот со предизвикување на опасност за животот или телото на луѓето, или имотот од поголем обем во смисла на чл. 241 од КЗ на СРМ. Со вакви однесувања и дејствија сторени од сопственикот на магарето од кои настапиле штетни последици, би можело да биде сторено ова кривично дело.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кзз. бр. 1/86 од 17. I 1986 г.)

31. Кога обвинетиот стручно не бил оспособен да управува со моторно возило, а ипиејќи се довел во алкохолизирана состојба делото од чл. 243 ст. 2 в.в. 240 ст. 1 од КЗ на СРМ го извршува со умисла, бидејќи е свесен дека со таквото негово однесување може да настани забранетата последица и се согласува со нејзиното настапување.

Од образложението:

Од утврдената фактичка положба произлегува дека обвинетиот не поседувал возачка дозвола бидејќи немал положено ни возачки испит, па според тоа и не бил на соодветен начин стручно подготвен за возач на моторно возило за да се вклучи во сообраќајот. И покрај тоа, на критичниот ден тој управувал со сопственото моторно возило — моторцикл томос автоматик А3 и тоа, со присутен алкохол во крвта 2,33 грам промили, поради што бил очигледно неспособен за безбедно возење. При тоа, дозволил зад него да се качи и оштетената. Под дејство на алкохолот и бидејќи немал соодветна стручна подготовка и знаење за управување, благовремено не ја здогледал опасноста, не ја намалил брзината и така дозволил со рачката од моторот да удри во застанатиот камион, како последица на што дошло до паѓање на оштетената од што таа ги добила повредите. Во ваквите дејствија на обвинетиот се содржани елементите од кривично дело кое му се ставало на товар со обвинението од член 243 ст. 1 в.в. 240 ст. 1 од КЗ на СРМ. Делото го сторил со умисла, а не од небрежност, бидејќи бил свесен дека нема положено возачки испит и дека според тоа не бил стручно оспособен за управување, бил свесен дека како последица на таквото негово однесување може да настани забранетата последица, но сепак во таква состојба под дејство на алкохол седнал и возел, што значи се согласил со нејзиното настапување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 128/89 од 28. VI 1989 г.)

32. Оставање без помош лице кое е повредено со превозно средство на сторителот во сообраќајна незгода постои и покрај тоа што на повреденото лице му укажало помош друго присутно лице.

Не е битно дали повреденото лице можело да биде спасено со укажување помош од страна на сторителот — обвинетиот.

Фактот што обвинетиот бил под дејство на алкохол и според тоа не бил способен за безбедно возење, а со тоа и за безбедно превезување на повреденото лице не е околност која би го ослободила од кривична одговорност, бидејќи помошта не се состои само во превезување на повреденото лице, туку и во укажување прва помош, повикување спасувачка служба, брза помош и слично.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод за погрешна примена на КЗ по однос на кривичното дело неукажување помош на лице повредено во сообраќајна незгода од чл. 244 ст. 1 од КЗ на СРМ.

Оставањето без помош постои независно од тоа дали на повредениот му била укажана помош од некој друг присутен на местото на незгодата поради тоа што би се работело за неизвршување на стриктно субјективна обврска која не може да се направи зависна од оценката на другите околности во врска со незгодата. Понатаму, не е битно дали повредениот можел да биде спасен со укажувањето помош од страна на сторителот — обвинетиот. Фактот што обвинетиот бил под дејство на алкохол и не бил способен за безбедно возење не го ослободува од одговорност, затоа што под „помош“ во смисла на законската одредба не се подразбира само „превезување“, туку и укажување прва помош, повикување спасувачка служба, брза помош и слично. Обвинетиот требало да му укаже прва помош на повредениот, а тоа не го сторил. Од изведените докази неспорно е утврдено дека кај покојниот не настапила моментална смрт и помошта можела да се укаже.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 25/87 од 1. X 1987 г.)

33. Обвинетиот кој изградил куќа без градежна дозвола на место предвидено според просторниот план за земјоделска обработка врши кривично дело од чл. 72 ст. 1 т. 6 од ЗСПУП.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот Ј. С. на сопствено земјиште започнал изградба на индивидуална станбена зграда, но на простор предвиден за друга намена со основниот просторен и урбанистички план, односно на простор предвиден за земјоделска обработка, а тоа го сторил без дозвола за градење. Поради тоа од страна на општинскиот орган за урбанизам и станбено комунални работи било донесено решение за уривање на објектот.

При ваква фактичка состојба Врховниот суд на Македонија смета дека пониските судови правилно констатирале оти во дејствијата на осудениот се консумирани битните елементи од кривичното дело од чл. 72 ст. 1 т. 6 в.в. со чл. 67 од ЗСПУП бидејќи без одобрение за градба издадено од надлежен орган осудениот започнал на

сопствено земјиште градба на станбена зграда на простор предвиден со основниот урбанистички план за земјоделска обработка. Имено, во споменатите членови е предвидено дека ќе се казни за кривично дело лице кое како инвеститор гради објект на простор предвиден за друга намена со просторниот и урбанистички план.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 259/87 од 31. XII 1987 г.)

34. Продолжувањето на притворот од страна на советот и против обвинет за кого истражниот судија тоа не го побарал е постапување спротивно на чл. 197 ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Пред Окружниот суд во С. е поведена истрага против двајца сторители под сомнение дека го сториле кривичното дело разбојништво од чл. 158 од КЗ на СРМ. Против нив бил одреден притвор, а бидејќи до истекот на рокот на определениот притвор судот не ги собрал сите докази, истражниот судија му предложил на кривичниот совет да го продолжи притворот, но само против едниот од обвинетите.

Кривичниот совет на Окружниот суд во смисла на одредбата од чл. 197 ст. 2 од ЗКП го продолжил притворот за уште еден месец, но на двајцата обвинети.

Решавајќи по жалбата на едниот од двајцата обвинети, Врховниот суд, по службена должност, го укина решението, бидејќи констатира повреда на одредбата од чл. 197 ст. 2 од ЗКП, од причина што против едниот обвинет е продолжен притворот, иако за него немало предлог од истражниот судија, ниту од јавниот обвинител, иако во таа одредба е пропишано, покрај другото и дека решението за продолжување на притворот се донесува на образложен предлог од истражниот судија или од јавниот обвинител.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кс. бр. 70/85 од 22. XI 1985 г.)

35. Советот од чл. 23 ст. 6 од ЗКП, а не истражниот судија, е надлежен да одлучува за определување гаранција и за укинување на мерката притвор, доколку јавниот обвинител не дал согласност за укинување на притворот.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија наоѓа дека истражниот судија и кривичниот совет при општинскиот суд во О. погрешно ја примениле одредбата од чл. 198 од ЗКП. Истражниот судија по приемот на понудената гаранција од родителите на обвинетиот за замена на мерката притвор се обратил до јавниот обвинител за тој да се произнесе дали е согласен со понудената гаранција обвинетиот да се пушти и да се брани од слобода. Бидејќи добил негативен одговор, истражниот судија не бил надлежен понатаму да одлучува за определување гаранција и за укинување на притворот, од причина што за тоа немало согласност од јавниот обвинител, поради што, предметот требало

да го достави заради одлука до кривичниот совет на истиот суд кој бил надлежен во случајов да одлучува согласно со чл. 198 од ЗКП. Одредбата од чл. 198 од ЗКП не прави никаква разлика кога притворот во текот на истрагата ќе се укине, притоа, без да се замени со некоја поблага мерка, или пак, кога ќе се укине, а притоа се замени со некоја поблага мерка, но, за тоа, во секој случај, е потребно да има согласност од јавниот обвинител, за да може истражниот судија самиот да донесе одлука со која ќе го укине притворот заменувајќи го со некоја поблага мерка. Доколку нема согласност на јавниот обвинител секогаш одлука донесува кривичниот совет од чл. 23 ст. 6 од ЗКП, а не истражниот судија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кзз. бр. 25/86 од 12. XII 1986 г.)

36. Ако во диспозитивниот дел од пресудата е наведено дека кривичното дело е сторено со свесна небрежност, а во образлжението со несвесна небрежност, пресудата е противречна и неразбирлива со што е сторена суштествена повреда на чл. 364 ст. 1 т. 11 од ЗКП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Општинскиот суд во Б. ја огласил за виновна обвинетата Л. П. за едно кривично дело според чл. 243 ст. 5 в.в. чл. 239 ст. 3 од КЗ на СРМ, при што во диспозитивот од пресудата во описот на дејствието утврдил дека делото го сторила со свесна небрежност. Меѓутоа, во образлжението од пресудата при набројување на олеснителните околности што ги имал предвид при изрекувањето на кривичната санкција условната осуда утврдил дека обвинетата го сторила делото со несвесна небрежност како најлесен степен на вина.

Врховниот суд на Македонија во врска со горенаведеното констатира дека причините за решавачките факти во пресудата се нејасни и противречни поради тоа што на едно место судот утврдил дека кривичното дело е сторено со свесна небрежност, а на друго место дека делото било сторено со несвесна небрежност, па на тој начин се направени суштествени повреди во смисла на чл. 364 ст. 1 т. 11 од ЗКП. Поради ваквата повреда правосилната пресуда е укината.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кзз. бр. 9/88 од 16. IX 1988 г.)

37. Второстепениот суд не сторил суштествена повреда од чл. 364 ст. 1 т. 8 од ЗКП, иако оценувајќи ја жалбата на обвинетиот како неоснована, се повикал, освен на другите докази, и на исказот на сведокот кој не бил сослушан на претресот, ниту бил читан неговиот исказ даден во претходната постапка, бидејќи и од другите докази на кои се повикал е очигледно дека и без исказот на тој сведок би била довесена иста таква одлука.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд, одбивајќи ги жалбите на странките, констатирал дека е напoлно правилна утврдeната фактичка состојба од

првостепениот суд и дека сите факти од решавачко значење за постоење на кривичната одговорност на обвинетиот се правилно утврдени, што било резултат на сите изведени докази од главниот претрес, посочувајќи ги притоа, освен другите докази, и исказот на сведокот Д. К. кој бил сослушан, но само во претходната постапка, а тој исказ на главниот претрес не бил читан.

По барање од осудениот за вонредно преиспитување на правосилна пресуда Врховниот суд на Македонија оцени дека жалбениот суд навистина сторил повреда на одредбата од чл. 347 од ЗКП, бидејќи во неа се вели дека судот својата одлука ја заснова врз доказите и фактите што се изнесени на главниот претрес. Меѓутоа, ваквата повреда во овој конкретен случај не може да се смета како повреда во смисла на чл. 364 ст. 1 т. 8 од ЗКП, бидејќи иако второстепениот суд оценувајќи ја жалбата на осудениот како неоснована се повикал, освен на другите докази, и на исказот на сведокот кој не бил сослушан на претресот, ниту бил прочитан тој исказ од претходната постапка, бидејќи и од другите докази на кои второстепениот суд се повикал, е очигледно дека и без таквиот исказ би била донесена иста таква одлука.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 178/86 од 6. XI 1986 г.)

38. Со тоа што на осудениот не му било дадено право на завршен збор на главниот претрес пресудата не можела да биде правилно и законито донесена поради тоа што е сторена суштествена повреда во смисла на чл. 364 ст. 2 в. в. чл. 339 од ЗКП.

Од образложението:

Со правосилната пресуда осудениот е огласен за виновен за кривичното дело тешки дела против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот според чл. 243 ст. 1 в. в. чл. 240 од КЗ на СРМ и покрај тоа што првостепениот суд на обвинетиот на крајот од главниот претрес не му дал право на завршен збор, што значи, пресудил без да му даде право да се искаже во завршен збор. Жалбениот суд не го уважил жалбениот навод на осудениот во таа смисла и пресудата ја потврдил.

Решавајќи по барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда на осудениот, Врховниот суд на Македонија барањето го уважи, наоѓајќи дека поинските судови ја повредиле императивната одредба од чл. 339 од ЗКП со што е повредено правото на одбрана на осудениот кое е едно од основните права на главниот претрес. Со тоа што на осудениот не му било овозможено да се користи со правото да се искаже во завршен збор на главниот претрес, пресудата не можела да биде правилно и законито донесена, па со тоа во конкретниот случај била сторена суштествена повреда во смисла на чл. 364 ст. 2 в. в. чл. 339 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 236/89 од 19. XI 1989 г.)

39. Кога исказите на сооптужените на исти околности се разликуваат, претседателот на советот може, но не мора, да ги соочи, но дали да се изврши или да не се изврши соочување зависи од оценката дали врз основа на расположливите докази и без соочување може со сигурност да се утврдат спорните околности и факти.

Од образложението:

Во чл. 319 ст. 2 од ЗКП е предвидено доколку исказите на сооптужените за исти околности се разликуваат, претседателот на советот може да изврши соочување меѓу оптужените. Според тоа, право е на судот дали ќе допушти вакво соочување меѓу сооптужените или пак нема да допушти, во зависност и од другите изведени докази од кои се потврдуваат или не се потврдуваат исказите на сооптужените.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 181/86 од 24. IX 1986 г.)

40. Со одбивањето да се изведат докази со кои ќе се утврдат факти и околности кои не се од решавачко значење или пак докази со кои се поткрепуваат веќе утврдените факти, не се врши повреда на правото на одбрана во смисла на чл. 364 ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Согласно со чл. 14 од ЗКП судот е должен да настојува постапката да се спроведе без одолговлекување, но притоа, како што е предвидено во чл. 15 од ЗКП, вистинито и потполно да ги утврди сите факти од значење за донесување на законита одлука. Тоа значи, дека судот ќе изведе толку докази колку што за случајот е потребно вистинито да се утврдат решавачките факти. Така постапил првостепениот суд во случајов кога сослушал повеќе сведоци, па при оценката на изведените докази можел со сигурност да ги утврди решавачките факти.

Со одбивањето да се сослушаат новопредложените сведоци, на исти околности на кои веќе биле сослушани голем број сведоци, во конкретниот случај не му е повредено правото на одбрана на обвинетиот во смисла на чл. 364 ст. 2 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 13/86 од 27. III 1986 г.)

41. Диспозитивниот дел од пресудата е нејасен доколку за продолжено кривично дело сторено со поттикнување нема опис на одделните дејствија на поттикнување.

Од образложението:

Констатациите дека обвинетиот дејствувал како соучесник во кривичното дело што го сториле неговите малолетни деца не се потпираат врз доказите.

Во пресудата не се наведени дејствијата на поттикнување, исто како што не се наведени и дејствијата на извршување. Бидејќи се работи за продолжено кривично дело извршено преку поттикнување, неминовни биле утврдувањата за секое одделно дејствие на поттикнување кое претходело на одделно дејствие на извршување, а според тоа и утврдувањето на времето и местото на секое одделно дејствие, каква потреба во случајов дотолку повеќе би била изразена поради рокот на апсолутната застареност која кај продолжените кривични дела се смета од денот кога се сторени одделните дејствија, посебно за секое дејствие.

Бидејќи се работи за продолжено кривично дело сторено со поттикнување, било потребно сите одделни дејствија на поттикнување, исто како и сите одделни дејствија на извршување, да бидат утврдени правилно во смисла на просторот и времето, а не како што за тоа неправилно и непрецизно е изнесено за сите дејствија со наведување на периодот на извршувањето (од 18. III 1981 до 26. V 1983 г.). Како што за тоа може да се види од записникот, повеќето дејствија се сторени во 1981 г., помал дел во 1982 г., а само неколку во 1983 г. Бидејќи второстепената пресуда била донесена на 7. I 1989 г. и бидејќи се работи за кривично дело со максимално предвидена казна — затвор до 3 години (член 150 ст. 2 од КЗ на СРМ), за тоа дело, односно за одделно сторените дејствија, апсолутна застареност на кривичното гонење настапува по протекот на рокот од 6 (шест) години (во смисла на член 95 ст. 1 т. 5 и чл. 96 ст. 6 од КЗ на СРМ), па станува јасно дека за грото од наводно сторените дејствија веќе настапила апсолутната застареност и пред да биде донесена второстепената пресуда. Ова со сигурност ќе можеше да се констатира доколку со пресудите (на пониските судови) правилно и прецизно беа утврдени наводно одделно сторените дејствија на поттикнување од осудениот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 57/89 од 28. II 1989 г.)

42. Со измена на обвинението од надлежниот тужител со што на обвинетиот му била ставена потешка квалификација за стореното дело не се врши повреда на правото на одбрана на обвинетиот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Точни се наводите на осудениот во барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда дека најпрвин бил обвинет за кривичното дело лесна телесна повреда од член 44 ст. 2 од КЗ на СРМ, за кое е предвидена скратена постапка (според одредбите од глава XXV на ЗКП) и дека на главниот претрес, по распитот на вештото лице, било изменето обвинението во обвинение за дело тешка телесна повреда од член 43 ст. 2 од КЗ на СРМ. Меѓутоа, ваквата измена е наполно во согласност со одредбите од чл. 337 од ЗКП. Осудениот или неговиот бранител не побарале да се одложи главниот претрес заради подготвување на одбраната, ниту пак судот по службена должност нашол за потребно тоа да го стори, по направената измена на обвинението. Судскиот совет (од редовен судија и двајца судии-поротници) бил составен во смисла на одредбата од чл. 23 од ЗКП и бил надлежен да донесе одлука по вака изменетото

обвинение. Во жалбената постапка не било изнесено дека и по оваа основа е повредено правото на обвинетиот. Поради изнесеното Врховниот суд наоѓа дека со фактот што на главниот претрес е изменето обвинението, така што на обвинетиот му е ставена потешка квалификација за стореното дело, не е повредено правото на одбрана на осудениот кое би можело да претставува основа за укинување на пресудата во смисла на чл. 427 ст. 1 т. 2 и 3 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 111/89 од 18. VI 1989 г.)

43. Кога во диспозитивниот дел и во образложението не е изнесен опис за умислата на обвинетиот, пресудата е нејасна и неразбирлива.

Од образложението:

Во диспозитивниот дел од пресудата е речено дека обвинетиот се обидел да го лиши од живот војникот С., а потоа, е опишан начинот на неговото дејствување (по кратка расправија и физичко пресметнување отишол во зградата, зел нож од автоматска пушка, го скрил под блузата и кога излегол пред зградата, го повикал на пресметка оштетениот, кој му се приближил, го удрил со раце по телото и веднаш потрчал, а кога се лизнал и паднал и обвинетиот го пристигнал, му задал еден удар со нож во предната лева страна на градниот кош нанесувајќи му тешка и за животот опасна повреда — убодна рана со повреда на левото белодробно ткиво).

Меѓутоа, пропуштено е да се даде опис на умислата на обвинетиот. Поради ова пропуштање диспозитивниот дел од пресудата е нејасен. Начинот како започнала расправијата, а потоа и физичката пресметка помеѓу обвинетиот и оштетениот, потоа описот на дејствијата што ги презел и сторил обвинетиот, сето тоа, без соодветен опис за субјективниот однос на обвинетиот спрема сè она што презел, може да се насочи и на констатација дека сторил некое друго кривично дело, на пример, тешка телесна повреда од член 43 од КЗ на СРМ. Во диспозитивниот дел тоа не е кажано и затоа останало нејасно зошто го зел ножот и како сакал да се пресмета со оштетениот, односно со каква умисла го удрил само еднаш со ножот — да го лиши од живот, или пак, да му нанесе само тешка телесна повреда, односно со каква свест (претстава) дејствувал во настанот.

Оваа празнина во диспозитивниот дел, без сомнение, е последица на идентичен недостаток во описот и на обвинението. Меѓутоа, без оглед на празнината и нејасно дадениот опис во обвинението, судот бил должен да изрече јасна пресуда за умислата на обвинетиот. Со ваков диспозитив пресудата е нејасна и покрај тоа што во почетокот е назначено „се обидел да го лиши од живот“, а е допишана и правната квалификација на стореното дело. Прашањата за умислата се едни од најважните за кои требало да се вложат соодветни усилби за правилно да се утврдат фактите за нив. Во овој правец и во оваа смисла ниту биле оценувани доказите, ниту пак, врз основа на нив и утврдените решавачки факти било констатирано за субјективниот однос на обвинетиот. Без вакво утврдување не се добива јасна слика за субјективниот однос на обвинетиот. Имено, во образложението се наведени околности кои би можеле да послу-

жат и во поткрепа на мислењето дека обвинетист можеби имал сосема друга умисла. Првостепениот суд не извршил набројување и потоа анализа на фактите со констатација дека врз основа на нив заклучил за субјективниот однос — постоењето на умислата да го лиши од живот. Поради ова, образложението, исто како и диспозитивниот дел, останало нејасно за утврдената умисла на обвинетиот.

Поради ова пресудата целосно беше оценета како нејасна и неразбирлива во смисла на наводите од бранителот на обвинетиот, па следуваше првостепената пресуда да биде укината и предметот да му биде вратен на првостепениот суд на повторно разгледување и одлучување со цел да биде отстранета суштествената повреда во смисла на чл. 364 ст. 1 т. 11 од ЗКП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 104/89 од 9. XI 1989 г.)

44. Против пресудата донесена во неправо повторената кривична постапка во смисла на одредбите од чл. 401 од ЗКП може да се вложи вонредно правно средство — барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

Со спојување на одделно утврдените казни по правосилни пресуди во неправо повторена кривична постапка (чл. 48 од КЗ на СФРЈ и чл. 401 од ЗКП) но во време кога одделно изречените казни не можат да се извршат поради настаната застареност на извршување, се повредува КЗ на штета на осудениот според чл. 427 ст. 1 во врска со чл. 356 ст. 1 т. 5 од ЗКП.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија против пресуда донесена во постапка по вонредно правно средство во смисла на одредбите од чл. 401 од ЗКП, што значи во постапка по таканаречено „неправо повторување на кривичната постапка“ може да се поднесе вонредно правно средство — барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, бидејќи и со таква пресуда може да се сторат некои од предвидените повреди во смисла на одредбите од чл. 427 од ЗКП, поради кои е дозволено поднесување барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда и поради тоа што со одредбите од чл. 425—429 од ЗКП не се исклучува поднесување вакво вонредно правно средство против пресуда донесена во неправо повторување на кривичната постапка.

Меѓутоа, во содржината на барањето на осудениот се истакнува дека е повреден КЗ на штета на осудениот и поради застареност на извршувањето на казните, што, според мислењето на Врховниот суд, може да биде основа да се поднесе вакво барање. Поради ова и во рамките на оваа основа Врховниот суд го разгледа барањето и го констатира следново:

Пресудата на Општинскиот суд во Г. К. бр. 381/78 од 23. XII 1982 г. станала правосилна уште во месец март 1983 г. и со таа пресуда не била изречена единствена казна затвор за двете утврдени казни за двете сторени кривични дела. Единствена казна била изречена дури со пресудата К. бр. 159/84 од 11. III 1988 г. и тоа казна затвор во траење од 11 (единаесет) месеци, но оваа е донесе-

на откако за одделно утврдените казни затвор настапила апсолутна застареност за нивното извршување. Имено, одделно утврдените казни од 10 (десет) и од 6 (шест) месеци можеле да бидат извршени најдолго во рок од 4 години од правосилноста на пресудата, по кој рок, поради настапувањето на застареност на кривичното гонење, ваквите казни и не можеле да се извршат. Во случајов овој рок од 4 (четири) години изминал во март 1987 г. поради што, во времето кога била донесена правосилната пресуда К. бр. 159/84 од 11. III 1988 г. веќе настапила апсолутна застареност на извршувањето на одделно утврдените казни и така не постоела повеќе кривично правна основа за изрекување на една единствена казна затвор со примена на одредбите од чл. 401 од ЗКП и чл. 48 од КЗ на СФРЈ. Оваа пресуда била донесена и спротивно на одредбата од чл. 401 т. 1 и 5 од ЗКП, бидејќи осудениот во својот последен поднесок барал запирање на извршувањето на казната поради застареност на извршувањето, а од друга страна, и надлежниот јавен обвинител не побарал вакви спојувања на казните. Така, со спојувањето на одделно утврдените казни во време кога тие не можеле да бидат извршени поради настанатата застареност на извршувањето, е повреден КЗ на штета на осудениот во смисла на одредбите од чл. 427 ст. 1 т. 1 в.в. 365 ст. 1 т. 5 од ЗКП, бидејќи првостепениот суд во моментот на спојувањето немал такви овластувања според одредбите од ЗКП и КЗ на СФРЈ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 170/88 од 1. X 1988 г.)

45. Кога жалбата на обвинетиот е отфрлена како неблагоприятна, тогаш во смисла на чл. 425 ст. 3 од ЗКП се смета дека обвинетиот не се користел со редовен правен лек, поради што не е дозволено поднесување барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

Од образложението:

Со пресуда на Општинскиот суд во К. обвинетиот Л. Д. од К. е огласен за виновен и осуден на казна затвор во траење од 6 (шест) месеци за кривичното дело тешко дело против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот според чл. 243 ст. 5 в.в. чл. 239 ст. 3 од КЗ на СРМ.

Окружниот суд во С. со своја пресуда ја уважил жалбата на ОЈО и првостепената пресуда ја преиначил во делот на одлуката за казната, така што обвинетиот го осудил на казна затвор во траење од две години. Со истата пресуда е отфрлена како ненавремена жалбата на обвинетиот поднесена преку бранителот.

Врховниот суд на Македонија го отфрлил барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда од обвинетиот, поради следново:

Ако жалбата на обвинетиот е отфрлена како неблагоприятна, ќе се смета како да не е ни поднесена, односно како обвинетиот да не се користел со редовен правен лек. Во одредбата на чл. 425 ст. 3 од ЗКП е пропишано дека обвинетиот кој не се користел со редовниот правен лек против пресудата не може да поднесе барање за вонредно преиспитување на правосилната пресуда, освен ако со

пресудата на второстепениот суд наместо ослободување од казна, судската опомена, условната осуда или парична казна, му биде изречена казна затвор, односно наместо воспитна мерка, казна малолетнички затвор.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 145/86 од 3. VII 1986 г.)

46. Во постапката по барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда не може да се преоценуваат исказите на сведоците во смисла на тоа дали тие се веродостојни или не се.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија наоѓа дека фактичката состојба не се доведува под значително сомнение бидејќи од исказот на оштетената и на сведокот М. А. судот правилно и потполно утврдил дека во критичната вечер била извршена обљуба над тужителката од осудениот при што тој употребил и сила. При оценувањето на доказите првостепениот суд им поверувал на овие сведоци. Во постапката по предлогот за вонредно преиспитување на правосилна пресуда не може да се оценува дали исказите на сведоците се веродостојни или не се.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 51/87 од 17. III 1987 г.)

47. Недоволно изнесените причини во образложението од второстепената пресуда не се основа за поднесување барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

Од образложението:

Утврдените решавачки факти во првостепената пресуда на несомнен начин упатуваат на констатациите дека осудениот со своите противправни дејствија го сторил кривичното дело, што тој не го оспорува и со барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда. Со првостепената пресуда на обвинетиот му била изречена парична казна во износ од 30,000 динари, додека со второстепената, со уважување на жалбата од надлежниот јавен обвинител, затвор во траење од 4 месеци. Со овие казни пониските судови не ги пречеко-риле овластувањата според законот. Со изрекувањето на казната затвор не била повредена ниту една одредба на ЗКП, ниту пак, материјалното право. Недоволно изнесените причини во образложението на второстепената пресуда, како и изнесените причини за изречената казна не се основа за вонредно преиспитување на правосилната пресуда во смисла на одредбите од чл. 427 ст. 1 т. 1—3 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Квп. бр. 45/90 од 20. II 1989 г.)

48. Во постапката за повторно одлучување за воспитната мерка советот за малолетници е должен да ги сослуша јавниот обвинител, малолетникот и неговите родители или старатели и да прибави потребен извештај од установата во која малолетникот ја издржува воспитната мерка и извештаи од органот за старателство.

Од образложението:

Поради тоа што од изрекувањето на воспитнопоправната мерка упатување во воспитнопоправен дом за малолетникот М. В. поминало повеќе од една година, а издржувањето на мерката не почнало, советот за малолетници при Општинскиот суд во С., во смисла на чл. 21 од КЗ на СРМ, закажал и одржал седница заради повторно одлучување и, откако го сослушал јавниот обвинител, го оставил во сила првобитното решение.

Јавното обвинителство на Македонија поднело барање за заштита на законитоста поради тоа што судот пред да одлучи не ги сослушал малолетникот, неговите родители или старатели во смисла на чл. 492 ст. 2 од ЗКП, ниту пак прибавил извештај од надлежниот орган за старателство, туку, само го сослушал јавниот обвинител.

Врховниот суд на Македонија го уважи барањето, бидејќи констатира дека советот за малолетници при првостепениот суд го донел нападнатото решение без да ги сослуша малолетникот и неговите родители и без да прибави извештај од надлежниот орган за старателство, иако е тоа императивно пропишано во чл. 492 ст. 2 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кзз. бр. 19/86 од 16. X 1986 г.)

ГРАЃАНСКО ПРАВО

НАЧЕЛНИ СТАВОВИ

На заеднички седници и советувања на: Сојузниот суд, врховните судови на републиките и на покраините и Врховниот воен суд во врска со примената на граѓанското материјално и процесно право во 1985, 1986, 1987, 1988 и 1989 г. се донесени следниве начелни ставови и заклучоци:

I. На XXVIII заедничка седница одржана на 6 и 7 ноември 1985 г.:

Начелен став бр. 3/85

При утврдувањето на висината на праведниот паричен надоместок за претрпени душевни болки поради намалување на животните активности судот ќе го земе предвид и надоместокот за телесно оштетување на кое оштетениот има право според прописите од инвалидското осигурување, па врз основа на сите околности на случајот по слободна оценка ќе утврди во која мера надоместокот за телесно оштетување ќе влијае врз висината на паричниот надоместок за овој вид на нематеријална штета. Висината на надоместокот се утврдува на ист начин и во случај кога судот правичниот надоместок поради намалување на животната активност ќе го досуди во облик на парична рента.

Правото на оштетениот за надоместок за телесно оштетување се зема предвид и кога оштетениот одбива да поведе постапка кај надлежниот орган заради остварување на надоместокот по тој основ. Во тој случај судот како претходно прашање сам ќе го утврди правото на оштетениот на надоместокот за телесно оштетување, ако од природата и степенот на телесното оштетување произлегува дека оштетениот според прописите од инвалидското осигурување би можел да го оствари тој надоместок.

Начелен став бр. 4/85

Купувачот кој благовремено и уредно не го известил продавачот за недостатокот на предметите, покрај губењето на правото од чл. 488 ст. 1 од ЗОО го губи и правото на надоместок на штета поради повреда на договорот од ст. 2 од истиот член, доколку со Законот не му е изречно признато дека тоа право под одредени претпоставки може да го оствари и кога продавачот не ќе го известил за недостатоците.

Правото на надоместок на штета поради недостаток на предметите што ја претрпел на другите свои добра (чл. 488 ст. 3 од

300) купувачот може да го оствари според општите правила за одговорност за штета и кога пропуштил да го извести продавачот за недостатоците.

Начелен став бр. 5/85

Правата на купувачот спрема продавачот по основ на гарантен лист не се условени со благовремено и уредно известување на продавачот за недостатокот во функционирањето на купените предмети и се гаснат по истекот на една година, сметајќи од денот кога од продавачот барал поправка или замена на предметите, освен ако со измама на продавачот бил спречен да ги употреби.

Начелен став бр. 6/85

Лицето против кое е поведена побивна парница може да се пријави во стечајната маса за побарување чија наплата се побива, како свое побарување со одложен услов, најдоцна до заклучувањето на рочиштето за главната делба.

Начелен став бр. 7/85

Меницата според ЗОПКОС е меница за која важат менично-правните начела и сите одредби од ЗМ, освен ако одредбите од ЗОПКОС не одредуваат поинаку.

И по основ на меницата која е издадена во смисла на ЗОПКОС може да се оствари само камата што е пропишана со ЗМ.

Затезните камати од чл. 277 од ЗОО што не се вклучени во меничната свота имателот на меницата може да ги бара во редовниот спор од должникот со кој е во ДДО, со тоа што каматата по основ на меница и каматата на побарувањето од ДДО не можат заедно да го преминат најголемиот износ на со закон дозволената камата.

Авалистот не е можно да се осуди на плаќање на затезна камата според одредбите од чл. 277 од ЗОО.

II. На XXXI заедничка седница одржана на 25 и 26 ноември 1986 г.:

Начелен став бр. 3/86

Застареноста на барањето за надоместок на штета се цени според прописите од чл. 376 и 377 од ЗОО, без оглед на тоа дали надоместокот се бара за веќе настаната штета или за штета за која во редовниот тек на работите е извесно дека сукцесивно ќе се повторува и во иднина, како и без оглед на тоа дали надоместокот за идната штета се бара во облик на парична рента или во еднократен износ.

Надоместокот на штетата која сукцесивно ќе се повторува и во иднина (изгубено издржување, изгубена заработувачка, надоместок за туѓа помош и нега и во другите случаи кога во законот може да се бара надоместок на идна материјална штета) оштетениот може да ја оствари и со сукцесивното поднесување тужба за надоместок за изминатиот период, а не само во вид на рента.

Во тој случај роковите за застареност за побарувањето со првата тужба се засметуваат според одредбите од чл. 376 односно чл. 377 од ЗОО, а за секое наредно побарување со тужба (тужење) тече новиот рок на застареност од денот кога е завршен претходниот спор (чл. 392 ст. 3 од ЗОО).

Предниот став се применува и на односите настанати за време на важењето на ЗСПО, чл. 19 и 20 од тој закон.

Начелен став бр. 4/86

Под договор во стопанството во смисла на чл. 25 ст. 2 од ЗОО се подразбира и договорот склучен со субјектот кој според законот врши вонстопанска дејност, ако е пропишано дека може да врши и стопанска дејност, а договорот е склучен за вршење на дозволена стопанска дејност, или во врска со таа дејност.

III. На XXXIII заедничка седница одржана на 29 мај 1987 г.:

Начелен став бр. 1/87

Затезната камата за надоместок на непарична материјална штета досуден во пари според цената во времето на пресудувањето тече од денот на донесувањето на првостепената пресуда со која е одредена висината на надоместокот.

Ако оштетениот сам ја отстранил штетата пред донесувањето на судската одлука, затезната камата тече од денот кога штетата е отстранета, односно кога се направени трошоците заради отстранување на штетата.

Начелен став бр. 2/87

Затезната камата на праведниот паричен надоместок на нематеријалната штета тече од денот на донесувањето на првостепената пресуда со која е одреден надоместокот.

При одлучувањето за висината на праведниот паричен надоместок судот ќе го земе предвид и времето изминато од настапувањето на штетата до донесувањето на одлуката, ако должината на чекањето на сатисфакцијата и другите околности околу случајот го оправдуваат тоа.

IV. На XXXV заедничка седница одржана на 4 и 5 ноември 1987 г.:

Начелен став бр. 5/87

На побарувањето на осигурувачот според одредбите од чл. 939 ст. 1 од ЗОО се применува стапката на затезна камата како на побарувањето на осигуреникот кое поминало врз осигурувачот со исплатата на надоместокот од осигурување.

Начелен став бр. 6/87

1. Ако договорот е раскинат според некои од условите предвидени во чл. 125—129 од ЗОО, странката која по основ на реституција ги враќа парите е должна да плати затезна камата од денот кога ја примила исплатата, без оглед на тоа дали е одговорна за неисполнувањето на договорот.

Ако договорот е раскинат под други услови, како и кога договорот е поништен, затезна камата се плаќа според одредбите од чл. 214 од ЗОО.

2. Затезната камата и во случај на раскинување и во случај на поништување на договорот во стопанството се плаќа по стапка која врз основа на одредбите од чл. 277 ст. 2 од ЗОО ја пропишува Сојузниот извршен совет.

Начелен став бр. 7/87

1. Право на процесна камата од чл. 279 ст. 2 од ЗОО може да се оствари само во спорот за исплата на стасаната договорна или затезна камата, со тоа што барањето за процесна камата од денот на утужувањето на стасаната камата може да се истакне сè до заклучувањето на главната расправа. Доверителот кој пропуштил во тој спор да го истакне барањето за процесна камата не може да ја оствари таа камата во посебен спор.

2. Процесната затезна камата на неисплатена стасана затезна камата не може да се бара сè додека не престане главното парично барање од кое произлегува, па и кога е пресметана и утужена во апсолутен износ со главното барање.

Начелен став бр. 8/87

Ако со меѓународен договор не е нешто друго одредено, поднесувањето на писменото барање на превозникот за надоместок на штета поради губењето или оштетувањето на стоката во домашниот или меѓународниот железнички или патен сообраќај (рекламација), не е процесна претпоставка за поднесување тужба заради надоместок на штета. Но ако тужениот, кому претходно не му е поднесена рекламација, ја исплати штетата во рок од 30 дена од приемот на тужбата и соодветната документација, ќе се смета дека не дал повод за тужба, па тужителот ќе биде должен да му ги надомести процесните трошоци (чл. 157 од ЗПП).

V. На XXXIV заедничка седница одржана на 26 и 27 октомври 1988 г.:

Начелен став бр. 8/88

1. Обврската на заедницата за осигурување по основ на договор за осигурување на корисниците, односно сопственик на моторно возило од одговорност за штетата причинета на трето лице, се цени според договорената осигурителна сума.

2. Лимитот на обврската на заедницата за осигурување се утврдува според вкупната штета во еден штетен настан, без оглед на бројот на оштетените лица.

Износот на штетата според кој се утврдува обемот на одговорноста на заедницата за осигурување се засметува така што паричната штета се зема во износот во кој настанала, а непаричната материјална штета и нематеријалната штета се утврдува според цените, односно критериумите во времето на штетниот настан. Штетата што се надоместува во странска валута се засметува по курсот на денот на штетниот настан.

Ако така утврдениот износ на штетата не го преминува износот на осигурителната сума, заедницата за осигурување е должна целосно да ја надомести штетата и кога висината на штетата според цената, односно критериумите во времето на донесувањето на судската одлука, го преминува износот на осигурителната сума. Ако износот на штетата утврден на начин од претходниот став е поголем од осигурителната сума, заедницата за осигурување е должна да го надомести

делот на штетата според сразмерот помеѓу осигурителната сума и така утврдениот износ на штетата.

3. Затезната камата и процесните трошоци се досудуваат без оглед на лимитот на осигурувањето.

4. Кога во парница по барања на повеќе оштетени од истиот штетен настан ќе се утврди дека вкупната штета ја преминува осигурителната сума, судот на секој од тужителите ќе им досуди сразмерен дел надоместок, така што збирот на досудените износи не го надминува лимитот на обврската на заедницата за осигурување.

Начелен став бр. 9/88

Лице на кое авторското право му е повредено може да бара исплата на надоместок, како по правилата на предизвикување на штета, така и по правилата за стекнување без основ, ако се исполнети условите за поднесување на двете барања, со тоа што надоместокот за истата загуба по двете барања не може да се кумулира.

Начелен став бр. 10/88

Правосилна пресуда со која е одлучено за надоместок на штетата не го спречува судот во нова парница меѓу истите странки во барањето за надоместок на штета од ист штетен настан да расправа и за поделената одговорност за штетата, независно од тоа дали во претходната парница е утврдена или утврдена поделена одговорност.

VI. На XL заедничка седница одржана на 23 и 24 мај 1989 г.:

Начелен став бр. 1/89

1. Ако со законот за одделни случаи не е поинаку одредено, при одлучување за надоместок на штета за оштетено земјиште на кое постои право на сопственост, судот секогаш кога тоа е во согласност со општиот интерес ќе определи воспоставување на поранешна состојба, па и кога трошоците за воспоставување на поранешна состојба ја надминуваат пазарната цена на земјиштето.

2. Ако воспоставувањето на поранешната состојба не е можно, или тоа според околностите на конкретниот случај не го бара општествениот интерес, на оштетениот ќе му се досуди надоместок во пари во износ со кој може да се прибави друго соодветно земјиште.

Ако оштетениот и одговорното лице не се спогодат одговорното лице да го преземе оштетеното земјиште, износот на надоместокот на штетата ќе се намали за преостанатата пазарна вредност на оштетеното земјиште.

Начелен став бр. 2/89

1. Вообичаените трошоци за погреб на умрено лице во смисла на член 193 од ЗОО, покрај нужните трошоци, ги сочинуваат и трошоците на погребниот церемонијал, вклучувајќи ги и другите вообичаени трошоци врзани за погребот, облеката за жалост за неговиот брачен другар и најблиските сродници, како и трошоците за уредување на гробот непосредно по погребот, трошоците за одржување на гробот, кои во согласност со прописите се плаќаат при обезбедувањето на гробното место, како и трошоците за подигање надгробен споменик.

2. При одлучувањето по барањето за надоместок за трошоците на погребот судот ќе води сметка дали направените трошоци се во согласност со месните обичаи и со должното почитување спрема умрениот, дали висината на тие трошоци се во границите на пресечните трошоци за погреб во местото на погребувањето. Нема да се досуди надоместок на трошоци за оној вид на церемонијал за кој ќе се оцени дека е спротивен на со уставот утврдените начела на општественото уредување, со принудни прописи или со моралот на социјалистичкото самоуправни општество или пак да е сторен со друга цел, а не заради искажување на должната почит спрема умрениот.

3. Надоместок за надгробен споменик може да се досуди и кога тужителот најверојатно ќе го подигне споменикот.

Начелен став бр. 3/89

Соопштението за здружување на правото на договорна казна може да се даде и усно, ако странките не договориле дека таа изјава може да се даде само во одредена форма.

Начелен став бр. 4/89

Застареноста на обврската која се состои во тоа да не се стори ништо, да се пропушти или да се трпи, утврдена со правосилна судска одлука, не тече, додека должникот се воздржува од дејствието кое претставува нејзина повреда (член 361 ст. 2 од ЗОО).

Начелен став бр. 5/89

На одговорноста на продавачот за материјалните недостатоци на градбата изградена за пазар се применуваат, покрај правилата за одговорност од договорот за продажба, и правилата за одговорност на изведувачот спрема правото и секое подоцнежено стекнување на градбата или на нејзин дел, односно спрема носителот на станарското право, како и правилата за одговорност за солидна градба (чл. 641—647 од ЗОО).

Начелен став бр. 6/89

Жалбата изјавена по телеграфски пат се смета за потполна ако во телеграмата, покрај означувањето на судската одлука што се побива со телеграмата, е наведено и името со кое се идентификува подносителот на жалбата.

VII. На советувањето одржано на 15 и 16 мај 1985 г.:

Заклучок бр. 1/85

Учесникот на спортска игра на кој друг играч при играњето ќе му нанесе телесна повреда нема право на надоместок на штета настаната со телесната повреда, освен ако повредата му е нанесена намерно или со грубо кршење на правилата на спортската игра.

За штетата настаната со телесната повреда одговара учесникот во спортската игра кој намерно или со грубо кршење на правилата на спортската игра нанел телесна повреда. Солидарно со него за штетата одговара и неговиот спортски клуб (организација), ако во

подготвувањето или во текот на играта не преземал соодветни мерки играта да се одвива во спортски дух и во согласност со правилата на играта.

Заклучок бр. 7/85

Спорот за регресното барање на странскиот осигурувач против домашната осигурителна организација заради надоместок на износот исплатен на име надоместок на штета предизвикана со употреба на моторно возило во сообраќајот има карактер на стопански спор од чл. 490 од ЗПП и се решава по правилата за постапката во стопанските спорови.

VIII. На советувањето одржано на 28 и 29 мај 1986 г.:

Заклучок број 1/86

Кога предмет на обврската од договорот за продажба е определен стан, во случај да не може да се исполни таа обврска, купувачот не може да бара продавачот да му предаде друг соодветен стан, ниту продавачот може да се ослободи од обврската, со предавањето на купувачот на друг соодветен стан, освен ако купувачот е согласен со замена на исполнувањето.

Ако продавачот е општествено правно лице кое се занимава со производство на станови за пазарот, односно организација чија дејност е продажба на станови за пазарот, а основната цел на купувачот му била да прибави стан, во случај да не може да се предаде станот означен во договорот за продажба за која е одговорен продавачот, купувачот може да бара продавачот да му предаде друг соодветен стан.

Заклучок бр. 2/86

1. Владението на правото на стварна службеност се стекнува со фактичко вршење на овластувањата што ја сочинуваат содржината на тоа право, независно од волјата на сопственикот на послужното добро.

2. За стекнување правото на стварна службеност со одршка е потребно владение остварувано под условите пропишани со член 54 од ЗОСПО за време од 20 години.

3. Титуларот на стварната службеност стекната со одршка, што не е запишана во земјишна книга, може своето право со успех да го истакнува и спрема совесниот стекнувач на правото на сопственост на послужното добро.

Заклучок бр. 3/86

1. Кога повеќе лица склучиле посебни правни работи заради стекнување право на сопственост на иста недвижност, за појакото право судот одлучува со примена на начелото на моралот на социјалистичкото самоуправни општество на совесност и чесност и начелото на забрана на злоупотреба на правото. Кога сите купувачи се совесни, а ниту на еден од нив недвижноста не му е предадена во владение, ниту го остварил правото на запишување на сопственост во земјишната, односно во друга јавна книга, појак правен основ има поранешниот купувач.

Кога сите купувачи се совесни, појак правен основ има купувачот кој остварил запишување во земјишната или во друга јавна книга, а ако ниту еден од нив не остварил запишување во земјишната, односно во друга јавна книга, појак во правото е купувачот на кој недвижноста му е предадена во владение.

Поранешниот совесен купувач има појак правен основ во однос на подоцнежниот несовесен купувач. Ова е и во случај кога продавачот му ја предал недвижноста во владение на подоцнежниот несовесен купувач, или несовесниот купувач остварил запишување во земјишна книга, односно во друга јавна книга.

2. Во спорот за утврдување на појак правен основ пасивно се легитимирани продавачот и другите купувачи на истата недвижност како единствени сопарничари.

Заклучок бр. 4/86

Градител на градежен објект изграден без одобрение за градење, до легализацијата или уривањето на тој објект врз основа на одлуката на надлежниот орган, ужива судска заштита што му припаѓа на сопственикот, ако не е поинаку определено со законот на републиката, односно на автономната покраина.

Заклучок бр. 5/86

Застареноста на побарувањето на праведен надоместок во недвижности што преминале во општествена сопственост по основ на експропријација, односно национализација, или по друг законски основ, каде што надоместокот се определува по службена должност, почнува да тече првиот ден по денот кога поранешниот сопственик на недвижноста според законот на републиката, односно на автономната покраина има право да бара надоместок определен со порамнување или со одлука на судот.

Заклучок број 6/86

Процесната постапка се прекинува со аналогна примена на чл. 212 т. 4 од ЗПП, кога ќе настанат правните последици на отворањето на постапката на редовна ликвидација, и продолжува, аналогно на одредбата од чл. 215 ст. 1 од ЗПП, кога ликвидациониот управник ќе ја преземе постапката, или кога судот по предлог од противната страна ќе го повика да го стори тоа.

Заклучок бр. 7/86

1. Кога тужителот ќе пропушти во тужбата да ја назначи вредноста на предметот на спорот, па тоа ќе го стори дополнително во текот на првостепената постапка (самоиницијативно или по покана од судот), судот, во смисла на одредбата од чл. 40 ст. 3 од ЗПП, е овластен да ја провери точноста на назначената вредност само на рочиштето на кое тужителот ја назначил вредноста на предметот на спорот, односно најдоцна на првото рочиште на подавањето на подавката во која е назначена вредноста.

2. Кога ниту во тужбата, ниту во текот на првостепената постапка тужителот не ја назначил вредноста на предметот на спорот, а вредноста на предметот на спорот не може да се оцени, ниту врз основа на платената судска такса, се смета за дозволена ревизијата, бидејќи странката не може да ги поднесува штетните последици по-

ради пропустот на судот кој, во смисла на чл. 109, а во врска со чл. 186 ст. 2 од ЗПП бил должен да го повика тужителот и да го поучи да ја назначи вредноста на предметот на спорот.

IX. На советувањето одржано на 25 и 26 мај 1989 г.:

Заклучок бр. 1/89

Не е спротивна на принудните прописи правната работа помеѓу општествено-правно лице за засновање хипотека на недвижните предмети во општествена сопственост на кои право на располагање има едно општествено правно лице во корист на друго општествено правно лице.

Потребно е да се иницира внесување во соодветен закон на одредбите на хипотека на недвижните предмети за општествена сопственост, како и за засновање хипотека во корист на поединци на општествени средства и целосно уредување на овие прашања.

Заклучок бр. 2/89

Учесникот во игра на среќа чија потврда за уплата не е применена во трезорот на приредувачот на играта на среќа има право на надоместок на штета во висина на испуштената корист, како и надоместок на друга штета која во врска со тоа ја претрпел, ако штетата е предизвикана по вина на лице во работен однос кај приредувачот, односно по вина на полномошникот на приредувачот кој не е вработен кај него, без оглед на степенот на вината.

Со правилата на приредувачот може да се исклучи одговорноста на приредувачот за штетата, но само ако таа е сторена од обично невнимание.

Приредувачот на игра на среќа одговара за штетата на учесникот во играта и тогаш кога штетата е предизвикана по вина на членот на организацијата која со договор за приредувачот се обврзала да ги прима уплатите преку своите членови во името и за сметка за приредувачот.

Приредувачот не одговара за штетата на учесникот во играта до која дошло по вина на ПТТ организацијата поради неблагоприятна достава.

Учесникот во играта кој повеќе не поседува потврда за уплата нема право да бара надоместок на штета од приредувачот.

Сево ова е под услов со законот поинаку да не е определено.

Заклучок бр. 3/89

Кога е во прашање надоместок на материјална штета поради изгубена заработувачка настаната поради неоправдана осуда или неосновано лишување од слобода, тогаш на оштетеното лице му се досудува надоместок во оној полн износ кој тоа лице би го остварило да не била неоправданата осуда, односно неоснованото лишување од слобода, без оглед на тоа дали изгубената заработувачка настанала при престанок на работата во земјата или престанок на привремената работа во странство.

Заклучок бр. 4/89

Станарините спаѓаат во повремени парични побарувања на кои затезната камата тече од денот кога на судот му е поднесено барање за нивна исплата, ако со законот не е поинаку пропишано.

Во повремени парични побарувања на кои затезната камата тече од денот кога на судот му е поднесено барање за нивна исплата не спаѓаат надоместоците за потрошена електрична енергија, употреба на телефон и други слични надоместоци кои повремено се пресметуваат.

Заклучок бр. 5/89

За време на доцнењето на корисникот на кредитот со отплатата на пристигнатите ануитети банкарската организација има право на камата на вкупниот износ на ануитетите од пристигнувањето на секој поединечен ануитет до исплатата, кога со договор односно со самоуправни спогодба помеѓу банкарските организации и корисниците на кредитот е предвидено дека на каматата кога ќе пристигне за наплата не се пресметува и камата.

Заклучок бр. 6/89

Признавањето на тужбеното барање, кое според правилата на материјалното право се одредува според цените во времето на донесувањето на судската одлука, може да претставува располагање кое е во спротивност со правилата на моралот на социјалистичкото самоуправни општество (чл. 3 ст. 3 т. 2 од ЗПП).

Затоа судот во таков случај нема да донесе пресуда врз основа на признание (чл. 331 ст. 2 од ЗПП), доколку со признание не го запознал тужителот, односно доколку во врска со тоа не го сослушал, па така му дал можност за него да се изјасни.

Заклучок бр. 7/89

Договорите за пренос на правата на сопственост на недвижности кои се наоѓаат во Југославија, а на кои потписите на договорувачите се заверени во дипломатско-конзуларните претставништва на СФРЈ во странство, ги исполнуваат условите на со закон пропишаната форма.

Заклучок бр. 8/89

I.

Пресметката на затезните камати за времето на доцнењето до 9. XII 1988 г. се врши по пропишаните каматни стапки секогаш на номиналниот (невалоризиран) износ на главниот долг.

Одлуката за висината на стапката на затезната камата која стапила во сила на 9. XII 1988 г. („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 72/88), ја има предвид примената на пропишаните стапки на затезната камата на ревалоризирано износ на главниот долг. Во случаите кога ревалоризацијата не била пропишана, ниту договорена, пропишаните каматни стапки од Одлуката се пресметуваат на главницата, ревалоризирана по полната стапка на ревалоризација.

На побарувањата за кои ревалоризацијата не е пропишана ниту договорена, пресметувањето на затезната камата до 9. XII 1988 г., се врши со методот на интересна сметка од 100 (проста интересна сметка).

Конформната метода на пресметувањето на затезните камати за времето по 9. XII 1988 г., се применува само кога ревалоризацијата е договорена или пропишана, и тоа ако пресметувањето на каматата се врши за време пократко од периодот за кој е пропишана каматната стапка.

II.

Ако по 9 XII 1988 г., затезната камата се досудува по т. 1 од ОВСЗК, судската одлука мора да содржи бројчен износ на каматната стапка.

Ако изреката на судската одлука не содржи изречна одредба дека пресметувањето на досудените затезни камати ќе се изврши со примена на конформната метода, пресметувањето ќе се изврши со примена на простата интересна сметка, без оглед на тоа кога е донесена одлуката.

МАТЕРИЈАЛНО И ПРОЦЕСНО ПРАВО

1. Авторот на фотографијата нема право на посебен надоместок за откупените фотографии, кои заради популаризација на музејски постановки се изложени со други експонати снимени без негова согласност во документарен филм.

Од образложението:

Утврдено е дека тужената странка направила документарна емисија според подготвено сценарио. Во документарните фотографии биле сместени и фотографии на тужителот кои со договор претходно му ги отстапил на Историскиот музеј на Македонија и кои можеле да се користат исклучиво во музејски постановки. Откако била направена изложбата во с. Г. Врановци од стручно лице со цел да се популаризираат овие музејски постановки, била дадена иницијатива на тужената Телевизија да сними емисија и тоа било реализирано. Емисијата била снимена на самото место директно од изложбата во спомен-куќите за неколку дена, а при тоа биле снимени и експонатите што ги дал тужителот од делот на неговите документарни фотографии. Тужителот се согласил неговите фотографии да се прикажат во оваа емисија но предупредил дека ќе бара авторски хонорар.

При вака утврдена фактичка состојба првостепениот и второстепениот суд застанале на мислење дека тужбеното барање на тужителот е неосновано. Со објавување на документарните фотографии на тужителот во прикажаната емисија од тужениот не биле повредени материјалните и моралните права на тужителот. Правото на реализација на емисијата, во која биле прикажани делови од изложбата, а во нив и како експонати документарните фотографии на тужителот, произлегува од одредбите на член 14 од ЗМД. Според одредбите на овој пропис музејскиот материјал ѝ е достапен на јавноста, а музеите се должни да обезбедат музејскиот материјал и стручната документација да им бидат достапни на организациите на здружениот труд и на другите самоуправни организации и заедници, а со цел за проучување, при што начинот и условите за користење се утврдуваат со општиот акт на музејот.

Од наведените законски одредби судот заклучил дека немало потреба тужителот да даде посебна дозвола за користење на документарните фотографии. Авторскиот хонорар на тужителот му бил исплатен од страна на музејот, а емисијата на тужениот само ја

популаризирала изложбата. Тоа покажува дека тужениот немал законска обврска на тужителот да му исплати посебен хонорар. Исто така судот заклучи дека со објавување на документарни фотографии не биле повредени авторските морални права на тужителот содржани во чл. 28 од ЗАП, а во смисла на деформирање на делото, сакатење или друго менување. Особено и затоа што документарните фотографии биле прикажани во склопот на изложбата, опремени и авторозирани како музејски експонати, а заедно со другите изложени предмети во целина.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 3/86 од 4. VI 1986 г.)

2. Не е спротивно на законот судот да му признае на брачниот другар сопственост на паричните средства во странска валута стекната во заедница и да го задолжи другиот брачен другар да му ги врати или да му ја исплати нивната противвредност во динари според курсот кој ќе важи на денот на враќањето.

Од образложението:

Правно оценувајќи ја ваквата фактичка состојба првостепениот и второстепениот суд нашле дека е основано барањето на тужителката и го задолжиле тужениот да ѝ исплати износ од 56.098,37 ДМ или нивна динарска противвредност со соодветна камата, бидејќи е утврдено дека овие девизни заштеди на кои се однесува тужбеното барање биле стекнати во текот на траењето на брачната заедница меѓу странките, како нивни заеднички имот, согласно со чл. 31 од ЗБ, па тужителката основано побарува 1/2 од овие средства.

Врховниот суд на Македонија го прифаќа ваквиот правен заклучок за основаноста на тужбеното барање, имајќи предвид дека наведените девизни средства странките ги стекнале заедно во текот на бракот, па како такви претставуваат нивен заеднички имот. Согласно со одредбата од чл. 37 од ЗБ, при престанок на бракот, на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот, поради што е основано барањето на тужителката тужениот да ѝ го исплати износот од 56.098,37 ДМ што претставува 1/2 од нивните заеднички девизни заштеди.

Неосновани се наводите во ревизијата дека е погрешно задолжувањето на тужениот парите да ги врати во ДМ затоа што всушност се работи за побарување на ДМ кои се сопственост и на тужителката, па тужениот првенствено нив треба да ѝ ги врати на тужителката и тоа како дел од заеднички имот стекнат во текот на бракот (чл. 31 од ЗБ).

Впрочем, дадена му е можност на тужениот парите да ги врати во нивна динарска противвредност, поради што се неосновани тврдeњата дека тужениот не може да ја исполни чинидбата, бидејќи девизите биле потрошени.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 248/85 од 23. V 1985 г.)

Неф
3. Не произведува правно дејство договорот со кој еден од брачните другари, без согласност на другиот брачен другар, го оттуѓил и го оптоварил имотот стекнат во бракот, пред неговата поделба меѓу брачните другари.

Од образложението:

Според чл. 31 и 32 од ЗБ, имотот што брачните другари ќе го стекнат во текот на бракот претставува нивен заеднички имот. Брачните другари заеднички и спогодбено управуваат со заедничкиот имот.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, како заеднички имот, имотот на брачните другари е неподелена сопственост и ѝ припаѓа на брачната заедница, а не на одделен брачен другар. Придонесот во заедничкиот имот е неодреден сè до делбата, кога по барање од еден од брачните другари придонесот се утврдува спогодбено или судски, а потоа се пристапува кон делба. Со својот придонес во заедничкиот имот брачниот другар не може да располага, како ни со сиот заеднички имот, ниту да го оптовари со правна работа. Заедничкиот имот е со закон уреден имотен режим кој брачните другари не можат да го менуваат со своја волја. Поради тоа и располагањето со недвижноста од страна на еден од брачните другари, како и запишувањето на правото на сопственост на име на еден од брачните другари, спротивно на чл. 39 од ЗБ, нема влијание врз правото на другиот брачен другар на предметната недвижност, доколку за тоа не постои изречна спогодба. Доколку таква спогодба не постои, запишаната недвижност на име на едниот брачен другар останала и понатаму заедничка сопственост.

Пониските судови во конкретниов случај погрешно го примениле материјалното право кога предметната куќа, која инаку е стекната во брак, поради тоа што не гласела и на име на тужителката, не ја сметале за заеднички имот на брачните другари.

Прашањето дали спорната куќа е заедничка сопственост на брачните другари (тужителката и првотужениот), или посебен имот на еден од нив е од значење за правото на управување и располагање со куќата.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 282/86 од 5. VI 1986 г.)

4. Доколку се утврди дека едниот од брачните другари својата заработувачка ја троши само за свои потреби, предметите набавени за потребите на домаќинството од другиот брачен другар се исклучиво негова сопственост.

Од образложението:

Правилно е одбиено тужбеното барање на тужителот во целост да му се признае право на сопственост на предметите стекнати во текот на траењето на брачната заедница, бидејќи е утврдено дека тој во стекнувањето на тие предмети нема никаков придонес, односно својата заработувачка ја трошел само за себе, а додека предметните предмети се купувани исклучиво со средства на тужената заработени во СР Германија. Навистина, при престанокот на бракот на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот, меѓутоа, по

барање на едниот од брачните другари судот може да му определи поголем дел, ако докаже дека неговиот придонес во заедничкиот имот очигледно и значително е поголем од придонесот на другиот брачен другар. Во случајов како што е утврдено не само што во стекнувањето на овие предмети е поголем придонесот на тужената, туку тие се купени со исклучиви нејзини средства, а тужителот својата заработувачка воопшто не ја давал во заедницата. Од горните причини следуваше ревизијата на тужителот да се одбие како неоснована.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1139/86 од 28. X 1986 г.)

5. Ако бракот престанал со развод на бракот, или со поништување на бракот, правото од чл. 37 ст. 2 од ЗБ судот на едниот од брачните другари да му определи поголем дел од заедничкиот имот, му припаѓа само на поранешниот брачен другар, а доколку бракот престанал со смртта на едниот од брачните другари, правото да ја оспорува законската претпоставка од чл. 37 ст. 1 од ЗБ дека при престанокот на бракот поранешните брачни другари имаат подеднаков дел од заедничкиот имот им припаѓа на наследниците на умрениот брачен другар.

— Од образложението:

Ревизиските наводи дека согласно со чл. 37 ст. 2 од ЗБ по барање на еден од брачните другари, судот може да му определи поголем дел од заедничкиот имот, ако докаже дека неговиот придонес во заедничкиот имот очигледно и значително е поголем и му припаѓа само на поранешниот брачен другар, а не и на неговите наследници (во случајов родителите на умрениот брачен другар), овој суд ги смета за неосновани. Законската претпоставка од чл. 37 ст. 1 од ЗБ дека при престанок на бракот на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот треба да се толкува така што таа важи и во случај кога бракот ќе престане со смртта на едниот од брачните другари, но во тој случај правото од ст. 2 од чл. 37 се протега на неговите наследници. Значи, ако бракот престане со развод на бракот, или со поништување на бракот правото од чл. 37 ст. 2 од ЗБ му припаѓа само на брачниот другар, а доколку бракот престанал со смртта на еден од брачните другари правото за оспорување на законската претпоставка од чл. 37 ст. 1 од ЗБ им припаѓа на наследниците на тој брачен другар.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, П. бр. 21/90 од 20. II 1990 г.)

6. И кога бракот се разведува поради фактичка одвоеност на брачните другари повеќе од три години судот е должен да ја испитува вината на едниот брачен другар за одвоениот живот, доколку другиот брачен другар бара бракот да се разведе по вина на другиот брачен другар.

Од образложението:

Без оглед на тоа што во случајов е утврдено дека се стекнати условите за развод на бракот меѓу странките поради објективните околности на фактичкото одвоено живеење за време повеќе од три

години (чл. 53 од ЗБ), судот бил должен да се впушти во утврдување и на тоа дали постои вина на тужителот за настанокот на законскиот услов за развод на бракот, бидејќи е истакнато такво барање од страна на тужената. Бидејќи првостепениот суд не се впуштил во утврдување на вината за разводот на бракот, а со тоа се огласил и второстепениот суд, а ревизијата ги напаѓа побиваните пресуди и од таа причина, следуваше тој дел од ревизијата да се уважи, нападнатите пресуди во делот со кој е одбиено барањето за утврдување на вината да се укинат и предметот да му се врати на првостепениот суд на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 510/85 од 21. XI 1985 г.)

7. Подароците што брачните другари си ги дале еден на друг пред склучувањето на бракот и во текот на траењето на бракот можат да се отповикаат само ако се исполнети претпоставките предвидени во ЗБ.

Од образложението:

Основани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право, а како последица на што и фактичката положба останала нецелосно утврдена (чл. 395 ст. 2 од ЗПП). Имено и првостепениот и второстепениот суд поаѓајќи од тоа дека и кога се работи за отповикување на подарок помеѓу брачните другари по разводот на бракот можат да се применат правните правила на имотното право за отповикување на подарок, ги испитувале само околностите за тоа дали постои груба неблагодарност од страна на тужената, како примач на подарокот спрема тужителот како давач на подарокот.

При ова, судовите не ги имале предвид одредбите од чл. 55 од ЗБ во кои се содржани условите под кои се враќаат подароците дадени меѓу брачните другари. Во оваа одредба е пропишано дека подароците што брачните другари си ги дале еден на друг пред склучувањето на бракот или во текот на бракот не се враќаат, освен оние што се во несразмера со имотната состојба на подарувачот, кои се враќаат и тоа во онаа состојба во која се наоѓале во моментот на настанувањето на причината за развод на бракот. Наместо отуѓените подароци се враќа вредноста или предметот примен за нив.

Со оглед на ова, бидејќи не е испитувана сразмерата на предметната нива како подарен предмет во однос на имотната состојба на тужителот како дародавач и фактичката состојба останала нецелосно утврдена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 139/86 од 27. III 1986 г.)

8. Кога малолетно дете на странките со правосилна пресуда е доделено на чување и воспитување на едниот родител, другиот родител е должен да плаќа издршка за него.

Обврската за плаќање издршка стасува од денот кога детето ќе премине да живее кај родителот кај кого е доделено.

Од образложението:

Со пресудата со која бракот меѓу странките бил разведен е одлучено малолетното дете да ѝ се додели на чување, одгледување и

воспитување на мајката. Пресудено е дека таткото треба да плаќа месечна издршка сметано од денот на донесувањето на првостепената пресуда. Во времето кога е донесена првостепената пресуда за развод на бракот малолетното дете живеело кај таткото, затоа што родителите претходно фактички ја раскинале брачната заедница и живееле одвоено.

Против второстепената пресуда по однос на времето од кога треба да тече издршката изјавил ревизија тужениот, таткото, а поради погрешна примена на материјалното право.

Во ревизиона постапка Врховниот суд на Македонија најде дека ревизијата е основана, ја преиначи првостепената и второстепената пресуда по однос на времето од кога треба да тече издршката, поради следниве причини:

При утврдената состојба дека мајката имала подобри услови да го чува малолетното дете, живеела во сопствена куќа, била вработена, а тужениот не бил вработен и живеел во заедница со своите родители, правилен е заклучокот на пониските судови дека малолетното дете требало да ѝ се додели на мајката. Тужениот е задолжен да придонесува со издршка на малолетното дете и тој како родител е должен да обезбеди средства и да ја плаќа издршката.

Меѓутоа, точен е ревизиониот навод дека пониските судови погрешно го примениле материјалното право кога го задолжиле тужениот да ја плаќа издршката од донесувањето на првостепената пресуда кога е разведен бракот, а при состојба кога малолетното дете сè уште се наоѓало кај него. Во ваков случај досудената издршка треба да тече од моментот кога малолетното дете ќе премине да живее кај мајката. Од тој момент настанува и обврската на тужениот да ја плаќа досудената издршка, а не и порано. Додека малолетното дете е кај тужениот на чување, издржување и одгледување, тој обезбедува и материјални средства за него. По преминувањето на детето кај мајката почнува обврската да се обезбедува издршката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 526/89 од 19. IX 1989 г.)

9. Околноста што разведениот брачен другар е сопственик на недвижност со чија продажба би можел да си обезбеди средства за издржување не е од влијание за правото на издржување од поранешниот брачен другар, бидејќи како средства за егзистенција се сметаат само средствата што се остваруваат од тековното искористување на имотот.

Од образложението:

Согласно со чл. 59 ст. 1 од ЗБ, брачниот другар кој нема средства за живот и е неспособен за работа или е без работа без своја вина, има право на издршка од другиот брачен другар сразмерно со неговите можности.

Имајќи ја предвид споменатата законска одредба, а при утврденото дека постојат оправдани причини за зголемување на издршката, бидејќи тужениот прима пензија во износ од 13.160,00 динари месечно, живее во сопствен стан и нема други лица за издржување, а од друга страна тужителката е на возраст од 63 години и неспособна сама да си обезбеди средства за издржување, правилно е наоѓањето

на пониските судови дека досудената издршка од по 2.000,00 динари месечно е сразмерна со можностите на тужителот и со неа ќе биде задоволена минималната егзистенција на тужителката. Тоа што тужителката е сопственик на една идеална половина од куќата во Охрид (од која не остварува никаков приход, бидејќи не е за живеење) и на нива од која остварува годишен приход од 7.240,00 динари, не значи дека таа е обезбедена и дека има средства за живот, така што пониските судови правилно заклучиле дека не постојат услови за укинување на издршката, поради што противтужбеното барање на тужениот го одбиле како неосновано.

Овој суд го ценеше наводот од ревизијата дека тужителката материјално е обезбедена со оглед на тоа што поседувала недвижен имот и можела да обезбеди средства за егзистенција преку продажба на имотот, но не го уважи, од причини што, при одлучувањето на овие спорови како средства за егзистенција се сметаат средствата што се остваруваат од тековното искористување на имотот, а не средствата што би ги добила тужителката доколку го продаде својот имот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 92/85 од 19. II 1985 г.)

10. Пресудата со која е досудена издршка на брачен другар пред разводот на бракот престанува да важи со правосилноста на пресудата со која бракот меѓу странките е разведен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови утврдиле дека со пресудата на Окружниот суд во О., тужениот бил задолжен да плаќа издршка за малолетното дете, додека тужителката во постапката за развод на брак не барала издршка за себе. Со пресудата Г. бр. 912/58 од 24. II 1959 г., на која тужителката се повикала во ревизијата, тужениот вистина бил задолжен да плаќа определен износ на име издршка на тужителката, но наведената пресуда била донесена пред разводот на бракот. Со донесувањето на пресудата со која бракот се разведува, престанала обврската на тужениот за издршка по пресудата Гж. бр. 912/58, а настапува обврската по задолжението по пресудата Гд. бр. 170/59, според која тужениот плаќа издршка само за детето.

Бракот меѓу странките бил разведен во 1959 г. кога бил во сила ОЗБ од 1946 г. Според чл. 70 ст. 1 од Законот, необезбедениот брачен другар кој е неспособен за работа или е невработен, а кој не е виновен за разводот на бракот, има право да бара со пресудата, со која бракот е разведен, да му се досуди извесен износ на име издршка на товар на другиот брачен другар, сразмерно на неговите можности. Оваа одредба е соодветна на одредбата од чл. 59 ст. 1 од ЗБ, кој влезе во сила во 1973 г., кој исто така го нормира прашањето за издршка на необезбедениот брачен другар. Според чл. 60 од овој закон, барање за издршка поранешниот брачен другар може да поднесе и по разводот на бракот, но најдоцна во рок од една година, доколку во моментот на разводот на бракот и во времето на поднесувањето на барањето постојат условите од претходниот член.

Во конкретниот случај тужителката пропуштила да бара издршка за себе во постапката за развод на брак, а тоа не го сторила ни во

рокот определен со закон, со што ги изгубила правата кои би ѝ припаднале, како на необезбедена брачна другарка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 52/86 од 28. I 1986 г.)

11. Разведениот брачен другар нема право на издршка доколку бракот е разведен и со негова вина, без оглед на тоа што и другиот брачен другар е виновен за разводот на бракот.

Од образложението:

Според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија правилно е применето материјалното право од страна на второстепениот суд кога е утврдено дека тужителката нема право на издршка од поранешниот брачен другар, односно тужениот. Од утврденото во текот на редовната постапка се гледа дека бракот на странките е разведен по вина на двете странки. Согласно со чл. 59 од ЗБ, брачниот другар кој нема средства за живот и е неспособен за работа, или е невработен без своја вина има право да бара со пресудата со која се разведува бракот да му се досуди извесен износ на име издржување на товар на другиот брачен другар, сразмерно со неговите можности. Со ст. 2 од овој закон е предвидено доколку со пресудата за развод на бракот е утврдена и вината на еден од брачните другари, брачниот другар виновен за разводот на бракот нема право на издршка.

Од ст. 2 на оваа одредба произлегува дека услов за остварување на правото на издршка од поранешниот брачен другар е необезбедениот брачен другар да не е виновен за разводот на бракот. При положба кога првостепениот суд утврдил дека и тужителката е виновна за разводот на бракот, независно од тоа што е таа необезбедена и без средства за живот, нема право на издршка од поранешниот брачен другар, тужениот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 27/85 од 21. III 1985 г.)

12. Не се поништи бракот склучен во заблуда, иако поминало повеќе од една година од согледувањето на заблудата до поднесување на тужбата, доколку за тоа време брачните другари не живееле заедно.

Од образложението:

Странките склучиле брак во 1980 г., во бракот имале малолетно дете, а фактички брачната заедница била раскината на 17. II 1984 г. Утврдено е дека тужениот боледувал од епилепсија — психомоторика со повремени епилептични психози — душевно заболување од падавично потекло кое било од траен карактер. Од таквото заболување тужениот боледувал и бил лекуван уште пред склучувањето на бракот со тужителката и не ја известил за својата болест. Исто така, било утврдено дека како резултат на таквото заболување тужениот е опасен како за себе така и за средината во која живее.

При ваква фактичка состојба Врховниот суд на Македонија нашол дека пониските судови правилно го примениле материјалното

право кога го уважиле тужбеното барање и го поништиле бракот. Според одредбите од чл. 41 ст. 1 т. 6 од ЗБ предвидено е дека бракот ќе се поништи ако кај брачниот другар во времето на склучувањето на бракот постоела трајна, опасна и тешка болест. Утврдено дека кај тужениот постоела тешка болест пред склучувањето на бракот, а таа околност не ѝ ја кажал на тужителката, претставува основ за поништување на бракот. Правилно е оценето од второстепениот суд дека немало услови да се примени чл. 12 ст. 2 т. 7 од ЗБ — да не може да се поништи бракот ако поминала една година од денот кога принудата престанала или од кога заблудата е откриена, а брачните другари за тоа време живееле заедно. Во случајов тужителката не знаела за болеста на тужениот пред склучувањето на бракот, а подоцна кога разбрала во текот на бракот, ја раскинала брачната заедница. Освен тоа, болеста кај тужениот постоела и во времето кога фактички била раскината брачната заедница. Затоа не може да дојде до примена на наведената законска одредба. Подносителот на ревизијата неосновано барал да се укине второстепената пресуда затоа што согласно со чл. 51 во врска со чл. 54 од ЗППСС не може по повод ревизија да се менува правосилна пресуда за поништен брак.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 186/85 од 17. X 1985 г.)

13. Роднините на свршеникот кои ѝ дале подароци на свршеницата при свршувачката немаат право на враќање на подароците, доколку е склучен брак меѓу свршениците, па и во случај кога подоцна тој брак престанал.

Од образложението:

Од изведените докази во текот на постапката првостепениот суд го утврдил, а второстепениот суд го прифатил следново: тужената и синот на тужителот на 14. II. 1982 г. направиле свршувачка, а подоцна склучиле и брак. По повод склучувањето на бракот тужителот заедно со своето семејство како подарок на тужената ѝ ги дале златните предмети подробно опишани во диспозитивот на нападнатата првостепена пресуда. Фактичката брачна заедница меѓу тужената и синот на тужителот била раскината на 31. VIII 1984 г., кога тужената го напуштила домот на тужителот, а со себе ги зела и златните работи што ги примила како подарок од страна на семејството на тужителот.

При таква фактичка состојба пониските судови правилно го примениле материјалното право кога тужбеното барање за враќање на подарените златни предмети го одбиле како неосновано, но не од причините наведени во побиваните пресуди, туку поради следново:

Враќањето на подароците дадени на свршеници (идни сопружници) од страна на трети лица (како што е и тужителот) зависи од побудите поради кои тие се дадени. Ако решавачки мотив при давањето на подарокот било склучувањето на бракот меѓу свршениците па до тоа и дојде, како што е во конкретниов случај, значи се остварил мотивот на дарувањето, па нема основ за враќање на подарените предмети. Само ако не дојде до склучување на бракот, би можело да се бара враќање на дадените подароци од трети лица, бидеј-

ки во таков случај би отпаднал основот за држење на подароците. Трајноста на бракот не може да се прими како мотив на дарувањето, респективно на тоа и разводот на бракот не би можел да се прифати како основ за враќање на подароците, поради што во таа смисла истакнатите ревизиски наводи Врховниот суд на Македонија ги одби како неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 347/85 од 27. VIII 1985 г.)

14. Имотот стекнат во вонбрачна заедница им припаѓа на вонбрачните другари, доколку од нивното поведење произлегува дека постои волја така стекнатиот имот да биде заеднички.

Од образложението:

Правилно постапиле пониските судови кога примиле дека тужителката има право на сопственост на една идеална половина од предметите стекнати во заедница со тужениот. Според правните правила на имотното право, имотот стекнат во имотна заедница, е на оној на кого гласи, ако не постои изречна или молкумна согласност имотот да биде заеднички. При тоа, имотот е заеднички ако странките — учесници во имотната заедница прибавувајќи го имотот имале намера тој да биде нивна сопственост. Не е потребна изречна согласност — спогодба, доволно е однесувањето на странките да покажува постоење на волја имотот што се прибавува да биде заеднички. Во случајов, од однесувањето на странките во спорот во подолг временски период, повеќе години, и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, се потврдува постоење на волја да биде заеднички имотот стекнат во нивната вонбрачна заедница. Нивната заедница не е повремена, туку трајна, односно трае повеќе години и како заедница на маж и жена и како работна заедница, во која преку работите во заеднички дуќан остваруваат приходи. Нивната заедница е вонбрачна, бидејќи не бил склучен формално брак пред надлежниот орган, а своевременно е заснована како трајна заедница со намера да склучат брак. Според утврденото јасно се почитува волјата, односно постоењето волја за стекнување на заеднички имот. При тоа, со оглед на придонесот на тужителката во стекнувањето на заедничкиот имот, земајќи го предвид не само нејзиното работење во дуќанот, туку и нејзиното ангажирање за заедничкото домаќинство и за децата, свои и на тужениот, правилно е наоѓањето на пониските судови дека таа има право на една половина од заедничкиот имот.

Фактот што не е извршен пренос на правото на сопственост во јавните книги не може да биде од влијание за уредување на стварно-правните односи помеѓу тужителката и тужениот, кои односи се уредуваат со побиваните пресуди. Утврдувањето дека тужителката има право на сопственост на една идеална половина и од предметниот стан има дејство само спрема тужениот, имајќи предвид дека пресудата има дејство само меѓу процесните странки, а не и спрема трети лица. Според тоа, за уредување на стварно-правните односи меѓу процесните странки не е потребно правото на сопственост да е запишано во јавните книги, во смисла на чл. 33 од ЗОСПО. Според овој пропис врз основа на правна работа правото на сопственост на

недвижности се стекнува со упис во јавните книги или на друг соодветен начин одреден со закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 249/85 од 30. V 1985 г.)

15. При арондација на земјиште од неземјоделец надоместокот за земјиштето се определува во пари или во друго земјиште од соодветна вредност, но изборот на надоместокот не го определува сопственикот, туку корисникот во чие име се врши арондацијата.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста е неосновано.

Не се основани наводите во барањето за заштита на законитоста дека пониските судови го повредиле законот со тоа што за арондираното земјиште не определиле надоместок во пари, иако сопственикот на земјиштето опфатено со арондацијата е неземјоделец и побарал надоместокот да не му се определува во земјиште, туку во пари. Имено, согласно со одредбите од чл. 17 ст. 1 од ЗА ако сопственикот на земјиштето опфатено со арондација е неземјоделец, надоместокот за тоа земјиште му се дава во пари или во земјиште со соодветна вредност. Од одредбите на овој член не произлегува, како што смета Јавното обвинителство на Македонија, дека поранешниот сопственик има право да избира дали ќе бара надоместокот да му се определи во пари или во земјиште. Напротив и овој суд смета, како што впрочем сметаат и пониските судови, дека надоместокот на поранешниот сопственик треба да му биде определен во пари или земјоделско земјиште, со тоа што изборот го врши организацијата, во чие име се врши арондацијата. Тоа произлегува од одредбите на овој закон кој има за цел да се формираат поголеми комплекси на земјиште за порационално користење на земјиштето, овозможување на механизирани процес на земјоделското производство, подигање на долгогодишни насади, спроведување хидромелиоративни, агромелиоративни и противерозивни мерки и дејствија, како и создавање економски целини за остварување на поекономично земјоделско производство. Секако организацијата во чија корист се врши арондација на земјиштето, кога за арондираното земјиште не понудила пари, туку друго земјиште се раководела од својата политика за искористување на земјиштето, а ЗА определил таа да го врши изборот за тоа што ќе му понуди на неземјоделец како замена за арондираното земјиште.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 122/88 од 29. IX 1988 г.)

16. Судска заштита на правото на трајно користење градежно земјиште може да се бара само под услов земјиштето да му е предадено на тужителот од надлежниот орган на соодветен начин.

Од образложението:

Тужителката живеела во населба во барака што ја купила заедно со нејзиниот сопруг од поранешниот Градски фонд за станбена

изградба во Скопје. Во чл. 12 од договорот за продажба било наведено дека заедно со становите продавачот му го пренесува правото на трајно користење на сразмерен дел од земјиштето на кое е изграден објектот на купувачот, а тоа е дворното место кое му припаѓа на станот според урбанистичкиот план во населбата. Тужениот исто така бил сопственик на барака купена од истиот продавач, а двете странки се граничеле со своите дворни места. Граничната линија меѓу дворните места не била обележена со посебна ограда. Тужениот во дворот имал шупа што ја добил заедно со бараката. Од доделувањето шупата ја користел, не била поместувана, а дворните места странките ги владеееле така што биле околчени при вселување во бараките. Во текот на постапката било утврдено дека дворните места на странките никогаш не биле дадени во владение на самото место од надлежниот орган, немале посебно решение за доделување на земјиштето околу бараките. Според урбанистичкото решение за населбата спорната површина од 240 м² што ја барала тужителката ја користел тужениот. Таа спорна површина не била во владение на тужителката и нејзиниот сопруг.

Врз основа на вака утврдената фактичка состојба судот го одбил тужбеното барање за да се утврди дека тужителката има право на трајно користење на спорното земјиште и за да му се наложи на тужениот да ѝ го предаде. За да може тужителката да го штити своето право на трајно користење спрема тужениот, било потребно да се здобие со такво право, односно надлежниот орган да ѝ го предаде земјиштето на соодветен начин и тоа со записник или со конкретно околчување. Бидејќи тужителката никогаш немала владение на спорното земјиште од вселувањето во бараката, а за цело време тоа било кај тужениот, тоа покажува дека таа и не се здобила со право на трајно користење. Бил оценет и наводот на тужителката дека со договорот за продажба на бараката се пренесува и правото на трајно користење на градежното земјиште, што ѝ следувало по урбанистичкиот план, па е заклучено дека во договорот за продажба не било означено дека се воведува во владение и земјиштето кое следува на објектот, немало потребни граници и мери, а тоа значи дека тоа треба да се спроведе на самото место, а не е сторено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 590/90 од 11. IX 1990 г.)

17. Поранешниот сопственик на градежното земјиште во општествена сопственост има право тоа земјиште со насадите на него бесплатно да го користи или да го даде на користење на друг со надоместок или без надоместок, согласно со постојните прописи за закуп на земјоделско земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основан е наводот во барањето за заштита на законитоста дека пониските судови при донесување на побиваните пресуди погрешно го примениле материјалното право, а тоа довело и до тоа фактичката состојба по предметот нецелосно да се утврди и поради тоа нема услови за преиначување на побиваните пресуди. Во редовната постапка е утврдено дека тужителот имал куќа со дворно место во градот Т., на дел од дворното место претходникот на тужениот користел

деловна просторија за вршење леблебициска дејност — барака со површина од 8 м², за што плаќал по 45 динари месечно и тоа врз основа на правосилна пресуда. Дворното место се наоѓа во центарот на градот, во првата зона. Почнувајќи од 1. III 1980 г. тужениот престанал да ја плаќа закупнината за земјиштето под бараката.

При таква фактичка состојба пониските судови му го уважиле тужбеното барање на тужителот, поранешниот сопственик на парцелата, па го задолжиле тужениот, почнувајќи од 1. III 1980 г. на тужителот да му плаќа по 30 дин. за м² на име закупнина за земјиштето, кој износ е утврден согласно со заклучокот на Извршниот совет на општината. Врховниот суд на Македонија наоѓа дека е погрешен заклучокот на пониските судови за висината на закупнината, т.е. не е јасно на кој начин е утврдена таа висина. Имено, во текот на постапката не било спорно дека земјиштето за кое е барано закупнина претставува изградено земјиште — дворно место. Според чл. 16 ст. 1 и 2 од ЗГЗ сопственикот на зградата има право да го користи земјиштето што е под зградата и земјиштето што е потребно за нејзина редовна употреба од денот кога тоа земјиште станало општествена сопственост, и тоа право трае сè додека постои зградата на тоа земјиште, и тоа не може одделно да се пренесува. Иако содржината на користење во овие одредби не е изречно определена, таа може да се утврди од одредбите од чл. 39 од ЗНЗГЗ, според кои сопственикот на градежното земјиште има право тоа земјиште со насадите на него бесплатно да го користи или за тоа време на друг да му го даде на користење со надоместок или без надоместок, а согласно со постојните прописи за закуп на земјоделско земјиште. При одлучувањето пониските судови не ги имале предвид горните законски одредби и не утврдувале колку изнесува закупнината на земјоделското земјиште слично на она за кое тужителот бара да му плати тужениот, поради што и фактичката состојба е нецелосно утврдена.

Од горните причини следуваше барањето за заштита на законитоста да се уважи, пресудите да се укинат и предметот да му се врати на општинскиот суд на повторно судење и одлучување, со цел во повторената постапка да се утврди колку изнесува закупнината на земјоделското земјиште.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 23/84 од 5. VI 1984 г.)

18. Не произведува правно дејство договорот за продажба на земјиштето, иако тоа му е предадено во посед на купувачот кој целосно ја платил купопродажната цена, доколку пред заверката на потписот во договорот поради проширување на градежното земјиште, земјиштето станало општествена сопственост.

Од образложението:

Според усниот договор за купопродажба тужителот не се здобил со правото на сопственост, па ни со правото на користење. Неспорно е дека до 1975 г., кога спорната парцела потпаднала под градежен реон, не е извршен пренос на правото на сопственост по основ на меѓусебниот договор за купопродажба.

Бидејќи не постои правно исправен договор за купопродажба (писмен договор на кој потписите на договорните странки се заве-

рени во судот), тужителот не се здобил и не може да се здобие со право на користење на купеното земјиште кое по основ на национализација преминало во општествена сопственост за признавање правото на користење на земјиште во општествена сопственост, сообразно со прописите за национализација, чл. 70 од ЗННЗГЗ потребно е постоење на правно исправен договор за купопродажба. Според овие прописи правно исправен договор постои ако потписите на договорните страни се заверени од органот надлежен за заверка на потписи, или ако врз основа на таквиот договор пред национализацијата е поднесен предлог за упис во јавните книги во кој што е упишана сопственоста на недвижностите, или ако во извршување на таквиот договор за договорните странки е извршена исплата преку банка. Доколку договорите не ги исполнуваат наведените услови, во смисла на чл. 72 од наведениот закон, немаат правна важност, а односите меѓу договорните страни што произлегуваат од договорот кој нема правна важност, во случај на спор ќе се расправат според правилата на имотното право. При тоа, не може да биде од влијание фактот што купопродажната цена била платена и имотот бил предаден во владение. Исто така, не може да биде од влијание ни согласноста на тужениот да се изврши пренос на правото за користење на тужителот, бидејќи таквото пренесување е во спротивност со принудните прописи, според кои пренос на правото на користење на земјиште во општествена сопственост може да се врши само на определен круг сродници.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 684/86 од 19. VI 1986 г.)

19. Судот не може само врз основа на мислење на вешто лице, без тоа да се доведе во врска со урбанистичкиот план, да оцени дали одредено градежно земјиште е неопходно потребно за користење на зградата, односно дали претставува единствена парцела со земјиштето на кое е изградена зградата.

Од образложението:

Основан е наводот во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Врз основа на наодот и мислењето на вештото лице дека спорниот дел на југоисточната страна од парцелата во површина од 244,90 м² не е нужен за редовна употреба и одржување на куќата на тужителите, првостепениот суд заклучил, а тоа го прифатил и второстепениот суд, дека на овој дел тужителите не стекнале стварно право по основ на изградената куќа од нивниот претходник, во смисла на чл. 12 од ЗОСПО. Меѓутоа, вештото мислење на споменатото вешто лице во изнесената смисла е непотполно, бидејќи е дадено само врз основа на увидот на самото место, без да се има предвид урбанистичкиот план. Увид во урбанистичкиот план на градот било нужно да се изврши од причини што доколку со урбанистичкиот план целата КП бр. 252 претставува една градежна целина, не би можело да се врши нејзина парцелизација на начин како што тоа се врши со побиваните пресуди. Ако, пак, според урбанистичкиот план на споменатата катастарска парцела се предвидени повеќе градежни парцели, тогаш нивното оформување ќе се изврши во реализа-

ција на урбанистичкиот план (со одлука за одземање и доделување земјиште на трајно користење од Собранието на Општина Т.), а не преку признавање односно непризнавање третман на земјиште потребно за редовна употреба на зградата, како што тоа е сторено во конкретниов случај. Непотполноста на вештото мислење во изнесе-нава смисла било причина фактичката состојба по предметот на спотот да остане непотполна, а врз таква фактичка состојба не можело правилно да се примени ни материјалното право.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 220/86 од 4. III 1986 г.)

20. Ако второстепениот суд одлучувал по пет месеци по донесувањето на првостепеното решение, со кое е утврден надоместок за експроприраната недвижност, а во услови на висока инфлација, повредено е начелото дека на сопственикот на експроприраната недвижност му следува праведен надоместок.

Од образложението:

Предлагачот бил поранешен сопственик на станбена зграда во Скопје, а било донесено решение за експропријација во 1987 г. Било утврдено со вештачење колку изнесува градежната вредност на објектот, како и вредноста на насадите и посевите на земјиштето кое претставувало дворно место. Првостепената одлука за определување надоместок првостепениот суд ја донел на 31. V 1989 г., кога се утврдени надоместокот и висината, а во жалбена постапка второстепениот суд одлучил со решение на 25. X 1989 г. Определено е дека надоместокот на предлагачот треба да му се плати во рок од 15 дена по правосилноста на првостепеното решение.

Одлучувајќи по поднесеното барање за заштита на законитоста Врховниот суд на Македонија застапа на мислењето дека во услови на висока инфлација, како што постоела во времето на донесувањето на првостепеното и второстепеното решение, вака определените праведен надоместок би бил исправен само доколку првостепеното решение станало правосилно веднаш по протекот на рокот на жалба. Меѓутоа, при состојба кога второстепениот суд одлучувал по изјавената жалба по протекот на речиси пет месеци, покажува дека во моментот кога првостепеното решение станало правосилно веќе определените надоместок во првостепеното решение повеќе не претставува праведен надоместок, како што определуваат одредбите од ЗЕ. Средствата што ќе ги добие поранешниот сопственик со правосилното решение за надоместокот не може да му послужат како еквиваленција да добие соодветна вредност. Покриеноста на досудениот надоместок со каматата пропишана за штедните влогови по видување не е доволна да може да се смета за праведен надоместок, како што произлегува од духот и суштината на чл. 11 од ЗЕ. Од овие причини е уважено барањето за заштита на законитоста, укинати се побиваните пресуди и предметот е вратен на повторно одлучување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 45/90 од 26. IV 1990 г.)

21. Самата околност што земјоделското земјиште се води во катастарот како општествена сопственост не значи дека поранешниот сопственик го напуштил и дека тоа земјиште со напуштање од страна на сопственикот преминало во општествена сопственост.

Од образложението:

Во текот на постапката било утврдено дека катастарската парцела (земјиште) била запишана во 1977 г., на името на тужената општина. Тужителот почнал да ја работи спорната парцела од 1977 г. а таа порано била сопственост на неговиот татко, кој ја купил заедно со другите парцели уште во 1922 г. За цело време на животот таткото на тужителот нивата непрестајно ја работел, а по него тоа го правеле и неговите наследници — синовите. Спорното земјиште (нивата) од страна на тужената општина не била давана под закуп на трети лица, а тоа не го правел ни СИЗ-от за пасишта. Тужителот сознал дека нивата се води во катастарска евиденција на името на општината дури кога почнал да ја работи, а претходно ја работеле неговите браќа.

При ваква фактичка состојба првостепениот и второстепениот суд нашле дека тужбеното барање на тужителот е основано. Тужителот, по пат на наследство од неговиот татко, станал сопственик, а не биле исполнети законските услови од чл. 47 од ОЗИССЗ тоа да стане општествено средство. Фактот што во евиденцијата во катастарот спорното земјиште било заведено како општествено не може да претставува основ за премин во општествена сопственост, затоа што евиденцијата во катастарот не е доволен основ, кога не се исполнети и другите услови, односно не била во владение на општествено правно лице, а за цело време владението го имал тужителот, односно неговите предци.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 13/85 од 14. II 1985 г.)

22. Правото на сопственост на земјиштето не го вклучува само по себе и правото на сопственост на шумата што е подигната на тоа земјиште со општествени средства.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Кога одлучувал по жалбата на тужената, второстепениот суд ја укинал првостепената пресуда и тужбата на Општината К. ја отфрлил како пресудена работа, затоа што нашол дека во друга постапка што се водела пред истиот суд по тужба на сега тужената Д. В. против сега тужителот Општина К. била донесена пресуда под П. бр. 226/66, со која било уважено тужбеното барање и утврдено дека тужителката е сопственик на КП. бр. 31/2, заведена во поседовен лист, бр. 1476 во м. в. „Бучин“, па е задолжена тужената Општина К. да ѝ го признае ова право и да ѝ ја предаде парцелата на тужителката. Значи, се работело за пресудена работа, бидејќи меѓу истите странки, во обратна улога, по истиот основ, веќе еднаш е одлучено.

Меѓутоа, правното становиште на второстепениот суд е погрешно, затоа што во конкретниов случај не се работи за пресудена работа. Имено, според чл. 333 од ЗПП пресудата која веќе не може да се побива со жалба станува правосилна, доколку со неа е одлучено по барањето по тужбата или противтужбата, со тоа што судот во текот на целата постапка внимава дали предметот е правосилно пресуден, и ако утврди дека процесот е поведен за правото за кое е веќе одлучено правосилно, ќе ја отфрли тужбата.

Меѓутоа, во поранешниот спор ѝ било уважено тужбеното барање на тужителката и утврдено дека таа е сопственик на недвижноста КП. бр. 31/2, додека во овој спор е побарано да се утврди дека тужителот (Општината К.) е сопственик на боровата шума засададена на истата катастарска парцела, што значи дека во конкретниов случај постои идентитет на процесни странки во обратна улога, но не и идентитет на тужбеното барање, бидејќи основаноста на првото барање не ја исклучува можноста да биде основано и второто барање.

Според мислењето на овој суд, барањето да се утврди дека предметната шума е општествена сопственост не е идентично со барањето да се утврди дека земјиштето е сопственост на тогаш тужителката, бидејќи правото на сопственост на земјиштето не влијае врз правото на сопственост на шумата подигната на тоа земјиште.

Поради тоа следуваше барањето за заштита на законитоста да се уважи, а решението на второстепениот суд да се укине и предметот да му се врати на истиот суд на повторна постапка, согласно со чл. 408, а во врска со чл. 394 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 42/86 од 16. IX 1986 г.)

23. Внуката на носителот на станарското право има право по неговата смрт да продолжи со користење на станот, иако не се смета за член на семејното домаќинство на носителот на станарското право, доколку е опфатена со решението за давање на станот на користење.

Од образложението:

Според наоѓањето на првостепениот суд тужената Л. се здобила со право на користење на предметниот стан и по смртта на својата баба, во смисла на чл. 20 од сојузниот ЗСО кој бил во сила во времето на нејзиното вселување во станот, бидејќи таа била во крвно сродство со сега пок. Ф.

Второстепениот суд смета дека тужената Л. по смртта на својата баба не може да остане во станот. Ова е од причини што тужената не била член на семејното домаќинство на носителот на станарското право во смисла на чл. 10 од републичкиот ЗСО, поради што првостепената пресуда ја преиначил и тужбеното барање го уважил.

Врховниот суд на Македонија наоѓа дека тужбеното барање е неосновано. Тужителот не може да бара иселување на тужената Л. од предметниот стан. Според чл. 20 ст. 3 од ЗСО, ако давателот на станот на користење смета дека ниедно од лицата што останале во станот по смртта на носителот на станарското право, или кога тој

од други причини трајно ќе престане да го користи станот, нема право да продолжи со користење на станот, во смисла на чл. 19 од овој закон. Според чл. 19 од овој закон, корисниците на станот што живеат заедно со носителот на станарското право имаат право трајно и непречено лично да го користат тој стан. Според чл. 19 од Законот правото на користење на станот членовите на семејното домаќинство го изведуваат од правото на носителот на станарското право. Меѓутоа, другите корисници на станот, кои не се членови на семејното домаќинство на носителот на станарското право, своето право на користење не го изведуваат од лицето кое е означено како носител на станарското право. Ако другите лица кои не се вселени како членови на семејното домаќинство на носителот на станарското право, а се вселени по согласност — договор со давателот на станот на користење, тие во смисла на чл. 19 ст. 1 од ЗСО имаат право трајно и непречено лично да го користат тој стан и по смртта на лицето означено како носител на станарското право. Во случајов, според утврденото, тужената се јавува како корисник на станот на кој како носител е сега пок. Ф., по согласност на давателот на станот на користење. Ако не постои согласност на давателот, во договорите за користење на становите тужената не би се јавувала како корисник на станот. Од договорите за користење на стан не произлегуваат само обврски за плаќање станарина, туку произлегуваат и права за корисниците на станот: право на трајно и непречено користење на станот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 29/85 од 22. I 1985 г.)

24. Ако тужениот не е носител на станарско право, туку по смртта на носителот на станарското право клучевите од затворениот стан се наоѓаат кај него, а не сака да му ги предаде на давачот на станот на користење, ниту на организацијата за стопанисување со станови и станбени згради, давачот на станот на користење е активно легитимиран со тужба да бара тужениот да го испразни станот од луѓе и предмети и да го предаде во исправна состојба во владение на тужителот.

Од образложението:

Во конкретниов случај пониските судови го одбиле тужбеното барање поради немање активна легитимација на страна на тужителот. При тоа со примена на чл. 62 од ЗСО наоѓаат дека отказот на договорот за користење на станот го дава организацијата на стопанисување со станбени згради, па според тоа тужителот не бил легитимиран да води таков спор.

Врховниот суд на Македонија наоѓа дека оваа одредба се однесува кога се дава отказ на договорот за користење на стан спрема носителот на станарското право.

Во случајов тужениот не е носител на станарското право, ниту е во некаков правен однос со давачот на станот или со организацијата која стопанисува со становите. Тужениот, како син на носителот на станарското право, кој ниту живеел со него ниту во спорниот стан, по неговата смрт ги чува само клучевите од станот и без

никаков правен основ не му ги враќа на тужителот, во случајов сопственикот на станот.

Од тие причини тужителот е активно легитимиран, па при повторното судење првостепениот суд ќе треба мериторно да расправа и да одлучува за основаноста на тужбеното барање.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 389/90 од 28. VI 1990 г.)

25. Лицето на кое станот му е даден на користење на определено време за да му се помогне поради тоа што неговата куќа во која живеело изгорела, е должно станот да го ослободи по истекот на рокот за кој му е доделен.

Од образложението:

При утврдена фактичка состојба дека предметниот стан му е доделен на тужениот од страна на тужителот на привремено користење од една година (од 1. XII 1983 г., до 1. XII 1984 г.), кое време истекло, а тужениот и по истекот на утврдениот рок станот не сакал доброволно да го ослободи од луѓе и предмети и да му го предаде во владение на тужителот, пониските судови правилно го примениле материјалното право кога со побиваните пресуди му наложиле тој со членовите на неговото семејство и предметите, во оставениот рок, да го испразни наведениот стан и да му го предаде во владение на тужителот. Ваквата одлука е во согласност со чл. 73 од ЗСО со кој е предвидено „Договорот за користење на стан склучен на определено време престанува со истекот на времето на кое е склучен. Ако по истекот на времето на кое е склучен договорот станот не биде испразнет и предаден, давачот на станот на користење може да поднесе тужба до општинскиот суд за испразнување на станот“.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 190/86 од 25. II 1986 г.)

26. Изјавата на поранешната сопруга на барателот дадена во постапката за развод на брак дека детето што го родила во брак за време на бракот со барателот не е од барачот, туку од односите што таа ги има со друго лице, претставува доказ од чл. 14 од ЗОРД за да се дозволи продолжување на рокот за поднесување на тужба за оспорување на татковство.

Од образложението:

Согласно со чл. 14 од ЗОРД ако по истекот на рокот за поднесување тужба за оспорување на татковство се откријат несомнени докази дека сопругот не е татко на детето што го родила неговата брачна другарка, по негово барање Врховниот суд на Македонија може да одлучи рокот за оспорување на татковството да биде продолжен. Врховниот суд на Македонија наоѓа дека изјавата на поранешната сопруга на барачот дадена во постапката за развод на брак, која е правосилно завршена со пресуда на Општинскиот суд, дека детето родено во бракот со барачот не е од барачот, туку од односите што таа ги имала со друго лице, претставува несомнен доказ

да се дозволи продолжување на рокот за поднесување тужба за оспорување на татковството, од кои причини барањето и го уважи.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 41/89 од 19. IX 1989 г.)

27. Со ЗОРД не е пропишана обврска за издршка на полнолетни браќа и сестри.

Од образложението:

Основано се укажува во барањето за заштита на законитоста дека во случајов е повреден законот. Имено од утврдената фактичка состојба произлегува дека тужената која му е сестра на тужителот е родена во 1907 г., што значи дека е полнолетна.

Со чл. 31 ст. 2 од ЗОРД е пропишано дека обврската за издржување постои и меѓу другите роднини во права линија, како и меѓу браќа и сестри во поглед на издржувањето на малолетните браќа и сестри.

Со оглед на ова, во случајов не постои законска одредба на тужителот за издржување на тужената која е полнолетна, независно од тоа дали има други средства за издржување, бидејќи егзистенцијата на лица за кои не постои обврската за законска издршка се обезбедува преку прописите со кои се регулира социјалната заштита.

Од горните причини следуваше барањето за заштита на законитоста на Јавното обвинителство на Македонија да се уважи, со тоа што е уважено тужбеното барање на тужителот и е укината издршката со која тужителот е задолжен да ѝ плаќа издршка на тужената — полнолетна сестра на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 111/86 од 4. XII 1986 г.)

28. Вработувањето на родителот кому детето му било доделено како факт сам по себе не може секогаш да претставува и причина за да се смета дека постојат изменети услови кои условуваат и измена на одлуката за доделување на детето.

Од образложението:

Неосновани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Врз основа на изведените докази утврдено е дека странките се поранешни брачни другари чиј брак е разведен во 1982 г., кога е одлучено нивната малолетна ќерка да му биде доделена на чување и воспитување на нејзиниот татко — сега тужениот. За доделувањето всушност странките спогодбено одлучиле, бидејќи во тој период тужителката не била вработена и немала можност да ја чува и одгледува малолетната ќерка. Тужителката сега е вработена, остварува личен доход, а живее во куќата на своите родители. Тужениот е исто така вработен, остварува личен доход. Неговата сегашна сопруга не е вработена, а живеат заедно со родителите на тужениот. Малолетното дете на странките посетува основно училиште и е на 7-годишна возраст. Врз основа на вака утврдената фактичка положба, материјалното право е правилно применето, кога

е одбиено како неосновано тужбеното барање на тужителката да се измени одлуката за доделување на детето и тоа да ѝ се додели нејзе, бидејќи сега е во работен однос и остварува приходи.

Според мислењето на овој суд во конкретниов случај условите не се изменети во обем и начин кои во смисла на чл. 56 ст. 4 од ЗБ условуваат и измена на одлуката за чување и воспитување на малолетната ќерка на странките. Ова е особено затоа што смислата на одредбата содржана во чл. 56 ст. 4 од ЗБ е дека измената на одлуката за чување и воспитување на детето треба да резултира од изменетите услови, меѓутоа оние услови кои пред сè го овозможуваат остварувањето на интересот на детето.

Во конкретниов случај не е спорно дека изменет момент на изменети услови е фактот што тужителката сега е вработена и во материјално-економска смисла има можност да се грижи за малолетната ќерка. Меѓутоа, според мислењето на овој суд, вака изменетите услови немаат карактер на решавачки факт, кој механички доведува и до измена на одлуката за чување и воспитување на малолетното дете, бидејќи не е единствен и исклучив фактор од кој влијае формирањето и утврдувањето на комплексната категорија — интересот на малолетното дете. Утврдувањето на интересот на детето подразбира сеопфатен, а не едностран пристап и согледување на околностите врз основа на кои единствено е можно неговото вистинско остварување. Во конкретниов случај нема услови за измена на одлуката за чување и воспитување на малолетната ќерка на странките, бидејќи во нејзин интерес е и понатаму да остане на чување и воспитување кај својот татко, каде што се наоѓа од една ипол година, па се до денес.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 99/89 од 2. III 1989 г.)

29. Полноважен е тестаментот кој, иако е составен од страна на судија и не ги исполнува условите за судски тестамент, но ги исполнува условите за полноважност како писмен тестамент составен пред сведоци.

Од образложението:

Според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија неосновани се наводите од ревизијата дека спорното писмено не претставува тестамент бидејќи, иако бил составен од страна на судија и не ги исполнува условите за судски тестамент со оглед на тоа што не била ставена клаузула на заверка. Имено, оспорениот тестамент по својата форма е писмен тестамент пред сведоци (чл. 67 од ЗН). Тој бил составен од судија на општинскиот суд, по утврдувањето на идентитетот на тестваторот, и е потпишан од тестваторот во присуство на двајца сведоци. Тестваторот изјавил пред нив дека е негов тестаментот на кој се потпишани и сведоците. А тоа што не е ставена клаузула на заверка од страна на судот не значи дека тестаментот не е полноважен, бидејќи ги исполнува сите услови за писмен тестамент пред сведоци.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 122/85 од 7. III 1985 г.)

30. Хроничната срцева болест и староста од 70 години не претставуваат исклучителни околности кои би го оправдувале составувањето устен тестамент.

Од образложението:

Во оставинска постапка при расправање на оставината на покојната се јавило како спорно дали постоел устен тестамент и еден од наследниците бил упатен тоа да го докаже во спорна постапка. Утврдено е дека покојната одржувала пријателски врски и одела на гости најмалку еднаш годишно. При посетата покојната му зборувала на тужителот дека станот што го има и она што се наоѓа во него ќе му го остави и никогаш не зборувала дека тоа сака да го остави на некој друг. Такви изјави покојната давала и пред други лица, нејзини пријатели, кои извесен период ѝ помагале околу уредувањето, водењето на домаќинството и слично. Желбата дека станот и другиот имот сака да му ги остави на својот внук, сега тужителот, ја изјавила и три дена пред смртта. Покојната била срцев болен, но многу жива, подвижна, свежа и доста присебна жена, а била ваква и во последните години и денови од својот живот. Пред смртта била наполно свесна и способна да управува со своите постапки, така што и редовно одржувала контакти со своите пријатели. Додека била жива многу често ја посетувале и соседите од зградата и сите тие ѝ помагале според своите можности, со тоа што ѝ набавувале разни продукти и никогаш не била сама. Постојано доаѓал лекар и ја контролирал нејзината здравствена состојба. Неколку дена пред смртта на покојната ѝ се влошила здравствената состојба, па повикале работник од банка и направиле полномошно за да може да ѝ се подигнат пари од банка. Присутните сведоци имале намера во овие моменти да повикаат и судија од судот да дојде во домот со цел да се состави тестамент, но смртта на покојната ги спречила да се реализира тоа. Утврдено е дека тужителот дошол во Скопје откако бил извршен погребот.

При вака утврдена фактичка состојба судот заклучил дека не постоеле исклучителни околности за составување устен тестамент предвиден во чл. 76 од ЗН. Завештателот можел да ја изјави својата последна волја и усно пред двајца сведоци, само ако поради исклучителни околности не е во можност да состави писмен тестамент. Со оглед на тоа што покојната М. не била болна од таква болест што да не може да напише писмен тестамент, бидејќи здравствената состојба до последен момент пред смртта ѝ била речиси иста, таа била свесна и образована жена и имала можности да состави писмен тестамент, а доколку сакала, имала можности да состави и судски тестамент. Болеста на срцето кај покојната сама по себе не може да се смета како исклучителна околност за составување устен тестамент. И возраста кај покојната не може да се смета за длабока старост, затоа што во моментот кога умрела имала 70 години.

Од наведените причини Врховниот суд на Македонија најде дека е правилно применето материјалното право од страна на пониските судови кога е уважено тужбеното барање и е поништен усниот тестамент на сега покојната што е прогласен пред оставинскиот суд, затоа што немало услови за ваков тестамент.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 89/86 од 11. III 1986 г.)

31. Кога брачните другари, примачи на издршката, ќе склучат договор за доживотна издршка, по смртта на едниот брачен другар преживеаниот брачен другар може да бара, доколку се исполнети условите за тоа раскин на договорот само во оној дел на имотот што му припаѓал нему, а не и во делот на имотот што му припаѓал на починатиот брачен другар.

Од образложението:

Согласно со чл. 124 ст. 2 од ЗН ако според договорот за доживотна издршка договорувачите живеат заедно, па нивните односи толку се растројат што заедничкиот живот им станал неподнослив, секоја страна може да бара од судот раскин на договорот. Во случајов, како што правилно утврдиле и пониските судови, договорувачите живееле заедно, значи постоела заедница на живот, во која дошло до нарушување на односите поради што заедничкиот живот станал неподнослив. Според тоа, секоја странка — во случајов тужителката и тужениот, бидејќи другист договорувач — К. е сега мртов, може да бара раскинување на договорот за доживотна издршка. Меѓутоа, за раскинување на ваков договор не е од влијание вината за нарушување на односите меѓу договорните странки, бидејќи според Законот самото нарушување до неподносливоста на заедничкиот живот е доволна причина едната или другата страна да може да бара раскин на договорот. Понатаму, како што правилно утврдиле и пониските судови, предметот на договорот — трисобниот стан што се наоѓа во Т. В. претставува заеднички имот на примачите на издршката — тужителката К. и сега пок. К. бидејќи е стекнат во брак. Според тоа, тужителката може да бара раскинување на договорот за доживотна издршка само за големината на својот дел од заедничкиот имот — една половина, бидејќи како што правилно утврдиле и двата пониски суда, тужениот ја исполнил договорната обврска кон својот татко, сега пок. К..

Во случајов, како што е правилно констатирано, тужениот не ја исполнил договорената обврска кон другиот договорувач — тужителката, поради што правилно е постапено кога е заклучено од страна на пониските судови, дека тужбеното барање за раскинување на договорот е основано само за една половина од предметниот имот, на која половина е сопственик тужителката, додека за другата половина која била сопственост на сега пок. К., договорот е извршен, па тужбеното барање е неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1214/86 од 11. XII 1986 г.)

32. Наследниците на примачот на издршката можат да бараат да се утврди дека договорот молкум е раскинат и дека не произведува правно дејство.

Од образложението:

Според чл. 124 ст. 3 од ЗН секоја страна може да бара раскин на договорот за доживотна издршка, ако другата страна не ги извршува своите обврски. Од одредбата на чл. 124 од овој закон не произлегува дека раскинување на договор за доживотна издршка

може да бара и лице кое не е договорна страна, па и кога се работи за законски наследник на примачот на издршката. Договорот за доживотна издршка со смртта на примачот на издршката е исполнет, односно престанал да постои, со оглед на што неговите наследници не можат да бараат раскинување на договорот.

Во случај кога давачот на издршката не ги исполнувал своите обврски подолго време, а примачот на издршката не побарал извршување на договорот, ниту негово раскинување, доколку постојат претпоставки за молкум спогодбено раскинување на договорот, ~~наследниците на примачот можат да бараат само да се утврди дека договорот е раскинат спогодбено уште за време на животот на примачот и не произведува правно дејство. Под спогодбено раскинување на договорот се подразбира склучување договор со кој странките се откажуваат од претходно склучениот договор за доживотна издршка. Тоа значи дека во секој случај мора да постои согласност на изјавените волји на странките за раскинување на договорот за доживотна издршка.~~

Во конкретниов случај не е утврдено дека договорот за доживотна издршка Ов. бр. 738/83 од 11. II 1983 г. молкум спогодбено е раскинат од договорните странки, во смисла на гореобразложеното, со оглед на што евентуално и во оваа смисла поставеното тужбено барање би било неосновано.

Според тоа, бидејќи тужителите не се странки во договорот за доживотна издршка, чие раскинување го бараат во спорот, немало законски основ за уважување на тужбеното барање. Бидејќи пониските судови, и покрај тоа тужбеното барање за раскинување на договорот за доживотна издршка склучен меѓу тужениот и сега покојниот В. Б. го уважиле, значи дека одлучиле со погрешна примена на материјалното право, поради што следуваше да се уважи изјавеното барање за заштита на законитоста, нападнатите пресуди во побиваниот дел да се преправат и тужбеното барање да се одбие како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 270/86 и Гзз. бр. 12/86 од 18. III 1986 г.)

33. Не може да се смета дека постапувал во согласност со начелото на совесност и чесност договарачот кој склучил договор за доживотна издршка иако знаел дека не е завршен спорот за раскинување на претходниот договор, што го склучил примачот на издршката со трето лице.

Од образложението:

Со побиваните пресуди на пониските судови се повредени основните начела на ЗПП: начелото на материјална вистина и начелото на слободна оценка на доказите (чл. 7 и 8 од ЗПП). Имено, одредени докази во текот на постапката воопшто не се ценети, ниту одделно, ниту во вкупност со другите изведени докази, а за одредени докази се дадени тешко прифатливи причини. Конкретно, воопшто не се ценети исказите на сведоците кои не се во согласност со утврдувањето во побиваните пресуди — за неисполнување на обврските на тужителите примени со договорот за доживотна издршка Ов. бр. 3656/80 од 13. VI 1980 г. За утврдување на фактичката состојба не се

земени како основ исказите на тужителите дадени во својство на странки, не е земена предвид содржината на писмото на тужителите од 14. V 1981 г., содржината на пресудата на Општинскиот суд во Б. П. бр. 919/81 од 16. IX 1981 г. Исказите пак на тужителот А. од страна на Окружниот суд во Б. се ценети неправилно, бидејќи неговите искази во контекстот со другите изведени докази во текот на постапката укажуваат на исполнувањето на обврските на тужителите спрема покојната С., сè додека не биле спречени во тоа без нивна вина. Од друга страна, при постоење и на други спорови во врска со договорот за доживотна издршка, од кои во клучниот спор П. бр. 919/81, што се водел за раскинување на договорот, учествувала и тужената Ш. како сведок, при што нејзините искази во тоа својство не биле удостоени за верба од страна на првостепениот суд, тешко може да се прими како правилен заклучокот во побиваните пресуди за совесноста и чесноста на тужената Ш., при склучувањето на вториот договор за доживотна издршка меѓу неа и сега покојната С. Ов. бр. 1/82 од 5. I 1982 г. Напротив, сите околности во случајов укажуваат дека тужената Ш. не била совесна и чесна при склучувањето на договорот за доживотна издршка со покојната С., бидејќи знаела за постоењето на договорот за доживотна издршка меѓу тужителите и сега покојната С., дури и преку лично сведочење се заложила да се раскине тој договор, па иако знаела дека спорот за раскинување на договорот за доживотна издршка со тужителите не е решен, и таа склучила договор за доживотна издршка со покојната С. Ов. бр. 1/82 од 5. I 1982 г. (непосредно пред смртта на покојната С.). Во такви услови склучениот договор за доживотна издршка меѓу сега пок. С. и тужената, според мислењето на овој суд не би можел да произведе правно дејство, со оглед на тоа што би било основано тужбеното барање (кое треба да се постави во смисла дека договорот Ов. бр. 1/82 од 5. I 1982 г. не произведува правно дејство и да се задолжи тужената да им ја предаде во сопственост и владение на тужителите куќата — предмет на договорот за доживотна издршка Ов. бр. 3656/80.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 137/86 од 11. II 1986 г.)

34. Лицето кое не е стравка во договорот за доживотна издршка не може да бара раскинување на договорот поради неисполнување, во смисла на одредбите од ЗН, туку поништување според одредбите на ЗОО.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Утврдено е дека покојната за време на животот склучила договор за доживотна издршка со ќерките на нејзиниот брат. По склучувањето договорот бил исполнуван од сега тужените, постоело големо разбирање, почитување и помагање. Примачката на издршката починала, а потоа била расправена оставината. Тужителот учествувал во оставинската постапка и не го оспорил склучениот договор за доживотна издршка, а потоа поднел тужба за поништување на договорот.

Било одбиено тужбеното барање, за што се дадени овие правни причини:

Поништување на договор за доживотна издршка не може да бара лице кое не е договорна странка, и тоа поради неисполнување на договорните обврски од страна на давачите на издршката. Согласно со чл. 124 ст. 3 од ЗН предвидено е дека договорните странки имаат право да бараат раскинување на договорот заради неисполнување на договорните обврски. Трети лица кои не се договорни странки, имаат право да бараат поништување на договорот за доживотна издршка, но од причини кои укажуваат на ништовност на договорот, а не и од причини кои се однесуваат за исполнување на договорот. Тоа право им е дадено само на договорните странки. Меѓутоа, од тоа што е утврдено во текот на постапката, се гледа дека примачот на издршката, сега покојната, не барала раскинување на договорот поради неисполнување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 543/88 од 9. XII 1988 г.)

35. Ако со договорот за доживотна издршка странките се договориле издршката да се дава во натура и со непосредна нега и грижа, а во текот на исполнувањето на договорот примачот на издршката по своја волја се пресели да живее на друго место, па на тој начин му е оневозможено на давачот на издршката да ја исполнува својата обврска од договорот, примачот не може да бара раскинување на договорот поради неисполнување затоа што не постои вина кај другата страна за изменетите услови.

Од образложението:

Тужениот склучил договор за доживотна издршка со својот татко. Било предвидено давачот на издршката да ги чува примачот на издршката и неговата брачна другарка, со тоа што требало да ги храни и да ги негува во случај на болест, а по нивната смрт на свој трошок да ги погребне според верските обичаи. Ваквиот договор тужениот, како давач на издршката го исполнува. Не била договорена заедница на живот, затоа што живееле во одвоени куќи, а во истиот двор. Кога се разболел таткото на тужениот, целата грижа паднала на неговата брачна другарка и тогаш односите помеѓу тужителката и брачната другарка на тужениот се влошиле. Тужениот престанал да ги извршува обврските спрема нив како примач на издршката. Примачот на издршката, таткото на тужениот, починал, а по тоа односот меѓу брачната другарка на покојниот сега тужителка и тужениот продолжиле без промени и овој престанал да зборува со неа. Тужителката била на возраст од 86 години и тужениот не ѝ укажувал помош, таа не можела да се грижи за своите потреби. По неколку недели отишла да живее кај својата ќерка во С. Откако поминала зимата се вратила извесно време во селото, а потоа конечно се преселила кај ќерката. Тужениот не ги извршувал преземените обврски со договорот за доживотна издршка, а го користел целиот подвижен и неподвижен имот што бил наведен во договорот. Тужителката поднела тужба и барала тужениот да ја плаќа издршката и била постигната судска спогодба со тоа што тужениот презел обврска да плаќа парична издршка и го преиначиле договорот за доживотна издршка. Подоцна ваквата спогодба била поништена со правосилна пресуда.

Во новиот спор првостепениот суд ѝ го уважил тужбеното барање на тужителката и го задолжил тужениот да плаќа издршка во пари, наместо поранешната договорна обврска да ја чува, негува и да ја храни.

Во жалбена постапка окружниот суд ја преиначил првостепената пресуда и го одбил тужбеното барање да се задолжи тужениот да плаќа издршка во пари. Изразено е мислење дека тужителката немала право да бара трансфермирање на нејзиното право на издршка во доживотна парична рента, затоа што обврската од договорот била да ја чува, храни и негува, и во случај на болест да ја лекува. Со оглед на тоа што тужителката го напуштила тужениот, самата без да постои согласност, и отишла да живее кај својата ќерка, фактички таа го оневозможила тужениот да ја исполнува обврската од договорот за доживотна издршка.

Во ревизиона постапка Врховниот суд на Македонија нашол дека второстепениот суд правилно го применил материјалното право во одбиениот дел од тужбеното барање. Тужителката со своето однесување му оневозможила на тужениот да го исполнува договорот со укажување на потребна нега и давање храна, затоа што било договорено издршката да не се дава во пари, туку на друг начин. Со самиот чин што тужителката отишла да живее кај својата ќерка и во друго место, тужениот фактички бил оневозможен без своја вина да ја исполнува обврската. Поради изменетите околности тужителката имала можност да бара измена на договорот за доживотна издршка во таа смисла што издршката да ѝ се дава во пари, односно да се уредат договорните односи поинаку, но тоа не е сторено. Исполнувањето на новите обврски можело да настане по уредувањето на тие односи, а не и порано. Сè додека постои договорот и не бидат изменети правата и обврските на странките, тие се должни да ги извршуваат, а обврската мора да згасне, или да се измени само во согласност со волјите на учесниците во облигациониот однос — чл. 17 ст. 1 од ЗОО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 93/88. од 1. IX 1988 г.)

36. Кога правосилното решение за наследување е донесено за време на важењето на сојузниот ЗН, правото на наследникот кој се одрекот од наследството во постапката по дополнително пронајден имот што му припаѓа на оставителот, ќе се расправа според одредбите од републичкиот ЗН.

Од образложението:

Според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија правилно се укажува во барањето за заштита на законитоста дека второстепениот суд во жалбена постапка погрешно го применил материјалното право кога ја преиначил првостепената пресуда. Имено, при делумно неспорна околност дека по смртта на покојниот, откако била расправена неговата оставина со правосилно решение, бил пронајден нов неподвижен имот, па тужителките имале право на сопственост на по една идеална третина. Според одредбите на чл. 189 ст. 1 и 2 од ЗВП, ако по правосилноста на решението за наследување дополнително се пронајде имот на оставителот, што не бил познат

кога е донесено решението за наследување, судот ќе го распредели новопронајдениот имот на оставителот со ново решение врз основа на порано донесеното решение. Ако наследникот дал порано изјава дека се откажува од наследство, судот ќе го повика да даде нова наследничка изјава за новопронајдениот имот и неа ќе ја земе предвид при донесување на решението од ст. 1 на овој член.

Имајќи ги предвид ваквите законски правила, првостепениот суд утврдил дека тужителките имале право на наследство од новопронајдениот имот на по една идеална третина, колку што добиле со правосилното решение за наследување од остарината на покојниот. Иако мајката на тужителот се откажала од наследство, односно дала негативна наследничка изјава, сепак со поднесената тужба нејзиниот наследник изјавил желба дека се прифаќа за наследник за новопронајдениот имот, па затоа постоеле основи да биде утврдено неговото право на сопственост на соодветен идеален дел, како што е и пресудено. Иако правосилното решение за расправање на оставината на пок. било донесено за време на важењето на сојузниот ЗН, во времето кога е пронајден новиот имот се применуваат одредбите од Републичкиот ЗН според правилата од чл. 151 ст. 2 од тој закон.

Од наведените причини е уважено барањето за заштита на законитоста, преиначена е второстепената пресуда, одбиена е жалбата на жалителите и е потврдена првостепената пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 323/85 и ГЗЗ. бр. 95/85 од 17. XII 1985 г.)

37. Доколку привидниот договор за продажба го прикрива договорот за доживотна издршка, за да биде полноважен вториот неопходно е да биде склучен во форма што е предвидена за договорот за доживотна издршка.

Од образложението:

Со одредбата од чл. 66 ст. 1 и 2 од ЗОО предвидено е дека привидниот договор нема дејство меѓу договорните страни, но ако привидниот договор прикрива некој друг договор, другиот договор важи ако се исполнети условите за негова правна исправност.

Во конкретниот случај, според утврденото дека странките склучиле договор за купопродажба заради изигрување на интересите на трети лица — законските наследници на тужителот, при што ниту тужената ја платила купопродажната цена, ниту тужителот ѝ го предал на тужената во владение предметот на договорот, правилен е заклучокот на пониските судови дека кај странките не постоела волја да склучат договор за купопродажба, што значи дека тој се јавува како фиктивен, па правилно постапиле пониските судови кога го поништиле. Бидејќи со прикриената правна работа се прикрива друга правна работа, симулираниот договор е ништовен, затоа што странките реално не го сакале она што го изјавиле, а дисимулираниот договор ќе важи ако се исполнети условите за негова полноважност. Во случајов, исто така правилно утврдиле пониските судови дека дисимулираниот договор е договор за доживотна издршка, па правилно постапиле кога не му признале правна сила, бидејќи за тоа не се исполнети законските услови. Од друга страна, пак, не може да се прими дека фактички се прикрива договор за подарок,

како што се истакнува во ревизијата, бидејќи од доказите јасно произлегува дека волјата на странките не им била да склучат договор за подарок, (недостига изјава на волја како битен елемент на секоја правна работа).

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 48/85 од 29. I 1985 г.)

38. Договорната странка може откако е утврдена ништовност на договорот, и во одделен спор да бара тој договор преку конверзија да важи како некој друг полноважен договор.

Од образложението:

Меѓу тужениот и неговиот татко бил склучен договор за доживотна издршка, со кој тужениот се обврзал својот татко да го гледа, чува и негува, а овој на тужениот по својата смрт да му остави во сопственост определен имот. Договорот бил потпишан од договорните странки и заверен од судијата на општинскиот суд и записничарот. Меѓутоа, при заверувањето на договорот од страна на судијата, не биле присутни двајца сведоци.

Пониските судови констатирале дека склучениот договор за доживотна издршка не произведува правно дејство, бидејќи не бил оформен според строгата форма пропишана со закон. Според чл. 121 од ЗН договорот за доживотна издршка се составува во писмена форма и се заверува од судија. При неговата заверка судијата во присуство на договарачите и на двајца сведоци кои ги познаваат нив гласно ќе го прочита договорот и ќе ги предупреди договарачите на последиците од договорот. Во текот на заверката ќе го внесе ова предупредување како и имињата на присутните сведоци. При тоа, а согласно со чл. 70 ст. 1 од ЗОО, пониските судови не можеле поинаку да постапат од она како што постапиле од побиваните пресуди — дека договорот за доживотна издршка нема правно дејство. Ако при испитување волјата на договорните странки се утврди дека примачот на издршката имал намера и волја имотот опфатен со договорот да му го остави на давачот на издршката, истиот договор може да има правна важност како договор за подарок. Доколку има правен интерес, тужениот може да бара да се утврди дека склучениот договор за доживотна издршка претставува договор за подарок на неговиот татко, одделно од овој спор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 84/85 од 19. II 1985 г.)

39. Не произведува правно дејство договорот за продажба на општествено земјиште склучен меѓу месната заедница, како продавач, и физичко лице, како купувач, а без одлука на собранието на општината.

Од образложението:

Врз основа на изведените докази утврдено е дека во текот на 1984 г. во селото бил граден задружен дом, но поради недостиг на средства, месниот одбор донел одлука дел од селската утрина —

општонароден имот да се продаде. Таквата одлука месниот одбор ја донел самостојно, без дозвола од тогашниот околиски одбор и без одлука за продавање на општонародниот имот. Тогаш, меѓу другите, и таткото на тужителот купил дел од селската утрина за која ја платил купопродажната цена, парцелата ја примил во владение, која и денес ја владее неговиот син — тужителот, меѓутоа, за извршената купопродажба не бил склучен писмен договор, ниту била издадена потврда за примената купопродажна цена.

При вака утврдена фактичка состојба пониските судови правилно го примениле материјалното право со побиваните пресуди.

Имено, од утврденото од пониските судови се гледа дека, според прописите кои важеле во времето на купопродажбата, месниот одбор требало да има одобрение за продажба на општонароден имот од околискиот одбор на подрачјето на недвижноста. Меѓутоа тој немал такво овластување и договорот за купопродажба на предметната недвижност не бил склучен во пропишаната форма, туку усно. Поради тоа и според наоѓањето на овој суд тој договор не можел да произведува правно дејство. Според тоа правилно постапиле и двата суда кога го одбиле како неосновано тужбеното барање со кое се барало да се утврди дека со договорот за купопродажба склучен меѓу месниот одбор и тужителот, тужителот станал сопственик.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 111/86 од 4. II 1986 г.)

40. Ништовен е договорот со кој едно лице продава увезено моторно возило на друго лице, пред истекот на две години од денот на увозот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Имено, од изведените докази првостепениот суд утврдил дека во месец март 1983 г. тужителот и тужениот, кои се блиски роднини, постигнале устен договор за заедничко купување на товарно возило. Тие се договориле возилото да го купат во СР Германија и да го платат во странска валута. Притоа се договориле моторното возило да го купи и да го плати со ДМ тужениот кој имал право да внесе во Југославија такво моторно возило, бидејќи претходно се наоѓал на привремена работа во странство, а тужителот да ја плати царината определена од царинските органи. По ваквиот договор моторното возило го купиле за цена од 22 илјади ДМ што, според постигнатиот договор, ги платил тужениот, а тужителот ги сносел само трошоците за престојот и ја платил определената царина во висина од 330.000 динари. Моторното возило било регистрирано на име на тужениот, на чие име и е внесено во Југославија.

По внесувањето на возилото настанале расправи меѓу странките во врска со плаќањето на долгот на тужителот, па тужениот одбивал да ја признае сопственоста на тужителот на една идеална половина и сообразно на тоа да ги врши сопственичките права.

И првостепениот и второстепениот суд при вака утврдена фактичка положба го уважиле тужбеното барање на тужителот, а второстепениот суд, ценејќи го приговорот на тужениот дека ваквиот

договор е ништовен во смисла на чл. 103 од ЗОО, смета дека овој договор не е спротивен на позитивните законски прописи.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија и двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право.

Во овој случај договорот меѓу странките е спротивен на присилните прописи. Имено, со ЗПСУС кој бил во сила во времето на настанувањето на спорниот однос е нормирано под кои услови домашните физички лица можат да внесат моторни возила од странство, а со Одлуката за условите под кои домашните физички лица можат да внесуваат моторни возила од странство („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 26/77, 44/78, 37/80 и 43/80) во т. 4 ст. 2 е предвидено дека граѓаните не можат увезеното моторно возило да го продадат пред истекот на рокот од 2 години од денот на извршениот увоз, ниту можат да го отуѓат на друг начин. Според тоа, бидејќи се работи за присилен пропис, а моторното возило го увезол тужениот, договорот склучен меѓу странките според кој тужениот му пренесува една половина од правото на сопственост на тужителот од увезеното возило е ништовен и како такъв не произведува правно дејство. Поради тоа, и судот не можел да му даде правна заштита на тужителот со уважување на неговото барање дека е сопственик на 1/2 од увезеното моторно возило.

Поради погрешна примена на материјалното право, согласно со одредбите од чл. 395 ст. 5 од ЗПП, следувахе и двете пресуди да се преиначат и да се одбие тужбеното барање на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 561/84 од 20. II 1985 г.)

41. Не се смета за ништовен договорот со кој СИЗ-от за домување му продала стан на носителот на станарско право, врз основа на одлука на давачот на станот на користење, иако договорот е склучен пред завршување на управната постапка во која е утврдено дека носителот на станарското право нема во сопственост друг стан.

Од образложението:

Од пониските судови е утврдено, а што не е и спорно, дека тужениот Ј. А од К., како носител на станарско право со договорот за купопродажба кој бил заверен во Општинскиот суд во К., под Ов. бр. 215/85 од 13. II 1985 г., во Стопанската банка — Основна банка К., го купил станот во кој живеел на ул. „К. Ј.“ бр. 11 во К.. Купопродабата е извршена врз основа на Одлуката за продажба на станови во општествена сопственост на Основната банка во К. од 19. IX 1984 г. Како услов за купување на станот со чл. 4 од оваа одлука било утврдено дека носителот на станарското право ќе може да го купи станот ако против него не се води постапка во станбениот орган на општината К. според чл. 14 од ЗСО. Таква постапка била водена против тужениот Ј., но со решение бр. 11-5867/2 од 25. IV 1985 г., била запрена, односно одбиено е барањето за ослободување на општествен стан согласно со чл. 14 од ЗСО.

При ваква фактичка состојба пониските судови правилно поставиле кога тужбеното барање го одбиле како неосновано. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија склучениот договор за купопродажба на стан не е ништовен, па како такъв од тужителската

страна не може да се бара негово поништување. Според чл. 103 од ЗОО, договорот е ништовен ако е спротивен на со уставот утврдените начела на општественото уредување, со принудните прописи или со моралот на социјалистичкото самоуправни општество. Во случајот склучениот договор не е спротивен на принудните прописи. Со законски прописи е дозволено да може да се врши продажба на станови во општествена сопственост, со предимствено право на купување од страна на носителот на станарското право. При тоа правилно постапиле пониските судови кога констатирале дека во случајот не се работи за апсолутно ништовен договор, чие поништување може да го бара секое лице, па и судот да ја утврдува ништовноста по службена должност. Доведувањето во заблуда на продавачот од страна на купувачот, дека нема пречки за продавање на станот, односно дека не се води постапка против купувачот во време на склучувањето на договорот, претставува релативна повреда, односно релативна ништовност на договорот, чие поништување може да се бара само од договорната страна, во случајов од Стопанската банка. По истекот на рокот од една година од дознавањето за рушливоста на договорот, не може да се бара поништување. При тоа, фактот што во време на склучувањето на договорот се водела постапка против тужениот Ј. А., според чл. 14 од ЗСО не може да биде од влијание за ништовност на договорот, бидејќи поништување не се бара од продавачот — Стопанска банка — Основна банка во К. Според тоа, правилно е применето материјалното право, кога тужбеното барање е одбиено како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 824/86 од 4. IX 1986 г.)

42. Штетникот не е должен, покрај обичната штета, да ја надомести и испуштената добивка, доколку оштетениот не ги набавил оштетените, заменливи по ред определени предмети, иако за тоа имал можност, па така пропуштил да ја надомести штетата.

Од образложението:

Во текот на постапката е утврдено дека дошло до сообраќајна несреќа во која тужениот со својот камион прегазил 35 овци, сопственост на тужителот. До сообраќајната несреќа дошло по вина на тужениот возач затоа што не ја приспособил брзината според условите на патот. На тоа место не постоел сообраќаен знак за забрана — движење на добиток. Утврдено е дека и да имало повеќе овчари кои би ги чувале овците штетата не би можеле да ја намалат затоа што овците се движеле на десната страна од патот.

Врз основа на вака утврдената фактичка состојба, според наоѓањето на ревизискиот суд пониските судови правилно го примениле материјалното право кога на тужителот му досудиле само обична штета, а го одбиле тужбеното барање да се досуди и изгубена добивка. Уништените овци биле заменливи предмети по род и затоа тужителот можел да купи други такви овци и да го надомести изгубеното, односно да ја намали штетата. Тужителот имал можности да купи други овци и да остварува добивка, а тоа не го сторил. Од овие причини, тужениот е одговорен да ја плати само обичната штета во смисла на одредбите од чл. 154 ст. 1 во врска со чл. 189 ст. 1

од ЗОО, а не и изгубената добивка, како што правилно заклучиле и пониските судови.

Од наведените причини изјавената ревизија од тужителот е неоснована.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 256/86 од 16. XII 1986 г.)

43. Одговорноста на родителите за надоместок на штета што ја причинило нивното малолетно дете кое наполнило седум години од животот, не е исклучена и кога штетата може да се бара и од детето.

Од образложението:

Во случајов не е спорно дека сообраќајната незгода во која е повредена мајката на тужителот, од кои повреди подоцна и починала, била предизвикана поради пропусти на тужениот Б., кој е син на тужените К. и М. А., а во тој период бил малолетен, како и поради невнимание на повредената — сега пок. З. Окружниот суд го прифатил правниот заклучок на првостепениот суд за основаноста на тужбеното барање, а со него се согласува и овој суд. Имено, неосновано во ревизијата се наведува дека тужените К. и М. А. не се должни солидарно со својот син да ја надоместат штетата што тој (нивниот син) ја причинил, бидејќи во времето на причинувањето на несреќата имал полни 7 години, при што се повикуваат на одредбата од чл. 160 ст. 3 од ЗОО.

Наведената законска одредба не ја исклучува одговорноста на родителите на малолетникот за штетата што тој ја причинил, како што погрешно се толкува во ревизијата, туку укажува и на одговорност на малолетникот за штетата, за разлика од одредбите од ст. 1 и 2 од истиот член кои се однесуваат на малолетници помали од 7 односно 14 години (неспособни за расудување) и кои не се одговорни за штетата што ќе ја причинат. Токму поради тоа, во случајов е утврдена солидарна одговорност и на родителите, а и на малолетникот, каква што одговорност кај малолетникот не би постоела доколку бил помлад од 7 години, односно, неспособен за расудување. Во оваа смисла треба да се толкува одредбата од чл. 160 ст. 3 од ЗОО. Ова е и од причина што должноста на родителите да ги воспитуваат и да внимаваат на своите деца (утврдено со позитивните прописи) трае сè додека трае малолетноста. Значи, родителите не се ослободуваат од својата обврска ако детето и самото стане одговорно за надоместување на штетата. Поради тоа ЗОО во чл. 165 т. 4 предвидува дека родителите одговараат за штетата што ќе ја причини на друг нивно малолетно дете кое наполнило 7 години, освен ако докажат дека штетата настанала без нивна вина.

При тоа вината на родителите е во занемарување на должноста на воспитување и на грижата за децата, какви што отсутствувале и во конкретниот случај, бидејќи во спротивно тужените К. и М. А. не би му дозволиле на својот малолетен син да управува со моторцикл за кој немал соодветна дозвола, односно со правилно воспитување детето тоа не би го сторило. Ако родителите пропуштиле правилно да го воспитаат своето дете и над него да вршат надзор, и тие треба во имотно-правна смисла да ги сносат последиците од

своите пропусти, својата вина, па да одговараат заедно со малолетникот. Оваа одговорност е солидарна (согласно со чл. 166 од ЗОО), бидејќи не е можно да се утврди степенот на виноста на малолетникот и на родителите, па со самото тоа не е можно меѓу нив да се дели штетата. Тоа, пак, значи дека родителите имаат право на регрес кон детето како солидарен должник, во смисла на чл. 424 ст. 2 од ЗОО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 9/85 од 17. I 1985 г.)

44. Висината на штетата сторена на шума се утврдува според ценовникот за шумска штета и тоа по цена во време на пресудувањето, без оглед на тоа што се работи за штета на шума во сопственост на граѓанин.

Од образложението:

При утврдена фактичка положба што во шумата сопственост на тужителот во м. в. „Ч“, атар на село В., во есента 1983 година тужениот исекол 200 дабови стебла што изнесува 4,508 м³, со што му причинил штета на тужителот во износ од 94.668 динари, пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го задолжиле тужениот оваа штета да му ја надомести на тужителот. Ваквата одлука е во согласност со чл. 154, 158 и 186 од ЗОО, како и со одредбите од чл. 189 ст. 2 од истиот закон, според кои висината на надоместокот на штетата се одредува според цените во времето на донесувањето на судската одлука. Цената на исечените дабови стебла во шумата на тужителот во моментот на пресудувањето изнесувала 94.668 динари, па во таа висина правилно е одредена и штетата што треба да ја надомести тужениот, без оглед на тоа што во времето на обезбедувањето на доказите (24. V 1984 година) штетата изнесувала 58.816 динари. При оценката на висината на штетата, вештото лице правилно се раководело од ценовникот за шумски штети бидејќи во содржината на неговите одредби при процената на штетата, не се прави разлика меѓу општествени шуми и шуми во сопственост на граѓаните.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 109/86 од 18. II 1986 г.)

45. Општината е должна да му ја надомести штетата на граѓанинот што му е причинета со тоа што органите на градежната инспекција му го урнале бесправно изградениот објект, а претходно на граѓанинот не му оставиле примерен рок самиот да го стори тоа.

Од образложението:

Органот на управата на тужената општина О. градежната инспекција и извршниот орган во своето работење во врска со противправната градба на тужителката не постапиле според позитивните прописи, односно постапиле спротивно на прописите, како последица на што настапила штета на тужителката во досудениот износ. Конкретно, решението за запирање на градбата воопшто не ѝ е доста-

вено на тужителката, што е спротивно на чл. 58 од Одлуката на Собранието на општината О. („Сл. гласник“, бр. 9 од 25. XI 1976 година). При таква положба немало место за донесување решение за уривање, а уште помалку имало основ за донесување заклучок за присилно извршување на ова решение. Присилното извршување на решението за уривање на објектот немало основ да се спроведе, не само поради тоа што и решението за уривање не ѝ е доставено лично на тужителката, туку на нејзиниот сопруг, туку и поради тоа што во решението за уривање не е оставен примерен рок во кој тужителката може сама да го урне објектот, туку утредента по приемот на решението за уривање од сопругот на тужителката објектот е урнат од извршната служба на Собранието на општина О. За тоа време (од 13 до 14. XII 1978 г.) тужителката објективно не можела да обезбеди уривање на објектот, а со тоа и да заштити дел од градежниот материјал од уништување, особено ако се знае дека таа живее во К. — општина Н. а градела во Љ, општина О. Ваквото постапување е во спротивност со чл. 58 од споменатата Одлука и со чл. 284 од ЗОУП. Значи, основот за одговорноста на тужената општина О. лежи во противправната постапка во врска со бесправната градба на тужителката, со оглед на што се јавува како неоснован наводот во ревизијата за погрешна примена на материјалното право поради немање вина на страната на тужениот за настанатата штета.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 120/85 од 7. III 1985 г.)

46. Висината на штетата сторена на закупувачот на пасиште се утврдува во висина на закупнината што тој ја платил, а не во вредноста на тревата што можела да се искоси ако не дошло до штетното дејствие.

Од образложението:

При утврдувањето на видот и висината на штетата првостепениот суд избрал (а со тоа се согласил и второстепениот суд), погрешен метод за утврдувањето на штетата. Имено, за утврдувањето на висината на штетата се тргнало од тоа колкаво количество трева може да испаси една овца за еден ден, преку што се дошло до вкупното количество на испасената трева од 450 грла овци, за време на испаша од 61 ден, и крајно до тоа колку изнесува паричната вредност на вкупно испасената трева во времето на настанот (1981 г.) и во времето на пресудувањето (1985 г.). До износот на штетата на наведениот начин е дојдено по пат на вештачење од стручно лице од соодветната струка. Ваквиот приод кон утврдувањето на штетата, според мислењето на овој суд, е неправилен, бидејќи штета за тужителот всушност би претставувале евентуално направените трошоци за закуп на други пасишта заради гоеење на телиња (за која намена ги закупил предметните пасишта од ЗЗ „Н. Ж“), а не вредноста на испасената трева од стадото на тужениот. Ова е од причина што кога станува збор за пасишта, нивното користење, според ЗУКПУ се состои во непосредното пасење на добитокот, за што се плаќа надоместок, а не во можноста за косење и продавање сено, а преку тоа и остварување добивка. Според тоа, доколку тужителот по вина на тужениот бил оневозможен во користењето на закупе-

ните пасишта, преку изведување на соодветни докази, требало да се утврди дали за означеното време од 61 ден користел други пасишта за гоење телиња, или евентуално за тоа време телињата ги гоел на друг начин, и колкави издатоци направил за тоа. Според тоа во висината на тие издатоци тој практично би претрпел штета која тужениот би имал обврска да му ја надомести. Доколку во наведената смисла тужителот не направил издатоци, тој би имал право на надоместок на штета само во висина на платената закупнина.

Бидејќи поради погрешна примена на материјалното право наведените релевантни факти за одлучувањето останале неутврдени, следувахе ревизијата да се уважи, побиваните пресуди да се укинат и предметот да му се врати на првостепениот суд на повторно судење, во смисла на член 395 ст. 2 од ЗПП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 284/86 од 18. III 1986 г.)

47. Општинската организација за непосредна заштита на полските имоти не е одговорна за штетата настаната на насадите на оштетениот од овци од непознат сопственик, ако чувањето го вршела со полски чувари на вообичаен начин.

Од образложението:

Основано во ревизијата се укажува на погрешна примена на материјалното право. Од изведените докази во текот на постапката првостепениот суд го утврдил, а второстепениот суд го прифатил следново:

Овошните градини на тужителите спаѓале во реонот за кој тужената организација се грижела за спречување на полските штети. Надзорот на заштитата на полските имоти од полски штети тужената организација го вршела преку полски чувари чие работно време било различно, и тоа: во летниот период полските чувари излегувале на терен во 6 часот и се задржувале до 11 часот, по што следувал дневен одмор. Повторно излегувале на терен во 12 часот и останувале додека се гледало. Во зимскиот период работеле од 7 до 11 часот, и пошадне од 15 часот додека не се стемнело. На овој начин била организирана и функционирала заштитата на полските имоти во реонот каде што биле овоштарниците на тужителите и во времето кога тие биле оштетени (од 8. II 1985 г. до 16. II 1985 г.) и тоа преку полскиот чувар Б. Ж., кој во означеното време го заменува другот чувар К. Л., кој бил на годишен одмор.

При таква фактичка состојба пониските судови погрешно го примениле материјалното право кога го уважиле тужбеното барање за надоместок на штета од тужената општинска организација за непосредна заштита на полските имоти од полски штети во Р., повикувајќи се на одредбите од чл. 354 од ЗОО. Конкретниов спорен однос, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, треба да се разреши со примена на чл. 184 од ЗОО, бидејќи според статутот тужената организација е организација од посебен општествен интерес која, покрај другите работи, се грижи и за спречување на полските штети. Одговорноста, пак, во врска со вршењето работи од општ интерес, со одредбата на чл. 184 од ЗОО е стипулирана така

што сите организации одговараат за штетата ако без оправдана причина ја запрат или нередовно ја вршат услугата што е од општ интерес (во конкретниов случај грижата за спречување на полските штети). Такво нешто (прекин или нередовно вршење на дејноста) во конкретниов случај не е утврдено. Напротив, и од увидот во решението за користење годишен одмор на сведокот К. Л. и од исказите на споменатиот сведок е утврдено дека во време на настанот на предметната штета полската чуварска служба на тужениот функционираше сосема нормално, бидејќи за време на користењето на годишниот одмор на полскиот чувар, сведокот Л. К., него го заменува другит полски чувар Б. Ж. Значи, поради користење на годишниот одмор на сведокот К. Л. во времето од 8. II до 16. II, 1985 г. (кога настанала предметната штета) надзорот на заштитата на полските имоти не бил прекинат туку се вршел преку неговиот заменик Б. Ж., за кој пак не е утврдено дека нередовно ја вршел својата дејност — како услов за одговорност на тужената организација за надометок на предметната штета.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 937/86 од 9. X 1986 г.)

48. Закуподавачот кој го откажува договорот за закуп на нива, откако закупувачот нивата ја посадил, му одговара на закупувачот за штетата што ќе настане со тоа, бидејќи отказот го дал во невреме.

Од образложението:

Во текот на постапката е утврдено дека тужителот и тужениот склучиле устен договор за обработка на нива. Се договориле нивата да ја работи тужителот, а приносите да се делат по половина. Тужителот две години ја работел нивата, а приносите ги делеле. Кога завршила втората економска година есента, тужителот ја изорал нивата и ја посеал со пченица. Потоа, тужениот му го откажал договорот за закуп и поднел тужба по која била донесена пресуда поради признание сега тужителот да ја предаде нивата во владение. Утврдено е дека тужителот ја подготвил нивата за обработка за наредната економска година на начин што ја изорал, нагубрил и посеал со пченица и тоа го чинело вкупно 61.500 динари. Меѓутоа, тужениот си ја зел нивата во владение и ги собрал плодовите во наредната година и на тој начин тужителот претрпел штета со вложениот труд, средства и превземените работи. Тужителот од своја страна го исполнил договорот за закуп со тоа што на тужениот како закуподавач му давал земјоделски производи, како што било и договорено.

При ваква фактичка состојба и според наоѓањето на ревизиокиот суд, пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го уважиле тужбеното барање. Тужителот претрпел штетна штета при обработката на земјиштето. Тужениот како закуподавач го откажал понатамошното користење на нивата, а тоа станало откако биле сторени трошоците за орање и сеење според сезонските услови. Според правилата од чл. 358 ст. 3 од ЗОО отказ на договор за траен долговен однос може да се даде во секое време, само не во невреме. Тужениот со давањето отказ во невреме на догово-

рениот закупен однос на тужителот му сторил штета и пониските судови правилно заклучиле дека неа треба да ја надомести во смисла на чл. 154 ст. 1 од ЗОО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 523/85 од 5. II 1986 г.)

49. Не одговара за надоместок на штета сопственикот на соседната недвижност што е зафатена со пожар што настанал на друга туѓа недвижност и преку недвижноста на тужениот се проширил и на објектите што се сопственост на тужителот.

Од образложението:

Од изведените докази во текот на постапката е утврдено дека: на 10. VII 1982 г. избувнал пожар во летната куќа на лицето Р. С. што се проширил на куќата на лицето С. А., а потоа и на магацинот на тужената Работна организација „М“. Заради локализирање и гаснење на пожарот се ставиле во дејство противпожарната единица при Собранието на општината Т. а во гаснењето на пожарот учествувале и работниците на првотужената РО „М“: Ј. С. и С. К. Од дејството на водените млазови употребени од оваа единица, заради локализирање и гаснење на пожарот, ѕидовите од шупата на тужителот (која граничела со магацинот на тужениот) попуштиле, поради што таа и паднала. При нејзиното паѓање се урвало и полското ВЦ а пропаднала и септичката јама. Од тоа тужителот претрпел штета во висина од 92.527 динари.

Противпожарната служба во Т. која учествувала во гаснењето на пожарот не била осигурена кај второтужениот ЗОИЛ „М“, филијала Т. за случаи од општа опасност, а за такви случаи не била осигурена ни првотужената Работна организација „М“. Утврдено е и тоа дека локализирањето и гаснењето на пожарот се вршело на пропишан и вообичаен начин.

При таква фактичка состојба пониските судови правилно го примениле материјалното право кога тужбеното барање за надоместок на предметната штета го одбиле како неосновано, поради следниве причини: пред сè нема услови за одговорност на противпожарната страна по основ на вина, а во смисла на чл. 154 ст. 1 и чл. 170 ст. 1 од ЗОО, бидејќи е утврдено дека противтужената страна нема никаква вина за настанот на пожарот и за штетата на тужителот како последица од локализирањето и гаснењето на пожарот. Имено, пожарот не е предизвикан од противтужената страна, туку најнапред се појавил во куќата на лицето Р. С., а потоа се проширил и на магацинот на првотужениот. Заради локализирање и гаснење на проширениот пожар на магацинот на првотужениот. Заради локализирање и гаснење на проширениот пожар на магацинот на првотужениот била активирана противпожарната служба, а во акцијата учествувале и работници на тужениот, што е во согласност со интенциите на ЗЗЕН за максимално ангажирање на сите фактори во заштита од елементарни непогоди. Од друга страна не е утврдено дека локализирањето и гаснењето на пожарот било вршено на несоодветен начин.

Нема место за одговорност на првотужената страна ниту според чл. 154 ст. 2 и 3 и чл. 173 од ЗОО, бидејќи пожарот и штетата

од него не настапиле од опасен предмет на тужениот, односно опасна дејност со која се занимава тужениот, туку настанал кај трето лице, а се проширил на магациног на првотужениот. Доколку не се ставеле во дејство противпожарната единица при Општината Т. и работниците на тужениот за гаснење и локализирање на пожарот, постоела опасност да настапи многу поголема штета и за првотужениот и за тужителот, а можеби и за други граѓани и организации, во кој случај би се поставило прашањето за одговорност на противпожарната единица во смисла на чл. 184 од ЗОО.

Нема основ за одговорност ни на страната на тужениот ЗОИЛ „М“ — филијала Т., бидејќи е утврдено дека и првотужениот и противпожарната единица не биле осигурени за ваков ризик при оваа осигурителна организација.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 364/86 од 10. IV 1986 г.)

50. Ако поради вршење на општокорисна дејност од страна на општествено-правно лице, за кое е добиена дозвола од надлежниот орган, сопственикот на соседното земјиште не може да го користи тоа земјиште за земјоделска обработка на подолг временски период, тој може да бара надоместок на штета само во висина на вредноста на земјиштето, кое во тој случај преминува во општествена сопственост.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот и второстепениот суд застанале на становиштето дека тужбеното барање на тужителот е основано и ја задолжиле тужената градежна организација да плати надоместок на штета поради оштетеното земјиште и овошните насади посадени на него.

Во ревизионата постапка ревизискиот суд нашол дека при одлучувањето во оваа правна работа погрешно е применето материјалното право, поради тоа што фактичката состојба по предметот нецелосно е утврдена, па поради тоа немало ни услови за преиначување на побиваните пресуди — чл. 395 ст. 2 од ЗПП. Од страна на првостепениот суд било утврдено, а од второстепениот суд прифатено дека тужителот бил сопственик на недвижен имот — земјиште кое било посадено со различни овошни насади, а слободната површина од 6.650 m² била засадена со грав. Земјиштето било погодно за одгледување овошни насади и затоа постоеле повеќе видови квалитетни сорти врз кои се применувале агромерки кои во нормални услови гартитирале висок принос. Во таква состојба се наоѓал насадот при извршениот увид на самото место. Во непосредна близина на земјиштето од тужителот била лоцирана асфалтна база и дробилница на тужената градежна организација, а за нејзината изградба било добиено одобрение од надлежниот управен орган. Со работењето на асфалтната база и дробилницата на камен се нарушувала поволната околина на локалитетот и се правела неповолна за правилен развоток на културите, со што не се постигнувале ни средни реални приноси и квалитетно производство. Од тие причини тужителите само во економската 1983 г. претрпеле вкупно 1.263.795 дин. материјална штета поради изгубената добивка кај овошките и другите култури.

Кај тужената градежна организација постоела обврска да ја надомести штетата во смисла на одредбите од чл. 154 во врска со чл. 156 ст. 3 од ЗОО, во кој е предвидено дека, ако штетата настанала со вршење општокорисна дејност за која е добиена дозвола од надлежниот орган, може да се бара само надоместок на штета која преминува нормални граници.

Меѓутоа, во текот на постапката биле изведени докази кои укажувале дека насадот од тужителот не бил повеќе економски оправдан, дека секое вложување немало да ги даде очекуваните резултати, бидејќи каменоломот и асфалтната база постојано ќе му нанесувале штета која ги надминува нормалните граници. На тој начин насадите предвреме ќе пропаднеле. Во оваа смисла се изјаснил и вештакот — агроном, а дека натамошното вложување во насадот е економски неоправдано било прифатено и во фактичката состојба. Тужената страна во одговорот на тужбата и во натамошната постапка му предлагала на тужителот да му се досуди целосен надоместок, односно тотална штета.

Според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија при вакви укажувања во текот на постапката пониските судови при определување на надоместокот на досудената штета испуштиле од предвид да утврдуваат околности кои се од суштествено влијание за одлучување по предметот на спорот. Имено, доколку се утврди дека каменоломот и асфалтната база подолго време ќе работат на одобрената локација, а со своето штетно дејство, кое ги надминува нормалните граници, ќе влијаат за трајно уништување на земјиштето и насадите од тужителот и тие не ќе можат понатаму да служат за својата намена поради таложењето прав и слично, во тој случај на тужителот треба да му се досуди надоместот во висина на целосна штета, односно на тотална штета како противвредност на предметот. При досудувањето на ваква штета, со оглед на тоа што се работи за плаќање противвредност од општественоправно лице како штетник, судот ќе пресуди со надоместување на штетата недвижноста да премине во општествена сопственост.

Поради тоа што овие факти не се утврдени, а имаат суштествено влијание при одлучувањето по предметот на спорот, а со тоа и врз правилната примена на материјалното право, уважена е ревизијата на тужената страна, укинати се побиваните пресуди и предметот му е вратен на првостепениот суд на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 296/86 од 29. X 1985 г.)

51. Не постои одговорност на училиштето за штетата што му е сторена на ученик од друг ученик при изведување практична настава во тепачка која настанала меѓу нив, доколку надзорот е вршен согласно со конкретните услови.

Од образложението:

Од утврдувањето на пониските судови произлегува дека на критичниот ден практичната настава, поради објективни околности (ремонт на електроцентралата) е изведувана во две наместо, како дотогаш, во повеќе групи. Наставата се изведувала под надзор на еден професор кој во времето на инцидентот не се наоѓал во гру-

пата во која бил тужителот, туку во женската група. До повредување на тужителот дошло поради меѓусебно прскање со вода, што немало врска со самото изведување на практичната настава. Утврдено е и тоа дека обврските на второтужениот во поглед на организацијата, начинот и условите за изведување на практичната настава на учениците биле регулирани во договорот склучен меѓу првотужениот и второтужениот. Во чл. 5 од договорот е предвидена одговорност на второтужениот спрема организаторот на практичната настава РО „Р. О.“ во врска со редовност, дисциплина, заштита на работата, повредување за време на изведувањето на практичната настава и друго.

Од наведената договорна одредба произлегува дека второтужениот ѝ одговара за поведението на учениците на работната организација која ја организира практичната настава. Според чл. 6 од истиот договор второтужениот се обврзал да ја преземе целата одговорност на однесувањето на учениците во текот на изведувањето на практичната настава. Во таа смисла учениците биле должни да ги почитуваат правилата на работа одредени од страна на организацијата, навреме и уредно да ја посетуваат наставата и по изведувањето на практичната настава да ги доведат во ред средствата за работа.

Во смисла на цитираните договорни одредби одговорноста на второтужениот се однесува на поведението на учениците сврзано со самото изведување на процесот на работата во рамките на практичната настава. За поведението на тужителот и синот на првотужените за нивната приватна расправија, како и за последиците од тоа, не постои одговорност на страна на второтужениот, што произлегува од содржината на одредбата од чл. 157 ст. 1 од ЗОО. Според оваа законска одредба за штетата што на друг ќе му ја причини малолетник додека е под надзор на старател — училиште или друга установа, одговараат тие, освен ако докажат дека надзорот го вршеле на начин на кој се обврзани или дека штетата би настанала и при грижливо вршење на надзорот.

Како што е веќе изнесено практичната настава на критичниот ден се изведувала под надзор на еден професор. Надзорот, бидејќи се во прашање ученици од III година, се однесувал само на односот кон работата, редовноста, начинот на изведување на практичната настава. Надзорот не може да се протега и врз личните односи на учениците еден спрема друг. Поради тоа и овој суд смета дека второтужениот надзорот го вршел на начин како што бил обврзан тоа да го прави, поради што се стекнати условите за екскулпирање од одговорност во смисла на чл. 167 ст. 1 од ЗОО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 380/85 од 3. IX 1985 г.)

52. Оштетениот кој се возел во возилото со кое е повреден, а кое било управувано од возач кој во присуство на оштетениот претходно конзумирал алкохол, придонел за своето повредување, така што надоместокот за претрпената штета ќе се намали сразмерно на неговиот придонес.

Од образложението:

Основани се наводите од ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка, бидејќи и двете пресуди немаат

доволно причини за решавачките факти и не можат да се испитаат, со што е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП в. в. со чл. 385 од ЗПП. Имено, од записникот за главната расправа, од распитот на возачот на моторното возило во кое се возел тужителот и на самиот тужител, распитан како странка, се гледа дека возачот конзумирал алкохол и во присуство на тужителот и тоа во количества кои се поинакви од оние што ги утврдува првостепениот суд. Ова укажува на противречностите во исказите содржани во записникот за главната расправа и утврдувањето во нападнатите пресуди.

При ова според мислењето на овој суд, независно од заклучокот на вештото лице за утврдениот степен на пијанство кај возачот на моторното возило кој не укажува на видливи знаци дека тој се наоѓал под дејство на алкохол, самата свест и знаење на тужителот дека возачот на моторното возило претходно конзумирал алкохол требало да го одврати да седне во возилото со кое управувало такво лице. Ова укажува на неприфатливост на заклучокот и на двата суда дека кај тужителот немало никаков придонес во настанувањето на штетата, односно дека не постои поделена одговорност. Во таа смисла и материјалното право со нападнатите пресуди е погрешно применето, но не постојат можности пресудите да се преиначат во смисла на одредбите од чл. 395 од ЗПП, бидејќи треба не само да се утврди дека има поделена одговорност, туку треба да се утврди и степенот на вината, односно големината на придонесот на тужениот и за тоа да се намали утврдениот износ на штетата при нејзиното досудување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 155/85 од 25. III 1986 г.)

53. Не може да се ослободи од одговорност општината за надоместок на штета сторена од нејзините органи при присилно дислоцирање на објект (привремена барака) доколку не постапувала со должно внимание.

Од образложението:

Првостепениот суд прифатил дека е неосновано тужбеното барање на тужителот да се задолжи тужената општина да му ја надомести штетата причинета со уривање на неговиот објект, затоа што нашол дека постапувањето на органот на тужената што го извршил уривањето било во согласност со прописите и донесените акти, односно дека во таквото постапување нема незаконитост и неправилност.

Со таквото правно мислење во целост се согласил и второстепениот суд.

Меѓутоа, според наоѓањето на ревизискиот суд, ваквиот заклучок на пониските судови не произлегува од изведените докази, односно не е доволно објаснет и нема доволно аргументи. Било неспорно дека тужителот со одобрение од надлежниот орган ја поставил бараката за продавање на сода-вода и други безалкохолни пијалаци, која била изработена од дрвена конструкција со доволна изолација и од привремен карактер. Подоцна е донесена одлука од општината за дислоцирање на бараката. Биле дадени три дена за дислоцирање,

но тужителот не постапил според задолжението, поради што бил донесен заклучок за присилно извршување. Бараката била урната од страна на работниците ангажирани од инспекциските служби. При уривањето тужителот не бил присутен, а неговите деца ги собрале и однеле елементите што останале. Било утврдено дека при уривањето на бараката работниците употребувале само казми и при тоа дошло до оштетување на елементите.

Кога при ваква состојба, која е резултат од изведените докази, пониските судови констатирале дека во постапувањето на органот на општината немало противправност, односно дека уривањето било извршено во согласност со прописите и донесените акти, не е објаснето и нема дадено причини дали било нужно и единствено можно дислоцирање со уривање, на кој начин објектот е оштетен во голема мера.

Со оглед на тоа што во побиваните пресуди не се дадени доволно причини при одлучувањето и не можат да се испитаат во доволна мера, беше нужно тие да се укинат и предметот да се врати на повторно судење. При повторното судење првостепениот суд треба да ги отстрани сторените недостатоци и со поголемо внимание треба да ја испита законитоста во постапувањето на извршниот орган на тужената општина. Доколку се утврди дека уривањето на објектот било неопходно заради неговото дислоцирање, посебно ќе треба да се цени дали тоа било спроведено со внимание на добар стопанственик, односно на начин на кој се нанесува најмала штета. Навистина, оштетениот со своето однесување (непочитување на управните акти) самиот се довел во состојба да трпи штета, но дали во таков обем во кој штетата била причинета, ќе треба да се испитува при повторното судење, имајќи ја при тоа предвид одредбата на чл. 192 од ЗОО во која е регулирано прашањето за поделената одговорност.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 413/85 од 21. I 1985 г.)

54. При оценка дали постои нагрденост не се зема предвид субјективното мислење на оштетеното лице туку објективното општествено сфаќање за нагрденоста како деформитет, како губење на органи, односно други делови на телото.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во текот на постапката е утврдено дека тужителот бил повреден во сообраќајна незгода од осигуреникот на тужениот. При тоа тужителот добил тешки телесни повреди во вид на прелом на левата клучна коска, прелом на коските на левата потколеница, рана на черепот и повеќе повреди на телото, па по излекувањето ногата на тужителот не му била деформирана, ниту била пократка, а немал ни лузни на телото.

При ваква фактичка положба неосновани се наводите од ревизијата на тужителот дека тужителот субјективно чувствува дека е нагрден, бидејќи при оценката дали постои нагрденост не се зема предвид субјективното мислење на оштетениот, туку објективното општествено сфаќање за нагрденоста како деформитет, или како губиток на орган или друг дел на телото, па бидејќи не постои нагрде-

ност во конкретниов случај, правилно е применето и материјалното право кога тужбеното барање на тужителот е одбиено како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 300/85 од 6. VII 1985 г.)

55. Полнолетно лице кое доброволно засновало вонбрачна заедница не може да бара да му се надомести нематеријална штета поради повреда на личното достоинство и моралот, особено поради намалениот изглед за мажачка, доколку дошло до раскинување на вонбрачната заедница.

Од образложението:

Од изведените докази во текот на редовната постапка првостепениот суд утврдил, а тоа го прифатил и второстепениот суд, дека странките на 21. XI 1984 г., се сретнале и запознале и истиот ден започнале вонбрачен живот во домот на тужениот. По неколку дена и нивните родители стапиле во контакт и разговарале за легализација на врската на странките. Тужителката во една пригода го сретнала младичот со кого порано имала подолга врска, потоа плачела. Односите меѓу странките се нарушиле по 24. XII 1984 г., кога тужителката си заминала од домот на тужениот и вонбрачната заедница е раскината. Во времето на засновањето на вонбрачната заедница обете странки биле полнолетни и во вонбрачна заедница стапиле доброволно.

При ваква утврдена фактичка положба, според мислењето на Врховниот суд на Македонија пониските судови погрешно нашле дека се исполнети законските услови тужителката да оствари надоместок на штета по основ на намалени изгледи за мажење.

Вака формулиран основ не е предвиден во ЗОО, но може да се подразбере дека тужителката бара паричен надоместок на нематеријална штета како сатисфакција предвидена во чл. 202 од спомениот закон. Според наведената одредба право на справедлив паричен надоместок поради претрпени душевни болки има лицето кое со измама, со принуда или со злоупотреба на некој однос на потчинетост или зависност е наведено на казнива обљуба или на казниво блудно дејствие, како и лицето спрема кое е извршено некое друго кривично дело против достоинството на личноста и моралот.

Повредата на личното достоинство и моралот претставуваат вид на повреда на личниот интегритет. Тука се има предвид и женската чест, покрај другите добра од лична природа, за чија повреда може да се даде паричен надоместок како сатисфакција на оштетениот. Повредата на женската чест, како вид на манифестација на повредата на личното достоинство, навистина во практиката се поврзува со намалените изгледи на оштетеното лице за добра мажачка. Меѓутоа, за досудување паричен надоместок во ваков случај има место само кога до повредата на личното достоинство дошло поради измама, принуда или злоупотреба на некој однос на подреденост или зависност.

Од увидот во списите, како и од фактите утврдени од страна на пониските судови не произлегува дека тужениот со било кое од предвидените дејствија (измама, принуда, злоупотреба) ја навел

тужителката да стапи со него во вонбрачна заедница. Тужителката со своја слободна волја пристапила во вонбрачно живеење. Доколку таквиот начин на живеење го навредува нејзиното достоинство, должна е сама да ги поднесува последиците, бидејќи нејзината согласност ја исклучува одговорноста на тужениот за надоместок на нематеријална штета во смисла на чл. 202 од ЗОО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 90/86 од 23. X 1986 г.)

56. Кога на тужителот со правосилна пресуда му е досуден одреден износ што го наплатил со присилно извршување, должен е износот да му го поврати на тужениот и пред завршувањето на спорот, доколку со воиреден правен лек е укината пресудата.

Од образложението:

Во случајов суштествените факти во конкретната правна работа не се спорни. Имено, неспорно е дека со пресуда на општинскиот суд му било уважено тужбеното барање на тужителот (сега тужениот) и дека е задолжен тужениот (сега тужителот) да му ја плати на име надоместок на штета сумата во износ од 334.988 динари со 7% камата, како и трошоците во спорот. Оваа пресуда била потврдена со пресуда на окружниот суд. Врз основа на оваа правосилна пресуда било спроведено извршувањето и била наплатена сумата од тужениот на тужителот (сега тужениот) во вкупен износ од 412.602 динари, како и трошоци во предметот. Меѓутоа, исто така, не е спорно дека по изјавената ревизија од тужениот во тој спор, а сега тужителот, наведените пресуди на првостепениот и второстепениот суд се укинати и предметот му е вратен на повторно судење на првостепениот суд.

При ваква неспорно фактичка состојба правилен е заклучокот на двата суда дека е основано барањето на тужителот да му ги врати тужениот парите примени врз основа на судските одлуки кои подоцна се укинати. Имено, со укинувањето на тие пресуди престанал основот по кој на сега тужениот му бил исплатен утужениот износ од 412.602 динари, па во смисла на чл. 210 ст. 4 од ЗОО тужениот има обврска да му ги врати примените пари на тужителот. Според оваа одредба, обврска за враќање, односно за надоместок на вредноста настанува и кога нешто ќе се прими со оглед на тоа што основот не се остварил или подоцна отпаднал, а во случајов, според утврденото, настапила таква фактичка и правна ситуација.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 433/85 од 3. X 1985 г.)

57. На појавениот вишок при работење во продавница работникот кој работел во неа нема право на исплата на тој вишок по било кој основ, па и по основ на неосновано збогатување. Создадениот вишок претставува воиреден приход на претпријатието.

Од образложението:

Меѓу странките бил склучен договор за извршување повремена работа од тужителот, како продавач и опслужувач за определен временски период, а била определена и парична награда. Тужителот

во магацинот работел сам, а дневниот пазар го собирал секретарот на тужениот. При извршениот попис на стоката и парите се појавил кусок, а при повторното срамнување се појавил вишок на пари.

Тужителот сметал дека вишокот пари треба нему да му припаднат и барал од тужениот да му ги плати.

Оценувајќи ја ваквата фактичка состојба, според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија, пониските судови правилно заклучиле дека на страната на тужениот не постои стекнување без основ, ниту пак, настанала штета по вина на тужениот, па барањето правилно е одбиено. Според правилата од чл. 210 од ЗОО, ако општествено средство со кое управуваат работници во определено општествено правно лице на кој и да е начин премине во општествено средства со кое управуваат работници, односно други работни луѓе од друго општествено правно лице или во имот на некое лице, а тој премин нема основ во некоја самоуправна спогодба, или во некоја друга правна работа, или во закон, стекнувачот е должен да го врати, ако е тоа можно, а инаку е должен да ја надомести вредноста на постигнатата корист. Од оваа одредба произлегува дека тужениот не се збогатил неосновано со појавениот вишок. Создадениот вишок претставува вонреден приход на тужениот. Тужителот за својата работа примил договорен надоместок.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 653/88 од 24. I 1989 г.)

58. По правосилно завршената постапка за експропријација и определениот надоместок за експроприраното земјиште, користењето на тоа земјиште од страна на корисникот на експропријацијата се смета за законито и совесно, па користа што се добива од тоа употребување не претставува стекнување без основ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од страна на пониските судови е прифатено дека земјиштето на тужителот било експроприрано со решение на општината, а за изградба на каналот за наводнување за потребите на земјоделскиот комбинат. Со правосилно решение бил определен и надоместок за земјиштето во пари. Тужителот, како сопственик на земјиштето, одбил да ги прими парите, т.е. определениот надоместок, па тужениот овие пари ги депонирал во судскиот депозит. Потоа тужителот поднел тужба против тужениот за плаќање надоместок и наемнина, но барањето му било одбиено.

Тужителот повторно завел спор против тужениот и барал да му се плати надоместок на име неосновано збогатување.

Одлучувајќи во ревизиската постапка Врховниот суд на Македонија нашол дека пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го одбиле тужбеното барање. Тужениот го користел земјиштето одземено од тужителот по спроведената експропријациона постапка и по донесеното правосилно решение за одземање и определување надоместок. Тоа покажува дека тужениот на легален начин влегол во владение и не постои вина како услов за евентуална одговорност за надоместок на штета. Земјиштето го користи по правен основ и користа што ја добива не е неоснована па да може тужителот да бара закупнина. Наводот на тужителот дека определениот надоместок за одземеното земјиште бил мал, правилно

е оценет како неоснован од причина што во оваа постапка тоа не може да се цени.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 436/89 од 31. X 1989 г.)

59. Закупецот кој со договор со закуподавачот потрошил одредени средства за адаптација на деловна просторија, а при тоа не договорил враќање на овие средства од страна на закуподавачот, нема право да бара враќање на тие средства по престанокот на договорот за закуп.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека тужителот склучил договор за закуп на деловна просторија со тужениот и договорот бил заверен. Било договорено тужителот да работи во просторијата и да ја доведе до исправна состојба и готова за работа. Тужителот потрошил средства за адаптирање на деловната просторија. По истекот на договорениот рок тужениот водел спор против тужителот за испразнување на деловната просторија и била донесена правосилна пресуда со која му било наложено да ја предаде во владение.

Подоцна тужителот барал да се задолжи тужениот да му плати за сè она што потрошил за адаптација и поправка на деловната просторија. Тужбеното барање му било одбиено со правно образложение дека не постоела обврска на тужениот да плати за она што е потрошено при адаптирањето на деловната просторија. Според договорот склучен меѓу странките за наем на деловната просторија било предвидено дека деловната просторија се издава на начин што наемопримачот зел обврска да ја доведе во состојба да може санитарната инспекција да даде одобрение за употреба. Врз основа на ваква обврска тужителот извршил адаптација и потрошил свои средства. Меѓутоа, било договорено плаќање на пониска закупнина, а во договорот не било предвидено тужителот да има право да бара она што е вложено да му се врати. Тоа дало право да се заклучи дека има основ за примена на одредбата од чл. 211 од ЗОО според која тој што ќе изврши исплата знаејќи дека не е должен да плати, нема право да бара враќање, освен ако задржал право да бара враќање, или ако платил за да избегне присилба. Во случајов тужителот не го задржал правото да бара враќање на она што го вложил, а од друга страна била договорена помала закупнина. Ова укажува дека странките го имале предвид фактот за извршеното вложување во деловната просторија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 623/86 од 9. XII 1986 г.)

60. Банката која ненавремено го уплатила одобриениот кредит за купување стан според диспозисијата на заемопримачот одговара за надоместок на штета поради задоцнување со исполнувањето на договорот, а не по основ на стекнување без основ поради користење туѓи парични средства.

Од образложението:

Во текот на постапката е утврдено дека тужителите решиле да купат стан преку СИЗ-от за домување, поради што со тужената банка

склучиле договор за нестповикливо орочување на средства со откуп на девизи. Со договорот на ваквите орочени средства не била предвидена камата, а тужителите стекнале право на кредит, кој кредит им бил одобрен со договорот за кредит од 23. X 1979 г. Во договорот се утврдени и роковите за плаќање, а средствата од кредитот било договорено да се користат по налог на корисникот, откако тој ќе ја достави целокупната документација. По добивањето на документацијата тужената банка била должна во рок од 8 дена по приемот да ги изврши налозите на корисникот на кредитот. Меѓутоа, тужената банка одобрените кредити ѝ ги превела на СИЗ за домување многу подоцна од определениот рок.

При ваквата утврдена фактичка положба пониските судови наоѓаат дека барањето на тужителот за неосновано збогатување е неосновано. Имено, според договорот тужената страна ги исплатила, односно префрлила паричните средства по налогот на тужителот, па според тоа не може да стане збор за некакво неосновано збогатување на тужениот, ниту пак за осиромашување на тужителите, иако префрлувањето станало по рокот предвиден во договорот.

Во случајов спорот се води за неосновано збогатување (стекнување без основ). И според мислењето на Врховниот суд на Македонија не може да стане збор за стекнување без основ, доколку давачот на кредитот ненавремено ги исплатил паричните средства што му ги одобрила банката на барањето на кредитот врз основа на договор за кредит. Средствата што се одобрени како кредит се сопствени средства на давачот на кредитот, така што користењето на тие средства од негова страна не може да создаде облигација за стекнување без основ. Во ваков случај може да стане збор само за облигација по основ причинување штета поради ненавремено извршување на обврските од договорот, или пак евентуално може да се бара плаќање на договорна казна, ако е предвидена во договорот, па поради ова и наводите од ревизијата за погрешна примена на материјалното право се одбиени како неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 444/85 од 26. IV 1985 г.)

61. Водостопанската организација која, поради општетување на каналите за наводнување како последица на поројните дождови, не била во можност да го испорача договореното количество вода за наводнување во критичниот период, не одговара за штетата што настанала поради ненаводнувањето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот имал недвижен имот што во месец април 1979 г., го посеал со ориз. Во месец мај истата година имало големи атмосферски врнежи во тој реон, поради што водостојот на реките Б. и О. бил зголемен. Исто така, било зголемено количеството на вода во браната К. Од сето тоа преку р. Б. течела вода околу 80 m³ во секунда и тоа 50 m³ имала р. Б и 30 m³ р. О. При состојба на големи врнежи и зголемено количество вода, дошло до однесување на дел од површините на тужителот од 3 декари. Со однесувањето на оваа површина, се расипал јазот преку кој се вршело наводнување на останатата површина на тужителот. Ваква била состојбата од

почетоког на месец мај, па сè до втората половина на истиот месец. Од ова била оштетена оризовата култура засеана на површината на тужителот.

Правилно нашол второстепениот суд дека штетата на тужителот е предизвикана поради околности кои не можеле да бидат предвидени, ниту одбегнати, па како такви претставуваат основ за ослободување од одговорност на тужената за сторената штета. Тужената организација се ослободува од одговорноста за сторената штета на тужителот во смисла на одредбата од чл. 263 од ЗОО. Имено, заемните права и обврски на тужителот и тужениот произлегуваат од воспоставениот ДДО меѓу нив, во смисла на одредбите од ЗВ.

Според чл. 263 од ЗОО должникот се ослободува од одговорност за штетата ако докаже дека не можел да ја исполни својата обврска, односно дека задоцнил со исполнувањето на обврската поради околности настанати по склучувањето на договорот што не можел да ги спречи, да ги отстрани или да ги одбегне.

Тужениот бил спречен да ја исполни обврската што ја имал кон тужителот и кон други корисници за обезбедување потребно количество вода во означениот период (месец мај 1979 г.), од веќе наведените околности од објективен карактер што не можел да ги спречи, да ги отстрани или да ги одбегне. Имено, како што е утврдено, јазот преку кој се вршело наводнување на недвижностите на тужителот посеани со оризова култура бил оштетен од поројните врнежи во критичниот период, па во тој период од тие и такви објективни околности наводнувањето било оневозможено. Од тие причини второстепениот суд правилно постапил кога го одбил тужбеното барање како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 139/85 од 29. III 1985 г.)

62. Кога со очигледен пропуст на работник на банка е впишан одреден влог во штедна книшка, иако од страна на штедачот не е вршено вложување, тогаш на односите меѓу банката и штедачот не се применуваат одредбите од чл. 1044 ст. 2 од ЗОО за непобитноста на уписот во штедната книшка како доказ.

Од образложението:

Тужителот не може да остварува надоместок на штета, бидејќи според утврденото не претрпел штета. Тој нема вложено 1000 ДМ, каков што износ дополнително бил впишан на неговата штедна книшка при уписот на камата, а врз основа на погрешна евиденција што настанала со погрешно впишување во неговиот картон. Не само што не се потврдува дека тужителот не го внел износот од 1000 ДМ, туку се потврдува дека овој износ бил внесен од лицето НН. на 30. I 1979 г., кој своевременно, со внесувањето, бил впишан на книшката бр. 3522, сопственост на лицето А. Н. од с. О., кој има исти лични генералии како и тужителот.

Бидејќи спорниот износ не е внесен од тужителот, сторнирањето на уписот во неговата штедна книшка на износ од 1000 ДМ не претставува штета, каква што се бара во случајот. При тоа погрешно е повикувањето на тужителот на одредбата од чл. 1044 ст. 2 од ЗОО. Според овој пропис уписите во книшката потврдени со

печат на банката и со потпис на овластеното лице се доказ за уплатата, односно подигнувањето во односите помеѓу банката и вложувачот. Меѓутоа, со правилна интерпретација на овој пропис не произлегува дека секој упис во штедната книшка може да претставува непобитен доказ. Уписот претставува потврда за извршената уплата додека не се докаже спротивното. Уписот само по себе не исклучува поинаку да се докаже.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 874-86 од 2. X 1986 г.)

63. Купувачот на станот што се гради за пазар може да стекне право на камата на однапред платените средства под услов конечната цена на станот да е формирана со примена на лизгава скала.

Од образложението:

Независно од тоа како е означен договорот, правилен е заклучокот на пониските судови дека во случајот се работи за купопродажен договор, бидејќи тужената СИЗ за домување според законските прописи не може да врши здружување на средства на граѓаните со општествените средства со кои управува. Здружувањето на сопствените средства со општествените средства со кои управува СИЗ-от се однесува само на општествената станбена изградба, односно на изградбата на општествените станови што се доделуваат на користење, а не и на изградбата на становите на кои работните луѓе и граѓаните стекнуваат право на сопственост, односно ги купуваат со лични средства. Според тоа, правилно е констатирано дека склучениот договор не претставува и не може да претставува договор за здружување на средства заради обезбедување стан во сопственост на граѓаните. Меѓутоа, пониските судови погрешно заклучиле дека се исполнети условите за плаќање камата на однапред платената купопродажна цена. Според чл. 16 ст. 2 т. 4 од ЗОРОЗТОПСУ утврдена е законска обврска на продавачот на плаќање камата, ако продајбата на стоката ја условил со однапред плаќање на купопродажната цена и ако во купопродажниот однос е пресметана лизгава скала, односно договорената цена да може да се измени со измена на цените на пазарот поради поскапување на материјалот, работната рака и др. Во случајов, според утврденото од пониските судови, исполнет е само едниот услов, односно купопродажбата била условена со однапред плаќање на купопродажната цена. Меѓутоа, не е исполнет вториот услов за плаќање камата на однапред платената цена, а имено, не била договорена и применета лизгава скала. Купопродажната цена била фиксно утврдена и така утврдена била платена од тужителот. При тоа погрешно е применето материјалното право кога тужената СИЗ за домување е задолжена на плаќање камата за однапред платената купопродажна цена, па согласно со чл. 395 ст. 1 од ЗПП следуваше изјавената ревизија од тужениот да се уважи, а побиваните второстепена и првостепена пресуда да се преиначат и тужбеното барање на тужителот за плаќање камата на однапред платената купопродажна цена да се одбие како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 459/85 од 29. X 1985 г.)

64. Доколку организацијата, односно заедницата која гради станови за пазар во цената на станот не ги пресметала каматите на сопствените средства, односно на средствата што се обезбедени по пат на кредит, нема право на износот на тие камати ако подоцна ја зголемува цената на станот.

Од образложението:

Според утврденото од пониските судови неспорно е дека странките на ден 20. V 1980 г., склучиле договор за изградба — купопродажба на стан според кој тужителката купила од тужениот стан во вкупна површина од 85,93 m² за кои била одредена пресметковна вредност во износ од 889.462,00 динари. На ден 15. XII 1980 г. склучиле анекс кон договорот со кој е одредена вкупната цена на чинење на станот во износ од 979.297,00 динари. Купопродажната цена била исплатена во целост, а тужителката станот го примила во владение на 26. XI 1982 г. При конечната пресметковна цена на станот, на тужителката не ѝ била пресметана соодветна камата на однапред платените средства.

При ваква фактичка состојба правилно постапиле пониските судови со побиваните одлуки кога тужбеното барање за надоместок на штета во вид на изгубена камата на платените парични средства на име купопродажба на стан го уважиле како основано, а противтужбеното барање го одбиле како неосновано.

Исто така, според наоѓањето на овој суд пониските судови правилно го примениле материјалното право кога противтужбеното барање го одбиле како неосновано. Имено, со меѓусебно склучените договори странките предвиделе дека договорената вредност на станот може да се именува само доколку во текот на градбата на станот дојде до поскапување на материјалот, на работната сила и др. Тоа пак значи дека во никој случај не може да се смета дека тужениот задржал право евентуално да засмета и камата на сопствените средства или на средствата обезбедени по пат на кредит пред утврдувањето на цената на станот, бидејќи при утврдувањето на понудената цена на станот, како добар стопанственик засметал, односно требало да засмета и камата за обезбедени средства што всушност претставува трошок при формирањето на цената на станот. При состојба како што е утврдена дека странките меѓу себе не договориле плаќање на камата, ниту пак тужениот може да остварува право на законска камата, останува правото, односно обврската да се бара исполнување само на договорените обврски.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 518/85 од 29. X 1985 г.)

65. Дивите свињи се незаштитен дивеч и за штетата што ќе ја стораг на посевице во време кога не бил ловостој не одговара правното лице кое се грижи за ловиштата.

Од образложението:

Неспорно е дека тужителот е сопственик на парцела која се наоѓа покрај патот за селото, и која како и порано, ја посадил со пченка и грав. Патот за селото се наоѓа покрај рид во кој постои

дабова шума која е дадена на користење на тужениот и каде што се наоѓа ловиште кое го управува тужениот, а ловиштето го опфаќа пространството на целата шума. На ден 28. VIII 1984 г. на тужителот му била предизвикана штета од диви свињи во износ од 66.360 динари

При ваква фактичка положба и првостепениот и второстепениот суд му го одбиле тужбеното барање на тужителот како неосновано, со оглед на тоа што штетата ја направиле дивите свињи, кои се незаштитен дивеч и во време кога не бил ловостој, односно ловостојот на дивите свињи бил до 1. VIII 1984 г., а штетата била предизвикана 28 дена по започнувањето на ловната сезона. Имено- согласно со ЗЛ дивите свињи се незаштитен дивеч. За ваков незаштитен дивеч согласно со цитираниот закон организацијата која стопанисува со ловството за штетата што ќе ја предизвика незаштитениот дивеч одговара само во времето на ловостојот. Бидејќи во случајов е утврдено дека штетата што ја направиле дивите свињи не настанала кога бил ловостојот нема ни одговорност на тужениот да му ја надомести штетата на тужителот, поради што се неосновани и наводите од ревизијата за погрешна примена на материјалното право.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 911/86 од 22. IX 1986 г.)

66. Штетникот во чиј двор се пронајдени дрва што ги исекол од општествена шума без уредна дозвола, одговара за надоместок на шумска штета според ценовникот за штета причинета за шумите.

Од образложението:

Во текот на постапката е утврдено дека тужениот кон крајот на 1985 г., бесправно присвоил букови и габерови огревни дрва од општествена шума во количество од 4 м³ и ги складираше во својот двор. Шумарот ги забележал дрвата знаејќи дека тужениот порано немал дрва во дворот, ниту имал прибавено дозвола за сечење огревни дрва, па ниту, пак, дрвата имале белег како доказ дека се сечени со дозвола. Поради тоа било утврдено дека тужениот ги исекол дрвата на бесправен начин од општествена шума и ги присвоил.

При ваква утврдена фактичка положба и според мислењето на овој суд, правилно е применето материјалното право кога тужбеното барање е уважено, а тужениот е задолжен да ја надомести штетата во износ од 72.000 динари.

Според чл. 76 од ЗШ за штети причинети на шумите се плаќа надоместок според ценовник со кој се одредува висината на штетите настанати поради сеча или оштетување на стебла, противправно присвојување на соборени, прекршени или навалени стебла, оштетување или уништување на природен подмладок или садници во шума, на шумски земјишта и голини и противправно присвојување на споредни шумски производи, шумско семе, лековити растенија, пасење, брстење и друго. Бидејќи според ценовникот за шумски штети за исечените и присвоени дрва надоместокот изнесува 72.000 динари, правилно е пресудено тужениот да се задолжи оваа сума да му ја надомести на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1122/86 од 21. X 1986 г.)

67. Собственикот на воденица кој нема водостопанска дозвола за користење вода за погон на воденицата, нема право на надоместок на штета кога со дејствие на општествено правно лице при изведување на дозволената работа му е оневозможен дотек на вода за погон на воденицата.

Од образложението:

Од изведените докази во текот на редовната постапка првостепениот суд утврдил, а тоа го прифатил и второстепениот суд, дека тужителот за потребите на воденицата во с. Г. користел вода од природниот дотек — јаз. При изградбата на каналот од хидромелиоративниот систем „С“, поради затрупување на јазот била оневозможена работата на воденицата за период од 30 до 35 дена. Воденицата пак проработила кога тужениот со пластични цевки со пречник 200 мм ја спровел водата од јазот до воденицата, па на тој начин воденицата примала помало количество вода отколку порано и работела со намален капацитет.

Покрај штетата поради намалениот капацитет на работа на воденицата, со затрупување на јазот се оштетени и погони, а штетата изнесува 708 динари. За користење на водата тужителот немал водостопанска дозвола, ниту плаќал придонес за користење на водата.

При вака утврдена фактичка состојба и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, правилно е применето материјалното право кога е одбиено како неосновано тужбеното барање за надоместок на штетата, освен за уништените погони.

Неспорно е дека за користењето на водата за работа на воденицата тужителот немал водостопанска дозвола. Ревизионите наводи дека таквата дозвола и не е потребна се неосновани, затоа што според чл. 51 ст. 1 од ЗВ во кој се наведени случаите кога не е потребна водостопанска дозвола, не се наведува случајот кога водата се користи за движење на воденица. Имено, според цитираната одредба за употреба или користење на водите од природните водотеци и природните езера не е потребна водостопанска дозвола кога тие се користат за пиење, капење, напојување на добиток и за други домашни потреби, залевање, спорт, рекреација и други слични потреби, ако со тоа битно не се нарушува режимот на водите.

Правото за посебно користење на водата како добро во општа употреба, по правило, може да се стекне врз основа на водостопанска дозвола, што на корисникот му ја издава надлежниот орган со цел со таа дозвола да се уредат намената, начинот и условите за извршување на концесијата во рамките на таквата употреба на водата.

Со наведениот управен акт од конститутивен карактер, корисникот на дозволата стекнува одредено право кое во себе содржи и елементи на субјективни права.

Така, всушност, ова прашање го регулира и одредбата од чл. 47 ст. 1 од ЗВ.

Независно од фактот што воденицата не ја троши водата како волумен, туку ја користи само нејзината енергетска сила, тужителот и за таквото користење на водата треба да има водостопанска дозвола. Зашто како водостопански објекти, во смисла на чл. 15 од ЗВ покрај заштитните објекти и постројки, хидромелиоративните системи, објектите и постројките за употреба или користење на во-

дите и за заштита на водите, се сметаат и постројките за енергетско користење на водите (чл. 15 ст. 5 од ЗВ. Право за користење или употреба во сите овие објекти во кои спаѓа и воденицата, како корисник на водената енергија, се стекнува со водостопанска дозвола.

Со оглед на тоа што тужителот немал водостопанска дозвола, произлегува дека бесправно ја користел водата за работа на воденицата. Од таквото користење тој не може да остварува право на надоместок на штета причинета со тоа што, по изведување на работите од страна на тужениот, користел помал протек на вода, односно воденицата работела со намален капацитет. Самиот факт што тужителот долги години ја користел водата не е од влијание при одлучувањето за правото на надоместокот на штета, бидејќи користењето на водата тужителот не го регулирал со прибавување водостопанска дозвола.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 409/85 од 10. X 1985 г.)

68. Не може да стекне право на сопственост имателот на тапијата кој не е совесен, бидејќи знае дека куќата му припаѓа на друг врз основа на градење, а е во посед на лицето што ја изградило.

Од образложението:

Странките заеднички изградиле куќа и извршиле и поделба, така што тужителот го држел приземјето, а тужениот катот. Тужителот извадил тапија за куќата на свое име. Подоцна помеѓу странките настанал спор по прашањето за куќата и тужителот со тужба барал тужените да се иселат.

Тужбеното барање на тужителот му било одбиено и судот застанал на становиште дека спорната куќа била градена додека странките живееле во една семејна и економска заедница и постигнале согласност таа да биде заедничка по половина. Тоа значи дека стекнале право на сопственост. Според правните правила на имотното право кои биле во важност во времето на градбата на куќата било предвидено дека во семејна заедница секој член, освен брачните другари, стекнува право на сопственост на предметите за себе, освен ако не се договорат поинаку и ако од околностите на случајот тоа не произлегува. Утврдената состојба дека странките се договориле куќата да ја градат и ја изградиле, а подоцна и ја поделиле, покажува дека по основ на градба станале сопственици. Фактот што тужителот извадил тапија на свое име за целата куќа не значи дека станал и сопственик. Тапијата е јавна исправа што ја издава надлежен орган на управата на општината, а ја потврдува надлежниот општински суд. Тапијата содржи соборлива претпоставка за тоа дека лицето означено во неа е сопственик на недвижноста. Во случајов, иако тужителот добил тапија за куќата на негово име, тоа не значи дека навистина е сопственик на целиот објект, затоа што и тужената страна имала право на сопственост по основ на заедничко стекнување. Од друга страна тужителот бил свесен и знаел дека вади тапија на имот кој не е целосно негов, а тоа значи дека немало услов за таписка одршка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 30/85 од 7. III 1985 г.)

69. Со градба на споредна просторија од зградата (бања, кло-зет) не може да се стекне право на сопственост за таква просторија посебно од правото на сопственост на зградата.

Од образложението:

Во текот на постапката било утврдено дека тужената порано била во брак со лицето С. Б. Во тој брак изградиле и куќа во се-лото. По разводот на бракот со ова лице тужената останала да живее заедно со малолетната ќерка. Куќата се состоела од две соби и подрум. Подоцна тужената стапила во вонбрачна заедница со сега тужителот и со него живеела во куќата повеќе од една година. За тоа време со средствата што ги заштителе, а дел од материјалот набавил тужителот, и во куќата созидале бања со клозет како составен дел на куќата со единствен влез низ ходникот. По прекинување на вонбрачната заедница тужителот си ги зел своите предмети што ги донел и отишол да живее на друго место. Тужителот во спорот барал да му се признае право на сопственост на куќата каде што живеела тужената.

Тужбеното барање на тужителот било одбиено со следново правно образложение:

Учеството при доградбата на дел од куќата и тоа на клозетот и бањата не води кон стекнување право на сопственост на дел од куќата. Според чл. 22 ст. 1 од ЗОСПО лицето кое со свој материјал и свој труд ќе изработи предмет стекнува право на сопственост на него. Меѓутоа, како што е утврдено во текот на постапката тужите-лот при учеството во градбата на бањата со клозетот не се здобил со нов предмет, затоа што оваа просторија претставувала додатен дел, односно споредна просторија на куќата која тужената ја изгра-дила за времетраењето на претходниот брак со друго лице. Евенту-ално тужителот спрема тужената би имал само облигационо побарување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 6/85 од 28. II 1985 г.)

70. Кога синот во согласност со родителите изградил семејна станбена зграда на нивната парцела со свои средства, тогаш станбе-ната зграда и дворното место му припаѓаат на синот, независно од тоа што родителите имаат други деца и не се применуваат правата за стекнување во заедница.

Од образложението:

Во редовната постапка се прима за утврдено дека тужителот М. е син на тужениот Ш., а тужената Ш. е жена на тужителот Ш., односно маќеа на тужителот М. Тужителот М. повеќе години се нао-ѓа на времена работа во Швајцарија, а тужениот Ш. заедно со вто-ротужената живеел во с. К., каде што на КП 864 имаат стара куќа во која може да се живее. Во истото дворно место е изградена и но-ва куќа од цврст материјал, која се состои од приземје и кат, со две соби на катот и претсобје, а исто така и во приземјето. Местото каде што се наоѓа старата и новата куќа е сопственост на тужениот

Ш., а новата куќа била инвестирана и градена исклучиво за тужителот кој бил на привремена работа во Ш., каде што се наоѓа и денес.

При ваква фактичка состојба, за релевантните факти и околности правилно постапиле пониските судови кога констатирале дека тужбеното барање е основано. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија, тужителот се здобил со право на сопственост на спорната куќа по основ на градба, бидејќи и спорната куќа целосно била финансирана од него и градена исклучиво за него, согласно со договорот меѓу тужителот М. и неговиот татко Ш. Фактот што тужениот Ш. имал и други деца, не може да биде од влијание за правото на сопственост на спорната куќа на тужителот М. Во случајов не се работи за заеднички имот, како што погрешно се истакнува во ревизијата. При утврдувањето дека куќата била изградена со средства на тужителот М. и исклучиво за него, и при постоење на други членови на семејната заедница спорната куќа не може да се смета за заедничка. Според правните правила на имотното право кога одреден имот е стекнуван за заедничко домаќинство, тој му припаѓа на она лице на чие име се води, доколку не се докаже дека волјата на членовите на заедницата била да се стекнува за сите или за некој од нив. Ако таа волја е изразена изречно или молкум и е определено за кого колку се стекнува, важи она што се договориле прибавувачите и по однос на големината на делот што му припаѓа секому од нив. Меѓутоа, ако не постои согласност на волја во изнесената смисла, тогаш големината на секој од прибавувачите се утврдува сообразно со неговиот придонес. Правото на сопственост на спорната куќа, и според волјата, и според вложените средства му припаѓа на тужителот М., а исто така и по однос на дворното место во површина од 400 m² тужителот стекнал право согласно со волјата на неговиот татко — во негово дворно место тужителот М. да изгради куќа од приземје и кат. И при непостоење согласност од неговиот татко, според прописите, тужителот М., се стекнува со право на користење на дворното место, односно земјиштето под куќата и земјиштето потребно за користење на куќата, па наводите во ревизијата со кои се негира правото на тужителот М. се јавуваат како неосновани. Според тоа, правилно е применето материјалното право кога е уважено тужбеното барање.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 869/96 од 2. X 1986 г.)

71. Купувачот кому со полноважен договор му е продадено земјоделско земјиште, а не му е предадено, не може да бара предавање на тоа земјиште од страна на трето лице кое го има во посед бидејќи сè уште не стекнал право на сопственост.

Од образложението:

Пониските судови констатирале за утврдено дека тужителот од лицето М. С., кое живее во Австралија, преку неговиот полномошник М. П. со договор за купопродажба О. бр. 8727/80 од 22. III 1980 г. купил имот и тоа КП 754 со површина од 10 ари — II класа, КП 764 со површина од 30 ари — III класа; КП 883 со површина од 17,24 ари; КП 1408 со површина од 1,60 ари — VI класа и КП 580 со површина од 3896 m², сите во КО Б., за 200.000,00 динари. Со истиот

договор за купопродажба биле заведени и спорните парцели КП 290 со површина од 1774 m² и КП 291 со површина од 4838 m². Но, овие парцели не биле предмет на купопродажба, туку, наместо овие парцели, на тужителот му била продадена и КП 580 со површина од 3896 m². На оваа парцела продавачот М. станал сопственик по основ на арондација, односно КП 960 му била доделена како надоместок на оваа парцела, не била заведена на негово име кога се вршела купопродажбата, било пропуштено да биде заведена во катастарските книги како и во договорот. Купопродажбата на тужителот и полномошникот на продавачот била вршена на начин што претходно полномошникот му ги покажувал парцелите на тужителот што му ги продава на самото место, а потоа бил склучен договор меѓу нив. Откако му биле покажани парцелите што биле предмет на договорот, тужителот уште веднаш во 1980 г. влегол во владение и оттогаш и денес ги владее. Меѓутоа, нему при продажбата спорните парцели воопшто не му биле покажани од полномошникот М., ниту дека тие му се предаваат, па затоа тој не влегол во владение како и во другите парцели, што биле предмет на договорот за купопродажба, а исто така ни до денес не знаел каде се наоѓаат. Спорните парцели по основ на купување преку неговиот претходник од 1958 г. и денес ги владее тужениот А. С.

При ваква фактичка состојба правилно постапиле пониските судови кога констатирале дека тужбеното барање е неосновано. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија, само врз основа на договор за купопродажба тужителот не може да остварува право на сопственост спрема тужениот А. С.. Како што констатираат и пониските судови, со постоење на правно дело (договор за купопродажба), сопственоста врз недвижност се стекнува со упис во јавните книги, или на друг начин определен со закон. Во случајов не постои начин на стекнување, односно упис во јавните книги, поради што спрема тужениот А. С. тужителот не се јавува како сопственик на спорните парцели. Врз основа на договорот за купопродажба, тужителот може да бара исполнување на договорот спрема продавачот, така што овој да му изврши пренос на правото на сопственост и да му ги предаде во владение спорните парцели, а нив да ги бара не од тужениот. Според утврдената фактичка состојба, пониските судови не можеле поинаку да пресудат, освен како што постапиле со побиваните пресуди. Според тоа, правилно е применето материјалното право кога тужбеното барање е одбиено како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 719/86 од 3. VII 1986 г.)

72. Правна претпоставка е дека шумите се во општествена сопственост, па не може да се уважи тужбеното барање дека тужителот стекнал право на сопственост на шумата по пат на одршка и наследување, сè додека не се утврди по кој основ тој или претходникот го стекнале тоа право.

Од образложението:

Основани се наводите во ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП, бидејќи во пресудите има недостатоци поради кои тие не можат да

се испитаат. Имено, во решението на овој суд Рев. бр. 295/85 од 5. X 1985 г. донесено по ревизија на тужената општина овој суд укажал дека при повторното судење првостепениот суд, поаѓајќи од претпоставка дека шумите се во општествена сопственост, доколку спротивно не се докаже, да се позанимава со прашањето дали претходниците на тужителот биле сопственици на предметната шума и по кој основ. Меѓутоа, ниту првостепениот, ниту второстепениот суд со тоа прашање не се позанимавале, така што тие околности не се ни утврдени во нападнатите пресуди.

Овој суд ги ценеше причините изнесени во првостепената пресуда дека од страна на Комисијата за разграничување на шумите било утврдено оти предметната шума е сопственост на тужителот по основ на наследство и државина, но тие причини не ги прифати, бидејќи со државина-одршка не може да се стекне право на сопственост на шуми, а за да се наследи еден имот треба да биде утврдено дека претходниците на тужителот биле сопственици на шумата. Токму тоа во случајов не е утврдено, а тоа беше причината поради што и поранешните пресуди беа укинати, па согласно со чл. 394 ст. 1 од ЗПП следувахе и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1130/86 од 23. X 1986 г.)

73. Електричната инсталација, електричната склопка и материјалот за телефонската инсталација (освен телефонскиот апарат) со вградувањето во зградата го губат својството на самостојни предмети и на нив не може да се стекнуваат стварни права посебно од стварните права на зградата во која се вградени.

Од образложението:

Пониските судови погрешно го примениле материјалното право кога утврдиле дека тужителката има право на сопственост на една половина од трофазната електрична инсталација, телефонската инсталација и електричниот вклопник и кога тужениот го задолжиле да трпи физичка делба на овие предмети. Ова е од причини што вградената електрична инсталација, вградениот електричен вклопник и телефонската инсталација во куќата на тужениот ја делат правната состојба на куќата. Потребните материјали за спроведување трофазна електрична инсталација со електричен вклопник, како и материјалите за телефонската инсталација до вградувањето во куќата на тужениот претставувале прости подвижни предмети над кои можело да се стекнува право на сопственост. Меѓутоа, со нивното вградување, поради меѓусебната поврзаност и поврзаноста со куќата во која се вградени, тие прераснале во сложен потполно инкорпориран предмет чии составни делови се така механички поврзани што не е можно нивно одвојување без оштетување на инкорпорираниот предмет како целина. Ова значи дека вградената електрична инсталација, вградениот електричен вклопник и вградената телефонска инсталација во куќата на тужениот се инкорпорирани и во куќата на тужениот и ја делат нејзината правна судбина. Со нивното вградување тие престанале да бидат прости подвижни предмети над кои тужителката може да има право на сопственост, кое преминало на носителот на

правото на сопственост над куќата, а тужителката може да бара само надоместок на нивната противвредност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 17/85 од 19. II 1985 г.)

74. При одлучувањето по тужбата за смеќавање на посед и враќање на поседот, судот е должен да утврди дали со дејствието на смеќавањето е одземен поседот или само е извршено вознемирување.

Од образложението:

По изведените докази и нивната оценка првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека нивата — предмет на спорот, се наоѓала во м. е. „Б“. Есента во 1984 г. тужителот со трактор ја изорал нивата и ја подготвил за пролетна сеидба, а пролетта во 1985 г. пред верскиот празник Турѓовден повторно ја изорал со трактор. Тужениот разбрал за ова орање пред верскиот празник во 1985 г. Откако тужителот повторно ја изорал нивата, ја посадил со шеќерна репка, грав и пченка. Овие земјоделски култури ги окопувал, ѓубрел и наводнувал. Тужениот на 15/16. VII 1985 г. нивата ја изорал со трактор и при тоа ги уништил земјоделските култури. Еден дел од нивата непреорал.

Врз основа на вака утврдена фактичка состојба првостепениот суд и второстепениот суд нашле дека тужениот извршил смеќавање на посед на нивата и му е наложено да го отстапи владението и во иднина да се воздржува од вакво или слично смеќавање.

По повод поднесеното барање за заштита на законитоста од страна на Јавното обвинителство на Македонија, Врховниот суд на Македонија го уважил барањето, ги укинал првостепеното и второстепеното решение и предметот му го вратил на првостепениот суд на повторно судење, од следниве причини:

Според наоѓањето на ревизискиот суд при одлучувањето за враќање на одземеното владение не се утврдувани битните факти за правилна примена на одредбите од чл. 75 и 79 од ЗОСПО. Според наведените законски одредби секој држател на предметот има право на заштита од вознемирување или одземање на владението, односно со одлуката за заштита на смеќавање на поседот се определува забрана од натамошно вознемирување под закана со парична казна, односно враќање на одземеното владение.

Од утврдената фактичка состојба произлегува дека тужениот извршил смеќавање на посед со орање на нивата, како и дека ги уништил земјоделските култури. Меѓутоа, понатаму не е утврдувано дали тужениот со преорување на нивата само извршил вознемирување на поседот или го одзел и владението. Утврдувањето на овие факти е од суштествено значење по однос на примената на одредбите од чл. 79 од ЗОСПО, односно дали треба на тужениот да му се забрани само натамошното вознемирување или и враќање на одземеното владение.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 53/86 од 4. XI 1986 г.)

75. Купувачот кој ја купил зградата и ја примил во владение пред 15. II 1968 г. како ден на влегување во сила на Сојузниот ЗИДЗЕ, може да ги оствари сите права кои произлегуваат од договорот за купопродажба на зградата и кога зградата е изградена без пропишана дозвола од страна на надлежниот орган.

Од образложението:

ЗЕ не содржи одредби за тоа дека нема право на надоместок поранешниот сопственик на експроприрана зграда или посебен дел од зграда што се изградени без пропишана дозвола од надлежниот орган. ЗИДЗЕ што влезе во сила на 12. II 1968 г. донесе измени по прашањето за надоместокот во смисла на тоа што ако се експроприра зграда или одделен дел од зграда што се изградени без пропишана дозвола од надлежниот орган, поранешниот сопственик нема право на надоместок на таквата недвижност. Одредбите од измените и дополненијата на споменатиот закон не можат ретроактивно да се применуваат при експропријација на бесправно изградени објекти до 15. II 1968 г., како што е во случајов, па поради ова на поранешниот сопственик му припаѓа право на надоместок (и според прифатениот став на судската практика на ВСМ) без разлика дали недвижноста била изградена со, или без, градежна дозвола. Од изнесеното произлегува дека не се прави разлика спрема градежните објекти што се изградени до 15. II 1968 г. без градежна дозвола, во смисла на тоа што при експропријацијата им се признава правото на надоместок, па аналогно на тоа во случајов не постојат пречки тужителот да си ги остварува своите права кои произлегуваат од договорот за купопродажба.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рзз. бр. 37/85 од 9. V 1986 г.)

76. Кога сопственикот ја оттуѓил недвижноста со договор за подарок што го реализирал така што недвижноста ја предал во владение на даропримачот, не може натаму таа недвижност да ја продаде на трето лице, бидејќи со тоа би располагал со право што не му припаѓа.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија во случајов правилно е применето материјалното право кога е уважено тужбеното барање на тужителката. При тоа, не е основан наводот во ревизијата дека не е ценет односот меѓу тужените во врска со реализирањето на договорот со кој тужениот А. истата нива му ја продал на тужениот Б. и му ја предал во владение. И овој суд го прифаќа становиштето на второстепениот суд дека првотужениот кога, по пат на договор за подарок ја отуѓил нивата на тужителката Ц., и тој договор е извршен во целост, не можел во иднина да располага со таа недвижност и на второтужениот Б. да му го пренесува правото што тој го немал. Впрочем, тужениот Б. со заверката на договорот не се здобил со правото на сопственост, бидејќи со такво право можел да се здобие ако е извршен таписки пренос на недвижноста. Меѓутоа, и кога би му бил извршен таписки пренос по заведувањето

на спорот од страна на тужителката против тужените, тој повеќе не би можел да се повикува на појако право на владение, бидејќи би бил несовесен поради тоа што според мислењето на овој суд кај лицата што стекнуваат сопственост на недвижност врз основа на договор, совесноста треба да постои цело време сè до тапискиот пренос. Инаку, неговото право на владение е послабо во однос на оној кому прво му е предадена недвижноста во владение.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 115/85 од 12. III 1985 г.)

77. Кога недвижноста преминала во општествена сопственост поради тоа што сопственикот примил странско државјанство, со повторен прием на југословенското државјанство тој не може да го добие назад веќе изгубеното право на сопственост.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со решение од 5. II 1950 г. е утврдено дека тужителот Л. Ф. го изгубил југословенското државјанство, сметано од 28. III 1949 г., од причини што се иселил од Југославија и се здобил со израелско државјанство. Во Израел останал до 1952 г., кога се вратил и повторно на 17. IV. 1962 г. примил југословенско државјанство. По неговото заминување во Израел, предметниот дуќан го користи Трговското претпријатие „Нама“ без да му плаќа закупнина на тужителот. Собранието на општината Б. во врска со поведениот спор го известило писмено општинското јавно правобранителство дека со устројувањето на катастарскиот операт од 1932 г. КП бр. 2291/1 била заведена во посед на Б. М. А. од Б. и се водела во негов посед до 1948 г., кога е бришана од негов посед и пренесена во ПЛ 6807 — еврејски имоти на СО Б. Понатаму спорниот објект во катастарскиот операт се води како општествена сопственост.

Според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија, пониските судови правилно постапиле кога го одбиле како неосновано тужбеното барање на тужителот А. Ф., со кое се барало тужената општина Б. да му плати надоместок за урнатата деловна просторија. Тужителот Л. Ф. не може да остварува надоместок за деловната просторија. Според чл. 3 ст. 4 од ЗИДЗНПСП југословенскиот државјанин, кој ќе премине во странско државјанство, го губи правото на сопственост на недвижности во ФНРЈ кои преминуваат во државна сопственост. Исклучок може да дозволи само министерот за правосудство на ФНРЈ. Овој законски пропис треба да се сфати така што губењето на државјанството во врска со чл. 3 ст. 4 од цитираниот закон претставува посебен основ за преминување на правото на сопственост на недвижности на ФНРЈ. Лицата кои престануваат да бидат државјани на ФНРЈ го губат правото на сопственост на недвижности кои по тој основ непосредно преминуваат во сопственост на ФНРЈ. Поради тоа, овие лица не доаѓаат во редот на оние лица кои можат да ги користат одредбите на чл. 8 од ЗНПСП и затоа немаат право на надоместокот предвиден со тој член од Законот. Во случајов не е спорно дека тужителот го изгубил југословенското државјанство во 1949 г. од причини што се иселил од Југославија и се здобил со израелско државјанство. Поради тоа, по силата на Законот го губи правото на

сопственост на недвижностите во ФНРЈ. Со повторното примање на југословенското државјанство во 1962 г. по сила на Законот не се здобива со правото на сопственост на недвижностите кои преминале во општествена сопственост. Бидејќи не постои дозвола од Министерството за правосудството на ФНРЈ за поинакво постапување, тужителот не може да остварува и надоместокот за недвижностите кои по овој основ преминале во општествена сопственост. Според тоа, правилно е применето материјалното право кога тужбеното барање е одбиено како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 59/85 од 31. I 1985 г.)

78. Кога судот во процесната постапка ќе утврди дека постапката би требало да се спроведе според правилата на вонпроцесната постапка, не може поради тоа да го одбие тужбеното барање, туку со решение ќе ја запре процесната постапка и по правосилноста на решението постапката ќе продолжи според правилата на вонпроцесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со изреката на побиваната првостепена пресуда одбиено е како неосновано тужбеното барање на тужителот М. М. од В. со кое ќе се бара да се задолжи тужената општина В. да му плати на тужителот праведен надоместокон за одземениот недвижен имот и тужителот е упатен своето право да го остварува во вонпроцесна постапка. Причините на наведената пресуда се во поткрепа само на делот од изреката за упатување на тужителот своето право да го остварува во вонпроцесната постапка, во која смисла се и причините на побиваната второстепена пресуда.

Ваквата изрека на побиваната првостепена пресуда си противречи самата на себеси, бидејќи во еден нејзин дел се одлучува мериторно по тужбеното барање, така што тоа се одбива како неосновано, а со другиот дел тужителот се упатува своето право да го остварува во вонпроцесна постапка, што претставува суштествена повреда на ЗПП од чл. 354 ст. 2 т. 13. Од друга страна, при постоење на мериторна одлука за одбивање на тужбеното барање донесена од процесниот суд би се создал основ за истакнување приговор на пресудена работа во постапката по истото барање што ќе се води пред вонпроцесниот суд, без оглед на тоа што од другиот дел на изреката и од причините на споменатата пресуда се гледа дека по тужбеното барање процесниот суд всушност мериторно не одлучувал.

Наведените недостатоци не се отстранети од второстепениот суд, па тоа побиваната второстепена пресуда ја прави со мани поради кои не може да се испита поради што постои законски основ за побивање и на второстепената пресуда од истата причина, односно поради суштествена повреда на ЗПП од чл. 354 ст. 2 т. 13.

Заради отстранување на наведените повреди на ЗПП следуваше да се уважи ревизијата на тужителот, побиваните пресуди во нападатниот дел (делот со кој е одлучено по барањето за праведен надоместок за одземениот недвижен имот од владение на тужителот) да се укинат и предметот во тој дел да му се врати на првостепениот суд на повторно одлучување.

При повторното одлучување судот мара да ги има предвид одредбите од чл. 19 од ЗПП со кој е предвидено: „до донесувањето на одлуката за главната работа судот со решение ќе ја запре процесната постапка, ако утврди дека постапката би требало да се спроведе според правилата на вонпроцесната постапка. Постапката по правосилноста на решението ќе продолжи според правилата на вонпроцесната постапка пред надлежниот суд“.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 347/86 од 3. IV 1986 г.)

79. Во спор за надоместок на штета меѓу физичко лице, како тужител и правни лица, како тужени, од кои едното е работна организација во која тужителот работел, а другото е заедницата за осигурување, стварно надлежен суд да постапува е општинскиот суд.

Од образложението:

Од увидот во списите во предметот се гледа дека во случајов се работи за побарување на надоместок на штета во врска со работен однос, но дека побарувањето е поставено не само во однос на организацијата на здружениот труд каде што тужителот го здружил својот труд, туку и спрема трети лица — заедницата за осигурување, за кои тужителот смета дека се одговорни за штетата. Значи, произлегува дека не станува збор за самоуправен спор од чл. 18 од сојузниот ЗСЗТ, туку за спор од облигационен однос чие решавање спаѓа во надлежност на редовните судови од општа надлежност, а во случајов тоа е општинскиот суд во град Т.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 5/89 од 23. II 1989 г.)

80. Кога тужителот, физичко лице, од тужениот — радио-телевизија бара исплата на хонорар, како носител на главна улога за снимено кинематографско дело, долготражен филм, се работи за спор од облигационо-правна природа, а не за спор од авторско право, па стварно надлежен суд за постапување е општинскиот суд, а не окружниот суд.

Од образложението:

Во случајов не се работи за спор од авторско право, туку за спор за побарување од облигационо-правна природа. Како што се гледа од тужбата, тужителот барал исплата на хонорар за толкување на главна улога во долготражен филм, кој првобитно како краткотражен бил снимен од Радио-телевизија — С. како носител на главна улога тужителот не се смета за автор на кинематографското дело, во смисла на чл. 14 од ЗАП, па правилно заклучил окружниот суд во С., дека за побарувањето не може да се одлучува според ЗАП, со што се исклучува и стварната надлежност на тој суд да постапува во спорот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 34/87 од 4. XII 1987 г.)

81. Кога работник ќе постави барање за надоместок на штета што ја претрпел на работа, а со тужбата покрај организација на здружен труд се опфатени и други субјекти надвор од работната организација, тогаш за пресудување во правната работа е надлежен редовниот суд, а не судот на здружениот труд.

Од образложението:

Меѓу Општинскиот суд Скопје I во Скопје и Основниот суд на здружениот труд во Скопје е создаден судир на надлежност во смисла на тоа кој е надлежен да одлучува по тужба на работникот за надоместок на штета од работната организација, каде што е здружен трудот, и од осигурувачот, по основ на колективно осигурување.

Врховниот суд на Македонија, по разгледувањето на создадениот судир на надлежност, најде дека стварно и месно надлежен да одлучува по оваа правна работа е Општинскиот суд Скопје I — Скопје, како редовен суд од општа надлежност. Тужителот побарувал надоместок на штета од работната организација, каде што го здружил својот труд, и од осигурителната организација, како осигурувач по основ на колективно осигурување. При состојба кога тужителот побарува надоместок на штета во врска со работен однос, не само од основната организација, каде што го здружил трудот во времето на повредувањето и настанувањето на штетата, туку и од трети лица за кои смета дека се одговорни за тоа, во тој случај надлежен да одлучува е редовниот суд од општа надлежност, како што е предвидено во чл. 45 од ЗРС, а не судот на здружениот труд, според одредбите на ЗСЗТ и дадените надлежности.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 26/86 од 27. XI 1986 г.)

82. Во спор за наплата на парична обврска од склучена самоуправна спогодба за здружување на средства за одредена инвестиција, поведен од изведувачот против учесниците, надлежен да постапува е стопанскиот суд, како редовен суд, а не судот на здружениот труд.

Од образложението:

Од списите во предметот е утврдено дека тужителот барал од тужените исплата на парични средства според Самоуправната спогодба за здружување на средства за изградба на магистрална водоводна линија во работна зона. Учесници во спогодбата биле повеќе организации на здружен труд, а меѓу нив и тужениот. Тужителот не бил потписник на спогодбата за здружување на средствата, туку тој требало да ја почне и да ја изгради водоводната линија веднаш кога на жиро-сметката ќе примел една третина од вкупниот износ на инвестицијата. Понатаму, од списите е утврдено дека тужените како потписници на спогодбата не ги платиле предвидените парични средства, а не потпишале и посебен договор составен од тужителот околу исполнување на обврските, што довело и до спорот.

По настанатиот судир на надлежност меѓу судот на здружениот труд и окружниот стопански суд за тоа кој треба да одлучува во спорот, Советот во Врховниот суд на Македонија составен во смисла

на чл. 50 ст. 2 од ЗРС најде дека во оваа правна работа треба да одлучува окружниот стопански суд, од овие причини:

При состојба кога тужителот не е учесник и потписник на самоуправната спогодба, а тужените не го потпишале посебно изготвениот договор од тужителот, произлегува дека не се работи за спор кој произлегува од уредени самоуправни односи во смисла на одредбите од чл. 587 ст. 1 од ЗЗТ. Во конкретниов случај произлегува дека меѓу странките се работи за создадени односи за градење, без учество во остварениот доход и во заедничко поднесување на ризик, што упатува на заклучокот дека тоа не се смета за самоуправен однос, чл. 587 ст. 2 од ЗЗТ. Со оглед на тоа што спорот се води меѓу организации на здружен труд, односно општествени правни лица, надлежен да одлучува е окружниот стопански суд, во смисла на чл. 45 од ЗРС, а во врска со чл. 489 ст. 1 т. 1 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. број 3/86 од 13. II 1986 г.)

83. Општинскиот сојуз на Социјалистичката младина не е субјект од чл. 45 ст. 1 т. а од ЗРС на во спорот за долг меѓу организација на здружен труд и него стварно надлежен да постапува е општинскиот суд, како суд од општа надлежност, а не стопанскиот суд.

Од образложението:

Според чл. 36 ст. 1 т. 5 алинеја 1 од ЗРС општинските судови се надлежни во граѓанските предмети во прв степен да судат спорови за имотно-правни односи, доколку со закон не е предвидена надлежност на друг суд.

Во конкретниов случај во спорот како странки се јавуваат КРО „4 Ноември“ ООЗТ „Водовод“ — Б. и Сојузот на социјалистичката младина — Б. а се работи за спор од имотно-правен однос, за парично побарување поради исплата на надоместок за вода. Меѓутоа, тужениот сојуз на социјалистичка младина — Б. не може да се смета за субјект во смисла на чл. 45 ст. 1 т. а од ЗРС, бидејќи не е регистриран, односно не претставува организација на здружен труд или друга самоуправна заедница или организација.

Од горенаведеното произлегува дека за постапување и одлучување во конкретниов спор стварно и месно надлежен е Општинскиот суд во Б.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 2/89 од 19. I 1989 г.)

84. Одредбите од чл. 52 ст. 1 од ЗПП дека месно е надлежен и судот на чие подрачје штетата е сторена се применуваат и во случај кога се работи за штета која произлегува од повреда на договорна обврска.

Од образложението:

Основан е наводот во барањето за заштита на законитоста дека првостепениот и второстепениот суд при донесување на побиваните решенија погрешно ги примениле одредбите од ЗПП за определува-

ње месно надлежен суд за одлучување во правната работа меѓу процесните странки. Во случајов тужителката во тужбата поставила тужбено барање за исполнување на договор, како и барање за надоместок на штета во вид на камата за девизните и динарските средства. Според одредбите на чл. 52 ст. 1 од ЗПП, за судење во спорови за надоместок на штета, покрај судот од општа месна надлежност, е надлежен и судот на чие подрачје е сторена штетата. Состојбата дека тужителката имала место на живеење во С. и кај неа се наоѓал купениот телевизор, покажува дека тука се трпи штетата. Двете тужбени барања произлегуваат од истиот правен однос. Според тоа, тужителката имала право да избира пред кој месно надлежен суд ќе ја поднесе тужбата во врска со барањето за надоместок на штета, а во случајов тоа е судот во местото каде што живее таа. Истиот суд е надлежен да одлучува и по првото поставено барање за исполнување на договорот. Ова е од причина што за двете тужбени барања стварно надлежен да одлучува е редовниот суд од општа надлежност, односно општинскиот суд, па немало законски основ за раздвојување на постапката во смисла на чл. 278 ст. 1 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 53/85 од 29. VIII 1985 г.)

85. Кога во тужбата со повеќе тужбени барања, едното од барањата е од стварно правна природа, месната надлежност се определува според одредбите од чл. 56 од ЗПП, кои ја одредуваат исклучивата месна надлежност.

Од образложението:

Од тужбата на тужителката се гледа дека таа поставила три барања: да се раскине договорот за подарок; да се раскине договорот за размена на станови и да се утврди дека таа е сопственик на станот што се наоѓа во градот О. Кога во тужбата се поставени повеќе тужбени барања, како што е во случајов, а едното од барањата е од стварна правна природа, месната надлежност на судот се определува според одредбите од чл. 56 од ЗПП, кои одредби ја определуваат исклучивата месна надлежност. Бидејќи тужителката, покрај барањата од облигационото правна природа — за раскинување на договорите за подарок и размена, поставила и барање од стварно правна природа — да се утврди правото на сопственост на станот во градот О., произлегува дека во случајот месно надлежен за судење е судот во градот О., каде што се наоѓа станот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 38/89 од 28. VII 1989 г.)

86. Ако еден од тужените го признал тужбеното барање на рочиштето на кое не бил присутен другиот тужен, а на некое од подоцнежните рочишта на кое не бил присутен првиот тужен, го признал тужбеното барање другиот тужен исполнети се условите за донесување пресуда врз основа на признание од чл. 331 од ЗПП.

Од образложението:

Првостепената пресуда е донесена врз основа на признание, па таквата пресуда ја потврдил и второстепенениот суд.

Тужената З. по повод тужбата и веќе закажаната главна расправа за 14. V 1986 г., се јавила во Општинскиот суд во Т. и на записник од 6. V 1986 г., пред судија на тој суд, дала одговор на тужбата. Како што се гледа од записникот, тужената З. во целост го признала тужбеното барање на тужителката во ништо не оспорувајќи дека 1/2 од спорната куќа ѝ припаѓа на тужителката Н.

Врз основа на таквиот одговор на тужбата од тужената З., првостепениот суд на натамошните рочишта за главна расправа не ја повикувал тужената З. по нејзиното признание на тужбеното барање, постапката продолжила кај првостепениот суд со изведување докази поради оспорувањето на тужбеното барање од тужениот Д. Меѓутоа, бидејќи, конечно, на рочиштето за главна расправа на 6. VI 1986 г. и овој тужен го признал тужбеното барање, првостепениот суд, во смисла на чл. 331 од ЗПП, ја донел пресудата врз основа на признание.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, немало потреба првостепениот суд да ја повикува тужената З. на рочиштето пред судот, при положба кога за неа тужбеното барање не било спорно, ниту нејзиното отсуство претставувало процесна пречка за одржување на рочиштето при изведувањето на доказите со другите странки.

Согласно со чл. 331 ст. 1 од ЗПП, ако тужениот до заклучувањето на главната расправа го признае тужбеното барање, судот без натамошно расправање ќе донесе пресуда со која ќе го уважи тужбеното барање.

Тоа значи дека по однос на тужената З. биле исполнети условите за донесување пресуда врз основа на признание, со самото признавање дадено на записник пред општинскиот суд во Т. Тужената З. можела да го отповика признанието најдоцна до донесувањето на пресудата, потоа во правен лек ако сметала дека признанието е дадено во заблуда или под влијание, принуда или превара — чл. 331 ст. 4 и чл. 353 ст. 2 од ЗПП.

Тужената З. не го повлекла признанието до донесувањето на пресуда кај првостепениот суд.

Жалбениот навод дека изјавата пред Општинскиот суд во Т. е дадена во заблуда бил ценет од второстепениот суд и одбиен како неоснован.

Таков навод е истакнат и во ревизијата и овој суд наоѓа дека е неоснован. Имено, како што се гледа од записникот од 6. V 1986 г. на Општинскиот суд во Т. сосема е јасно дека тужената сама пристапила во судот и замолила да даде одговор на тужбата по спорот П. бр. 340/86 евидентиран кај Општинскиот суд во О., по кој било закажано рочиште за 14. V 1986 г. Тужената во својот одговор на тужбата подробно изнесува околности со признавање на факти изнесени во тужбата од што следувало и признавање на тужбеното барање. Според тоа, не може да се види, ниту да се насети дека тужената била во заблуда, под влијание, принуда или превара.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 924/87 од 8. XII 1987 г.)

87. Доказ со сослушување само на една од странките не може да се изведе поради тоа што од веќе изведените докази доволно била утврдена фактичката состојба.

Од образложението:

Како што се гледа од списите, на рочиштето од 16. XI 1987 г., првостепениот суд донел одлука, покрај другите докази, да изведе и доказ со распит на странки во смисла на чл. 264 од ЗПП. Тоа рочиште го одложил со закажување на ново рочиште за 10. XII 1987 г., при што ги известил сите странки да се јават на новозаказаното рочиште со забелешка дека ќе се изведе доказ со распит на странките. На рочиштето за главната расправа на 10. XII 1987 г., биле присутни сите странки. Меѓутоа, како што се гледа од записникот за расправата, судот извел доказ со распит само на тужителот Г. За тужителот Л. и за тужениот Б. само констатирал дека нивниот распит како странки не е потребен, затоа што од дотогаш изведените докази доволно била утврдена фактичка состојба.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, првостепениот суд бил должен да ги распита сите присутни странки, затоа што одлуката на судот била да се распитаат сите странки заради што и сите странки поради таа претходна забелешка присуствувале на рочиштето кога се изведувал овој доказ. Понатаму, првостепениот суд не го отповикал процесното решение со кое одлучил да го изведе овој доказ, туку само констатирал дека доволно била утврдена фактичката состојба. Во случајов првостепениот суд немал претпоставка и од чл. 265 од ЗПП за да изведе доказ со распит само на тужителот Г. Имено, присутни биле и тужителот Л. и тужениот, па судот немал основна причина да не ги распита и нив во својство на странка.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 639/88 од 25. VIII 1988 г.)

88. Кога против првостепената одлука изјавиле посебни жалби тужениот и вмешувачот во спорот, второстепениот суд е должен по двете жалби да донесе една одлука.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Во барањето правилно се укажува на повредата на законот сторена од страна на второстепениот суд, затоа што според одредбите од чл. 208 од ЗПП, процесните дејствија на вмешувачот за странката на која ѝ се придружил имаат правно дејство ако не се во спротивност со нејзините дејствија. Вмешувачот во процесот не е странка, па пресудата и не може да гласи на него, односно со пресудата не може вмешувачот да се прими како тужена странка, како што погрешно тоа го сторил второстепениот суд со побиваната пресуда.

Освен тоа, второстепениот суд решавајќи одделно по жалбата на вмешувачот со пресудата од 25. II 1986 г., а одделно по жалбата на тужениот со пресудата од 19. V 1986 г., донел две различни одлуки по однос на првостепената пресуда, така што не може да се испита

материјалната правосилност, односно извесноста во поглед на тужбеното барање.

Затоа и во барањето основано се укажува на повредите на законот, бидејќи со побиваната пресуда второстепениот суд сторил суштествени повреди на одредбите од процесната постапка од член 354 ст. 1 в. в. со чл. 208 од ЗПП, поради што, согласно со чл. 408 ст. 2 в. в. со чл. 394 ст. 1 од ЗПП следуваше барањето за заштита на законитоста да се уважи и предметот да му се врати на второстепениот суд на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 112/86 од 25. XII 1986 г.)

89. Доколку не е покрената вопроцесна постапка за лишување од деловна способност, се претпоставува дека лицето кое се јавува како странка во процесната постапка е деловно способно, па судот не прави суштествена повреда на одредбите од процесната постапка кога ќе го одбие предлогот на другата странка да се спроведе вештачење за да се утврди дали тоа лице е деловно способно.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во ревизијата неосновано се истакнува на сторена повреда на одредбите од процесната постапка на начин што првостепениот суд не го прифатил предлогот на тужениот за спроведување вештачење за душевна состојба на тужителот, односно дали може слободно да ја изразува својата волја, бидејќи побиваните пресуди исклучиво се засновале врз неговиот исказ. Ова е затоа што спрема тужителот не е поведена постапка за потполно или делумно лишување од деловната способност поради неговата душевна состојба, па се претпоставува дека тој деловно е способен и правилно постапил првостепениот суд кога вака истакнатиот предлог го одбил како неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 90/86 од 4. II 1986 г.)

90. Ако примачот — адресантот само со бројки напишал кога ја примил пресудата, датумот напишан од адресантот со бројки се зема како меродавен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во барањето за заштита на законитоста за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка. Како што се гледа од списите во предметот, на доставницата примачот — адресантот со бројки напишал дека пресудата ја примил на 7. XI 1985 г., наместо датумот да го назначи и со букви, како што е предвидено во чл. 149 ст. 1 од ЗПП според кој потврдата за извршеното доставување (доставницата) ја потпишуваат примачот и доставувачот, а примачот на доставницата со букви сам ќе го напише денот на приемот. Во случајов е направен пропуст со неназначувањето со букви од примачот на датумот на приемот, но тој пропуст е на доставувачот кој бил должен да инсистира датумот да се внесе и со букви. Кога примачот, сепак, само со бројки ќе го означи дату-

мот на приемот на пресудата, тој датум треба да се земе како веродостоен во поглед на денот на приемот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 45/86 од 10. VII 1986 г.)

91. Не постои суштествена повреда на процесната постапка кога постапката е водена на македонски јазик, а странката која зборува српскохрватски јазик изјавила дека го познава македонскиот јазик и поради тоа не бара преведувач.

Од образложението:

Неосновано е ревизиониот навод дека пониските судови сториле суштествена повреда според чл. 354 ст. 2 т. 8 од ЗПП со тоа што постапката е водена на македонски јазик и покрај тоа што тужителот е Србин, па требало тој постапката да ја следи на својот српскохрватски јазик.

Согласно со чл. 102 ст. 2 од ЗПП странките и другите учесници во постапката ќе се поучат за правото усната постапка пред судот да ја следат на својот јазик со посредство на толкувач. Тие можат да се одречат од ваквото право ако изјават дека го знаат јазикот на кој се води постапката.

Во конкретниов случај тужителот бил поучен за правото постапката да ја следи на својот јазик, но изјавил дека го познава македонскиот јазик и не бара преведувач, што е констатирано и на записникот за главната расправа. Од тоа произлегува дека не постои ускратување на правото на употреба на својот јазик бидејќи од наведеното право тужителот изречно се откажал.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 165/85 од 4. IV 1985 г.)

92. Постои суштествена повреда на одредбите од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП, ако тужителите кои не биле упатени на процес од оставинскиот суд, во спорот по тужба за утврдување не објасниле во што е нивниот правен интерес за поднесување на тужбата во смисла на чл. 187 од ЗПП, а судот не побарал да го сторат тоа.

Од образложението:

Според чл. 64 од ЗН, тестаментот може да се поништува поради материјално-правни, а според чл. 80 од ЗН поради формално правни причини. Во случајов е барано поништување на усниот тестамент на сега покојната од причини што таа не изјавила своја последна волја пред сведоци, а тоа упатува на заклучок дека се барало поништување на тестаментот од формално-правни причини. Согласно со чл. 76 од ЗН завештателот може да ја изјави својата последна волја усно пред двајца сведоци само ако поради исклучителни околности не е во можност да состави писмен тестамент. Според одредбите од чл. 64 и 80 од ЗН поништување на тестаментот може да бара само лицето што има правен интерес. Согласно со чл. 167, 168 и 169 од ЗВП, оставинскиот суд може во случаите предвидени во тие членови да упати некои од учесниците во постапката за расправање

на оставината да поведат процес, односно да поведат постапка пред управниот орган.

Значи, процес во врска со оставина може да се поведе или по упат на оставинскиот суд или без таков упат. Разликата е во тоа што во случај кога судот упатил некој од учесниците да поведе процес, постоењето на нивниот интерес се претпоставува, додека во случај процесот да го повело лице што не е упатено од оставинскиот суд, тоа лице својот правен интерес мора да го стори веројатен. Бидејќи тужителите не се упатени на процес од оставинскиот суд, нивната тужба има карактер на тужба за утврдување од чл. 187 од ЗПП, а тоа значи дека морале да објаснат во што се состои нивниот правен интерес за нејзиното поднесување и да го сторат веројатно. Тие тоа не го сториле, а ниту судовите во редовната постапка не го утврдиле нивниот правен интерес за поведување на процесот. Со таквото постапување, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, пониските судови сториле суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП, затоа што нивниот пропуст пресудите ги прави неразбирливи и не може да се испита дали тужбата е дозволена, или не е дозволена, поради што и следуваше да се уважи ревизијата и пресудите на пониските судови да се укинат. При повторното судење ќе треба да се утврди дали тужителите имаат правен интерес за поднесување на тужбата и ако имаат да се образложи во што се состои тој интерес, а ако немаат интерес тужбата да се отфрли како недозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 285/86 од 12. XI 1986 г.)

93. Постои суштествена повреда на одредбите од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП, кога во диспозитивот на пресудата донесена во спор за предавање во владение на дел од недвижен имот не се означени точните мери и граници на тој дел.

Од образложението:

Основан е наводот во ревизијата за сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП, бидејќи изреката на првостепената пресуда не е разбирлива. Како што се гледа од списите по делото, првостепениот суд уважувајќи го тужбеното барање на тужителот, покрај другото, утврдил дека тужителот е сопственик, по основ на наследство од покојниот му татко и по основ на физичка делба со тужениот му брат, на една половина и тоа на источната од КП. бр. 1411 која има вкупна површина од 1704 m² и ги задолжил тужените тоа право да му го признаат на тужителот, а тужениот, ревидентот, тој дел од парцелата и да му го предаде во владение, без притоа во изреката на пресудата да назначи, со мери и граници, кој дел од парцелата тужениот е должен да му ја предаде. Окружниот суд, одлучувајќи по жалбата на тужениот кој укажал на овој недостаток на првостепената пресуда, заклучил дека првостепениот суд не сторил суштествена повреда на одредбите од процесната постапка заклучувајќи притоа дека и со постојните индикации се работи за источниот дел од парцелата дека пресудата може да се изврши, поради што и ваквиот жалбен навод не го прифатил.

Меѓутоа, според оценката на Врховниот суд на Македонија со ваквото постапување и двата пониски суда сториле суштествена по-

вреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП. Имено, во изреката на пресудата со која тужениот е задолжен на некое дејствие (чинење), а посебно на предавање во владение на дел од недвижност, мора јасно да биде назначено која е неговата обврска, т.е. предметот на извршување мора да биде определен со точни мерки и граници, зашто само на тој начин обврската е разбирлива. Во спротивно, извршувањето на пресудата може да биде отежнато или невозможно, што од своја страна предизвикува нови процеси, непотребни трошоци и слично.

Поради гореизложеното, бидејќи со двете пресуди се сторени суштествени повреди на одредбите од процесната постапка, согласно чл. 394 ст. 1 од ЗПП, следуваše тие да се укинат и предметот да му се врати на општинскиот суд на повторно судење.

При повторното судење, првостепениот суд ќе треба да утврди и во изреката на својата пресуда точно да назначи, со мери и граници, кој е спорниот дел од парцелата и што точно се задолжува тужениот да му предаде во владение на тужителот, ако повторно му го уважи тужбеното барање на тужителот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 335/85 од 17. IX 1985 г.)

94. Кога судското порамнување се побива поради недостаток на овластување на лицето што го склучило побивањето, тоа се врши со тужба во друг спор, а не со правни лекови во истиот спор.

Од образложението:

Стопанскиот суд на Македонија ја отфрлил жалбата како не-дозволена сметајќи дека судското порамнување не може да се побива со жалба, бидејќи тоа не е судска одлука, така што само со тужба може да се бара поништување на порамнувањето — спогодбата. Ова е од причини што судската спогодба треба да се третира како и секој друг договор, поради што таа може да се побива со тужба онака како што може со тужба да се побива и секаква спогодба било таа да е судска или вонсудска.

И според мислењето на Врховниот суд на Македонија жалбата против судската спогодба е недозволена бидејќи судската спогодба, односно порамнувањето, не може да се побива со жалба, туку со посебен судски спор. Ова е и во случај кога спогодбата, порамнувањето, се побива со тврдење дека лицето што ја склучило судската спогодба — порамнувањето, немало овластување за тоа.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 125/85 од 19. III 1985 г.)

95. Тужениот кој ги задржал предметите што ѝ припаѓаат на тужителката, па потоа му ги предал на својот татко со кого живее во заедничко домаќинство, пасивно е легитимиран во сопственичкиот спор во кој се бара нивно враќање.

Од образложението:

Основан е наводот во ревизијата за сторена суштествена повреда на одредбите на процесната постапка, бидејќи нема причини за решавачките факти чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП.

Врз основа на изведените докази и двата суда утврдиле дека при раскинување на брачната заедница меѓу странките сите спорни предмети што се предмет на тужбеното барање, тужениот ги одзел од тужителката и му ги дал на својот татко, така што тие биле во негово владение. И во времето на поднесувањето на тужбата предметите биле во владение на таткото на тужителот, па без разлика што тужениот живеел во куќата на своите родители, нашле дека тој не е пасивно легитимиран во овој спор, а тужителката своето право можела да го остварува со посебна тужба против својот свекор — држателот на предметите.

Меѓутоа, во текот на постапката не е утврден битниот факт дали странките живееле во едно семејно домаќинство или не. Доколку живееле во заедница, според мислењето на овој суд треба да се прими дека и тужениот е пасивно легитимиран, а не само неговиот татко. Исто така според мислењето на овој суд, и ако живеат во посебни домаќинства судот бил должен да утврди како, односно зошто тужениот му ги дал предметите на својот татко, односно дали затоа што сметал дека се негови или пак да ги чува со цел да се осуетат правата на тужителката.

Бидејќи овие факти не се утврдени, а тие се од суштествено значење за правилно одлучување по спорот, следуваше ревизијата да се уважи, побиваните пресуди да се укинат и предметот да му се врати на првостепениот суд на повторно судење, согласно со чл. 394 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 88/86 од 11. XI 1986 г.)

96. Не постои пресудена работа кога во поранешниот спор е одбиено тужбеното барање на сега тужениот со кое се бара да се утврди неговото право на сопственост на недвижност, а во овој спор на сега тужителот, кој во претходниот спор бил тужен и му е признато правото на сопственост врз исгата недвижност.

Од образложението:

Не основани се наводите во ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка кои според ревизијата се состоеле во тоа што и двата суда не ја отфрлиле тужбата поради пресудена работа, туку го уважиле тужбеното барање утврдувајќи дека сопственикот на предметните парцели е тужителот.

Имено, во претходниот спор е одбиено тужбеното барање на сега тужениот, спрема сега тужителот да се утврди дека тие се сопственици на предметните парцели. Со тоа според мислењето на овој суд не е создадена претпоставка за пресудена работа по однос на тужбеното барање на тужителот со кое се бара да се утврди дека предметните парцели претставуваат негова сопственост, имајќи предвид дека не постои пресуда со која е решено спорното прашање меѓу странките за сопственост на предметните парцели. Пресудена работа би постоела кога со пресуда би било утврдено дека сите тужени имаат право на сопственост на спорниот имот, а тужителот во овој предмет бара да се пресуди обратно.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1155/86 од 21. X 1986 г.)

97. Ако спорот почнал да тече како спор од мала вредност, а подоцна се трансформирал во редовен спор поради зголемено тужбено барање, второстепенниот суд бил должен да ги оценува и жалбените наводи по однос на утврдената фактичка состојба, бидејќи во спротивно прави суштествена повреда на процесната постапка од чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 464 од ЗПП.

Од образложението:

Првостепенниот суд му го одбил тужбеното барање на тужителот со кое барал да се задолжи тужениот да му плати надоместок на штета.

Второстепенниот суд, одлучувајќи во жалбена постапка, не ги оценил жалбените наводи за погрешно и непотполно утврдена фактичка состојба, образложувајќи дека се работи за спор од мала вредност во смисла на чл. 467 од ЗПП и дека пресудата не може да се побива поради фактичка состојба.

Врховниот суд на Македонија го уважи барањето за заштита на законитоста и ја укина второстепената пресуда од причина што најде дека второстепенниот суд сторил суштествена повреда на процесната постапка кога пропуштил да ги сцени жалбените наводи кои укажувале на непотполно утврдена фактичка состојба. Во конкретниов случај бил поведен спор за надоместок на штета, а поради висината на барањето се гледало дека тоа е спор од мала вредност. Меѓутоа, тужителот го преиначил тужбеното барање во смисла на тоа што ја зголемил вредноста во текот на постапката и со така поставено барање спорот преминал во редовен спор. При ваква трансформација на спорот во жалбената постапка второстепенниот суд бил должен да ги оцени и жалбените наводи кои укажувале на фактичката состојба.

(Решение на Врховниот суд на Македонија. ГЗЗ. бр. 59/89 од 19. IX 1989 г.)

98. Не е дозволена тужбата со која се бара утврдување дека одредена недвижност била предмет на договор за продажба бидејќи со неа се бара утврдување на одреден факт, а не право или правен однос.

Од образложението:

Окружниот суд ја потврдил пресудата на општинскиот суд со која му било уважено тужбеното барање на тужителот и е утврдено дека предмет на договорот за продажба склучен меѓу странките била целата површина на КП бр. 327 и бр. 328, заедно со објектите изградени на нив, па е задолжен тужениот тоа право да го признае.

Против правосилните првостепената и второстепената пресуда е поднесено барање за заштита на законитоста од Јавното обвинителство на Македонија поради сторена суштествена повреда на процесната постапка.

Врховниот суд на Македонија најде дека барањето за заштита на законитоста е основано. Пониските судови при донесувањето на побиваните пресуди сториле суштествена повреда на постапката од чл. 354 ст. 2 т. 3 од ЗПП, бидејќи одлучувале по барање во спорот

кое не спаѓа во судска надлежност. Имено, тужителот со тужбата барал: да се утврди спрема тужениот дека предметот на договорот за продажба склучен меѓу странките била површината на двете катастарски парцели целосно, заедно со објектите изградени на нив, и да се задолжи тужениот тоа да го признае. Меѓутоа, од ваквото поставеното тужбено барање произлегува дека тужителот барал да се утврди постоење на факт, а не постоење право или правен однос. Во смисла на одредбите од чл. 187 ст.1 од ЗПП тужителот во тужбата може да бара судот само да утврди постоење, односно непостоење на некое право или правен однос, или вистинитост, односно неистинитост, на некоја исправа.

Со оглед на тоа што тужителот во тужбата барал да се утврди што е предмет на договорот за купопродажба, јасно е дека се барало утврдување на факт, а не на право или правен однос. За такво тужбено барање судот не бил надлежен да одлучува и тужбата требало да се отфрли, во смисла на чл.16 ст. 1 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 36/86 од 16. IX 1986 г.)

99. Во брачните и статусните спорови, кога двете странки се државјани на СФРЈ, а живеат во странство, надлежноста на странскиот суд може да се договори, или таа надлежност може да се прифати, па во постапката за признавање на странската одлука таа ќе се признае ако двете странки ја прифатиле надлежноста, односно не приговориле на надлежноста на странскиот суд во текот на постапката.

Од образложението:

Првостепениот суд одбивајќи го барањето за признавање на странската судска пресуда наведува дека барањето е неосновано, бидејќи се работи за југословенски државјани кои имаат постојано живеалиште во Југославија, па според тоа постои исклучителна надлежност на судот на СФРЈ, согласно со чл. 61 ст. 2 и чл. 64 ст. 2 од ЗРСЗПДЗОО. Меѓутоа, од списите во предметот и посебно од жалбата на барателот се гледа дека во времето на донесувањето на пресудата, чие извршување се бара, странките живееле во Шведска. Според тоа, околноста дали тоа живеење во Шведска има карактер на живеалиште е од суштествено значење за тоа дали постои исклучителна надлежност на судот во СФРЈ. Затоа првостепениот суд требало со тоа прашање подетално да се занимава, имајќи ги предвид одредбите од ЗПЖПГ.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, доколку не се работи за исклучителна надлежност на судот во СФРЈ, во брачните и статусните спорови надлежноста на странскиот суд може да се договори, или да се прифати таа надлежност и во постапката за признавање на странската одлука таа ќе се признае ако двете странки ја прифатиле таа надлежност, односно ако не приговориле на надлежноста на странскиот суд во времето на судењето.

Со оглед на тоа што овие околности не се испитани и нема причини за нив во првостепеното решение, сторена е суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 15 од ЗПП. бидејќи решението има недостатоци поради кои не може да се испита, па согласно со чл. 380 ст. 1 т. 3 од ЗПП сле-

дуваше нападнатото решение да се укине и предметот да се врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 1/85 од 26. II 1985 г.)

100. Судот прави суштествена повреда на одредбите од процесната постапка кога ја заклучува главната расправа во смисла на одредбите од чл. 304 ст. 2 од ЗПП, со тоа што надвор од рочиштето извршил увид во писмени докази што дополнително ќе настанат, а не постоеле во време на заклучувањето на главната расправа.

Од образложението:

Основани се ревизионите наводи за сторени суштествени повреди на одредбите на процесната постапка.

Според чл. 304 ст. 2 од ЗПП советот може да одлучи да ја заклучи главната расправа и кога останало да се прибават извесни списи што содржат докази потребни за одлучување или ако треба да се почека записникот за доказите изведени од замолен судија, ако странките се откажат од расправањето по тие докази или ако советот смета дека таа расправање е непотребно.

Во конкретниов случај, на завршната расправа на 7. XI 1984 г., одржана во отсуство на тужените, како што се гледа од записникот, биле изведени доказите наброени во првостепената пресуда, освен увидот во пресудата Гж. бр. 668/85 од 27. II 1985 г., и И. бр. 1491/85, кои одлуки и не постоеле на денот на пресудувањето, бидејќи имаат датуми од наредната 1985 г., поради што при донесувањето на својата пресуда судот не можел да се повикува на нив. Според тоа првостепениот суд не постапувал согласно со одредбите од чл. 304 ст. 2 од ЗПП, затоа што согласно со оваа одредба одлуките на кои судот се повикува во моментот на пресудувањето морале да бидат познати, односно извесни. Цитирајќи ги, пак, како докази врз основа на кои ја засновал својата одлука, првостепениот суд ги повредил принципите на контрадикторноста, усноста и непосредноста и јавноста на главната расправа, а второстепениот суд ваквата повреда не ја отстранил, со што е сторена суштествена повреда на одредбите од чл. 354 ст. 2 т. 7 од ЗПП.

Поради гореизнесеното, следуваше и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 799/86 од 15. VII 1986 г.)

101. Кога во текот на постапката не е укажувано дека полномошникот на организацијата на здружен труд нема положено правосуден испит, а се работи за спор со вредност поголема од 50.000 дин., не може поради тоа да се смета дека постои апсолутна суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 352 ст. 2 од ЗПП.

Од образложението:

Според чл. 91 од ЗПП во спор за имотно-правни барања, ако вредноста на предметот на спорот ја преминува сумата од 50.000

динари, полномошниците на организациите на здружен труд и на другите самоуправни организации и засадници може да бидат само лица кои имаат положено правосуден испит.

Меѓутоа, постапувањето спротивно на оваа одредба претставува апсолутна суштествена повреда на одредбите на ЗПП само во случај кога во текот на постапката е укажувано на ваков пропуст, а тој пропуст не биде отстранет од судот. Во овој случај, кога ниту една од процесните странки не приговорила на ваквиот недостаток на полномошникот на тужената страна, па макар и тој да постои, таквиот пропуст не повлекува незаконитост и неправилност на пресудите, ниту доведува до поинакво одлучување во конкретна правна работа. Ова е дотолку повеќе што ваквата обврска за задолжителен правосуден испит на полномошникот на странката поради вредноста на спорот е воспоставена заради заштита на општествените средства и располагања кои можат да се вршат во постапката при диспозиција од странките, поради што законот ги става под сомнение искуството и стручноста на полномошникот кој ги штити интересите на ООЗТ. Со донесените одлуки во случајов не се повредуваат општествените интереси, односно не се задира во нив, со оглед на исходот на спорот, бидејќи странката која го добила спорот ја застапувал полномошник без положен правосуден испит, а на оваа повреда се повикува странката која го изгубила спорот, која била застапувана од полномошник со положен правосуден испит.

Од горните причини следуваше ревизијата да се одбие како неоснована.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 33/85 од 21. I 1985 г.)

102. Кај сопарничарствата, кога не се работи за единствено сопарничарство, по однос на дозволеноста на ревизијата, меродавна е вредноста на предметот на спорот за секој сопарничар, а не вкупната вредност на предметот на спорот во тој процес.

Од образложението:

Според чл. 382 ст. 2 и 3 од ЗПП, против правосилна пресуда донесена во втор степен странките можат да изјават ревизија по која тужбеното барање се однесува на парично побарување, ако вредноста на предметот на спорот од побиваниот дел на правосилната пресуда преминува 50.000,00 динари, односно ако вредноста на предметот на спорот што го навел тужителот во тужбата преминува 50.000,00 динари.

Во случајов, како што се гледа од списите во предметот од спорот, секој од тужените е задолжен на плаќање износ чија висина не преминува 50.000,00 динари. Така, вредноста на спорот за секоја од тужените поодделно изнесува и тоа: за тужениот Ж. И. 32.300,00 динари, за тужениот Р. В. 23.600,00 динари, за тужениот З. В. 26.150,00 динари, за тужениот Т. П. 27.000,00 динари, за тужениот Д. В. 20.850,00 дин., за Т. П. 20.850,00 дин., за П. И. 20.850,00 дин., за Б. Б. 23.600,00 дин., за Т. С. 20.100,00 дин. што вкупно изнесува 218.300,00 динари. Поаѓајќи од тоа дека секој од тужените е самостојна странка и од тоа дека неговите дејствија или пропуштања не им користат ниту им штетат на другите тужени (сопарничари) по однос на дозволеноста

на ревизијата меродавна е вредноста на спорот за секој тужител, која во случајов не преминува 50.000,00 дин. за секој од тужените, поради што изјавената ревизија е недозволена.

Поради горе изложеното а согласно со чл. 392 од ЗПП, следуваше изјавената ревизија да се отфрли како недозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1319/86 од 25. XII 1986 г.)

103. Доверителот не може да бара во процесна постапка да се утврди вредноста на предметите што му се досудени со правосилна пресуда, а кои во постапката за присилно извршување не се пронајдени кај должникот, туку тоа може да го бара само во извршната постапка. Со ова не се исклучува можноста во спор да се бара надоместок на штета.

Од образложението:

Од изведените докази во текот на редовната постапка првостепениот суд утврдил, а тоа го прифатил и второстепениот суд, дека тужителката водела спор за сопственост на предмети, во кој тужбеното барање ѝ било делумно уважено со пресудата П. бр. 624/84 од 17. I 1985 г. која во постапката по жалба станала правосилна. Во текот на извршната постапка предметните предмети не биле најдени кај извршеникот, поради што предлагачката изјавила дека се откажала од извршувањето, поради намерата да поднесе тужба за нова проценка на предметите.

При вака утврдената фактичка состојба, правилно е применет законот кога тужбата на тужителката е отфрлена како недопуштена.

Според чл. 214 од ЗИП, кога предметите не се најдени кај должникот ни кај трето лице, судот по предлог од доверителот, ќе ја процени вредноста на предметите и со решение ќе определи должникот во определен рок да му го исплати износот на таа вредност. Доверителот може да стави предлог во наведената смисла во рок од 8 дена од денот на известувањето дека предметите не се најдени. Врз основа на тоа решение доверителот може да предложи извршување против должникот. Ако доверителот во определен рок не стави предлог должникот да му ја исплати вредноста на предметите, судот ќе го запре извршувањето.

Тужителката, како доверител, според наведената одредба, имала можност да побара од извршниот суд да се задолжи должникот со исплата на вредноста на предметите кои според извршната исправа требало да ѝ бидат предадени. Во таков случај, извршниот суд врши проценка на предметите според цените во моментот на донесувањето на решението, за што донесува решение кое претставува извршна исправа, а извршувањето се спроведува на начин пропишан со ЗИП, заради наплата на парично побарување.

Од горенаведеново јасно е дека е излишна процесна постапка заради утврдување на вредноста на предметните предмети. Во ЗИП се дадени решенија за можните ситуации при извршувањето што им стојат на располагање на странките. Според чл. 219 е пропишано дека со одредбите од Законот, за набавка на заменливи предмети на друга страна и за исплата на вредноста на определени или заменливи предмети не се гиба во правото на доверителот во спор да бара од

должникот надоместок на штетата што му е нанесена со тоа што предавањето, односно испораката на предметите не му е извршена. Од изложените причини и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, тужителката своите права треба да ги оствари во извршената постапка според правилата за извршување заради намирување на паричното побарување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 598/86 од 5. VI 1986 г.)

104. Второстепениот суд прави суштествена повреда на одредбите од процесната постапка кога во исто време не одлучувал по жалбите на двете странки, туку одлучувал само по едната од нив.

Од образложението:

Основано се укажува во ревизијата за сторени суштествени повреди на одредбите на ЗПП од страна на второстепениот суд. Првостепената пресуда полномошникот на тужителката ја примил на 20. IX 1984 г. и благовремено на 28. IX 1984 г. изјавил жалба до второстепениот суд, преку првостепениот суд. Окружниот суд во Скопје со побиваната пресуда одлучувал по жалбите на тужените, а воопшто не се произнел по жалбата на тужителката.

Со ваквото постапување второстепениот суд сторил суштествена повреда на одредбата од чл. 354 ст. 1 в.в. со чл. 366 до 373 од ЗПП, бидејќи пропуштил да одлучува по жалбата на тужителката, а што можело да биде од влијание за донесување на законита и правилна пресуда. Ваквата повреда е дозволен основ за ревизија според чл. 385 ст. 1 т. 2 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 130/85 од 19. III 1985 г.)

105. При повторувањето на постапката критериумот за оценка на дозволеноста на ревизијата се цени според вредноста на спорот означена во тужбата со која започнала постапката.

Од образложението:

Според чл. 382 ст. 2 и 3 од ЗПП во врска со чл. 2 од ЗИДЗПП, ревизија не е дозволена во имотноправни спорови, ако вредноста на предметот на спорот во побиваниот дел на правосилната пресуда не преминува 50.000,00 динари, односно ако вредноста на предметот на спорот што тужителот ја навел во тужбата не го преминува овој износ.

Како што се гледа од списите, вредноста на спорот што тужителот ја навел во тужбата во постапката чие повторување се бара изнесува 1.000 динари и таа останува меродавна и во повторената постапка. Имено, и повторената постапка како и процесната постапка всушност е иницирана со поднесувањето на тужбата (чл. 185 од ЗПП) согласно со чл. 40 ст. 2 од ЗПП во кој е пропишано дека кога тужбеното барање не се однесува на паричен износ, меродавна е вредноста на предметот на спорот што тужителот ја назначил во тужбата.

При ваквата состојба, со оглед на вредноста на предметот на спорот, а во смисла на горенаведените законски одредби, произлегува дека е недозволена изјавената ревизија од тужителот, а сега предлагачот Л. Ј.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1107/86 од 28. X 1986 г.)

106. Ревизискиот суд не се впушта во испитување на наводите од поднесокот за дополние на благовремено поднесена ревизија што е предаден во судот по истекот на законскиот рок за изјавување ревизија.

Од образложението:

Не е основан наводот во ревизијата за суштествена повреда на одредбите од процесната постапка, бидејќи во ревизијата не се наведува во што се состојат тие повреди. Имено, тужителите во ревизијата поднесена во законскиот рок од 30 дена не наведуваат во што се состојат тие повреди, а тоа го наведуваат во поднесокот поднесен по истекот на овој рок. Меѓутоа, Врховниот суд не се впушти во испитување на тие наводи од образложението на ревизијата, бидејќи изнесување нови наводи во ненавременото образложение на ревизијата не е дозволено. Ревизискиот суд, согласно со одредбите од чл. 386 од ЗПП по службена должност внимава само на суштествените повреди на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 10 од ЗПП, така што е недозволено секое друго укажување на повреди на одредбите од постапката по истекот на рокот за поднесување на ревизија, поради што може да биде земено предвид, бидејќи во спротивно би се проширил обемот на побивањето на веќе правосилната пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 355/85 од 5. X 1985 г.)

107. Не прави суштествена повреда на одредбите на процесната постапка судот кога во пресудата со која ја зголемува порано досудената издршка не означил дека со оваа пресуда се менува порано досудената издршка.

Од образложението:

Иако првостепениот суд не навел во изреката на пресудата дека постапува по тужбено барање за зголемување на еднаш веќе досудената издршка, а со тоа и дека со пресудата се менува порано досудената издршка, не сторил суштествена повреда поради која, во смисла на чл. 385 од ЗПП, може да се изјави ревизија. Правосилната пресуда со која ѝ е досудена издршка на тужителката има правно дејство до донесувањето на подоцнежната пресуда со која се менува првобитно досудената издршка, без оглед на тоа што не е наведено тоа во изреката на првостепената пресуда.

Од изложениите причини, овој суд смета дека пропустот на првостепениот суд не е од таква природа да може да предизвика

укинување на пресудата, односно не е сторена суштествена повреда која би влијаела врз донесување поинаква одлука.

Поради тоа ревизијата е одбиена како неоснована.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 811/86 од 17. VII 1986 г.)

108. Не е дозволена ревизија против решението на судот со кое оставинската постапка е запрена поради непостоење имот на оставителот.

Од образложението:

Со одредбите од чл. 182 од ЗВП е пропишано дека во постапката за расправање на оставината е дозволена ревизија кога меѓу учесниците настанал спор за примената на правото, а правните прашања ги решил судот (чл. 167 ст. 3 од ЗВП). Со чл. 167 ст. 3 од истиот закон е предвидено дека во случаите кога нема спор за факти, а спорот меѓу учесниците е за примена на правото, правните прашања ќе ги реши судот. Меѓутоа, во конкретниов случај не се работи за спор за правни прашања кои се однесуваат на околностите од чл. 163 ст. 2 од цитираниот закон, туку судот поаѓајќи од тоа дека оставителот не оставил имот што може да биде предмет на наследство, ја запрел постапката. Поради ова и не се исполнети претпоставките од чл. 182 од ЗВП за дозволеноста на ревизијата.

Поради тоа, врз основа на чл. 392 од ЗПП в.в. со чл. 33 од ЗВП следувахе ревизијата да се отфрли како недозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1136/86 од 21. XI 1986 г.)

109. Не е дозволена ревизија во станбените спорови кои се однесуваат на договор за користење стан со кој не се стекнува станарско право.

Од образложението:

Ревизијата е дозволена во споровите од станбените односи што се однесуваат на стекнување станарско право, без оглед на вредноста на предметот на спорот од побиваниот дел на правосилната пресуда, бидејќи тоа не се имотно-правни спорови на кои се однесуваат одредбите од чл. 382 ст. 2 и 3 од ЗПП. Меѓутоа, ако спорот се води за испразнување на станбени простории дадени на користење на определено време, тоа значи дека не се работи за договорен однос од областа на заштитеното станарско право (бидејќи тужената има статус на корисник на стан, а не на носител на станарско право). Во случајов, значи, се работи за имотноправен спор од чл. 382 ст. 2 и 3 од ЗПП, поради што дозволеноста на ревизијата се цени според вредноста на предметот на спорот од побиваниот дел на правосилноста на пресудата.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 232/85 од 16. V 1985 г.)

110. Против решението за прекинување на постапката не е дозволено изјавување на ревизија.

Од образложението:

Согласно со чл. 400 ст. 1 од ЗПП, странките можат да изјават ревизија и против решение на второстепениот суд со кое постапката е завршена правосилно.

Бидејќи со решението за прекинување на постапката, постапката не завршува правосилно, туку само определено време се запира активноста на судот и таа повторно ќе продолжи кога за тоа ќе се создадат претпоставките од чл. 215 од ЗПП, произлегува дека против решението за прекинување на постапката не е дозволено изјавување ревизија.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 441/85 од 22. X 1985 г.)

111. Кога во текот на спорот за раскинување на договор за доживотна издршка, умре примачот на издршката, тогаш спорот се претвора во имотен спор кој не е од значење за остварување право на издржување, на дозволеноста на ревизијата се цени според вредноста на предметот на спорот означен во тужбата.

Од образложението:

Согласно со чл. 382 ст. 2 и 3 од ЗПП во врска со чл. 2 од ЗИДЗПП ревизија не е дозволена во имотноправни спорови, ако вредноста на предметот на спорот во побиваниот дел на правосилната пресуда не преминува 50.000 динари, односно ако вредноста на предметот на спорот што тужителот ја навел во тужбата не го преминува овој износ.

По исклучок, и кога станува збор за тужбено барање од ст. 2 и 3 на споменатиот член, ревизија секогаш е дозволена во спорови за издржување, во спорови за работни односи...

Во случајов станува збор за имотноправен спор, а не за спор за издржување, бидејќи по смртта на сега покојниот тужител У. Н. овој спор не може да биде од влијание врз односите од договорот за доживотна издршка, односно врз односите за остварување правото на издршка.

Како што се гледа од списите во предметот, вредноста на спорот во тужбата на сега покојниот У. Н. била наведена како неопределена. Во таков случај кога во тужбата не е назначена вредноста на предметот на спорот, или таа е назначена како неодредена, со таквата тужба се постапува како со неуреден поднесок во смисла на чл. 109 од ЗПП.

Ако поради пропуст на судот, врз основа на неуредна тужба во врска со назначувањето вредноста на предметот на спорот е донесена пресуда која понатаму се побива, како што е во случајов, дозволеноста на ревизијата се цени според основицата по која тужителот ја платил таксата за тужбата за делот кој се однесува на побиваниот дел на второстепената пресуда.

Како што се гледа од списите во предметот, тужителот платил такса за тужбата во износ од 25 дин. која, согласно со тарифата на

републичките судски такси („Сл. в. на СРМ“, бр. 42/80) се плаќа на вредност на спорот до 500 дин. Таа вредност е земена како меродавна и во текот на целата постапка, па и во ревизијата.

Со оглед на оваа вредност на спорот, а согласно со горенаведените законски прописи, ревизијата не е дозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 1057/86 од 28. X 1986 г.)

112. Ако во правосилно завршен спор помеѓу странките како поранешни брачни другари е утврдено дека се сосопственици на по една идеална половина од станот, во друг спор меѓу нив не може да се бара утврдување на поголем придонес во стекнување на станот, бидејќи постои пресудена работа.

Од образложението:

Неосновани се наводите од ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка, бидејќи пониските судови правилно констатирале дека во случајов постои пресудена работа, па во смисла на чл. 288 од ЗПП тужбата на тужителот е отфрлена. Имено, странките пред овој спор воделе спор за сопственост и, покрај другото, со пресудата на општинскиот суд е утврдено дека двете странки се сопственици на по една идеална половина на предметниот стан. Оваа пресуда станала правосилна бидејќи биле искористени сите правни средства. Со овој спор тужителот бара да се утврди дека има поголем придонес во стекнувањето на сопственоста на станот со тужената, а тој придонес изнесува 85% и бара да се задолжи тужената да му го признае тоа право.

Врховниот суд на Македонија, прифаќајќи го становиштето на пониските судови, смета дека кога веќе меѓу странките е одлучено дека се сопственици на по една идеална половина од истиот стан, не може тужителот со друга тужба да бара да се утврди неговиот придонес во стекнувањето на станот да биде поголем од 50%, бидејќи целиот однос во врска со правото на сопственост на тој стан е веќе расправено во поранешниот спор и е донесена поранешната пресуда која е правосилна.

Поради гореизнесеново и овој суд смета дека за тужбеното барање на тужителот работата е пресудена правосилно, поради што, во смисла на чл. 288 од ЗПП, правилно е отфрлена тужбата на тужителот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 277/88 од 9. VI 1988 г.)

113. Не се работи за отуѓување на станарско право, па според тоа ни за ништовен договор кога примачот на издршката со договорот за доживотна издршка му го отстапува на давачот на издршката во сопственост станот во кој живее, а тој намеравал да го купи, па тоа и го сторил.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд второстепениот суд, погрешно применувајќи го материјалното право, ја уважил жалбата на

тужителката, ја преиначил првостепената пресуда и го уважил тужбеното барање на тужителот. При тоа смета дека договорот за доживотна издршка меѓу странките не е полноважен, бидејќи во времето на склучувањето на договорот тужителката немала свој недвижен имот, што е суштествена претпоставка за ваков договор, согласно со чл. 120 од ЗН. Меѓутоа, од утврдената фактичка состојба се гледа дека и двата договори, и тоа договорот за продажба на станот, склучен меѓу тужителката и СИЗ-от за домување, и договорот за доживотна издршка, склучен меѓу странките, се заверени во судот на ист ден, т.е. на 14. I 1981 г. и тоа првиот за купопродажба под Ов. бр. 5/81, а вториот за доживотна издршка под Ов. бр. 7/81. Како што се гледа, редоследно прво е заверен договорот за купопродажба, а тоа значи дека во времето на заверувањето на договорот за доживотна издршка тужителката располагала како сопственик на предметниот стан.

Независно од ова, имајќи предвид дека договорот за доживотна издршка претставува товарна правна работа, според мислењето на Врховниот суд на Македонија има место на аналогна примена на одредбите од чл. 460 од ЗОО дека продажбата на туѓ предмет го обврзува договарачот. Според тоа и по склучувањето на договорот за доживотна издршка, ако би бил склучен договор за купопродажба на станот, договорот за доживотна издршка само поради тоа не би бил неважечки, кога веќе било извесно дека непосредно претстои склучување на договор за купопродажба на станот. Ова е уште повеќе затоа што сопственото учество било уплатено уште пред склучувањето на договорот за доживотна издршка.

Имајќи ги предвид овие околности, погрешно заклучува првостепениот суд дека се работи за продажба на станарско право, бидејќи несомнено е утврдено дека тужителката го купила станот и дека тужениот реално примил обврска неа да ја издржува онака како што е предвидено во договорот.

Сепак овој суд, не прифаќајќи го правното становиште на второстепениот суд, не можеше во смисла на чл. 395 ст. 1 од ЗПП да ја преиначи второстепената пресуда, бидејќи второстепениот суд не се произнел по жалбените наводи. Поради тоа, согласно со чл. 394 од ЗПП ја укина само второстепената пресуда и предметот му го врати на тој суд на повторно судење за да се произнесе по жалбените наводи.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 95/85 од 26. II 1985 г.)

114. Не може да се признае и изврши пресуда што ја донеле судовите на НР Бугарија за доделување на дете при развод на брак, доколку и детето и тужената мајка се државјани на СФРЈ и имаат престојувалиште во СФРЈ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не се основани жалбените наводи за погрешна примена на материјалното право. Имено, како што тоа правилно го образлага и првостепениот суд, за да се признае и да се даде дозвола за извршување на странската судска одлука треба да бидат исполнети условите предвидени со билатералниот Договор за заемна правна помош

меѓу СФРЈ и НР Бугарија од 23. III 1956 година, подетално наведени во чл. 46 од овој договор.

Според т. 1-а од овој член — „одлуката ќе се признае ако според законите во државата во која се признава, односно извршува одлуката, донесувањето на одлуката во таа правна работа не спаѓа во исклучива надлежност на домашниот суд. Во конкретниов случај не се исполнети предвидените услови со цитираниот член од договорот, бидејќи донесувањето на одлуката по оваа правна работа, во која се бара признавање и извршување на странската одлука, претставува исклучива надлежност на домашниот суд, што е предвидено во чл. 66 ст. 3 од ЗРСЗПДЗОО. Согласно со член 66 ст. 1 од истиот закон, во споровите за чување, подигање и воспитување на деца кои се под родителска грижа, се предвидува надлежност на суд во СФРЈ, а согласно ст. 2 од цитираниот член, предвидена е исклучителна надлежност на југословенскиот суд, ако тужениот и детето се државјани на СФРЈ, и ако двајцата живеат во СФРЈ.

Според цитираните прописи, првостепениот суд правилно постапил кога го одбил како неоснован предлогот за признавање и дозвола за извршување на пресудата на Врховниот суд на НР Бугарија, бидејќи констатирал дека противничката Н., и децата М. и С. имаат постојано живеалиште во Скопје, а според приложената странска пресуда, се гледа дека Н. и детето М. се државјани на СФРЈ. Од изводот на матичните книги на родените што е приложен со одговорот на жалбата, се гледа дека детето С. е државјанин на СРМ, односно на СФРЈ, што упатува на заклучок за правилност во одлучувањето од страна на првостепениот суд.

Согласно со правниот режим на СФРЈ, како што правилно наоѓа и првостепениот суд, одлуката за доделување на дете се донесува за сите деца на истите родители во една постапка, при што се земаат сите услови за донесување на одлуката за сите деца.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 8/86 од 23. X 1986 г.)

115. Не постои веројатност на побарувањето, како еден од условите за издавање привремена мерка, доколку не се утврди дека производите на должникот се идентични со заштитниот модел на доверителот.

Од образложението:

Првостепениот суд во заштита на побарувањето на тужителите донел решение за привремена мерка со која го забранил натамошното производство на производите врз основа на заштитните модели на тужителите. Во врска со барањето на тужителите подоцна судот наредил вештачење, од кое произлегува дека заштитните модели на тужителите, не ги експлоатира тужениот. При ова судот го уважил предлогот на тужениот и ја укинал привремената мерка бидејќи е доведена во сомнение веројатноста на постоењето на побарувањето.

При ваква фактичка положба и според мислењето на Врховниот суд на Македонија правилно е одлучено кога е укинато решението за привремена мерка. Имено, согласно со чл. 267 ст. 1 од ЗИП заради обезбедување непарично побарување може да се определи привремена мер, ако доверителот го сторил веројатно постоењето

на побарувањето и ако постои опасност дека инаку остварувањето на побарувањето ќе се осуети или значително ќе се отежни. Во случајов постоењето на побарувањето не е сторено веројатно, бидејќи е утврдено дека производитите што ги произведува тужениот, а за кои е побарана привремена мерка да се забрани нивното производство не се идентични со заштитниот модел на тужителите. Според тоа, и според мислењето на овој суд по извршеното вештачење дошло до промена на околностите, поради кои привремената мерка била наредена и согласно со чл. 283 ст. 2 од ЗИП првостепениот суд правилно ја укинал привремената мерка.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 11/86 од 23. IX 1986 г.)

УПРАВНО ПРАВО

НАЧЕЛНИ СТАВОВИ

Општата седница на Врховниот суд на Македонија, врз основа на чл. 48 од ЗРС, на ден 9. III 1989 г., го утврди следново

НАЧЕЛНО ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

Урбанистичкиот инспектор, во смисла на чл. 68 ст. 1 алинеја 1 од ЗСПУП може да нареди уривање и на објект што е бесправно изграден пред влегувањето во сила на овој закон.

Од образложението:

Според чл. 67 ст. 1 алинеја 1 од ЗСПУП урбанистичкиот инспектор во вршење на надзор проверува особено дали изградбата на објектот на одредено подрачје се врши во согласност со намените, решенијата и одредбите, утврдени со просторниот и урбанистичкиот план, односно со актот од чл. 20 на овој закон.

Според чл. 68 ст. 1 алинеја 1 од Законот, во вршењето на надзорот урбанистичкиот инспектор има право и должност да нареди уривање на објектот или дел од објектот во случаите кога се гради или е изграден спротивно на одредбите од алинеја 1 на чл. 67 на овој закон и во случај на поништување на решението за локација и урбанистичка согласност од ст. 2 на овој член.

Во Одделението за управни спорови по тужбите заведени против решенијата донесени во постапката во која врз основа на овие одредби урбанистичкиот инспектор наредил уривање на објектот што е изграден без решение за локација и друга градежна документација, а изградбата не е во согласност со урбанистичкиот план, еден совет изрази правно мислење дека урбанистичкиот инспектор не може да нареди уривање на таквите објекти што се изградени пред влегувањето во сила на овој закон, затоа што во преодните одредби не е определено дека овие одредби се однесуваат и на објектите изградени пред влегувањето во сила на овој закон. Поради тоа, при уривањето на овие објекти треба да се примени прописот што бил во сила кога настанал односот — кога објектот е изграден, а согласно со чл. 63 од ЗПУП, урбанистичкиот инспектор во вршење на надзор, ако утврди дека објектот се гради без издадено решение за локација, односно без решение за урбанистичка согласност, или спротивно на нив, можел да нареди само запирање на натамошната изградба и за тоа да го извести градежниот инспектор. Според ова мислење, доколку се прифати дека урбанистичкиот инспектор има овластување да нареди уривање на објекти изградени пред влегувањето во сила

на новиот закон, кој е и понеповолен за инвеститорот, таквата примена на законот би значела давање повратно дејство на законот. Исто така според ова мислење уривањето на овие објекти може да се изврши само во постапка за експропријација во смисла на чл. 42 од ЗЕ.

Со оглед на тоа што во Одделението за управни спорови не е постигната согласност и поради големиот број на вака противправно изградени објекти во Републиката, кој на овој проблем му дава посебна важност, Општата седница на Врховниот суд на Македонија донесе начелно правно мислење според кое урбанистичкиот инспектор, во смисла на чл. 68 ст. 1 алинеја 1 од ЗСПУП може да нареди уривање на објектот што е бесправно изграден пред влегувањето во сила на овој закон, поради следново:

Според Уставот на СФРЈ од 1974 година — член 211 ст. 1 и 2 и соодветните одредби од Уставот на СРМ, законите и другите прописи и општи акти на општествено-политичките заедници не можат да имаат повратно дејство, при што само со закон може да се определи одделни негови одредби да имаат повратно дејство, доколку тоа го бара општиот интерес. Овој принцип на забрана на повратното дејство на законот претставува брана против такви промени во правниот систем кои значат нарушување на веќе правно воспоставените односи и кои создаваат неизвесност во поглед на полноважноста на остварените права и исполнетите обврски од тие односи.

Разрешувањето на прашањето дали определен пропис има повратно дејство и дали само со закон може да се определи повратното дејство, не може, а да не се поврзе со временското важење на законите кое прави разлика меѓу свршени факти и меѓу состојби што сè уште траат, така што новиот закон нема повратно дејство, туку непосредно дејство, ако врз основа на него се разрешуваат состојбите кои сè уште траат и се одлучува за неразрешените правни односи.

Во конкретно настанатите правни состојби факт е само дека објектот е изграден пред влегувањето во сила на овој закон. Меѓутоа, така настанатата противправна состојба сè уште трае и не е полноважно разрешена со стекнувањето на било какво право. Објектот не е легализиран, ниту тоа можело да се стори и според досегашните прописи, така што кога урбанистичкиот инспектор наредува уривање на таквиот објект само ги отстранува последиците од таквиот противправен однос — ја разрешува настанатата правна состојба, поради што непосредно го применува прописот што е во сила во моментот на одлучувањето и тоа, како во поглед на условите на неговото уривање, така и во поглед на надлежноста на органот кој одлучува. Ова посебно е затоа што овој закон е пропис од јавниот поредок, закон што се однесува на уредување на состојбите, и содржи одредби што ја регулираат и процедурата, а таквите прописи, како закони од јавното право, непосредно се применуваат.

Мислењето дека треба да се применува поповолниот пропис нема поткрепа во ЗСПУП, ниту пак по Уставот. Можноста за предвидување на повратното дејство од тие причини во Уставот изречно се ограничува само на законите и другите прописи од кривично-правната област.

Исто така не може да се прифати и мислењето дека уривањето на овие објекти може да се врши само во постапка за експропријација од следниве причини:

Одредбата од чл. 42 од ЗЕ според која ако се експроприра зграда или одделен дел од зграда што се изградени без пропишана дозвола од надлежниот орган, а прибавувањето на таквата дозвола било предвидено со прописите што важеле во моментот кога објектот бил изграден, поранешниот сопственик нема право на надоместок, туку може да ја урне зградата и да го однесе материјалот од таа зграда во рокот што ќе му го определи надлежниот орган, не ја исклучува можноста за уривање на овие објекти според прописите за просторното и урбанистичкото планирање и другите прописи со кои се регулираат градбата и односите настанати со противправно изграден објект и нема оправдување да се чека да се пристапи кон непосредна реализација на урбанистичкиот план и само тогаш во постапка за експропријација да се одлучува за нивната правна судбина и нивното отстранување. Напротив, според таа одредба се експроприраат само објектите кои дотогаш не се урнати според другите прописи, а решението за експропријација е само основ надлежниот орган да донесе решение за уривање.

Исто така нема никаков основ да се експроприраат само објектите изградени до влегувањето во сила на овој закон, а не и објектите изградени потоа.

Меѓутоа, имајќи го предвид начелното мислење на Врховниот суд на Македонија, објавено во Билтенот на Судот, бр. 19—20 од 1982 г., според кое објектите изградени без одобрение за градба пред 15. II 1968 г., кога влезе во сила ЗИЗЕ, се експроприраат со право на надоместок, за да се спречи создавањето нееднаква состојба на граѓаните во поглед на правото на надоместок, до која може да дојде зависно од тоа во која постапка се урива објектот. Општата седница заклучи дека и кога уривањето го наредува урбанистичкиот инспектор за објектите, изградени до 15. XII 1968 г. треба да се плати надоместок според прописите за експропријација.

Заедничката седница на Одделението за управни спорови и Граѓанското одделение на Врховниот суд на Македонија од 4. II 1989 г.:

Заклучок

Редовниот суд, а не органот на управата, е надлежен да одлучува за иселување лице кое по смртта на носителот на станарското право останало да живее во општествен стан, како и за иселување лице кое продолжило да живее во општествениот стан по иселувањето на носителот на станарското право на кој му е доделен друг општествен стан.

На заеднички седници и на советувања на: Сојузниот суд, врховните судови на републиките и на покраините и Врховниот воен суд и Управниот суд на Хрватска, во врска со примената на управното материјално и процесното право во 1985, 1986, 1987, 1988 и 1989 година, се донесени следниве начелни ставови и заклучоци:

I. На XXIX заедничка седница одржана на 5. XII 1985 г.:

Начелен став бр. 8/85

1. При одредувањето на процентот на воениот инвалидитет заради стекнување својство на мирновременски воен инвалид нема место за кумулирање на процентот на инвалидитетот по основ на болест со процент на инвалидитет по основ на рана или повреда.

2. За одредување на процентот на воениот инвалидитет сразмерно со оштетувањето на организмот кое настанало како последица на рана, повреда, или болест, во смисла на чл. 24 ст. 2 од ЗОПВИСПБ ќе се земе предвид секое оштетување, кое е од влијание за оштетувањето на целиот организам, па процентот на воениот инвалидитет ќе се утврди така што процентот на инвалидитетот по основ на рана или повреда ќе се кумулира со процентот на инвалидитет по основ на болест и во случаите кога оштетувањето поради болест изнесува под 60% под услови и на начин кои се утврдени со важечкиот пропис

Начелен став бр. 9/85

Во смисла на чл. 29 ст. 2 од ЗУС не може да се смета дека тужбата содржи недостаток, кој го спречува работењето на судот, ако во неа се назначени и називот на органот кој го донел оспорениот управен акт и датумот и бројот под кој е донесен, без оглед на тоа што актот не е приложен кон тужбата, туку е доставен дополнително по налог на судот.

II. На XXXII заедничка седница одржана на 15. XII 1986 г.:

Начелен став бр. 5/86

По истекот на времето од чл. 6, 13, 15 и 16 од ЗЗЧСЛЗВС, во текот на кое членовите на семејството на единствениот хранител, под одредени услови, имаат право на материјално обезбедување, престанува тоа право, па со поднесувањето на барањето потоа, тоа право не може да се оствари.

III. На XXXV заедничка седница одржана на 27. IX 1988 г.:

Начелен став бр. 1/88

Учеството на две или повеќе странки во управната постапка не е пречка да се применат одредбите од член 261 од ЗОУП.

Начелен став бр. 2/88

1. Странката која не учествувала во управната постапка, а смета дека требала да учествува во постапката, може да стави предлог за обновување на постапката во рок од еден месец, сметајќи од денот кога ѝ е доставено конечното решение на странката која бара обновување на постапката.

2. Ако од околностите на случајот може да се утврди времето кога таа странка дознала за решението и за неговата содржина, тоа време се изедначува со извршената достава на решението на странката.

3. Согласно со чл. 249 т. 9 од ЗОУП треба да се смета дека на странката не ѝ била дадена можност да учествува во управната постапка, иако конечното решение донесено во управната постапка ѝ е доставено, доколку странката во управната постапка повеќе немала друго правно средство освен предлогот за обновување на постапката што е окончана со тоа решение.

IV. На XLII заедничка седница одржана на 14. XII 1989 г.:

Начелен став бр. 11/89

1. Кога надлежниот орган на управата ќе разбере дека мирновременскиот воен инвалид го користи правото на паричен надоместок за телесното оштетување или инвалидска пензија според прописите за пензиското и инвалидското осигурување, по службена должност, ќе поведе постапка за утврдување дали се работи за истото оштетување на организмот, по основ на кое мирновременскиот воен инвалид го остварува правото на лична инвалиднина, додаток за помош и нега од страна на друго лице и ортопедски додаток според ЗОПВИСПБ (чл. 78 ст. 2).

2. Дали се работи за истото оштетување на организмот врз основа на кое му се признати правата според прописите за воените инвалиди и според прописите за пензиското и инвалидското осигурување, се утврдува по пат на лекарски комисији надлежни за преглед на лицата опфатени со ЗОПВИСПБ.

3. Ако мирновременскиот воен инвалид, во случај на постоењето на истото оштетување на организмот, повикувајќи се на чл. 78 ст. 1 од Законот одбере да ги користи правата што му припаѓаат според прописите од пензиското и инвалидското осигурување, надлежниот орган на управата ќе донесе решение со кое му престанува користењето на правото на лична инвалиднина, на додаток за помош и нега од страна на друго лице и ортопедски додаток по основ на ЗОПВИСПБ. Доколку, пак, мирновременскиот воен инвалид, повикувајќи се на чл. 78 ст. 1 од овој закон одбере да ги користи правата и според овој закон, надлежниот орган на управата за изборот на мирновременскиот воен инвалид ќе го извести надлежниот СИЗ на пензиското и инвалидското осигурување.

4. Ако мирновременскиот воен инвалид, во случај на постоењето на оштетувањето на организмот, не ќе се изјасни во оставениот рок за тоа кое право ќе го користи во смисла на чл. 78 ст. 1 од споменатиот закон, надлежниот орган на управата ќе одлучи дека му престанува користењето на правото на лична инвалиднина, додатокот за помош и нега од страна на друго лице и ортопедскиот додаток, со тоа што користењето на правото престанува со денот на почнувањето на користењето на подоцна признатото право.

Начелен став бр. 12/89

На осигурениците инвалиди со признато право на работа со скратено работно време и телесно оштетување од најмалку 70%, не им се смета во стажот на осигурувањето со зголемено траење, времето поминато во работен однос, односно времето поминато на работа кога биле задолжително осигурани.

V. На советувањето одржано на 5. XII 1985 г.:

Заклучок

Во применувањето на одредбата од чл. 43 ст. 1 т. 6 од ЗПИДС СФРЈ, управниот орган е должен во постапката да се придржува за начелото на сослушување на странките, како и да ги утврдува сите факти кои се од значење за донесување на законито решение.

Решавајќи за тие работи управниот орган само по исклучок не е должен да ја запознае странката со доказите и податоците од доверлива природа.

Во управниот спор во врска со тужбите против конечните решенија донесени врз основа на чл. 43 ст. 1 т. 6 и чл. 45 од спомениот закон судот, врз основа на доказите во списите, оценува дали оспореното решение е донесено по законито спроведена постапка, како и дали управниот орган ги утврдил сите факти кои се од важност за донесување на законито решение.

VI. На советувањето одржано на 29. IX 1988 г.:

Заклучоци:

Број 1:

Осигуреникот кој по исполнувањето на условите за пензија ќе продолжи да работи, има право пензијата да му се признае почнувајќи од денот на исполнувањето на условите, како и почнувајќи од секој друг подоцнежен ден, сè до престанокот на работниот однос, зависно од тоа што е најповолно за него, без оглед на тоа кога го поднел барањето за признавање на правото на пензија. Така утврдената пензија се усогласува со движењето на номиналните лични доходи, како да се користи, СИЗ-от на пензиското и инвалидското осигурување, по службена должност, ја утврдува пензијата што е најповолна за осигуреникот.

Број 2:

Одредбата на чл. 75 од ЗОПPIO не исклучува можност осигуреникот, односно корисникот во определена ситуација да оствари право на пензија врз основа на пензискиот стаж исполнет само во една заедница, доколку за тоа ги исполнува законските услови за минимумот на стажот и доколку од тоа резултира за него поповолна пензија.

Број 3:

Под судска одлука со која на брачниот другар од разведениот брак му е утврдено правото на издржување, во смисла на чл. 43 ст. 2 од ЗОПPIO се подразбира пресудата за досудено издржување на неопределено или определено време, при разводот на бракот или подоцна.

По исклучок на тоа, ако процесот во кој е поставено барањето за давање сопружничко издржување е поведен пред смртта на брачниот другар од разведениот брак (должникот), а одлуката со која е утврдено дека постоеле законските услови да се досуди издржување на преживеваниот бивш брачен другар (доверителот) е донесена по

неговата смрт, таа има исто значење како и пресудата од ст. 1 на свој заклучок.

Со одлука на судот од чл. 43 ст. 2 од ЗОППИО правно е изедначено исправното судско порамнување со кое брачниот другар, односно брачниот другар од разведениот брак се обврзал да дава сопружничко издржување.

На брачниот другар од разведениот брак му престанува правото на семејна пензија со истекот на времето до кое му е дозудено издржувањето на определено време.

Број 4:

1. Сегашниот текст на ст. 3 од чл. 33 од ЗУС не го регулира целосно и адекватно овластувањето на судот за решавање на управен спор без списи, што ја оправдува иницијативата за измена и дополнување на таа одредба.

2. Измените и дополненијата на ст. 3 од чл. 33 од ЗУС треба да предвидаат овластувања на судот да го поништи оспорениот управен акт кога од расположливите списи не може да се заклучи дека тужбата е неоснована или дека стојат процесните причини за отфрлување на тужбата.

VII. На советувањето одржано на 14. XII 1989 г.:

Заклучок бр. 13/89

I. Право на поведување управен спор според ст. 5 од чл. 2 на ЗУС има јавниот правобранител против управниот акт во кој, непосредно или посредно, е ангажиран имотен интерес на општествено-правните субјекти чиј законски застапник, е тој, како и во други случаи кога за тоа е овластен со посебен закон.

II. Под изразот „установа“, што е употребен во ст. 5 на чл. 2 на ЗУС треба да се подразбираат сите правни субјекти што ги застапува задолжително според законот јавниот правобранител според соодветните одредби на сојузниот, републичките и покраинските закони за јавното правобранителство.

III. Под поимот „застапување според законот“ во смисла на ст. 5 од чл. 2 од ЗУС треба да се подразбираат само случаите во кои јавниот правобранител има овластување на законски застапник.

УПРАВНИ СПОРОВИ

1. Работник-парногрејач, кој бил вработен на одредено време има право на паричен надоместок поради невработеност, бидејќи тоа вработување има карактер на сезонско вработување.

Од образложението:

Овој суд смета дека органите во управната постапка погрешно го примениле материјалното право кога му го одбиле барањето на тужителот за признавање право на паричен надоместок поради привремена невработеност, поради следново:

Не е спорно дека тужителот засновал работен однос привремено на три месеци како парногрејач во Училишниот центар „Г. В.“ во К.

Согласно со чл. 28 ст. 3 од ЗВОСН на работник кој засновал работен однос на определено време (сезонска работа), во работен стаж, заради остварување право поради паричен надоместок му се смета и времето поминато на работа подолго од 42 часа во неделата, ако му е тоа посебно пресметано во работен стаж.

Според мислењето на овој суд, споменатите одредби треба да се толкуваат така што и работниците кои се вработени на одредено време сезонски, имаат право на паричен надоместок поради невработеност.

Тужителот како парногрејач, се смета дека бил сезонски вработен.

Член 29 од споменатиот закон содржи одредби во кои таксативно се наброени случаите во кои на работникот не му припаѓа право на паричен надоместок. Под тие случаи не може да се подведе престанокот на работниот однос на работник кој засновал работен однос на одредено време. Според тоа произлегува дека нема пречки на тужителот да му се признае правото на паричен надоместок, доколку ги исполнува другите услови (во однос на стажот и сл.), предвидени во споменатиот закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1999/87 од 11. VI 1987 г.)

2. Не може да се лиши од правото на паричен надоместок работник на кој работниот однос му престанал поради технолошки вишок, односно не може органите во управната постапка да утврдуваат некоја друга причина за престанок на работниот однос каква што во самото решение не е наведена (спогодба и сл.), а поради која не мо-

же да се оствари право на паричен надоместок според одредбите од ЗВОСН.

Од образложението:

Овој суд смета дека е произволно и не е поткрепено со никакви докази утврдувањето на органите во управната постапка дека бил склучен некаков договор меѓу работната организација и тужителот за тоа тој да не бара да биде распореден во друга единица, а на што имал право според одредбите од чл. 177 од ЗЗТ, поради при тоа што е сторена суштествена повреда на постапката. Судот смета дека неправилно е ценето решението за престанок на работниот однос на тужителот.

Согласно со одредбите од чл. 29 ст. 1 т. 3 и 5 од ЗВОСН право на паричен надоместок не може да оствари работник кому работниот однос му престанал поради одбивање да работи на работни задачи во друга основна организација што ќе му бидат понудени во согласност со законот или по спогодба.

Имајќи ги предвид горесцитираните одредби од Законот, судот смета дека би можело тужителот да се лиши од правото на паричен надоместок, само ако работниот однос му престанал поради тоа што одбил да работи на работни задачи во друга основна организација, што му биле понудени во согласност со Законот и само ако работниот однос му престанал по спогодба.

Со оглед на тоа дека од решението за престанок на работниот однос на тужителот се гледа дека работниот однос му престанал поради технолошки вишок, органите во управната постапка не можат да утврдуваат некоја друга причина за престанок на работниот однос, каква што не е наведена во самото решение, односно не можат да се впуштаат во оцена на законитоста на тоа решение, ако самиот работник не го оспорувал кај надлежниот суд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 80/ 86 од 12. II 1986 г.)

3. Лицето кое непосредно пред заминување во ЈНА се оженило и поради тоа не можело да ја издржува сопругата треба да се изедначи со лице на кое обврската за издржување му настанала во текот на службата во ЈНА.

Од образложението:

Второстепениот орган примил за утврдено дека сопругот на тужителката пред заминување во ЈНА не засновал работен однос, туку работел како рецепционер во 1983 година. Инаку во постапката тоа не било спорно, а не било спорно ни тоа дека во ЈНА заминал на 3. II 1985 г., се оженил на 24. I 1985 г., и дека тужителката при поднесувањето на барањето била бремена. И покрај тоа на сопругот не му е признато својство на хранител на семејството.

Согласно со чл. 2 од ЗЗЧСЛЗВС како хранител на членовите на семејството во смисла на овој закон се смета лицето кое ги издржувало членовите на своето семејство до денот на стапувањето на задолжителна воена служба, или обврската настанала во текот на задолжителната воена служба. Согласно со чл. 7 основните права

утврдени со овој закон им припаѓаат на членовите на семејството на хранителот под услов хранителот и членовите на неговото семејство да живееле во заедничко домаќинство, односно хранителот да им обезбедувал средства за издржување до денот на стапувањето на задолжителната воена служба, или обврската за издржување да настапила во текот на задолжителната воена служба, а членовите на семејството на хранителот да се неспособни за стопанисување и да немаат сопствени приходи доволни за издржување.

Во врска со ваквите одредби судот смета дека погрешил тужениот орган кога, само од фактот што сопругот на тужителката пред заминувањето на задолжителната воена служба не бил во работен однос, заклучил дека нему не може да му се признае својство на хранител. Ова е затоа што тој се оженил непосредно пред заминувањето на задолжителната воена служба и фактички со заминувањето во ЈНА не бил во можност да обезбедува средства, поради што треба да се изедначи со лицата на кои обврската за издржување им настапила во текот на задолжителната воена служба.

Со оглед на тоа што органот погрешно прифатил дека сопругот на тужителката не може да се смета за хранител затоа што пред заминувањето на задолжителна воена служба не бил во работен однос, пропуштил да оцени дали се исполнети другите услови за признавање на правото на материјално обезбедување на тужителката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1596/85 од 23. X 1985 г.)

4. Процентот на воениот инвалидитет што настанал како последица од болест на воениот обврзник, што постоела пред одење во ЈНА, а која се влошила по стапувањето во вооружените сили, се утврдува според вкупното оштетување на организмот, а не според процентот на оштетувањето што настанал како последица на влошувањето.

Од образложението:

Овој суд најде дека тужениот орган погрешно го применил материјалното право кога, одлучувајќи за правото на тужителот, ги применил одредбите од чл. 12 ст. 2 од ЗОПВИСЛБ.

Судот смета дека на случајот на тужителот треба да се применат одредбите од чл. 12 ст. 3 од Законот. Имено, врз основа на наодот и мислењето на второстепената лекарска комисија тужениот орган утврдил дека се работи за заболување кај тужителот кое постоело пред стапувањето во ЈНА и кое се влошило поради вршењето на задолжителната воена обврска, па го утврдил само оној процент на оштетување на организмот кај тужителот што одговара на тоа влошување, а не утврдувал и колку изнесува оштетувањето на организмот во целост. Овој суд смета дека од формулацијата на текстот на ст. 3 од чл. 12 од Законот јасно произлегува дека воениот обврзник кај кого постоела болест пред стапувањето во вооружените сили, а која се влошила по стапувањето во вооружените сили, има право да му се признае својство на мирновремен воен инвалид, според процентот на целокупното оштетување на организмот, а и според тоа колкав е процентот на влошувањето. Доколку законодавецот сакал како процент на воениот инвалидитет да се смета само соодветниот

процент на влошувањето, кое настапило по стапувањето во вооружените сили, во тој случај и формулацијата на законскиот текст би била поинаква. Имено, во поранешниот ЗВИ чл. 13 ст. 3 изречно беше предвидено дека како процент на воен инвалидитет во случај кога е во прашање болест која порано постоела, а се влошила при вршењето на задолжителната воена служба, се зема соодветен процент од целокупното оштетување на организмот, со оглед на природата на болеста и нејзиниот развој, траењето и тежината на воените, односно мирновременските напори, како и на другите околности кои во одделни случаи влијаеле врз болеста.

Според тоа, бидејќи кај тужителот постои заболување на двете нозе, а според т. 144, најмалиот процент е 40%, а најголемиот 70%, потребно е да се прибави мислење од второстепената лекарска комисија, за да може да се утврди вкупниот процент на оштетувањето на организмот кај тужителот, во смисла на горенаведеното правно становиште во оваа пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 616/87 од 10. IX 1987 г.)

5. Еднаш доделено општествено земјиште на користење заради градба на семејна станбена зграда, на која претставува дворно место, може да му биде одземено од владение на корисникот, ако поради измена на урбанистичкиот план е извршена препарцелација, односно ако тоа влегло во состав на друга парцела предвидена за градба на друга семејна станбена зграда. Таквото земјиште се смета за неизградено градежно земјиште.

О д образложението:

Не постои суштествена повреда на постапката бидејќи се испитани сите факти битни за одлучувањето. Имено, во случајов е битно тоа што според урбанистичкиот план кој е сега во важност, спорната парцела — дел од земјиштето на кое имаат право на користење тужителите, претставува составен дел на ново оформената парцела КП бр. 11315/12. Во 1958 г., кога била градена станбената зграда на тужителите, оваа површина од 94 м², според урбанистичкиот план била составен дел на градежната парцела на тужителите. Меѓутоа, подоцна овој план бил изменет, така што таа површина припаѓа на новооформена парцела.

Општата седница смета дека дел од земјиштето што служело на зградата на тужителите, а на кое не постои објект, нема пречки подоцна да се одземе од владение, бидејќи тоа поради препарцелацијата, во согласност со урбанистичкиот план, влегло во состав на друга парцела на која е предвидена изградба на друг објект. Според тоа дел од земјиште, кое според урбанистичкиот план припаѓа на ново оформена парцела, не може да се смета за изградено земјиште во смисла на чл. 12 од ЗГЗ, без оглед на тоа што според поранешниот урбанистички план било составен дел на парцелата на која е изградена станбената зграда и без оглед на тоа што според тој план ѝ служело на зградата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Узз. бр. 4/88 од 11. I 1989 г.)

6. Станарот на колективна станбена зграда има право да го користи земјиштето што ѝ припаѓа на таа станбена зграда и да изгради гаража, па според тоа не постои основ за поведување постапка против него за утврдување на противправно заземање земјиште.

Од образложението:

Со оспореното решение е уважена жалбата на заинтересираното лице изјавена против решението на општинскиот орган на управата надлежен за имотноправни односи, со кое е поведена постапка за утврдување противправно заземање општествено земјиште.

Против ова решение е заведен управен спор во кој е наведено дека гаражата е изградена на противправно заземено општествено земјиште. Меѓутоа, во постапката е утврдено дека спорното земјиште ѝ припаѓа на градежната парцела на која е изградена колективната станбена зграда, па правилно укажал второстепениот орган дека нема место за поведување постапка за утврдување противправно заземање на спорното земјиште на кое е изградена гаражата. Ова е затоа што аналогно на чл. 16 ст. 1 од цитираниот закон, тој како корисник на станот има право да го користи и земјиштето што ѝ припаѓа на таа градежна парцела.

Поради тоа, според мислењето на Судот, правилно постапил второстепениот орган кога утврдил дека не постои основ за започнување постапка за утврдување противправно заземање општествено земјиште.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 416/90 од 31. V 1990 г.)

7. Доколку подоцна се дојде до сознание дека лицето кое остварило предимствено право на користење на земјиште за градба на индивидуална станбена зграда како попомок на својот татко има стан во сопственост, стекнат во брак и тој стан ги задоволува потребите на семејното домаќинство, треба да се смета дека има стан во сопственост и тој нов факт може да претставува основ за повторување на постапката.

Од образложението:

Од списите се гледа дека тужителката во претходната постапка не ја истакнала околноста оти заинтересираното лице со својот сопруг има во сопственост заеднички стан на ул. „Б. Р.“ бр. 12/6 во О.

Со оглед на одредбите од чл. 249 ст. 1 т. 1 од ЗОУП, судот смета дека тужениот орган би требало да цени повторно дали оваа околност што ја изнесува тужителката во барањето за повторување на постапката е нова околност, поради што е потребно да прибави докази за нејзино потврдување. Доколку од новоприбавените докази се утврди дека навистина заинтересираното лице има стан во заедничка сопственост, во тој случај треба да се цени дали, доколку овој факт би бил познат во поранешната постапка, заинтересираното лице би ги исполнувало условите да му се признае предимствено право на користење на спорното земјиште како потомок на својот татко, имајќи ја предвид изјавата на заинтересираното лице В. дека таа на територијата на СФРЈ нема во сопственост индивидуална станбена

зграда, ниту стан. Таа изјава е дадена на 22. VIII 1984 г. пред Одделението за имотноправни односи на Секретаријатот за комунални работи, урбанизам и имотно правни односи на СОО. под морална, материјална и кривична одговорност.

Согласно со чл. 17 ст. 3 од ЗГЗ, предимствено право на по една градежна парцела за изградба на станбена зграда ќе им се признае и на потомците, посвоениците, родителите и на посвоителите на поранешниот сопственик кои имаат формирано потесно семејство, под услов да немаат сопствен стан, односно станбена зграда.

Според мислењето на овој суд смислата на горесцитираните одредби од Законот е таква што, доколку потомокот има и заеднички стан во сопственост, треба да се смета дека има стан во сопственост, ако таквиот стан со својата површина одговара на потребите на семејното домаќинство на потомокот, затоа што тогаш се претпоставува дека му е решено станбеното прашање. Според тоа судот смета дека е неправилно становиштето на тужениот орган оти за остварување на предимствено право на користење на земјиштето за градба според чл. 17 ст. 3 од ЗГЗ, било потребно лицето да нема во сопственост стан, а ако има стан во сопственост дека тоа не претставувало пречка за остварување на ваквото право.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 308/88 од 9. IX 1988 г.)

8. Не може да се наложи отстранување на привремен објект во кој се врши определена дејност затоа што сопственикот починал, доколку неговиот син го наследил привремениот објект и во него продолжил да ја врши истата дејност, под условите определени со договорот за закуп на земјиштето.

Од образложението:

Во образложението на првостепеното решение е наведено дека согласно со одредбите на чл. 16 и чл. 17 од Одлуката за начинот и условите за изградба на привремени објекти, корисниците на привремените објекти се должни да ги отстранат објектите по истекот на договорениот рок за користење на земјиштето, кога ќе настане потреба за отстранување на објектот заради уредување на градежното земјиште и кога сопственикот, односно корисникот ќе престане со вршењето на дејноста за која е наменет привремениот објект. Наведено е и дека неспорно договорениот рок за користење на земјиштето истекол и дека сопствениците, односно корисниците пред повеќе години престанале да ја вршат угостителската дејност за која бил наменет привремениот објект.

Во образложението на оспореното решение е наведено дека корисникот на привремениот објект починал, па во објектот не се врши дејноста за која тој е поставен.

Општинската управа за приходи на општината Б. со актот бр. 08-15 од 8. VIII 1986 г. го известил првостепениот орган дека лицето Р. К. ја вршело угостителската дејност во означениот локал заклучно со 31. XII 1982 г., а за наредната година угостителската дејност се води на лицето М. К. Од договорот за закуп на земјиште склучен на 18. X 1983 г. се гледа дека тој е склучен за време од пет години, сметано од 1. X 1983 до 30. IX 1988 г.

Од поштенските уплатници што се приложени кон списите на предметот се гледа дека на име на закупнина за место — локација на угостителски дуќан Р. К. има плаќано по 1500 динари за 1984, 1985 и 1986 г.

Од решението на првостепениот орган Уп. бр. 12-109/84 од 20. VII 1984 г., се гледа дека му се издава локација за реконструкција на привремен објект — ќсбапчилница на Р. К.

Според чл. 16 ст. 1 од Одлуката привремените објекти изведени и поставени на начин и под услови од оваа одлука, сопственикот — корисникот на објектот е должен да ги отстрани на свој трошок без право на надоместок по истекот на договорениот рок за користење на земјиштето, доколку тој не се продолжи, како и кога ќе настане потреба за отстранување на објектот заради уредување на градежното земјиште.

Според чл. 17 од истата одлука, привремениот објект ќе се отстрани и пред утврдениот рок во договорот за закуп и одобрието за градење, односно поставување, доколку сопственикот — корисникот престане со вршење на дејноста за која е наменет привремениот објект.

Со оглед на наведеново, не е јасно зошто првостепениот орган навел во образложението на своето решение дека рокот за закуп на земјиштето истекол, кога тој рок истекува дури на 30. IX 1988 г., како што тоа е наведено во чл. 4 од гореозначениот договор. Закупнината на земјиштето редовно е исплатувана во износите определени со чл. 2 од договорот и тоа заклучно со 1986 г. Не е јасно, исто така, зашто се тврди дека дејноста во објектот не се врши од 31. XII 1982 г., кога во актот на општинската управа за приходи е наведено дека и во наредната година угостителската дејност ја врши М. К. — син на пок. Р. К., а, исто така, дека во јули 1984 г. е издадена локација за реконструкција на привремениот објект. Сето тоа говори дека органите во управната постапка нецелосно ја утврдиле фактичката положба. Навистина, Р. К. починал, но од горенаведените докази се гледа дека дејноста продолжил да ја врши неговиот син М. К. Тоа не може да се подведе под одредбата на чл. 17 од Одлуката, затоа што сопственикот — корисникот, во конкретниов случај синот на пок. Р. К. продолжил да ја врши дејноста за која е наменет привремениот објект. Во одлуката нема изречна одредба дека со смртта на сопственикот — корисникот на привремениот објект ќе треба привремениот објект да го отстрани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 151/87 од 1. IV 1987 г.)

9. Ако во рок од три години не ја завршил градбата, а само изградил темели, тужителот, по сила на Законот го изгубил правото на користење на земјиштето во општествена сопственост што му било доделено за градба на индивидуална станбена зграда во 1969 г., под услов во рок од три години од добивањето да ја започне и да ја заврши градбата.

Од образложението:

Органите во управната постапка утврдиле дека тужителот го изгубил правото на користење на спорната парцела. Ова е затоа што не постапил по задолжението во решението за доделување на земјиштето на користење, а имено во рок од три години не ја завршил

градбата на семејната станбена зграда, а изградил само темели. Ваквата обврска за градба на семејната станбена зграда, како што е наведено во образложението на решението за доделување на земјиштето, произлегува од одредбите од чл. 40 ст. 4 и 5 од ЗННЗГЗ. Во споменатите одредби од Законот е предвидено дека поранешниот сопственик е должен во рок од три години, од денот на доставувањето на решението на општинскиот народен одбор за давање земјиште на користење, да подигне на тоа земјиште зграда која ќе ги исполнува условите одредени со градежните прописи и со урбанистичкиот план или со одлуката на народниот одбор која го заменува тој план. Ако не постапи по одредбите од претходниот став, поранешниот сопственик го губи правото на користење на граденото земјиште на кое бил должен да ја подигне зградата.

Од формулацијата на цитираните одредби од Законот произлегува дека тужителот по сила на Законот го изгубил правото на користење на земјиштето, штом истекол рокот од три години. Со првостепеното решение само се утврдува дека тужителот го изгубил правото на користење, а самото право престанало да постои по силата на Законот уште во 1972 г. кога изминал рокот од три години.

Според тоа овој суд смета дека не е повреден законот на штета на тужителот кога спорното земјиште му е одземено од владение со примена на одредбите од чл. 40 ст. 4 и 5 од ЗННЗГЗ.

Судот ги ценеше и ги смета за неосновани наводите во тужбата дека при одлучувањето за одземање на земјиштето требало да се применат одредбите од чл. 23 од ЗГЗ според кои рокот во кој постоела обврска да започне градбата бил две години и дека во тој рок жалителот започнал со градбата на зградата, и дека посебен рок за довршување на зградата не бил одреден, ниту со овој закон, ниту со одобрението за градба, во кое исто така постоела обврска да се започне со градбата во рок од 12 месеци, па поради тоа не биле исполнети условите за одземање од владение на спорното земјиште. Ова е затоа што најде дека на спорниот однос треба да се применат одредбите од чл. 40 ст. 4 и 5 од споменатиот закон кој се применувал кога настанал овој однос. Тужителот не ја исполнил својата обврска за завршување на градбата во рокот и како последица на неизвршувањето на таа обврска, правилно утврдиле органите во управната постапка дека тужителот го изгубил правото на користење на спорното земјиште. Во оваа постапка само се констатира дека тужителот го изгубил тоа право, па според тоа не можело да бидат применети одредбите од чл. 23 од ЗГЗ кои тогаш не биле во важност, затоа што тоа би значело ретроактивна примена на овие одредби.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1153/67 од 23. X 1987 г.)

10. Во постапката за ослободување од плаќање данок на подарок на недвижен имот, чиј промет не е забранет, врз основа на договорот за подарок склучен меѓу лица од прв наследен ред, доколку подарувачот располагал со поседовен лист не е потребно сопственоста да се докажува со други доказни средства.

Од образложението:

Првостепениот орган ја запреп постапката за облог со данок на подарок затоа што, според ЗОСПО примачот на подарокот не

доставил докази за сопственост на имотот на неговиот татко — подарувачот, а уверението од геодетската управа за движењето на имотот не можело да се смета како доказ за сопственост.

Со оспореното решение тужениот орган ја уважил жалбата, решението го поништил и предметот го вратил на повторно разгледување и одлучување и му укажал на првостепениот орган дека доволен доказ за докажување на сопственоста е поседовниот лист што е приложен во списите и според кој имотот што е предмет на договорот за подарок е заведен на името на подарувачот.

При таква состојба тужбата на Јавниот правобранител е неоснована, затоа што во смисла на чл. 2 ст. 5 од ЗУС не е повреден законот на штета на општествено-политичката заедница што ја заштитува според законот.

Според наоѓањето на судот, во постапката за облог со данок на наследство и подарок, па и во постапката за облог со данок на промет на недвижности и права, надлежниот орган за оданочување има право и обврска да утврди дали е направен подарок, односно дали е извршен промет на недвижности и права и во зависност од условите предвидени во прописите за оданочување да одлучи дали даночниот обврзник е должен да плати данок, или постојат услови според кои не треба да плати, или се ослободува од плаќањето, за да може да го завери договорот во суд.

Поради тоа, во постапката за облог со данок за подарок во случајов во смисла на чл. 128 ст. 1 од ЗДГ доволен е фактот што е склучен договорот за подарок и нема потреба да се утврдува и правото на сопственост на подарувачот. Тоа прашање евентуално може да биде од значење во постапката за заверка на договорот во суд, или во постапката за промена во катастарската евиденција, па затоа според наоѓањето на судот, второстепениот орган и немал потреба да укажува дека подарувачот располага со доказ за сопственост, а тоа е поседовниот лист, според кој имотот е заведен на подарувачот, ис со тоа не е повреден законот на штета на општествено-политичката заедница.

Друго би било прашањето кога би се работело за подарок или за промет извршен спротивно на принудните прописи, во кој случај настанатиот договорен однос не би можел да произведува правни последици, но во конкретнава управна работа не е во прашање пренесување на сопственост што е забрането со кој и да е пропис.

Имајќи го предвид ваквото сфаќање не се од значење за донесување поинаква одлука наводите на Јавниот правобранител дека сопственост, согласно со чл. 33 од цитираниот закон се стекнува само со упис во јавните книги, а поседовниот лист и уверението не се таков доказ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1331/88 од 3. XI 1988 г.)

11. Лице кое е вработено во работна организација на работно место работник за пресметување камата и други работи со камата и меница, а кое не ги потпишува налозите, во прекршочната постапка не може да се третира како одговорно лице во работната организација.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека СОК — Филијала во С. поднела барање до првостепениот орган за поведување прекршоч-

на постапка, покрај другите, и против тужителот, затоа што тој составувал налози за исплата, а во врска со тоа не биле исплатени даноци и придонеси во вкупен износ од 2.335.092 динари, што е спротивно на чл. 160 од ЗДГ.

На записникот за распит на обвинетиот тужителот изјавил дека во прометната ТРО „В“ од С. работел хонорарно и тоа од месец јули 1983 до месец април 1986 година, и дека негова работа била пресметување на камати од купувачите и претплата од набавувачите. Освен тоа, давал упатства за пресметување на даноците и придонесите. Тој изјавил дека не ги пишувал налозите за исплата, бидејќи нив ги составувале постојано вработените во организацијата. Инаку, тој бил вработен постојано во РО „С“. — С.

Во образложенијата на првостепеното и второстепеното решение не е дадено објаснување зошто тужителот е огласен за виновен и казнет.

Според чл. 160 од ЗДГ пресметувањето и исплатувањето на данокот од личен доход од работниците, на данокот од личен доход од законски права, како и на данокот од вршење дејност и на данокот на приходи од имот, што се плаќаат според секој поединечно остварен бруто приход, ги врши исплатувачот на личните доходи, односно на приходите (данок по одбивање). Исплатувачот на личниот доход, односно на приходот на кој се плаќа данок по одбивање, кој своето финансиско работење го води преку банка, е должен истовремено со подигањето на готовината за исплата на личните доходи, односно на приходите, да го пресмета и да го уплати соодветниот износ на данокот кај СОК. Исплатувачот на личните доходи, односно на приходите, кој своето финансиско работење не го води преку банка, е должен да го пресмета данокот на исплата на личните доходи, односно на приходите и да го уплати на соодветната сметка кај банката, најдоцна во рок од 8 дена од извршената исплата на личните доходи, односно на приходите. Даноците по одбивање се пресметуваат и се плаќаат по стапките што важат на денот на исплатата на личниот доход, односно на приходот.

Според чл. 241 од истиот закон, со парична казна до петкратен износ од неплатениот данок по одбивање ќе се казни за прекршок општественото правно лице, ако при исплатата на личниот доход, односно приход, не го пресмета и не го уплати соодветниот износ на данокот на односната сметка, со намера да го одбегне неговото плаќање (чл. 160). Со парична казна од 1000 до 5000 динари ќе се казни за прекршок и одговорното лице во општественото правно лице и во државниот орган.

Од договорот за дело за извршување на повремени или привремени работи се гледа дека тужителот имал задача да пресметува камата и да врши други работи со каматите и мениците.

Со оглед на таквата состојба на работите, овој суд оценува дека законот е применет на штета на тужителот. Имено, неспорно е дека тужителот не бил вработен во наведената работна организација на неодредено време, туку со склучен договор за дело, со точно наведување на задачите што требало да ги изврши. Тој не бил одговорно лице во работната организација. Во наведените одредби од чл. 241 од означениот закон, јасно е наведено дека со парична казна ќе се

казни одговорното лице во општественото правно лице и во државниот орган. Со оглед на тоа, тужителот не бил одговорно лице и не може да биде казнет според наведената одредба од законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1060/87 од 8. VII 1987 г.)

12. Стекнувањето имот од поголема вредност не претставува оправдана причина за одложување, или за плаќање во повеќе рати на стасаниот данок.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителката со правосилно решение заради пренос на сопственост врз имот стекнат со договор за доживотна издршка била задолжена со данок на промет во износ од 315.054 динари што требало да го плати во рок од 30 дена.

Тужителката на 25. XI 1985 г., поднела барање до првостепениот орган решението да биде ставено вон сила, затоа што таа би ја повлекла даночната пријава, а пренос на сопственост би побарала подоцна, или пак да и се одобри почек за плаќање на данокот со ослободување од камата за време од најмалку 5, а најмногу 10 години или плаќање во 10 рати по една рата годишно.

Во образложението на првостепеното решение е наведено дека во ЗДПНП не е предвидено плаќање на обложениот данок по пат на почек, и покрај тоа тужителката не ги исполнува условите за почек, согласно со одредбите од чл. 170 од ЗДГ.

Во образложението на второстепеното решение е наведено дека барањето на тужителката било правилно одбиено затоа што таа како давач на издршка се здобила со имот од поголема вредност, па е должна да го плати данокот на промет одеднаш, бидејќи даночната обврска настанала во моментот на смртта на примачот на издршката, односно во моментот на пријавувањето, а и ЗДПНП не предвидува можност да се бара почек за плаќање на стасаниот данок на промет.

Во ЗДПНП навистина нема посебна одредба со која е регулирано прашањето за почек за плаќање на стасаниот данок на промет. Меѓутоа, во чл. 29 од истиот Закон е определено дека во поглед на наплатата на данокот на промет на недвижности и права, каматата, присилната наплата, застареноста, жалбената постапка и на книжењето на данокот, се применуваат одредбите од ЗДГ, доколку со овој закон не е определено поинаку.

Во чл. 170 ст. 1 од ЗДГ е предвидено, по барање од даночниот обврзник, во оправдани случаи, органот за приходи на општината да може да го одложи плаќањето на стасаниот данок (почек), или тој да се плати во повеќе рати.

Значи, и за данокот на промет на недвижности и права може да се одложи плаќањето на стасаниот данок (почек), или тој да се плати во повеќе рати. Меѓутоа, друго е прашањето дали во конкретниот случај тужителката имала оправдани причини за да ѝ се одобри одложување на плаќањето на стасаниот данок, или тој да го плаќа во повеќе рати. Органите во управната постапка оцениле дека тужителката нема оправдани причини да бара одложување на пла-

Кањето на стасаниот данок затоа што таа се здобила со имот од поголема вредност, па може данокот на промет да го плати одеднаш.

Со оглед на таквата состојба на работите овој суд оцени дека законот не е применет на штета на тужителката, затоа што одложување на плаќање на стасан данок или тој да се плаќа во повеќе рати може да се одобри само во оправдани случаи. Во конкретниот случај и овој суд смета дека тужителката нема оправдани причини да ѝ биде одобрен почек за плаќање на стасаниот данок, односно данокот да го плати во повеќе рати.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1175/86 од 1. X 1986 г.)

13. Доколку со присилното извршување на решението за одземање парични средства стекнати на незаконит начин со продажба на земјиште во општествена сопственост би било доведено во прашање нужното издржување на извршеникот и на членовите на неговото домаќинство, надлежен орган кој може да одлучува по барањето за отпишување на обврската е извршниот совет на собранието, а не управниот орган.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека органите во управната постапка пристапиле кон присилно извршување на обврската од извршното решение, со кое било утврдено дека сопругата на тужителот се здобила со парични средства на незаконит начин со продажба на градежно неизградено земјиште во општествена сопственост.

Во постапката на присилното извршување со решение била ставена забрана на побарувањата на обврзаникот Р. Н. од исплатата на неговата пензија во висина од 1/3 до полното исплатување на долгот, согласно со чл. 179 и 209 од ЗДГ.

Овој суд смета дека органите во управната постапка правилно пристапиле кон присилно извршување на правосилното решение, па законот не е повреден на штета на тужителот кога со првостепеното решение му била ставена забрана на побарувањата од пензијата.

Судот ги ценеше наводите на тужителот изнесени во тужбата, но со оглед на веќе изнесеното не ги уважи. Евентуално, тужителот може, доколку се исполнети условите за отпишување на должната обврска, ако со извршувањето на наплатата на обврската би се довело во прашање нужното издржување на извршеникот и на членовите на неговото домаќинство, да се обрати до извршниот совет на собранието на општината кое може да одлучи обврската во целост или делумно да се отпише, согласно со чл. 221 ст. 3 од споменатиот закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1430/86 од 28. I 1987 г.)

14. Ако прометот на објекти лоцирани како привремени објекти на општествено земјиште е недозволен, со таквиот промет не настанува даночната обврска.

Од образложението:

Од списите во предметот неспорно произлегува дека деловната просторија — монтажна барака, лоцирана во Г., со одобрение како

привремен објект, била предмет на продажба. За нејзината продажба тужителот е задолжен со данок на промет врз основа на купопродажната цена наведена во договорот за продажба на монтажна барака.

Со оглед на тоа што неспорно бил извршен промет на монтажна барака — деловна просторија, органот во постапката, пред одлучувањето требало повеќе да се занимава и со прашањето на карактерот на објектот. Во постапката органот требало да утврди дали деловната просторија била поставена со одобрение како привремен објект и дали според постојните прописи за таквиот објект бил дозволен промет.

Од одговорот на овие прашања ќе зависи и решавањето на конкретниот случај, имено дали врз фактички промет ќе можат да се применат прописите што се однесуваат на промет на недвижности и права.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1258/86 од 12. XII 1990 г.)

15. Недвижен имот стекнат по основ на одршка не може да се оданочува со данок на промет на недвижности и права, затоа што при својата суштина одршката не претставува промет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресудата на Општинскиот суд Скопје I, со клаузула дека е правосилна, е утврдено оти М. И. е сопственик на 1/2 од куќа, траен корисник на 1/2 идеален дел од дворно место и траен корисник на 1/3 идеален дел од овошна градина, како имот стекнат по основ на одршка, па се задолжува Г. И. од С. да го признае ова. Всушност куќата заеднички ја изградиле со тужителот, неговите двајца браќа и нивните родители.

Во оспореното решение е наведено дека од образложението на пресудата се гледало дека иницијатор за градење на куќата бил братот на тужителот Г. И. поради што во случајот се јавува потреба од пренос на правото на сопственост во катастарските книги. Наведено е и дека во чл. 2 од ЗДПНП како промет на недвижности и права се смета и преносот на правото на заедничка градба, од што произлегува дека заедничката градба претставува основ определено лице да се здобие со право на сопственост на идеален дел од изградениот објект, но не и да биде ослободен од плаќање данок на промет на недвижности и права.

Тужителот наведува во тужбата дека во конкретниот случај не постои промет на недвижност.

Според чл. 2 ст. 1 од ЗДПНП како промет на недвижности и права во смисла на овој закон се подразбираат преносот со надоместок на правото на сопственост на недвижност, правото на патенти или лиценци, правото на плодотројување, правото на стварна службеност, правото на рента, правото на модели и жигови, правото на надградување, правото на доградување, правото на заедничка градба и правото на користење на недвижности и други права.

Со оглед на таквата состојба на работите овој суд оцени дека тужбата е основана, поради што ја уважи, а оспореното решение го поништи и предметот го врати на повторно разгледување и одлу-

чување. Погрешно е становиштето на тужениот орган дека во конкретниот случај како основ за плаќање данок на промет на дел од предметната куќа и другата недвижност е градбата на куќата со заеднички вложувања на парични средства од браќата и родителите, а дека иницијатор за градење на куќата бил братот на тужителот Г., па се јавувала потреба од пренос на правото на сопственост, при што се повикува на чл. 2 од ЗДПНП. Во конкретниот случај основот е одршка, а не заедничка градба на куќата, за што постои и правосилна пресуда. Понатаму, во конкретниот случај не се работи за пренос со надоместок на правото на заедничка градба, како што тоа е утврдено во наведената одредба од Законот, туку нема пренос, ниту пак надоместок затоа што основот е одршка, која по својата суштина не претставува промет.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 804/88 од 9. IX 1988 г.)

16. Кога се бара да се изврши промена на упис на право на сопственост на недвижност во катастарските книги врз основа на пресуда со која е утврдено дека недвижноста е стекната во заедница, не треба да се плати данок на промет, ако таков данок е платен при извршената купопродажба на недвижноста.

Од образложението:

Во образложението на оспореното решение е наведено дека тужителката по основ на придонес во купување е сопственик на земјиште, но за да изврши упис на правото на сопственост на недвижноста во катастарските книги треба да плати данок на промет на недвижности и права.

Од пресудата на Општинскиот суд во Т. се гледа дека било уважено нејзиното тужбено барање и се утврдува дека тужителката по основ на придонес во купување е сопственик на земјиштето.

Тужителката наведува во тужбата дека не се работи за нова купувачка, туку всушност се работи за стара купувачка за која веќе нејзиниот син платил данок на промет, а во катастарот целата недвижност ја евидентирал на свое име, па со наведената пресуда всушност се врши исправка во смисла на тоа што дел од таа недвижност е сопственост на тужителката по основ на придонес во купувањето.

Според чл. 2 од ЗДПНП како предмет на недвижности и права во смисла на овој закон, се подразбира преносот со надоместокот на правото на сопственост на недвижности, правото на патенти или лиценци, правото на плодоуживање, правото на стварна службеност, правото на рента, правото на модели и жигови, правото на надградување, правото на доградување, правото на заедничка градба и правото на користење на недвижности или други права. Како промет на недвижности и права се смета и замената на една недвижност или право со друга недвижност или право.

Со оглед на наведеното овој суд смета во конкретниот случај дека не станува збор за купопродажба, односно за промет за недвижност со надоместок, туку дека фактички станува збор за делба на имот стекнат со заеднички средства. Тоа јасно се гледа од наведената пресуда од Општинскиот суд во Т.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1115/87 од 16. XII 1987 г.)

17. Кога малолетник купува стан од организација што врши продажба на станови, а живее со родителите, тој плаќа данок на промет.

Од образложението:

Основниот елемент на оданочувањето на прометот на недвижности и права е остварување на одредени социјално економски и политички ефекти и спречување на неосновано збогатување на поединци поради што и утврдувањето на даночната обврска и определувањето на нејзината висина е во согласност со таквата цел. За да не биде тоа пречка да се постигнат и позитивни ефекти, со ЗДПНП е извршено диференцирано оданочување и ослободување од плаќање данок на промет, така што во одредбата од чл. 4 се определени случаите кога не се плаќа данок на промет.

Поаѓајќи од таквиот елемент на оданочувањето, а со правилна примена на одредбата од чл. 4 ст. 1 т. 5, според која данокот на промет на недвижности и права не се плаќа кога организација на здружен труд што се занимава со производство на станови врши продажба на уште ненаселена новоизградена станбена зграда, односно стан како посебен дел од зграда, на граѓани под услов да немаат во сопственост друг стан, односно станбена зграда, а доколку е носител на станарско право на стан во општествена сопственост да даде писмена изјава дека тој и другите корисници на станот ќе се иселат од тој стан и ќе се вселат во станбената зграда, односно станот во сопственост, што се купува. Општата седница најде дека олеснувањето предвидено со оваа одредба има за цел да се постигне поголем ефект во решавањето на станбените прашања на граѓаните, поради што оваа одредба треба да се сфати така што не се плаќа данок, не кога се купува било каков стан, туку кога се купува само стан за живеење.

Бидејќи во случајов малолетниот тужител живее во Скопје со своите родители, а станот што го купил е во Охрид, Општата седница најде дека станот не го купува за живеење, поради што е должен да плати данок на промет.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Узз. бр. 4/89 од 6. IX 1989 г.)

18. Данок на промет на недвижности и права не се плаќа кога меѓу општествени правни лица се врши пренос со надоместок на недвижности кои се општествена сопственост. Таков данок не треба да се плати и во случаите кога примачот на издршката е физичко лице, а давачот на издршката е општествено правно лице.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот — Центар за социјална работа, врз основа на договор за доживотна издршка, се здобил со право на користење на куќа со дворно место, во вкупна површина од 33 m², што му ја пренела сопственичката на куќата сега покојна, како надоместок за примената издршка од Центарот,

заради вложување на означениот недвижен имот во фондацијата за заштита на стари лица — корисници на социјална заштита.

Врз основа на споменатиот договор, тужителот со првостепеното решение е задолжен со данок на промет на недвижности и права во износ од 46.195 динари. Изјавената жалба против ова решение тужениот орган ја одбил како неоснована. При тоа, и првостепениот и тужениот орган се повикуваат на чл. 12 од ЗДПНП.

Судот наоѓа дека во конкретниот случај дошло до погрешна примена на материјалното право.

На промет на недвижности и права се плаќа данок на промет на недвижности и права (чл. 1 од ЗДПНП а како промет во смисла на овој закон се смета и пренесувањето на правото на сопственост на недвижност со договор за доживотна издршка.

Според чл 12 ст. 1 од овој закон, даночен обврзник на данокот на промет на недвижности и права е продавачот на недвижноста, односно на правото. Но, според ст. 4 на овој член, ако правото на сопственост на недвижноста, односно на правото се пренесува со договор за доживотна издршка, како даночен обврзник се смета примачот на недвижноста или на правото, што е разбирливо со оглед на фактот дека даночната обврска во овие случаи настанува во моментот на смртта на примачот на издржувањето, како што е предвидено во чл. 23 ст. 4 од истиот закон.

Според мислењето на Судот, ако се остане само при оваа законска одредба, како и при фактот дека во врска со прометот што се врши врз основа на договор за доживотна издршка со Законот не е посебно предвидено ослободување од плаќање на данокот, единствен можен заклучок би бил дека тужителот, како примач на недвижноста е должен да плати данок на промет. Меѓутоа, Судот смета дека во случајев за правилното одлучување во врска со даночната обврска на тужителот мора да се има предвид и тоа дека тужителот е општествено правно лице и дека предметната недвижност со договорот за доживотна издршка е пренесена во општествена сопственост, па поради тоа, одговорот треба да се бара во одредбите од Законот кои се однесуваат на даночната обврска на општествено правно лице, кога недвижноста која е предмет на прометот, останува во општествена сопственост. Во врска со тоа со одредбите од чл. 5 ст. 1 т. 1 од Законот, во кои е предвидено дека данокот на промет на недвижности и права не се плаќа кога меѓу општествено-политичката заедница, односно организации на здружениот труд и други општествено-правни лица се врши пренос со надоместок на правото на користење на недвижности или на други права.

Од овие одредби произлегува дека, општествените правни лица, кога се учесници во прометот со недвижности, не плаќаат данок на промет, ако недвижноста останува во општествена сопственост.

Следејќи ја ваквата определба на Законот, а имајќи предвид дека учесник во предметниот промет и истовремено даночен обврзник е општествено правно лице за недвижност која е пренесена во општествена сопственост. Судот наоѓа дека конкретниот случај од гледиште на обврската за плаќање данок на промет може да се изедначи со случаите на кои се однесува наведениот чл. 4 ст. 1 т. 1 од ЗДПНП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1330/87 од 7 VI 1988 г.)

19. Кога се одлучува по барање за ослободување од плаќање данок на промет за имот стекнат врз основа на договор за доживотна издршка, доколку даночниот обврзник во текот на постапката истакне дека дел од спорниот имот е негова сопственост стекната по основ на живеење во брачна заедница, органот е должен, согласно со чл. 144 од ЗОУП, како претходно прашање да го расправи прашањето за правото на сопственост на даночниот обврзник, па потоа да одлучува за колкав дел од вредноста на имотот треба да биде ослободен од плаќање данок на промет.

Од образложението:

Органите во управната постапка, применувајќи ги одредбите од чл. 4 ст. 1 т. 11 од ЗДПНП а имајќи го предвид договорот за доживотна издршка ја задолжиле тужителката да плати данок на промет на недвижности и права за 4/5 од утврдената вредност на бараката што била предмет на договорот за доживотна издршка, а само за 1/5 од вредноста на бараката е ослободена од плаќање на таков данок.

Судот смета дека во случајот е спорно дали тужителката треба да плати данок на промет за 4/5 од утврдената вредност на целата барака, како што одлучиле органите во управната постапка, или пак само за 4/5 од вредноста на половината барака.

Согласно со чл. 4 ст. 1 т. 11 од ЗДПНП кога правото на сопственост на недвижност се пренесува на давачот на доживотна издршка кој во однос на примачот на издршката се наоѓа во прв наследен ред и тоа само на делот на недвижноста што би го наследил според ЗН и без давање на издршката не се плаќа данок на промет на недвижности и права.

Според чл. 12 ст. 4 од истиот закон, ако се пренесува право на сопственост на недвижност, односно друго право, со обврска за доживотно издржување на давачот од страна на примачот на недвижноста односно на правото, како даночен обврзник се смета примачот на недвижноста или на правото односно неговите наследници.

Согласно со чл. 31 од ЗБ имотот што брачните другари ќе го стекнат во текот на бракот претставува нивен заеднички имот.

Според чл. 37 ст. 1 од истиот закон, при престанокот на бракот на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот.

Согласно со чл. 3 од истиот закон, во брачната заедница брачните другари рамноправно ги уредуваат своите лични и имотни односи предвидени со овој закон, или со меѓусебни договори, кои не можат да бидат спротивни на законот.

Со оглед на овие одредби од споменатите закони, а имајќи ги предвид наводите во жалбата дека во време на склучувањето на договорот за доживотна издршка половината барака била сопственост на тужителката како имот стекнат во брак, органите во управната постапка биле должни како претходно прашање, согласно со чл. 144 од ЗОУП да утврдат дали навистина спорната барака била стекната во брак на тужителката со покојниот сопруг со кој склучила договор за доживотна издршка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 164/87 од 7. V 1987 г.)

20. Кога постои судска пресуда донесена во спор за исполнување на договор за купопродажба на стан, треба да се смета дека оваа пресуда во целост го заменува незаверениот договор за купопродажба. Поради ова не постои пречка да се одлучува по барањето на продавачите за ослободување од плаќање данок на промет.

Од образложението:

Пресудата донесена во спор за исполнување на договор го заменува договорот во целост. Во случајот не е спорно дека договорот е исполнет, бидејќи станот му е предаден на тужителот во владение, а тужителот во најголем дел ја исплатил купопродажната цена. За да може да се смета дека договорот за купопродажба е исполнет не е услов да е платен данокот на промет. Според тоа, судот смета дека фактот што договорот не е заверен и не е платен данокот на промет не претставува пречка да се одлучува по барањето на тужителот за ослободување од плаќање данок на промет, односно за враќање на платениот данок на промет од тужителот за продажба на станот според чл. 5 и 6 од ЗДПНП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1203/88 од 5. XI 1988 г.)

21. Сè додека постои решението со кое продавачот е задолжен со данок на промет на недвижности и права, не може да се одбие барањето за враќање на платениот данок поради тоа што средствата од продажбата тој ги вложил за купување друга станбена зграда, само затоа што предмет на оданочениот промет била станбена зграда изградена без одобрение за градба.

Од образложението:

Со решение на првостепениот орган тужителот е задолжен со данок на промет на недвижности и права за продадената станбена зграда. Тужителот побарал да му биде вратен платениот данок, затоа што средствата од продажбата ги вложил за купување нов стан, за што приложил договор склучен со СИЗ за домување.

Барањето за враќање на платениот данок со првостепеното решение му е одбиено како неосновано, затоа што на купувачите им продал станбена зграда изградена без одобрение за градба и тоа на национализирано градежно земјиште, чиј промет е забранет.

Ваквиот правен став на органите во конкретниов случај судот наоѓа дека е на штета на тужителот, поради што оспореното решение е незаконито. Ова е затоа што, кога веќе со конечно решение тужителот е задолжен да плати данок на промет за продадена станбена зграда, нема основ при одлучувањето за враќањето на данокот под условите од чл. 5 и 6 од ЗДПНП, органите да се впуштаат во законитоста на прометот и на тој начин да создаваат две различни правни состојби само во корист на општествената заедница, така што сè додека постои конечното решение со кое тужителот е задолжен да плати данок на промет, тој како даночен обврзник има право да бара и враќање на данокот.

Меѓутоа, со оглед на тоа што во случајов навистина се работи за недозволен промет на земјиштето и на зградата што е изградена

без соодветна градежна документација, кој промет не може да произведува правно дејство, органите треба да имаат предвид дека не може ни да се наметнува обврска за плаќање данок на промет, поради што се доведува во прашање законитоста на решението со кое тужителот е задолжен да плати данок на промет. Поради тоа органите треба да го стават вон сила решението за облог во една од постапките предвидени за измени на конечно решение според одредбите од ЗОУП па ако решението за облог се стави вон сила, ќе отпадне основот за враќање на данокот во смисла на чл. 5 и 6 од Законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1214/88 од 20. X 1988 г.)

22. Не може да се смета дека даночниот обврзник има станбена зграда ако ослободување од плаќање данок на промет бара затоа што средствата од продажбата ќе ги вложи за вршење реконструкција на таа станбена зграда, бидејќи реконструкцијата се изедначува со градбата.

Од образложението:

Органите во управната постапка утврдиле дека тужителот не ги исполнува условите предвидени во одредбите од чл. 6 ст. 1 од ЗДПНП за да биде ослободен од плаќање данок на промет, бидејќи покрај продадената куќа имал и друга станбена семејна зграда на ул. Н. Н. во Н., а во која живее со неговото шестчлено семејство и во која ги вложил за реконструкција добиените парични средства.

Овој суд смета дека органите на управната постапка неправилно го примениле материјалното право, поради што не ги утврдиле сите факти што се битни за одлучување, така што фактичката положба е непотполно утврдена.

Согласно со чл. 5 од ЗДПНП од данок на промет на недвижности и права се ослободува даночен обврзник кога продажбата на недвижности ја врши заради решавање на своето станбено прашање, или станбеното прашање на членовите на своето потесно семејство, ако добиените средства од продадената недвижност ги вложи во рок од 2 години од денот на продажбата за купување стан или за градба на семејна станбена зграда со корисна станбена површина од 80 m².

Согласно со чл. 6 ст. 1 од овој закон, за остварување на правото за ослободување од чл. 5 од овој закон, во случај на решавање на станбеното прашање на даночниот обврзник, услов е тој и членовите на неговото семејно домаќинство, освен станот, односно семејната станбена зграда, да немаат друг стан или зграда на територијата на СФРЈ.

Со оглед на овие одредби од Законот, судот смета дека, доколку во рокот од 2 години од денот на продажбата на станбената зграда добиените средства од продажбата тужителот ги вложил за реконструкција на старата станбена зграда и доколку реконструкцијата е извршена врз основа на одобрение за градба и на друга градежна документација, неприфатливо е мислењето на органите на управната постапка дека тужителот имал друга семејна станбена зграда во сопственост и поради тоа не ги исполнувал условите да биде ослободен од плаќање данок на промет.

Според мислењето на судот, темелната реконструкција на станбената зграда, извршена врз основа на одобрение за градба, всушност значи уривање на старист објект и градба на нов, така што ваквите случаи треба да се изедначат во поглед на ослободувањето од плаќање данок на промет на недвижности и на права со случаите на изградба на нов објект. Според тоа, не може да се смета дека тужителот, во смисла на чл. 6 ст. 1 од Законот имал во сопственост друга семејна станбена зграда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1511/87 од 18. XI 1987 г.)

23. Кога се врши одделна проценка на објектот, а одделна на дворното место, кое претставува градежно земјиште, прометната вредност на дворното место може да биде само во висина на износот утврден како праведен надоместок според одредбите на ЗЕ.

Од образложението:

Овој суд најде дека со оспореното првостепено решение е сторена суштествена повреда на постапката бидејќи не се дадени причините за тоа врз основа на кои факти комисијата ја проценила вредноста на дворното место од 12.000 динари, за еден m^2 , како и за тоа врз основа на кои прописи утврдила дека за дворното место стапката на данокот на промет изнесува 55%.

Судот смета дека одделна проценка на дворното место од објектот би можело да се изврши само доколку со договорот за купопродажба е постигната таква согласност. Во случајот од договорот за купопродажба се гледа дека е договорена една цена за објектот и дворното место. Кога се врши проценка посебно на зградата, а посебно на дворното место, прометната вредност на дворното место која претставува градежно земјиште може да биде само во висина на износот утврден како правичен надоместок согласно со ЗЕ. Од записникот за утврдување на прометната вредност на недвижниот имот не може да се види дали при вршењето на увидот на самото место и на проценката бил присутен некој од тужителите, а тужителите во тужбата укажуваат дека проценката била извршена без нивно присуство. Со тоа што тужителите не присуствувале при вршењето на увидот на самото место за проценката, судот смета дека се повредени одредбите од чл. 195 од ЗОУП, во кој е предвидено дека странките имаат право да присуствуваат на увидот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1561/88 од 28. XII 1988 г.)

24. Рокот за поднесување барање за враќање на платен данок на промет на недвижности и права поради вложување на добиените средства од продажба на недвижноста за купување куќа, заради решавање на станбеното прашање, ќе се смета од денот кога е склучен договорот, поради што даночната обврска стасува на тој ден, а не на денот кога е заверен договорот пред надлежниот суд

Од образложението:

Според чл. 30 ст. 1 од ЗДПП без доказ за платен данок на промет на недвижности и права, како и други даноци, со кои се

задолжени продавачот и купувачот и кои стасале за наплата, не може да се изврши заверка на потписот на договорот за пренос на правото на сопственост на недвижноста или на правото. Даночната обврска настанува во моментот на склучување на договорот, од кога мора да биде платен данокот на промет, за потоа да може да се врши заверка на потписот на договорот од страна на надлежниот суд, или орган. Според тоа, од гледиште на Законот во поглед на обврската за плаќање данок на промет на недвижности и права договорот за купопродажба има дејство од моментот на склучувањето, а не по заверката на потписот, и од таа дата ќе се смета рокот за поднесува барање за ослободување од плаќање данок на промет, односно враќање на платениот данок по договор за купување стан.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 333/89 од 8. VI 1989 г.)

!

25. Редовните студенти на Центарот за образование на кадри за безбедност и општествена самозаштита на кои за време на школувањето им е обезбедено сместување, исхрана во интернатот, униформа и долна облека и други потреби без надоместок се сметаат за лица на кои општествената заедница им обезбедила целосно бесплатно издржување, поради што не им се исплатува детски додаток.

Од образложението:

!

На тужителот не му било признато право на додаток на деца за синот З., сметано од 1. IX 1986 г., затоа што во учебната 1986/87 г., бил студент на Факултетот за безбедност, кој на своите студенти им обезбедувал бесплатна храна и сместување.

Судот наоѓа дека оспореното решение се засновува врз непотполно утврдена фактичка состојба.

Точно е дека, согласно со чл. 7 од Одлуката за утврдување на условите, начинот на остварување и висината на додатокот на деца („Сл. в. на СРМ“, бр. 6/86) на дете, на кое општествената заедница му обезбедува целосно бесплатно издржување, не се исплатува детски додаток. Точно е и тоа дека според чл. 43 од Законот за центарот за образование на кадри за безбедност и општествена самозаштита („Сл. в. на СРМ“ бр. 30/77), средствата за финансирање на дејноста на Центарот се обезбедуваат од буџетот на Социјалистичка Република Македонија во рамките на средствата на Републичкиот секретаријат за внатрешни работи.

Меѓутоа, обезбедувањето само на бесплатна исхрана и сместување, според наоѓањето на судот, не би можело да се смета како целосно издржување од општествената заедница, бидејќи обезбедувањето храна и сместување не е единствената потреба на студентот.

Органите при заземањето на таквиот правен став тргнале само од цитираниот закон, според кој, во смисла на чл. 26, на редовните студенти и ученици за време на школувањето им се обезбедува: сместување и исхрана во интернатот, униформа, долна облека и обувки, учебници и други предмети и помагала, потреби за школување без надоместок, здравствено и инвалидско осигурување, доколку такво немаат по друг основ, месечни парични примања за покривање на неопходните лични трошоци и патни трошоци за доаѓање во

Центарот и враќање дома секоја учебна година и на полугодишниот распуст, како и патни и други трошоци при упатување на практика и за други отсуства од Центарот одобрени од директорот, па не утврдија дали навистина сите тие материјални издатоци му се обезбедени односно надоместени на студентот.

Доколку во натамошната постапка се утврди дека, во смисла на Законот, на студентот му се обезбедени сите материјални издатоци и надоместоци тогаш навистина би можело да се прифати дека му е обезбедено целосно бесплатно издржување на товар на општествена заедница.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1347/87 од 10. IX 1987 г.)

26. Не може да се лиши од правото на додаток на деца лице ако вкупните приходи по член на семејството го надминуваат лимитираниот износ за само две пари, затоа што законска обврска е да се врши заокружување во распон од 24 пари на 0 пари.

Од образложението:

Во образложенијата на првостепеното и второстепеното решение е наведено дека тужителот во текот на 1983 година остварил вкупен личен доход во износ од 171.841,00 динари, дека тој износ поделен на 12 месеци изнесува 14.320,08 динари, како и дека тој износ поделен на 4, колку што члена броеи семејството на тужителот, изнесува 3.580,02 динари, па со оглед на тоа, во смисла на чл. 14 ст. 1 од Одлуката за утврдување на условите, начинот на остварувањето и висината на додатокот на деца за 1984 година („Сл. в. на СРМ“ бр. 2/84), нема право на додаток на деца, бидејќи го надминува износот од 3.580,00 динари.

Според чл. 14 ст. 1 од наведената одлука, во зависност од материјалната состојба на семејството, додатокот на деца се остварува ако вкупните приходи по член на семејството не го надминуваат износот од 3.580,00 динари месечно во претходната календарска година.

Според чл. 9 ст. 1 од ЗИНБКП почнувајќи од 1 јануари 1984 г., ќе се врши заокружување на сите крајни пресметувања и на исплатените готовински и вирмански налози (исплатни листи на лични доходи, фактури, вкупен износ на потрошувачка, пазар, пресметка на камата, интерна распределба и друго), според следниот распон во пари: од една пара до 24 пари на 0 пари.

Имајќи ја предвид наведената одредба од Законот, овој суд оцени дека наведената одлука е применета на штета на тужителот. Имено, тој е лишен од правото на додаток на деца за само две пари односно два динара, без да се изврши заокружување во смисла на наведената одредба од Законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1902/84 од 9. I 1985 г.)

27. Корисници на додаток на деца се првите три живи деца по редот на раѓањето, најдоцна до наполнети 26 години од животот, доколку се на редовно школување, затоа што само живите деца можат да бидат корисници на додаток на деца.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот во пријавата за остварување право на додаток на деца од 1. IV 1988 г., навел дека има три сина и две ќерки и тоа дека едниот син му е роден во 1972 година, другиот во 1974 и третиот во 1976 година, а едната ќерка во 1971, која е умрена, и втората во 1978 година.

Органите во управната постапка оцениле дека на тужителот му следува додаток на деца само за синот кој е роден на 22. III 1974 г., затоа што, како што е наведено во образложенијата на двете решенија при утврдувањето на редоследот на раѓањето на децата умрените деца се земаат предвид, бидејќи тие се родиле живи, а потоа починале.

Во предметот нема доказ кога починала ќерката. Тужителот во тужбата наведува дека таа е родена мртва како монструм и поради тоа не се евидентира, ниту се заведува во книгите на родените.

Според чл. 19 ст. 2 од ЗОЗД корисници на додаток на деца, во смисла на ст. 1 на овој член, се првите три деца по редот на раѓањето најдоцна до наполнети 26 години од животот, доколку се на редовно школување.

Судот смета дека од наведената одредба на Законот произлегува дека корисници на додаток на деца се првите три деца по редот на раѓањето најдоцна до наполнети 26 години од животот доколку се на редовно школување, но деца што се живи затоа што само живите деца можат да бидат корисници на додаток за деца.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1650/88 од 14. XII 1988 г.)

28. Инспекторот на трудот не е овластен да му наложува обврска на самоуправниот орган на работната организација да ја повлече својата одлука за утврдување потреба од прием на приправник како и одлуката за прием во работен однос на приправник.

Од образложението:

Овој суд смета дека со оспореното првостепеното решение погрешно е применето материјалното право и дека инспекцијата во смисла на чл. 13 и 104 во врска со чл. 23 и 25 од ЗИТ нема овластување да интервенира кај самоуправниот орган на тужителот за поништување на одлуката за утврдување потреба за прием на еден приправник-економист, како и на одлуката за избор на кандидат на тоа место.

Судот смета дека е неправилно правното становиште на органите во управната постапка дека инспекторот за труд имал овластување да интервенира во конкретниот случај, бидејќи биле повредени одредбите од чл. 170 и чл. 179 од ЗЗТ. Дали се повредени овие одредби, ќе се испитува и утврдува кај надлежен суд на здружен труд. Повлекувањето на одлуката број 54 на тужителот, како и на одлу-

ката за избор на кандидатот С. по распишаниот оглас би било во спротивност со одредбите од чл. 13 од ЗРО, во кој е предвидено дека одлуката за избор на кандидатот за засновање работен однос не може да биде отповикана, освен ако во случај на виша сила престанала потребата за вршење на работите, односно работните задачи за кои е избран кандидатот.

Надлежен орган кој во случај би требало да интервенира кај самоуправните органи на тужителот во врска со приемот на заинтересираното лице во работен однос е општествениот правобранител на самоуправањето, во смисла на одредбите од чл. 12 и 15 од ЗОПС.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1391/87 од 25. IX 1987 г.)

29. Изводот од матичната книга на родените не претставува основа врз која може да се изврши промена, односно исправка во катастарскиот операт по однос на името и презимето на корисникот на чие име е заведена недвижноста.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот поднел барање за исправка на презимето во катастарскиот операт од А., како што е евидентиран во оператот, на М. Кон барањето приложил и извод од матичната книга на родените бр. 17/3-1586 од 27. VIII 1986 г.

Првостепениот орган го отфрлил барањето на тужителот, образложувајќи дека не е надлежен да постапува по барањето, односно да изврши исправка на презимето во катастарскиот операт, бидејќи во конкретниот случај се работи за утврдување на факти за кои не води службена евиденција.

Второстепениот орган, одбивајќи ја жалбата изјавена против заклучокот, во целост ги потврдил причините на првостепениот орган.

Според чл. 49 ст. 3 од ЗПКЗ измените на корисниците во катастарскиот операт ќе се вршат врз основа на правосилна одлука на судот или на друг надлежен орган, како и врз основа на договор за промет на земјиштето заверен од судот.

Од цитираната законска одредба произлегува дека геодетската управа е надлежна да врши измени на корисниците во катастарскиот операт и тоа врз основа на правосилна судска одлука, односно на одлука од друг надлежен орган, како и врз основа на судски заверен договор за промет на земјиште.

Во конкретниот случај не се работи за ненадлежност на органот за постапување, туку не се исполнети условите врз основа на кои може да се изврши бараната промена, односно исправка на презимето, бидејќи тужителот не доставил од надлежен орган доказ за личното име и презиме, за да се утврди дека се работи за исто лице.

Во жалбата и тужбата тужителот укажува дека оспорените решенија се неправилни, бидејќи изводот од матичната книга на родените е доволен доказ и врз основа на него може да се изврши бараната измена, особено што во случајот се работи за исправка на грешки.

При одлучувањето овој суд ги имаше предвид вака истакнатите тужбени наводи, но најде дека се неосновани и без влијание за пои-

накво одлучување. Ова е од причини што изводот од матичната книга на родените сам за себе, а во смисла на одредбите од ЗПКЗ, не претставува основ врз основа на кој може да се изврши промената, односно исправката во катастарскиот операт. Имено, за да може да се изврши бараната промена неопходно е надлежниот орган за внатрешни работи да потврди дека М. Ш. А. и А. Ш. А. е истото лице, бидејќи тој орган ја води матичната евиденција.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1172/87 од 9. XII 1987 г.)

30. Кога едно лице со упис на факултет се здобило со статус на студент, тој упис може да биде поништен под услови и во рокови предвидени со ЗОУП.

Од образложението:

Тужителот бил запишан како вонреден студент во учебната 1986/87 година, со решение донесено од страна на стручен орган на организацијата за насочено образование, како што е предвидено тоа во одредбите од чл. 89 од ЗНО, така што со конечно решение тој се здобил со статус на студент, согласно со чл. 85 од Законот, односно чл. 283 ст. 1 од статутот на факултетот.

Навистина, во одредбите од чл. 337 од статутот, е предвидено дека запишувањето на факултетот може да се поништи ако е извршено спротивно на прописите и врз основа на лажни документи. Меѓутоа, Судот смета дека оваа одредба би можела да биде применета само доколку биле запазени роковите предвидени во одредбите од чл. 89 од Законот, а имено, во рок од пет дена од денот на огласувањето на решението. Овој рок важи како за студентите, така и за другите овластени лица, кои имаат право да вршат увид во условите и постапката за запишувањето.

Со оглед на горенаведените одредби од Законот, судот смета дека само ако би се работело за нови околности и докази кои на факултетот не му биле познати во времето кога е извршен уписот, би можело да се дозволи повторување на постапката по конечното решение со кое е извршен уписот и во таа постапка би можело да се утврди дали уписот бил законит односно незаконит. Во случајот е очигледно дека не се работи за нови околности, бидејќи на тужениот орган му биле познати околностите во врска со уписот, односно му било познато дали тужителот полагал квалификационен испит и каков успех постигнал при полагањето.

Со оглед на тоа што тужителот се здобил со статус на студент со запишувањето на факултетот, врз основа на чл. 85 ст. 1 од ЗНО и чл. 283 ст. 1 од статутот со конечно решение, а бидејќи не се исполнети условите за повторување на постапката предвидени во горечитираните одредби од чл. 249 ст. 1 точ. 1 од Законот, овој суд најде дека оспореното решение треба да биде поништено, согласно со чл. 39 ст. 2 од ЗУПС.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1209/89 од 14. IX 1989 г.)

31. Просветниот инспектор, врз основа на овластувањата определени со закон да донесува решение со кое се наредува извршување на законите и другите прописи, не може да нареди поништување на конечен акт за запишување на факултет, донесен од советот на факултетот, кој врз основа на законот и статутот одлучува самостојно.

Од образложението:

Тужителката не била запишана на Медицинскиот факултет во учебната 1988/89 година затоа што според квотата на студенти утврдена со конкурсот за запишување можело да се запишат само 130 студенти, а според ранг-листата била рангирана на 138 место. При извршениот инспекциски преглед на 1. II 1989 г. републичкиот инспектор констатирал дека тужителката правилно не била запишана на факултет, па бидејќи, спротивно на ваквото укажување, советот ја запишал, му наредил на факултетот да ја поништи и преиначи одлуката и му забранил да изврши запишување за сметка на квотата од учебната 1988/89 година, повикувајќи се на одредбата од чл. 281 ст. 2 од ЗНО и на чл. 148 од ЗДУ.

Судот наоѓа дека оспореното решение е незаконито, затоа што се заснова врз погрешна примена на материјалното право. Според чл. 40 ст. 2 од ЗДУ, органите на управата во вршење на инспекциски надзор, во рамките на своите овластувања, остваруваат непосреден увид во работењето и постапувањето на организациите на здружен труд во поглед на придржувањето кон законите, другите прописи и општи акти, преземаат управни и други мерки за кои се овластени со закон, односно со одлука на собранието на општината. Од овие одредби, според наоѓањето на судот, произлегува дека инспекторот во вршење на надзорот може да преземе само такви управни и други мерки за кои е овластен со закон, односно, со одлука на собранието на општината. Тоа произлегува и од одредбата од чл. 148 од овој закон, на кој се повикуваат органите. Во смисла на оваа одредба, во ЗНО се определени овластувањата на просветниот инспектор во одредбите од чл. 277 и 288. Меѓутоа, од овие одредби не произлегува овластувањето на инспекторот да може да нареди поништување на поединечен и конечен акт донесен од надлежен орган, во случајот на советот на факултетот, кој врз основа на Законот и статутот на факултетот одлучува самостојно и независно.

Погрешно е правното сфаќање на органите дека основот на таквото овластување е одредбата од чл. 281 ст. 2 од ЗНО, според која, доколку инспекторот утврдил дека не се извршуваат законските и другите прописи, донесува решение со кое наредува нивно извршување во определен рок, затоа што и од ваквите одредби не произлегува дека инспекторот може да нареди поништување на акт на самоуправен орган. Актот што го донесол факултетот во вршење на јавни овластувања може да биде поништен само во постапка предвидена во ЗОУП, или во постапка поведена од надлежен тужител пред Врховниот суд на Македонија според ЗУС.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1154/89 од 28. IX 1989 г.)

32. Не се сметаат за странски државјани иселениците кои примиле странско државјанство, а не добиле отпуштање од нашето државјанство, ниту со решение на надлежниот орган за внатрешни работи е утврдено дека го изгубиле нашето државјанство, а ниту нашето државјанство им е одземено.

Од образложението:

Тужителот, Јавниот правобранител на гр. Н., во тужбата наведува дека според прописите А. Х. поради отсутност, затоа што постојано престојувал надвор од територијата на СФРЈ, го изгубил југословенското државјанство по протек од 15 години.

Според т. 9 од Напатствието за пренесување сопственоста на национализираните недвижности на странските државјани, странските установи или странските приватни или јавно правните лица („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 53/48), не се сметаат за странски државјани оние наши иселеници кои примиле странско државјанство, но, не добиле отпуштање од нашето државјанство, ниту со решението на министерството за внатрешни работи е утврдено дека го изгубиле нашето државјанство, ниту им е одземено нашето државјанство. Според тоа, недвижниот имот на такви лица не е национализиран, без оглед на видот на имотот и без оглед на тоа дали тие се земјоделци. Ако не е извесно дали некој наш иселеник го изгубил нашето државјанство, извршниот одбор на околинскиот, односно на градскиот (реонскиот) народен одбор ќе го достави предметот до министерството за внатрешни работи на народната република која ќе одлучи за државјанството на односното лице.

Според оценувањето на причините наведени во првостепеното решение, во наводите од тужбата, како и во сите списи на предметот, а имајќи ги предвид наведените одредби од законите и Напатствието, овој суд најде дека тужбата е основана.

Овој суд смета дека, прво, не е јасен изразот наведен во актот на ГСВР — С. „бараното лице не минува“, второ, зошто не е барано известување и од Републичкиот секретаријат за внатрешни работи за тоа дали А. Х. и неговиот наследник Ш. Л. добиле отпуст од југословенското државјанство, бидејќи според наведеното Напатствие министерството за внатрешни работи било надлежно за добивање отпуст од југословенското државјанство.

Во конкретниов случај за решавање на спорот битно е да се утврди дали А. Х. и неговиот наследник Ш. Л. се државјани на СФРЈ, односно на СРМ или не, па со оглед на тоа, треба тој факт да се провери.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 86/89 од 2. III 1989 г.)

33. Фактот што некое лице кривично и прекршочно е казнивано сам за себе не претставува основ за одземање на оружјето, туку е потребно извршеното кривично дело, односно прекршок да укажува на неподобност за поседување оружје или за злоупотреба на оружјето.

Од образложението:

Врз основа на доказите изведени во текот на постапката, а имено дека тужителот е осуден на 6 месеци казна затвор за кри-

вично дело од чл. 187 ст. 1 од КЗ на СРМ, како и казнет прекршочно од чл. 15 ст. 2 од ЗП, против јавниот ред и мир со 15 дена затвор, органите оцениле дека тужителот станал неподобен понатаму да го поседува и носи оружјето, односно дека се исполнети условите од чл. 20 в.в. со чл. 9 од ЗНПНО, врз основа на што му ги одзела оружјето (ловечка пушка) и дозволата за негово поседување и носење.

Според чл. 9 ст. 1 од ЗНПНО, одобрение за набавување оружје не може да се издаде, а под тие услови оружјето и муницијата, како и дозволата за оружје ќе се одземат (чл. 20 ст. 1) на малолетно лице, на лице кое е душевно заболено или е заостанато во душевниот развој и на лице кое е осудено за кривично дело или е казнето за прекршок што го прави неподобно за поседување и носење оружје, или укажува на можност за злоупотреба на оружјето, или за време додека се води против тоа лице кривична или прекршочна постапка за такво кривично дело или прекршок.

Според чл. 16 ст. 1 од истиот закон, сопственикот на оружјето од чл. 6 на овој закон е должен да се грижи оружјето да биде во исправна состојба, да ги чува оружјето и муницијата, внимателно да ракува со оружјето, да не го употребува на јавни места или на места на кои со употребата може да ја загрози безбедноста на луѓето и особено да внимава оружјето и муницијата да не се достапни на малолетници.

Овој суд оцени дека од фактите утврдени во текот на постапката не произлегува дека се исполнети условите предвидени во цитираните законски одредби за одземање на оружјето.

Фактот што тужителот е казуван прекршочно и кривично сам за себе не претставува основ за одземање на оружјето, бидејќи тоа не подразбира дека со тоа тужителот постапил спротивно на предвидените одредби во кои е определен односот на сопственикот кон оружјето, односно неговата должност оружјето уредно и безбедно да го чува. Ова е особено затоа што од цитираната законска одредба всушност произлегува дека треба да постои врска помеѓу кривичното дело, односно прекршокот, и одземањето на оружјето, односно карактерот и природата на кривичното дело, односно дејствието на стореното дело, или прекршокот, да предизвикува неподобност за поседување и носење оружје, односно да укажува на можност за злоупотреба на оружјето. Овој суд смета дека во конкретниов случај органите не ги утврдувале фактите на овој начин и во смисла на цитираните законски одредби, дотолку повеќе што во списите во предметот и не се приложени ниту кривичната ниту пак прекршочната одлука, врз основа на кои со сигурност ќе може да се цени дали постојат услови за одземање на оружјето.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1587/88 од 25. X 1988 г.)

34. Кривичните пресуди со кои тужителот бил казнет со парична казна, односно му била изречена условна осуда, не можат да претставуваат основ за одземање на дозволата за носење оружје и на оружјето, доколку изминало времето предвидено во чл. 93 од КЗ на СФРЈ, по кое се бришат правните последици од осудата.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот станал неподобен за поседување и носење оружје, затоа што со пресуда на

Општинскиот суд во Г. бил осуден за кривично дело од чл. 85 ст. 1 од КЗМ со парична казна и од чл. 177 ст. 3 на казна затвор условно за 6 месеци, а и што бил казнет според чл. 8 од ЗП против јавниот ред и мир во 1984 г. со парична казна, поради што органите одлучиле да му се одземе дозволата за носење оружје и оружјето, (ловечката пушка) со решение донесено во 1988 г.

Со оглед на одредбите од чл. 9 ст. 1 т. 3 и чл. 20 ст. 1 од ЗНПНО судот смета дека со самото тоа што едно лице е осудено за некое кривично дело, не значи дека е неподобно за поседување и носење оружје, односно дека е тоа укажување на можност за злоупотреба на оружјето.

Исто така, судот смета дека при одлучувањето требало да се има предвид и одредбата од чл. 93 од КЗ на СФРЈ.

Со оглед на одредбите од чл. 93 од КЗ на СФРЈ потребно е да се испита дали е изминал рокот предвиден во овие одредби по кој се брише осудата и лицето се смета дека не е осудувано. Доколку изминало времето по кое условно, односно парично осуденото лице се смета за неосудувано, односно доколку во конкретниот случај изминало времето предвидено со споменатите одредби од КЗ на СФРЈ, по кое тужителот се смета за неосудувано лице, споменатите пресуди не би можеле да претставуваат основ за одземање на ловечката пушка на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1749/88 од 28. XII 1988 г.)

35. Престојот во странство надвор од рокот определен со визата не се смета како активност за време на престој во странство со која им е нанесена штета на меѓународните и на други интереси на земјата, поради што само од тие причини не може да се одземе патната исправа.

Од образложението:

Од образложението на првостепеното и второстепеното решение се гледа дека на тужителот му е одземена патната исправа врз основа на чл. 43 ст. 1 т. 5 од ЗПИД СФРЈ, според кој патна исправа нема да се издаде, односно ќе се одземе, ако лицето со својата активност за време на престојот во странство им нанело штета на меѓународните или на други интереси на СФРЈ. Ваквата одлука е донесена од причини што во постапката е утврдено дека тужителот во текот на 1988 г. престојувал во Република Грција подолго отколку што е дозволено, поради што при неговото враќање на граничниот премин од страна на грчките царински органи бил парично казнет, а казната му била внесена во патната исправа. Исто така, е утврдено дека на 28. XII 1988 г., не му бил дозволен влез во Англија, а во почетокот на 1989 г. ни влез во Грција, кога му била поништена и визата.

Ценејќи ги овие причини овој суд наоѓа дека е погрешен заклучокот на органите оти подолгиот престој во Грција, за што е парично казнет, а што повлекувало и враќање од границата во Англија и Грција, не може да се смета како активност за време на престој во странство со која им е нанесена штета на меѓународните и на други интереси на земјата, и дека со таквата одлука донесена во управ-

ната постапка без оправдани причини се ограничува слободата на неговото движење во други земји во светот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1151/89 од 8. IX 1989 г.)

36. Не може да се смета како активност за време на престој во странство со која им е нанесена штета на меѓународните и на други интереси на СФРЈ и поради тоа да се одземе патната исправа, само ако кај граѓанинот на излезот од Југославија се пронајдени 500 германски марки и 100 швајцарски франци.

Од образложението:

Од образложението на првостепеното и второстепеното решение се гледа дека патната исправа на тужителот му е одземена согласно со чл. 43 ст. 1 т. 5 од ЗПИД СФРЈ според која одредба патна исправа нема да му се издаде на лице кое со својата активност за време на престојот во странство им нанело штета на меѓународните или на други интереси на СФРЈ.

Во постапката се изведени докази од кои се гледа дека на излезот од Југославија кај тужителот се пронајдени 500 германски марки и 100 швајцарски франци, кои сакал илегално да ги пренесе. Судот наоѓа дека не постои основ за одземање на патната исправа според одредбата на која се повикуваат органите, бидејќи таквото однесување не може да се смета како активност за време на престојот во странство со кое им се нанесува штета на меѓународните или на други интереси на државата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1281/86 од 11. IX 1986 г.)

37. Земјоделскиот инспектор ги пречекорил своите овластувања кога го задолжил тужителот користењето на пасиштата да го регулира со уредно склучување договор со СИЗ-от за пасишта. Во таков случај овластувањето на инспекторот треба да биде сведено на поднесување пријава за прекршок поради користење на пасишта без договор.

Од образложението:

Од списите во предметот, посебно од записникот за извршен инспекциски преглед на 22. VI 1987 г. се гледа дека било утврдено оти тужителот користи пасишта во КО О. и дека веќе бил задолжен да го плати надоместокот за користење на пасиштата.

Во образложението на првостепеното решение е наведено дека тужителот неовластено ги користел пасиштата и дека немал склучено договор.

Во образложението на оспореното решение е наведено дека тужителот со своето стадо е затечен на пасиште поради што тужениот орган смета дека првостепениот орган правилно постапил што го задолжил тужителот користењето на пасиштата да го регулира со уредно склучување договор со СИЗ-от за пасишта, меѓутоа не смеел како што навел во ставот II од диспозитивот од решението, да го задолжи

тужителот да плати надоместок за користење пасишта, бидејќи тоа прашање се решава во парнична постапка.

Според чл. 24 ст. 1 од ЗУКПУ користењето на пасиштата и утрините се врши врз основа на договор и тоа најмалку за период од 10 години.

Според чл. 25 ст. 1 од истиот закон, корисниците на пасиштата и утрините се должни да плаќаат надоместок за пасење на добитокот.

Според чл. 35 ст. 1 т. 1 и 2 од истиот закон, со парична казна од 1000 до 5000 динари ќе се казни за прекршок лице кое бесправно пасе добиток на пасиште во општествена сопственост, како и кое не го плаќа надоместокот предвиден во договорот.

Тужителот во тужбата наведува дека никој него не може да го задолжи во определен рок да склучува договор.

Овој суд оцени дека инспекторот ги пречекорил своите овластувања. Навистина, користењето на пасиштата и утрините се врши врз основа на договор, но инспекторот не е овластен да наложува некој во определен рок да склучува договор. Според чл. 31 од истиот закон, надзор над спроведувањето на одредбите на тој закон и на прописите донесени врз основа на него врши општинскиот орган на управата надлежен за работите на земјоделската инспекција. Тоа значи дека инспекторот требало да поднесе пријава против тужителот како лице кое користи пасишта без договор за да биде казнето во смисла на чл. 35 ст. 1 т. 1 од наведениот закон, а не и да им наложува на корисниците на пасиштата кои немаат склучено договор да склучат договор во определен рок.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1659/87 од 23. XI 1987 г.)

38. Лицето кое нема наполнето една третина од работниот век не ги исполнува условите за остварување право на паричен надоместок за телесно оштетување, иако остварило инвалидска пензија со докуп на стаж.

Од образложението:

Според чл. 48 ст. 1 од ЗОПPIO, осигуреникот кај кого телесното оштетување ќе настане за времетраењето на осигурувањето, стекнува право на паричен надоместок под истите услови во поглед на пензискиот стаж, под кои се стекнува право на инвалидска пензија, а тоа значи под условите од чл. 39 од овој закон. Бидејќи тужителот во моментот на настанувањето на телесното оштетување немал наполнето една третина од работниот век, тој не ги исполнува условите за остварување право на паричен надоместок за таквото телесно оштетување.

Тоа што со докуп на стаж остварил право на инвалидска пензија не повлекува остварување и на други права поради инвалидноста и телесното оштетување, затоа што докупот на стаж е право признато со републички закон. Според чл. 84 од тој закон и според Одлуката за докуп на стаж („Сл. в. на СРМ“, бр 17/81), докуп на стаж се врши само за остварување право на инвалидска и старосна пензија. Оттука, правилно заклучиле органите дека правото на паричен надоместок за телесно оштетување може да се остварува само под условите предвидени во чл. 48 од ЗОПPIO, а неспорно е дека во моментот

на настанувањето на телесното оштетување тужителот не ги исполнувал условите во поглед на стажот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 2115/88 од 23. XII 1989 г.)

39. Остварувањето на правото на зголемен стаж не зависи од времето кога е утврдено постоењето на телесното оштетување од најмалку 70%, туку, таков стаж им се смета на осигурениците кои во работен однос поминале работејки со полно работно време, а имале телесно оштетување од најмалку 70%.

Од образложението:

Со наод, оценка и мислење на стручните органи на СИЗ-от на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија е утврдено дека кај осигуреникот постои телесно оштетување од 70% според главата VI т. 2 од Самоуправната спогодба за Листата на телесни оштетувања, како последица на болест, сметано од најрано детство, поради што со решение на СИЗ-от му е утврден зголемен стаж на осигурување со 12/15 за времето од 1. XI 1973 до 30. XI 1979 г. и од 1. XII 1979 г. до 31. XII 1987 г., па тужителот, односно работната организација во која работел во тоа време е задолжена да го плати придонесот за зголемениот стаж на осигурување.

Тужителот смета дека тој нема обврска да плати таков придонес затоа што осигуреникот при засновањето на работниот однос со тужителот не приложил решение за утврдено телесно оштетување од 70%, туку постоењето на тоа оштетување било утврдено подоцна кога осигуреникот не работел кај тужителот.

Судот најде дека овие наводи на тужителот се неосновани затоа што остварувањето на правото на зголемен стаж на осигурување не зависи од времето на утврдувањето на постоењето на телесното оштетување од 70%, туку, согласно со одредбата на чл. 73 ст. 1 од ЗОППИО, таков стаж им се смета на осигурениците кои во работен однос поминале работејки со полно работно време, а имале телесно оштетување од најмалку 70%.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1842/88 од 22. VI 1989 г.)

40. За лицата на кои стажот на осигурување им се смета со зголемено траење како на осигурениците со телесно оштетување од најмалку 70% се плаќа додатен придонес.

Од образложението:

Според чл. 73 од ЗОППИО стажот на осигурување со зголемено траење им се смета и на осигурениците кои во работен однос, односно на работа врз основа на која биле задолжително осигурени поминале работејки со полно работно време како осигуреници со телесно оштетување од најмалку 70% (чл. 48 ст. 2 и 3), воени инвалиди од I до VI група, цивилни инвалиди од војната од I до V група, слепи лица, лица заболени од дистрофија и сродни мускулни и невромускулни заболувања и од параплегија, церебрална и детска пара-

лиза. На тие осигуреници секои 12 месеци ефективно поминати во работен однос врз основа на кои се осигурени им се сметаат како 15 месеци стаж на осигурување, а старосната граница пропишана за стекнување старосна пензија (чл. 21 ст. 1 и 2) им се намалува за по една година за секои 5 години ефективно поминати на таква работа.

Работната организација во тужбата наведува дека Н. Н. врши работи и работни задачи согласно со неговите можности, односно работи и работни задачи за кои не е утврдено и признато право на стаж на осигурување во зголемено траење и не е согласна да плати додатен придонес.

Со оглед на таквата состојба на работите овој суд оценува дека органите во управната постапка извлекле правилен заклучок од фактичката состојба и врз основа на тоа правилно го примениле законот.

На заинтересираното лице Н. Н. во стаж на осигурување со зголемено траење му се признава времето поминато во работен однос кај тужителот врз основа на наведената одредба од законот, а не врз основа на тоа што тој е распореден на работи и работни задачи за кои е утврдено право на стаж на осигурување со зголемено траење, како што тоа е наведено во тужбата. Не е спорно дека Н. Н. е во работен однос кај тужителот со полно работно време и дека има телесно оштетување од 2 пати по 50% (70% со право на бенифициран стаж), па согласно со наведената одредба од Законот, стажот на осигурување му се смета со зголемено траење, како што тоа е наведено во првостепеното и второстепеното решение. Согласно со тоа, тужителот треба да уплати додатен придонес за Н. Н.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1706/88 од 23. II 1989 г.)

41. Корисникот на старосна пензија нема право на додаток на пензија доколку пензијата и сразмерниот дел од пензијата што ја добива од странство го надминуваат граничниот износ на најниското пензиско примање.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека првостепениот орган со горното решение на тужителот му го прекратил правото на додаток на пензија сметано од 1. VIII 1987 г. Ова е затоа што тужителот е корисник на старосна пензија која во 1987 г. изнесувала 33.762 динари и бил корисник на сразмерен дел на пензија од Сојузна Република Германија во износ од 68.472 динари месечно, или вкупно двете пензии изнесуваат 102.234 динари.

Според Одлуката за измени и дополнувања на Одлуката за граничниот износ на најниското пензиско примање и висината на додатокот на пензијата за 1987 година пензијата изнесува 42.517 динари.

Согласно со чл. 29 ст. 1 од ЗПИО корисникот на старосна пензија има право на додаток на пензијата, ако пензијата му изнесува помалку од граничниот износ на најниското пензиско примање и ако корисникот на пензијата и членовите на неговото домаќинство немаат други приходи доволни за издржување.

Во конкретниов случај тужителот по двата основа остварува значително повисоки приходи од граничниот износ на најниското пензиско примање за 1987 г. Според тоа, овој суд оцени дека со оспо-

реного решение не е повреден законот на штета на тужителот кога тужениот орган ја одбил жалбата, а го потврдил првостепеното решение.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1852/88 од 5. XII 1988 г.)

42. Дете кое е неспособно за стопанисување може да оствари право на семејна пензија ако неспособноста настапила во рок од една година од смртта на осигуреникот — неговиот татко по основ на кој неговата мајка остварила пензија, а не и по основ на тоа што неспособноста настапила за време на користење на семејната пензија од неговата мајка.

Од образложението:

Со оглед на одредбите од чл. 61 ст. 1 т. 2 од ЗПИО за да можел тужителот да оствари право на семејна пензија требало да стане неспособен за стопанисување во рок од една година од смртта на неговиот татко, а тоа било до 12. XII 1962 г. Тоа што мајката на тужителот била корисник на семејна пензија, не може да претставува основ тужителот да се здобие со право на семејна пензија, бидејќи таа не била осигуреник. Исто така, според мислењето на овој суд од горенаведените одредби од Законот произлегува дека под поимот „корисник на пензија“ се подразбира осигуреникот како корисник, а не и другите лица, кои не се осигуреници, како што е во случајот мајката на тужителот. Дека членовите на семејството се здобиваат со право на семејна пензија по основ на правото на умрениот осигуреник произлегува и од одредбите од чл. 44 ст. 1 од ЗОППИО.

Со оглед на гореизнесеното, бидејќи правилно утврдиле органите во управната постапка дека тужителот станал неспособен за стопанисување сметано од 14. XII 1968 г., односно многу подоцна од истекот на една година од смртта на неговиот татко, овој суд смета дека не е повреден Законот на негова штета, кога не му е признато право на семејна пензија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 282/87 од 4. IX 1987 г.)

43. При одлучување за право на семејна пензија не се смета времето минато во континуитет на школување, ако е во прашање времето од завршување на факултетот во средината на учебната година до запишувањето на III степен студии, во почетокот на идната учебна година. Под време поминато во континуитет треба да се смета времето при преминување од една образовна организација на крајот на учебната година во друга повисока образовна организација при почнување на нова учебна година.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека првостепениот орган по службена должност, разгледувајќи го предметот на тужителката, утврдил дека таа на 18. II 1987 г. дипломирала на филолошки факултет — југословенска книжевност и дека на тој датум наполнила

21 година од животот, поради што ѝ се прекратува правото на семејна пензија. Од 1. X 1987 г. на тужителката повторно ѝ се воспоставува правото на семејна пензија, бидејќи била запишана на постдипломски студии, како редовен слушател на Филолошкиот факултет во С.

Тужителката сето тоа не го спори, но смета дека таа школувањето го продолжила во континуитет, па нема основ да ѝ се запре пензијата од 18. II 1987 г. до 1. X 1987 г.

Според чл. 61 ст. 1 т. 1 од ЗПИО дете се здобива, односно користи право на семејна пензија до наполнети 15 години од животот, а ако е на школување до наполнети 26 години од животот.

Со оглед на наведено, овој суд оценува дека Законот не е применет на штета на тужителката. Имено, тужителката дипломирала на Филолошкиот факултет во С. на 18. II 1987 г., што значи дека таа тогаш го завршила школувањето, па според тоа, согласно со наведената одредба од Законот ѝ престанало правото на семејна пензија. Тужителката од 1. X 1987 г. станала редовен слушател на постдипломски студии на филолошкиот факултет во С., со што повторно ѝ е воспоставено правото на семејна пензија. Значи, тужителката не примила семејна пензија од 18. II до 1. X 1987 г. Тоа време не може да се земе како време минато во континуитет на школување затоа што, како време во континуитет на школување се смета времето при преминување од една во друга повисока учебна година на една образовна установа и времето што претставува од редовно завршување на една образовна установа на крајот од учебната година и преминување во друга образовна повисока установа, до почнувањето на наредната учебна година. Во конкретниов случај не се работи за такво време. Во прашање е завршување на една образовна установа — Филолошкиот факултет во С., но не на крај на учебната година, туку во средината на учебната година. Поради тоа, периодот од дипломирањето до почнувањето на постдипломската настава нема ист карактер како и времето што претставува период од завршување на учебната година и почнувањето на наредната учебна година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 267/88 од 24. III 1988 г.)

44. При одлучувањето за признавање право на семејна пензија на син на осигуреникот — корисник на пензија, кој е неспособен за стопанисување, не се применуваат одредбите од чл. 24 ст. 1 т. 3 од Статутот, поради што не е потребно во таа постапка да се утврдува дали синот остварува приходи од имот на кој е сопственик.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Погрешно е правното становиште на органите на управата дека тужителот би имал право на семејна пензија само доколку таткото на тужителот го издржувал и дека се сметало оти го издржувал ако тужителот не остварувал приход од земјоделска дејност повисок од цензусот предвиден во одредбите од чл. 24 ст. 2 точ. 3 од Статутот на СИЗ-от на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. в. на СРМ“, бр. 3/84).

Судот смета дека одредбите од Законот и Статутот треба така да се толкуваат што доколку се работи за стекнување на семејна

пензија на дете по основ на својот родител, претпоставка е дека родителот го издржувал детето, па при одлучувањето за правото на семејна пензија не е битно дали детето кое е неспособно за работа остварува приходи од имот на кој е сопственик. Според тоа, и во конкретниот случај постои претпоставка дека таткото го издржувал тужителот, како свое дете, па приходите од земјоделскиот имот што ги остварил тужителот по член на семејството, иако се над цензусот предвиден во одредбите во чл. 24 ст. 1 точ. 3 од Статутот, не влијаат при утврдувањето на правото на семејната пензија на тужителот. Одредбите од чл. 61 ст. 1 т. 2 од ЗПИО кои предвидуваат како услов за признавање право на семејна пензија за детето неспособно за работа, да било издржувано од осигуреникот, се однесуваат на другите деца кои биле членови на семејството на осигуреникот — корисникот на пензија, во моментот на неговата смрт, а не и за родените деца на осигуреникот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 604/88 од 9. II 1989 г.)

45. Правото на додаток на пензија им припаѓа и на корисниците на семејна пензија, призната како исклучителна пензија, доколку ги исполнуваат предвидените услови.

Од образложението:

Во образложенијата на првостепеното и второстепеното решение е наведено дека на тужителот не му е признато право на додаток на пензија затоа што неговата семејна пензија е изведена од административната пензија на неговата сопруга.

Од решението на административната комисија на Сојузниот извршен совет се гледа дека на Г. С., сопруга на тужителот, ѝ е определена лична пензија според чл. 80 од ЗПО од 1957 година, во износ од 8.950 дин. месечно, во кој износ е пресметан и посебниот додаток воведен со Одлуката на Сојузната народна скупштина СНС (А) 121 од 29. XII 1961 година и со Одлуката за изменување и дополнување на таа одлука СНС (А) 75 од 30. XII 1962 г.

Со решението на Секретарот на Заедницата во Скопје од 1984 г. на тужителот му е признаено право на семејна пензија сметано од 14. II. 1984 г., како на сопруг на Г. С., која починала на 14. II 1984 г.

Според чл. 80 од ЗПО Сојузниот извршен совет може, исклучително да признае право на лична пензија и во случаите кога не се исполнети услови за стекнување право на пензија пропишани со овој закон, како и да определи пензија во износ поголем од оној што би припаѓал според одредбите на овој закон.

Од наведеното се заклучува дека не е во прашање административна пензија и изведување на семејна пензија од административна пензија, како што стои во првостепеното и второстепеното решение, туку всушност се работи за исклучителна пензија.

Исклучителната пензија е предвидена и во чл. 68 од ЗПИО според кој на лицата, односно осигурениците кои имаат посебни задолжности во револуционерната, политичката, научната, културната, стопанската или друга општествена дејност, како и на членовите на

нивните семејства, Собранието на СРМ по предлог од Извршниот совет, по исклучок, може да им признае право на старосна, односно семејна пензија, или да им определи повисок износ на пензија, без оглед на условите утврдени со овој закон, но не повеќе од износот на највисоката старосна пензија.

Според чл. 67 законот, одредбите на овој закон за најнискиот износ на старосната пензија, за додатокот на пензијата и за усогласувањето на старосната пензија се применуваат и на семејната пензија.

Со оглед на таквата состојба на работите, овој суд оцени дека органите во управната постапка од утврдените факти извлекле неправилен заклучок во поглед на фактичката состојба. Имено, од решението на административната комисија на Сојузниот извршен совет јасно се гледа дека на сопругата на тужителот ѝ е определена лична апензија според чл. 80 од ЗПО од 1957 година, а не административна пензија, како што е наведено во првостепеното и второстепеното решение.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 409/85 од 5. IV 1985 г.)

46. Времето што е признато во стаж поминат во вршење земјоделска дејност со решение за признавање на право на земјоделска пензија не влегува во стабот од 10 години кој претставува услов одредено лице со докуп на стаж од најмногу 5 години да се здобие со право на пензија според прописите на пензиското осигурување на работниците во здружениот труд.

Од образложението:

Не е спорно дека тужителот има признат стаж на осигурување од 5 години, 1 месец и 15 дена што го поминал во СРЗ „Е. К.“ с. Ц. од 15. V 1948 до 30. VI 1953 г.

Спорно е дали како стаж на осигурување може да се смета времето од 8 години, 3 месеци и 20 дена кој на тужителот му бил признат со решението за признавање право на земјоделска пензија според Законот за старосно осигурување на земјоделците по однос на вршење на земјоделска дејност и платен придонес.

Овој суд најде дека органите во управната постапка правилно утврдиле оти тоа време не се смета во стаж на осигурување според прописите за пензиското осигурување на работниците од здружениот труд, па според тоа тужителот нема признат стаж на осигурување од најмалку 10 години за да може со докуп на стаж од најмногу 5 години да се здобие со право на пензија.

Согласно со чл. 84 ст. 1 од ЗПИО осигуреникот или лицето кое не ги исполнува условите за здобивање со право на старосна или инвалидска пензија во поглед на пензискиот стаж може да докупи стаж заради исполнување на тие услови, но најмногу до 5 години.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1742/88 од 28. XII 1988 г.)

47. При одлучувањето за допуштеноста на барањето за обновување на постапка за бришење на пензиски стаж утврден со конечно и правосилно решение не се применуваат одредбите од ЗПИО, туку одредбите на ЗОУП.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот на 5. I 1988 г. поднел предлог за обновување на постапката по решението на Околинскиот завод за социјално осигурување во О. Дс. бр. 1047 од 25. IX 1959 г., затоа што во пензиски стаж со тоа решение му било утврдено и времето од 24. X 1949 г. до 22. X 1952 г. во кое време бил војник во ЈНА.

Во образложението на двете решенија е наведено дека не се исполнети условите за обновување на постапката, согласно со чл. 94 ст. 6 од ЗПИО.

Тужителот во тужбата наведува дека согласно со чл. 94 ст. 6 од наведениот закон во конкретниот случај не треба да се применуваат одредбите од ЗОУП, туку одредбите од ЗПИО.

Според чл. 94 ст. 3 од ЗПИО обновување на постапка во случаите од ст. 1 на овој член се поведува без оглед на роковите што се предвидени во ЗОУП за барање обновување на постапката, односно поведување таква постапка.

Според ст. 6, пак, од истиот член од тој закон одредбите од ставовите од 1—4 од овој член, не се применуваат во постапката за решавање на барањата за обновување на постапката за утврдување на пензиски стаж.

Тужениот орган најде дека во конкретниов случај, бидејќи е во прашање обновување на постапката за утврдување на пензиски стаж — бришење на пензиски стаж, се применуваат одредбите од ЗОУП.

Со оглед на таквата состојба овој суд оценува дека органите во управната постапка извлекле правилен заклучок од фактичката состојба и врз основа на тоа правилно го примениле законот.

Според чл. 252 ст. 3 од ЗОУП по истекот на рокот од пет години од доставувањето на решението на странката, не може да се бара обновување, ниту може да се поведе постапка по службена должност.

Во конкретниов случај се изминати повеќе од пет години. Со оглед на тоа што е во прашање обновување постапка за бришење на пензиски стаж, што практично значи утврдување на пензиски стаж, согласно со чл. 94 ст. 6 од ЗПИО, не се применуваат одредбите од ставовите од 1—4 на тој начин, што значи дека се применуваат одредбите од ЗОУП, а во него е утврден рок од пет години за обновување на постапката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1225/88 од 15. X 1988 г.)

48. Одлучувањето по барање за определување конечен износ на надоместок поради помал личен доход не може да се смета како одлучување по ново барање поднесено во нова постапка, туку само како завршување на постапката со која е определена аконтацијата на надоместокот поради помал личен доход, поради што остварувањето на тоа право за 6 месеци наназад од денот на поведувањето на постапката не се однесува на такви случаи.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот на 17. IV 1986 г. поднел молба до првостепениот орган да му се определи конечен износ на надоместокот поради помал личен доход за 1983 г.

Во образложението на првостепеното решение е наведено дека на тужителот за 1983 г. му била определена аконтација на надоместок поради помал личен доход, но дека тој не поднел барање да му се пресмета конечен износ за 1983 г. Во образложението на второстепеното решение е наведено дека првостепениот орган правилно постапил согласно со чл. 97 од ЗПИО бидејќи тужителот го поднел барањето за признавање право на надоместок поради помал личен доход во 1986 г., па во смисла на наведената одредба од Законот не постои можност за определување надоместок за 1983 г.

Според чл. 97 ст. 2 од ЗПИО правата што се стекнуваат врз основа на инвалидност и телесно оштетување припаѓаат од денот на настанувањето на инвалидноста, односно телесното оштетување, но најмногу 6 месеци наназад од денот на поведувањето на постапката, односно од денот на поднесувањето на барањето, ако со овој закон за одделни права не е одредено поинаку.

Со оглед на наведеното овој суд смета дека органите во управната постапка погрешно ја примениле наведената одредба од чл. 97 ст. 2 од Законот. Имено, во првостепеното решение е наведено дека на тужителот му е определена аконтација за 1983 г. на надоместок поради помал личен доход, што значи дека постапката за определување на помал личен доход за 1983 г. е почната. Определувањето на конечен износ на надоместок поради помал личен доход не може да се смета како посебна постапка, туку само како завршување на постапката со која веќе му е определена аконтација.

Во конкретниов случај не треба да се толкува одредбата на чл. 97 ст. 2 од Законот дека правата на тужителот му припаѓаат од денот на поднесувањето на барањето, но најмногу 6 месеци наназад од денот на поведувањето на постапката, затоа што постапката не е прекината, туку таа е во тек, определена е аконтација за 1983 г. на надоместок поради помал личен доход, па поради тоа, со оглед на тоа што постапката не е завршена, на тужителот треба да му се определи и конечен износ на надоместокот поради помал личен доход за 1983 г. Барањето што го поднел тужителот на 17. IV 1986 г. во кое всушност навел дека било пропуштено да му се пресмета конечен износ на надоместок поради помал личен доход за 1983 г., не треба да се смета како ново барање од кое почнува да тече постапката во смисла на чл. 97 ст. 2 од Законот, туку всушност тоа барање на тужителот треба да се смета како молба да му се исплати конечниот износ на надоместок поради помал личен доход за 1983 г., што било

пропуштено да се стори, а на кое тужителот имал право, бидејќи со ништо тоа право не му е укинато.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1413/86 од 8. X 1986 г.)

49. На инвалид на труд од III категорија кому му било признато право на паричен надоместок до вработувањето, пред влегувањето во сила на ЗПИО му престанува тоа право кога ќе ги исполни условите за инвалидска пензија.

Од образложението:

Во согласност со чл. 47 од ЗПИО со право на инвалидска пензија осигуреникот со преостанатата работна способност се здобива: 1) ако не му се обезбедува право на распоредување и право на соодветно вработување поради тоа што наполнил 55 години, од животот (маж), односно 50 години од животот (жена); 2) ако не му се обезбеди право на преквалификација или доквалификација поради тоа што наполнил 45 години од животот (маж), односно 40 години од животот (жена).

Исто така, во согласност со чл. 19 од Статутот на СИЗ на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. в. на СРМ“, бр. 3/84), инвалидот на трудот со преостанатата работна способност кој во СИЗ-от се здобил со право на професионална рехабилитација односно на распоредување на други соодветни работи и работни задачи, или со право на соодветно вработување, се здобива со право на инвалидска пензија кога ќе ги наполни годините од животот од чл. 47 од Законот, ако до тие години не е распореден, односно не е упатен на преквалификација, или доквалификација, или не е соодветно вработен.

Општата седница на Врховниот суд на Македонија смета дека и органите во управната постапка и судот во управниот спор правилно постапиле кога ги примениле новите прописи, па му го прекратиле признатото право на привремен надоместок до вработување и му признале ново право на инвалидска пензија. Со признавањето на новото право на инвалидска пензија, кое е трајно право, старото право кое било привремено се трансформирало во новостекнато право, па не може да стане збор за заштита на старото право по обем и времетраење во смисла на чл. 139 од ЗПИО, затоа што инвалидската пензија е ново право, кое не може да се третира како стекнато право.

Тргувајќи од изнесено, Општата седница на Врховниот суд на Македонија смета дека не е правилно сфаќањето на подносителот на барањето дека тужителот се здобил со право на вработување и со право на паричен надоместок пред 1 јули 1983 г. односно според прописите што биле во сила до тој ден, па ако е тоа за него поповолно да се применат оние прописи што важеле во времето кога се здобил со тоа право, според кои прописи можел да го користи до 60 години, кога се стекнуваат услови за старосна пензија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Узз. бр. 5/85 од 17. II 1986 г.)

50. Уверението издадено од државен орган врз основа на изјава на сведоци за факти за кои тој не води службена евиденција не се смета за писмен доказ врз основа на кој може да се признае одреден временски период во стаж на осигурување поминат во СРЗ.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека барањето за утврдување стаж на осигурување за времето поминато во СРЗ од 1949 до 1953 г. тужителот го поднел на ден 28. II 1985 г., а кон барањето приложил и уверение издадено од Општинскиот комитет за стопанисување и општествено планирање и труд на СО — Г., како и изјава на двајца сведоци.

Органите во управната постапка утврдиле дека барањето на тужителот е поднесено на 28. II 1985 г., односно дека е неблагоприятно. Исто така, утврдиле дека поднесеното уверение не може да се смета како писмен доказ бидејќи е издадено врз основа на чл. 172 од ЗОУП, а е поминат и рокот за докажување со сведоци, предвиден во чл. 149 од ЗПИО кој важел до 18. VI 1984 г.

Со оглед на тоа што не е спорно дека тужителот го поднел барањето на 28. II 1985 г., односно по истекот на рокот предвиден со чл. 149 од цитираниот закон, овој суд смета дека не е повреден законот на штета на тужителот кога барањето му било отфрлено како неблагоприятно.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 588/86 од 18. VI 1986 г.)

51. На семејна пензија на деца, што претставува збир на остварената пензија по основ на едниот родител зголемена за дел од пензијата на другиот родител и тоа за две деца 20%, доколку износот е помал од граничниот износ на најниското пензиско примање, се обезбедува додаток на пензија.

Од образложението:

Тужениот орган во одговор на тужбата наведува дека останува при своето решение од причините дадени во образложението на решението.

Овој суд најде дека тужбата е неоснована.

Според чл. 25 од Статутот на СИЗ-от на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. в. на СРМ“, бр. 3/84), на децата без двајца родители семејната пензија остварена по основ на едниот родител им се зголемува за дел од пензијата што ја користел или што би ја користел другиот родител и тоа за две деца 20%.

Според чл. 29 ст. 1 од истиот статут, на корисниците на старосна, предвремена старосна, инвалидска и семејна пензија, чија пензија е помала од граничниот износ на најниското пензиско примање и кои немаат други приходи доволни за издржување, им се обезбедува додаток на пензија.

Од наведените одредби се заклучува дека во конкретниов случај семејната пензија на децата претставува збирот на остварената пензија по основ на едниот родител, зголемена за дел од пензијата на другиот родител, и тоа за две деца 20%, и дека на тој износ со

оглед на тоа што е помал од граничниот износ на најниското пензиско примање им е обезбеден додаток на пензијата.

Со оглед на тоа, неоснован е наводот изнесен во тужбата дека додатокот од 20% што е одреден од вториот родител не треба да се засметува и да не влијае врз висината на пензијата, бидејќи семејната пензија, како што веќе е наведено за конкретниов случај, ја сочинува пензијата остварена од едниот родител, зголемена за дел од пензијата на другиот родител.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1964/84 од 9. I 1985 г.)

52. Кога постои медицинска документација што потекнува од периодот пред приемот во клиника, инвалидската комисија оваа документација мора да ја оцени и е должна да даде уверливо образложение зошто како ден на настанување на инвалидноста го зема денот на отпуштање од болница, а не некој друг ден, оти тој ден е од решавачко значење за признавање на одредено право од инвалидско осигурување.

Од образложението:

Според мислењето на Општата седница на Врховниот суд инвалидската комисија при утврдувањето на денот на настанување на инвалидноста, телесното оштетување и потребата од помош и нега, во секој конкретен случај мора да води сметка за тоа дали исклучокот од чл. 100 од Статутот на СИЗ за пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. в. на СРМ“, бр. 3/84) не треба да дојде до примена кога постои медицинска документација. Во таков случај инвалидската комисија мора да даде исцрпно образложение зошто дошло до тоа денот на инвалидноста да не може да се утврди порано, т.е. ја цени постојната медицинска документација која потекнува од периодот пред извршениот преглед и да даде уверливо образложение зошто како ден на настапување на инвалидноста го зема денот на испишување од болницата, а не денот кога странката е примена во болница, кој е од решавачко значење за признавање на правото на додаток на инвалидност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Узз. бр. 5/89 од 24. XI 1989 г.)

53. Кога функционалниот додаток не е внесен во податоците од матичната евиденција не може да се земе предвид во утврдувањето на пензиската основа, туку тужителот ќе треба најнапред во определена постапка да ги уреди податоците во матичната евиденција, па потоа да бара функционалниот додаток да му се утврди во пензиската основа за старосна пензија.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека Н. Г. поднел барање за признавање право на старосна пензија до Основната заедница на пензиското и инвалидското осигурување во Т. В. Првостепениот орган не му го усвоил барањето на тужителот, со кое барал во пензиската

основа да му се засмета и исплатената разлика како личен доход за вршење функција претседател на Општинскиот одбор на СЗБНОВ — Т. В.

Второстепениот орган, решавајќи по жалбата на тужителот, ја одбил како неоснована. Почнувајќи од донесувањето на ОЗПИО воведена е матична евиденција за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување во која се евидентира личниот доход што служи за утврдување на пензиската основа.

Согласно со чл. 8 од Уредбата за матичната евиденција на осигурениците и за уживателите на пензии („Сл. л. на СФРЈ“, бр. 13/71) во постапката за решавање за правата од пензиското и инвалидското осигурување се користат податоците од матичната евиденција.

Во конкретниов случај пензиската основа на тужителот му била утврдена врз основа на податоците од матичната евиденција во која не бил евидентиран и спорниот функционален додаток, па органите правилно постапиле кога не го зеле предвид и функционалниот додаток во утврдувањето на пензиската основа.

Меѓутоа, во конечното разрешување на прашањето дали функционалниот додаток треба да му се пресмета во пензиската основа не се надлежни да одлучуваат органите во оваа постапка. Уредувањето на податоците во матичната евиденција тужителот треба претходно да го изврши во постапката предвидена во чл. 31 од ЗМБОУ-ППИО, според која одредба, доколку некој не биде задоволен од конечното решение донесено од Заедницата, има право на тужба до надлежниот суд. Тоа во случајов би бил Основниот суд на здружениот труд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 828/86 од 2. VII 1986 г.)

54. Нов износ на пензија по основ на минат труд, а врз основа на придонесот на работникот во стопанисување со општествени средства за времето пред донесувањето на ЗПРМТ се утврдува само ако тоа е определено со самоуправен општ акт на работната организација.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Обезбедувањето средства од страна на работната организација за плаќање придонеси на СИЗ-от заради признавање право на нов износ на пензија по основ на минат труд, не може да биде од влијание за исполнување на условите во смисла на чл. 9, 70 и 78 од ЗПРМТ, ако работната организација нема донесено самоуправен акт со кој би биле уредени основните мерила за распоредување на ваквите средства, согласно со одредбите на Законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. б.р. 1357/89 од 19. X 1989 г.)

55. Ако странката во текот на целата управна постапка не се изјаснила на кој стан ќе задржи станарско право, изјавата во таа смисла дадена во управниот спор не може да биде од влијание за оценување на законитоста на оспореното решение.

Од образложението:

Од списите во предметот неспорно произлегува дека тужителот е носител на станарско право на стан во општествена сопственост и дека се здобил со станарско право на уште еден стан во општествена сопственост.

Исто така од списите произлегува дека тужителот ни во првостепената, ни во жалбената постапка не се изјаснил на кој стан ќе го задржи станарското право, односно во двете постапки сметал дека има право да го задржи станарското право врз двата стана во општествена сопственост.

При ваква состојба на работите, Судот наоѓа дека органите во управната постапка правилно постапиле кога одлучиле на кој стан му престанува станарското право на тужителот и кога му наложиле да го испразни тој стан, односно станот во Ш.

Судот ги имаше предвид и ги ценеше наводите на тужителот дека сега, во управниот спор, се изјаснува дека сака да го задржи станарското право на станот на ул. 29 Ноември бр. 3 и дека се откажува од станарското право на станот во населбата „Сењак“, но судот овие наводи не ги уважи, бидејќи најде дека тие не се од влијание за оценување на законитоста на оспореното решение. Имено, во текот на целата управна постапка тужителот не се изјаснил на кој стан ќе го задржи станарското право, па изјавата дадена во управниот спор, не може да биде од правно значење за оценување законитоста на оспореното решение во управниот спор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1390/86 од 5. XI 1986 г.)

56. Корисникот на општествен стан кој изградил станбена зграда која одговара на потребите на неговото семејно домаќинство е должен да се исели од станот, без оглед на тоа што станбената зграда е градена на земјиште чиј сопственик е неговиот брачен другар и без оглед на тоа што станбената зграда е градена без градежна дозвола и без техничка документација, а на локација на која според урбанистичкиот план е предвидена станбена зграда.

Од образложението:

Според чл. 14 ст. 1 од ЗСО, ако носителот на станарското право, неговиот брачен другар или малолетните членови на неговото семејно домаќинство имаат, или се здобијат со семејна станбена зграда, или стан во сопственост во местото на живеење, што одговара на потребите на носителот на станарското право и на потребите на членовите на неговото семејно домаќинство, кои живеат заедно со него, должен е во рок од 60 дена од денот на здобивањето или испразнувањето на семејната станбена зграда, или станот во сопственост, со

сите корисници на станот, да се исели од станот што го користи врз основа на договор за користење на станот.

Од договорот за користење на стан бр. 23-240-3 од 30. III. 1972 г., се гледа дека на тужителот му е доделен на користење едноособен стан со површина од 34,84 m² и со право на користење на помошни простории.

Од записникот за сослушување на странката се гледа дека тужителот изјавил оти има започнато со градба на индивидуална станбена зграда во 1985 г., без одобрение и друга потребна градежна документација, оти зградата се состои од приземје и кат со димензии 10 x 10 метри, односно приближно околу 500 m² корисна површина. Понатаму изјавил дека градежното земјиште го купил во 1975 г., за што има незаверен договор. Изјавил дека станот ќе го отстапи со неговото одење во пензија, поточно во 1993 г.

Во образложението на првостепеното решение е наведено дека куќата целосно е завршена, опремена и вселена, а земјиштето околу неа е овоштарник. Куќата е изградена без градежна и техничка документација но на истото место според урбанистичкото решение е предвидена изградба на станбена зграда.

Со оглед на таквата состојба на работите, овој суд оценува дека законот не е применет на штета на тужителот. Имено, неспорно е дека тужителот користи општествен стан, а исто така неспорно е дека тужителот за себе и своето семејство изградил семејна станбена зграда во површина од 200 m². Тужителот не спори дека семејната станбена зграда не одговара на потребите на неговото семејно домаќинство, туку вели дека општествениот стан ќе го отстапи кога ќе оди тој во пензија. Овој суд оценува дека се неосновани тој навод, како и другите наводи во тужбата, особено дека земјиштето не го купил тужителот, туку неговата сопруга. Според наведената одредба од Законот, брачниот другар е изедначен со носителот на станарското право во поглед на обврските што произлегуваат од таа одредба на Законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1113/87 од 4. IX 1987 г.)

57. Определувањето носител на станарското право, во смисла на чл. 19 и 20 од ЗСО, не е управна работа, ниту давачот на станот на користење одлучува во управна постапка кога го определува носителот на станарското право.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека Н. Т. поднела барање до општинскиот орган на управата надлежен за станбени прашања со кое бара определување нов носител на станарското право на стан во општествена сопственост, поради смрт на носителот на станарското право.

Првостепениот орган го одбил барањето, а тужениот орган ја одбил жалбата како неоснована.

Судот најде дека оспореното решение не е донесено во управна работа, поради што тужбата ја отфрли како недозволена.

Определување носител на станарско право, во смисла на чл. 19 и 20 од ЗСО, според мислењето на судот, не е управна работа,

ниту пак давачот на станот на користење одлучува во управна постапка кога го определува носителот на станарското право во смисла на ст. 2 на чл. 20 од Законот. Освен тоа, од одредбите на чл. 20 од истиот закон произлегува дека, кога носителот на станарското право трајно ќе престане да го користи станот, а во станот не останал брачниот другар како носител на станарското право, членовите на неговото семејно домаќинство не бараат давачот на станот да го определи носителот на станарското право, туку претходно спогодбено меѓу себе ќе определат едно лице за носител на станарското право и за тоа ќе ја известат другата договорна страна. А договорната страна за становите во општествена сопственост, според одредбите на Законот за станбените односи, е СИЗ-от за домување.

Давачот на станот на користење, според чл. 20 ст. 2 на овој закон го определува носителот на станарското право само во случаите кога членовите на семејното домаќинство не ќе постигнат спогодба за тоа.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 828/88 од 20. X 1988 г.)

58. Не се смета за бесправно вселено лице лицето кое во станот се вселило врз основа на решение за привремено доделување на станот и на договор за привремено користење на станот.

Од образложението:

Не е спорно дека тужителот се вселил во гарсонирата на ул. „Ш“ бр. 16-а од која му е наложено да се исели како бесправно вселено лице, врз основа на решението на Командата на гарнизонот на С. и договорот за привремено користење на тој стан склучен меѓу тужителот и Дирекцијата за управување и стопанисување со воени станбени згради.

Со оглед на одредбите од чл. 54 и 56 од ЗСО, за да може да се смета едно лице бесправно вселено во стан, потребно е вселувањето да биде извршено без решение или договор со давачот на станот на користење.

Со оглед на тоа што тужителот има решение за вселување во стан од давачот на станот на користење како и договор за користење на станот, склучен врз основа на тоа решение, а кој претставува правен основ за вселување во станот, не може да се смета за бесправно вселено лице, па според тоа и не може да се наложи и негово иселување, без оглед на тоа што во решението е наведено дека станот на тужителот му се доделува привремено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1276/86 од 17. IX 1986 г.)

59. За иселување на лицата кои останале во станот по смртта на носителот на станарското право не е надлежен да одлучува станбениот орган, туку судот од општа надлежност по тужба на давачот на станот на користење.

Од образложението:

На тужителката ѝ е наложено да се исели од станот, согласно со чл. 56 од ЗСО, затоа што во него се вселила без претходно да

склучи договор за користење на станот. Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова врз недоволна оценка на жалбените наводи, според кои тужителката се вселила во станот уште за време на животот на нејзината мајка, која била носител на станарското право на тој стан, а тоа може да биде од значење не само за разрешување на прашањето дали се работи за бесправно вселување, туку и за надлежноста на органот да наложува иселување во управна постапка. Според чл. 20 ст. 3 од ЗСО, ако давачот на станот на користење смета дека ниедно од лицата што останале во станот по смртта на носителот на станарското право, или кога тој од други причини трајно престанал да го користи станот, нема право да продолжи со користење на станот во смисла на чл. 19 од овој закон, може со тужба до општинскиот суд да бара иселување на лицата што останале во станот. Оттука во смисла на оваа одредба тужителката би можела да се смета како бесправно вселено лице, само доколку во станот се вселила по смртта на носителот на станарското право.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1931/88 од 9. II 1989 г.)

60. Може да се воспостави службеност — право на премин преку земјиште во општествена сопственост на кое носител на правото на користење е поранешниот сопственик за потребите на жителите од една месна заедница до донесување на детаљниот урбанистички план.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според чл. 77 ст. 1 од ЗЕ, на земјиштето во општествена сопственост може да се востанови право на премин, превоз, црпење вода, поставување водоводни цевки, поставување објекти за пренос и разведување на електрична енергија и на други службености во корист на организација на здружен труд, друга самоуправни организација, или на општина или на Републиката.

Според чл. 77 од истиот закон, за потребата и целисходноста на службеноста или на привременото заземање одлучува собранието на општината. Решението за востановување службеност и за привремено заземање го донесува општинскиот орган на управата надлежен за имотноправни работи, по донесувањето на решението во кое се утврдува потребата и целисходноста.

Имено, предметното земјиште се наоѓа во градежниот реон на Т. В., а со оглед на потребата, а и според урбанистичкиот план нужно е на тоа земјиште да постои пат, премин за да може населбата „К“ да биде поврзана со улицата „Б. Г“.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 983/89 од 5. X 1989 г.)

61. Уверението издадено од надлежен орган на друга република, односно автономна покраина за положен испит за утврдување на стручна способност за вршење на занаетчиска дејност се смета како соодветен доказ во смисла на одредбите на Законот за вршење стопански дејности со самостоен личен труд со средства на трудот во сопственост на граѓаните.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение била одбиена жалбата на тужителот А. Ј. општина Т., изјавена против решението на првостепениот орган

кој му го одбил барањето за издавање одобрение за основање самостоен дуќан за фризер за мажи, поради тоа што немал соодветна стручна подготовка, во смисла на чл. 13 ст. 1 т. 4 од Законот за вршење на стопански дејности се самостоен личен труд со средства на трудот во сопственост на граѓаните („Сл. в. на СРМ“ бр. 30/87), односно не го признал издавањето уверение за положен стручен испит од Центарот за насочено образование на технички струки „Н. Т.“ од општина У. во САП К.

Од списите во предметот се гледа дека на тужителот му е издадено уверение од Центарот за насочено образование на технички струки „Н. Т.“ од општина У. во САП Косово, согласно со чл. 13 од Законот за измени и дополненија на Законот за занаетчиските дејности на самостојни занаетчии („Сл. л. на САП Косово“, бр. 2/84), според која стручната оспособеност се проверува со полагање испит по посебните подготовки во организациите на здружениот труд за стручно образование, на која согласност дава покраинскиот орган на управата надлежен за работите на образованието, науката и културата. Испитот опфаќа практични и теоретски знаења за одредена занаетчиска дејност, како и основи на хигиено-техничката заштита и основи за правилното уредување на сопствениот труд во занаетчиските дејности, па потоа се издава уверение.

Согласно чл. 250 од Уставот на СФРЈ, одлуките, исправите и другите поединечни акти издадени од државните органи и од овластените организации во една република, односно автономна покраина имаат иста важност и во другите републики, односно автономни покраини.

Во случајов на тужителот му е издадено уверение од овластениот центар за положен испит за проверка на работната способност за самостојно вршење на занаетчиска дејност — фризер за мажи. Според занаетчиски дејности и за основање занаетчиски дуќан на самостоен занаетчија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 2151/88 од 2. II 1989 г.)

62. Склучувањето договор за доживотна издршка на корисник на социјална помош, како примач на издршка, го исклучува од правото за натамошно користење социјална помош.

Од образложението:

Судот смета дека органите во постапката правилно постапиле и не го повредиле законот на штета на тужителката кога го утврдиле престанокот на правото на социјална помош поради фактот на променетите околности, а имено поради склучување на договорот за доживотна издршка кој по својата природа има цел давање издршка на примачот, а во случајов овој договор ја исклучува тужителката како примач на издршката, од правото за остварување на социјална помош, што е во согласност и со чл. 20 од ЗСЗ, бидејќи постои договорна обврска за издршка, а лицата со кои тужителката го склучила договорот се изедначени со лицата кои во смисла на цитираната одредба се должни да им дадат издршка на материјално необезбедените лица по основ на законска издршка.

При одлучувањето судот ги ценеше наводите на тужителката истакнати во тужбата во поглед на нејзината здравствена положба, меѓутоа, оцени дека се без влијание врз донесување поинаква одлука во постапката во која е и неспорно дека нејзината работна неспособност е утврдена од стручен орган.

Исто така и наводите истакнати во смисла на тоа дека како на инвалид ѝ е потребна и домашна нега, а од потпишувачите на договорот за доживотна издршка тоа не го остварува како и издршката односно материјалната помош, судот оцени дека се без влијание врз поинакво одлучување во оваа постапка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 365/87 од 2. IV 1987 г.)

63. Правата од социјална заштита се остваруваат во местото каде што има живеалиште лицето кое има потреба од социјална заштита. Притоа, промената на живеалиштето треба да се утврдува во согласност со одредбите од ЗПЖПГ кај надлежниот орган за внатрешни работи, а не преку изјави на сведоци.

Од образложението:

Органите во постапката му го прекратиле на тужителот правото на постојана парична помош, затоа што по извршената ревизија утврдиле дека тужителот го променил местото на живеење. Тој факт е утврден врз основа на посетата на претставникот на првостепениот орган во местото на живеење на тужителот и изјавите на селаните како и на претставник на месната заедница кои изјавиле дека во текот на 1986 г. тужителот го напуштил местото на живеење и отишол да живее во друга општина.

Тужителот во тужбата истакнува дека тој не го променил местото на живеење, туку само повремено ги посетувал своите роднини.

Според чл. 84 ст. 1 од ЗСЗ за правата од социјална заштита во прв степен решава центарот за социјална работа на чие подрачје има живеалиште лицето кое има потреба од социјална заштита.

Фактот за промената на местото на живеење, според мислењето на судот, треба да се утврдува во согласност со одредбите од ЗПЖПГ, а не со изјави на сведоци, така што во согласност со одредбите на овој закон, преку надлежниот орган за внатрешни работи треба да се провери и да се утврди дали тужителот го одјавил досегашното живеалиште, односно дали пријавил друго живеалиште, а потоа да се одлучи за правото на постојана парична помош.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 2208/88 од 16. III 1989 г.)

64. Одобрение за користење рачна радиостаница може да се издаде по претходно прибавено мислење од републичкиот орган за внатрешни работи и од републичкиот орган за народна одбрана. Барањето може да се одбие, ако еден од овие органи даде негативно мислење.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот поднел барање до Републичкиот комитет за сообраќај и врски — С., преку Соју-

зот на радиоаматерите на СРМ и радиоклубот В, од Н., за издавање одобрение за користење рачни радиостаници.

Од доказите се гледа дека Републичкиот секретаријат за народна одбрана дал позитивно мислење за издавање одобрение за користење рачни радиостаници на тужителот, додека Републичкиот секретаријат за внатрешни работи дал негативно мислење.

Врз основа на вака утврдените факти во текот на постапката, Републичкиот комитет за сообраќај и врски неосновано го одбил барањето на тужителот за издавање одобрение за користење рачни радиостаници.

Според чл. 35 ст. 1 и 2 од ЗСВРПТТС, рачната радиостаница и радиотелефоните можат да се користат врз основа на одобрение за користење, што го издава републичкиот орган на управата надлежен за работите на сообраќајот и врските.

Во ст. 2 од истиот член е определено дека одобрение за користење на рачна радиостаница по барање од граѓаните може да се издаде по претходно прибавено мислење од Републичкиот орган за внатрешни работи и од Републичкиот орган за народна одбрана.

Според чл. 42 од истиот закон, решението со кое се одбива барањето за издавање одобрение за користење рачна радиостаница, односно дозвола за поставување на аматерска радиостаница, не мора да се образложи.

Од цитираните законски одредби произлегува дека одобрение за користење рачна радиостаница издава надлежниот Републички орган за сообраќај и врски, меѓутоа, неопходно е претходно да се прибави мислење од Републичкиот орган за внатрешни работи, како и од Републичкиот орган за народна одбрана.

Имајќи ја предвид конкретната состојба, овој суд смета дека органот постапувал во согласност со цитираните законски одредби, па прибавувајќи ги потребните мислења од надлежните органи оценил дека во конкретниов случај нема услови за издавање одобрение за користење рачна радиостаница, поради што и барањето на тужителот го одби.

Имајќи го предвид образложението, овој суд смета дека органот не го повредил законот на штета на тужителот, од причини што еден орган дал негативно мислење, па не се исполнети нужните услови за издавање одобрение за користење рачна радиостаница.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1430/87 од 8. X 1987 г.)

65. Не се исполнети условите за стекнување право на сопственост на узурпирано земјиште во општествена сопственост по основ на одршка ако од заземањето до 6. IV 1941 г. не изминале 20 години.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека првостепениот орган по службена должност повел постапка за утврдување противправно заземање земјиште во општествена сопственост од страна на тужителот.

Од записникот за извршениот увид на самото место и од одржаната јавна расправа на 7. X 1986 г., се гледа дека било утврдено оти тужителот самоволно зазел општествено земјиште, дел од парцелата, при што точно биле утврдени мерите и границите. Тужителот

изјавил дека земјиштето го зазел во текот на 1936 г., кога го исчистил од трње и го довел во обработлива состојба, но не е согласен да го ослободи бидејќи од него добива приход, па моли да му се издаде под закуп.

Според чл. 2 од Законот за уредување имотните односи настанати со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“, бр. 31/72), нема да се смета за противправно заземено земјиште за кое до 6 април 1941 г., се исполнети условите за одршка, предвидени со правните правила на имотното право.

Времето за одршката изнесува 20 години.

Со оглед на наведеното, овој суд оценува дека законот не е повреден на штета на тужителот. Имено, од 1936 г. до 1941 г. не изминале 20 години, што значи дека не се исполнети условите за одршка, како што е предвидено во наведената одредба од Законот.

При одлучувањето судот ги имаше предвид наводите изнесени во тужбата, но со оглед на изнесената законска одредба оцени дека се неосновани. Од скицата за катастарското мерење што е направена при увидот на самото место се гледа дека целата таа катастарска парцела претставува општествена сопственост, а тужителот зазел само дел од неа и тоа во точно утврдени мери и граници. Тужителот наведува во тужбата и дека на предметното земјиште има изградено станбен објект и дека има засадено насади. Меѓутоа, од записникот за извршениот увид на самото место се гледа дека таква состојба не била констатирана, ниту пак при сослушувањето тужителот го навел тоа. Тужителот тоа со ништо не го поткрепува и во тужбата. При извршениот увид било констатирано дека целото тоа земјиште претставува нива и се користи како нива.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1356/87 од 17. IX 1987 г.)

66. И во постапката што се води за одземање патни исправи органите во управната постапка мораат да се придржуваат за одредбите од ЗОУП (да го сослушаат лицето како странка) како и да ги испитуваат фактите од кои со сигурност би можело да се види дека настанале причините за одземање на патната исправа иако во решението за одземање на патната исправа не мораат да се наведат причините од кои се раководеле при неговото донесување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот смета дека и во ваквите случаи, кога не се наведуваат причините поради кои е одземена патната исправа, органите во управната постапка мораат да се придржуваат за одредбите од ЗОУП и да ги испитуваат сите факти кои се важни за одлучувањето односно да утврдуваат кои се тие причини за заштита на јавниот поредок, или што ги бараат интересите на одбраната на земјата, поради кои се одзема патната исправа. Имено, органите во управната постапка требало да го сослушаат тужителот како странка и да му дадат можност да се изјасни за сите околности и факти врз основа на кои треба да биде донесено решението. Со тоа што не е сослушан тужителот како странка повредено е начелото на сослушување на странки

содржано во одредбите од чл. 8 од ЗОУП во врска со чл. 80 ст. 4 и чл. 143 од истиот закон. Исто така требало да ги испитаат и да ги утврдат фактите од кои со сигурност би можело да се види дека настанале причините за одземање на патната исправа, предвидени во одредбите од чл. 43 ст. 1 т. 6 од ЗПИДСФРЈ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 740/87 од 24. VI 1987 г.)

67. Постапка завршена со издавање потврда од секретаријат на факултет, дека определено лице го завршило факултетот и се здобило со стручен назив лекар по медицина може да се обнови ако е издадена врз основа на лажна исправа. Против второстепениот акт на советот на факултетот може да се води управен спор.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека првостепениот орган при извршена проверка утврдил оти тужителката се здобива со потврда за завршен медицински факултет и за здобивање со стручен назив лекар по медицина врз основа на исправи кои не одговараат на фактичката положба. Имено, од потврдата на Институтот за микробиологија се гледа дека според евиденцијата на Институтот тужителката не го положила испитот по предметот Микробиологија со паразитологија, а од актот на Паталого-анатомскиот институт се гледа дека според евиденцијата на Институтот тужителката не го положила испитот по Паталожка анатомија.

Според чл. 249 ст. 2 од ЗОУП, постапката завршена со решение против кое нема редовно правно средство во управната постапка (конечно во управната постапка) ќе се обнови, ако решението е донесено врз основа на лажна исправа или лажен исказ на сведок или вештак, или ако дошло како последица од некакво дело казниво според кривичниот закон.

Имајќи го предвид изнесеното, овој суд оцени дека законот не е применет на штета на тужителката. Тужителката не го оспорува фактот дека не ги положила наведените испити. Судот го ценеше наводот изнесен во тужбата дека не било објаснето во оспореното решение дали со поништување на потврдата значи и поништување на сите положени испити на тужителката и дека не било наведено под кои услови тужителката ќе може да се здобие со стручниот назив лекар по медицина, но оцени дека е неоснован затоа што со поништување на наведената потврда не се поништуваат нејзините положени испити, туку само актот дека таа ги завршила студиите предвидени според наставниот план и дека се здобила со стручен назив лекар по медицина, а под кои услови ќе може тужителката да се здобие со стручен назив лекар по медицина тоа е јасно прашање и немало потреба посебно да се објаснува во оспореното решение, затоа што тие услови се утврдени во соодветните акти.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 2150/84 од 6. II 1985 г.)

68. Рокот од 30 дена за поднесување од соседот, предлог за повторување на постапката по решение за локација, се смета од приемот на решението за урбанистичка согласност, од кое е дознаено за постоењето на решението за локација и за неговата содржина.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека тужителот на 28. IV 1986 г. изјавил жалба против решението за локација, која всушност претставува барање за повторување на постапката.

Овој суд најде дека органите на управата правилно постапиле кога предлогот за повторување на постапка на тужителот го отфрлиле како неблагоприятен.

Согласно со чл. 249 ст. 1 т. 9 од ЗОУП постапката што е завршена со решение против кое нема редовно правно средство во управната постапка (конечно во управната постапка), ќе се обнови ако на лицето што требало да учествува во својство на странка не му била дадена можност да учествува во постапката.

Согласно со чл. 252 ст. 1 т. 5 од истиот закон, странката може да бара обновување на постапката во рок од еден месец, во случајот според чл. 249 т. 9, 10 и 11, од денот кога решението ѝ е доставено на странката.

Тужителот дознал за решението за локација и за неговата содржина тогаш кога му било доставено решението за урбанистичка согласност (23. XII 1985 г.) и од тогаш течел субјективниот рок од 30 дена на тужителот за поднесување предлог за повторување на постапка, а овој рок тужителот го пропуштил.

Со оглед на гореизнесеното, овој суд смета дека не е повреден законот на штета на тужителот, кога неговиот предлог за повторување на постапката е отфрлен како неблагоприятен.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1021/88 од 28. X 1988 г.)

69. Недонесувањето заклучок за дозвола за извршување веднаш или најдоцна во рок од 30 дена откако решението станало извршно, не ја исклучува обврската на органот за негово донесување.

Од образложението:

Со заклучок на првостепениот орган И. бр. 09-890/1-77 од 1. IV 1988 г. е дозволено извршување на правосилното и извршно решение бр. 09-890/1-77 од 23. V 1977 г.

Тужителот истакнува во тужбата дека првостепениот орган не можел да дозволи извршување на решение донесено пред 11 години, туку тоа требало да биде поништено.

Овие наводи на тужителот Судот ги оцени за неосновани, затоа што, според чл. 278 ст. 2 од ЗОУП, недонесувањето заклучок за дозвола за извршување веднаш или најдоцна во рок од 30 дена откако решението станало извршно, не ја исклучува обврската на органот за негово донесување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1429/88 од 12. I 1989 г.)

70. Решението на СИЗ-от за домување со кое е одбиено барањето за признавање право на субвенционирана станарина е акт донесен во вршење на јавно овластување, па против него може да се води управен спор.

Од образложението:

Неосновани се наводите на тужениот орган дека не се работи за акт донесен во вршење на јавно овластување, поради што не бил допуштен управен спор во смисла на чл. 6 од ЗУС. Овластувањето на СИЗ-от да одлучува за висината на станарината и да ги утврдува основите и мерилата за надоместок на дел од станарината на одделни категоријни корисници на станови ѝ е дадено со ЗСИЗС чл. 5 ст. 1 т. 12 и 13. Оттука кога СИЗ-от донесува конкретен акт по поединечно барање за субвенционирање на станарината тоа го прави во вршење на функција на власт, поради што таквиот акт претставува управен акт. Ова е посебно затоа што во програмата е предвидена и постапка за остварување на правото, почнувајќи од поднесувањето на барањето до органите кои се надлежни да одлучуваат по него и по жалбата.

Впрочем, тужениот орган не наведува од кои причини смета дека актот не е донесен во вршење на јавни овластувања и каде е обезбедена судската заштита. Независно од тоа, судот укажува дека судска заштита не може да се обезбеди пред судот на здружениот труд, бидејќи со програмата самоуправно се утврдени условите што треба да се исполнат за да се оствари такво право, меѓутоа, при поединечното одлучување не станува збор за самоуправен однос во кој дошло до несогласност на интересите кои не можат да се усогласат во СИЗ-от како внатрешен однос.

Исто така не може да се обезбеди судска заштита ни пред судовите од општа надлежност во граѓанско-правен однос, бидејќи СИЗ-от и носителот на станарското право во конкретниов однос не се рамноправни учесници, туку СИЗ-от одлучува авторитативно, со појака волја и го признава правото само доколку носителот на станарското право ги исполнува условите за субвенција на станарината.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1287/87 од 12. X 1987 г.)

71. Актот на СИЗ-от на пензиското и инвалидското осигурување со кој се одлучува за доделување стан на пензионер не претставува управен акт.

Од образложението:

Судот смета дека кога се оспорува решението со кое е одлучено за доделување стан на пензионер, треба да се прими дека се укажува на повреда на самоуправно право, па во таков случај, согласно со чл. 18 од ЗСЗТ е надлежен да одлучува судот на здружениот труд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 428/89 од 21 IV 1989 г.)

72. Решението за доделување градежно неизградено земјиште во случаите кога со прописот на општината е предвидена обврска на општината да додели друго земјиште, ако во текот на градбата инвеститорот без своја вина не може да ја реализира локацијата, претставува управен акт.

Од образложението:

Според чл. 10 од Одлуката за условите, начинот и постапката за доделување и уредување на градежно земјиште („Сл. гласник на општината Охрид“, бр. 8/86), градежно земјиште може да се доделува со непосредна спогодба и во случај кога лицата кои добиле право за градба на семејна станбена зграда по основите утврдени со закон и со оваа одлука, а во текот на градбата на земјиштето се открие културно историски споменик од посебен општествен интерес, или кога локацијата не може да се реализира поради објективни причини, кои не зависат од инвеститорот, на општината е должна да им додели на користење друга градежна парцела. Градежното земјиште што се доделува по основот предвиден во т. 4 од овој чл. треба да биде во иста урбана единица, каде што се одзема земјиштето, а доколку нема такво земјиште, може да се додели во најблиската урбана единица. Според т. 6 од овој чл. решение за доделување градежно земјиште врз основа на овој член донесува собранието на општината О. Со оглед на тоа што локацијата не може да се реализира без вина на тужителот, а во таков случај општината е должна да му додели друга градежна парцела, решението на собранието на општината со кое е одбиено барањето за доделување друга градежна парцела е управен акт.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1093/89 од 08. I 1990 г.)

73. Решавањето по барањето за исполнување на склучен договор за доведување на електрична енергија од градска електрична мрежа до индивидуална станбена зграда не претставува решавање во управна работа.

Од образложението:

Според чл. 6 од ЗУС, управен спор може да се води само против управен акт. Управен акт, во смисла на овој закон, е актот со кој државен орган, организација на здружен труд и самоуправни организација или заедница во вршење на јавни овластувања решава за извесно право или обврска на одреден поединец или организација во управна работа.

Од договорот за давање на користење градежно земјиште, склучен меѓу претседателот на Извршниот совет на Собранието на општината Д. и тужителот, се гледа дека тужителот треба да ѝ исплати на општината Д. износ од 48.600 динари на име трошоци за изградба на комунални објекти.

Барањето за исполнување на наведениот договор и одлучувањето по тоа барање не претставува управна работа. Такво барање тужителот треба да поднесе пред надлежниот редовен суд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 272/87 од 27. III 1987 г.)

74. За раскинување договор за чување и одгледување малолетни деца останати без родителска грижа во дом — семејство надлежен е да одлучува редовниот суд од општа надлежност, а не управниот орган.

Од образложението:

По повод поднесената тужба од тужителката, а по службена должност, овој суд најде дека првостепеното и второстепеното решение треба да се огласат за ништовни како решенија донесени од ненадлежни органи, согласно со чл. 267 ст. 1 од ЗОУП и чл. 40 ст. 2 од ЗУС, а од следниве причини:

Како што се гледа од договорот склучен меѓу првостепениот орган — Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на општините на град С., од една страна, и тужителката Л. Г., од друга страна, за чување, одгледување и воспитување малолетни деца останати без родителска грижа во дом-семејство, тужителката како носител на дом-семејството се обврзала да прими на чување, одгледување и воспитување шест малолетни деца останати без родителска грижа и притоа се согласила да ги прими и другите задолженија од договорот, а од друга страна пак, првостепениот орган се обврзал да обезбеди издршка за сместените деца, како и воедно да ѝ даде на користење и управување петособен стан.

Од договорот се гледа дека во случајов се работи за двострано товарен договор во кој и едната и другата договорна страна има свои права и обврски. Меѓутоа, првостепениот управен орган еднострано го раскинал договорот и тоа поради утврдени пропусти во работата на тужителката како на носител на дом-семејство. Тужениот орган, пак, од своја страна го потврди ваквото решение.

Во чл. 28 од Договорот за чување на децата е предвидено дека во случај на спор одлучува стварно и месно надлежен суд, а не управниот орган.

Со самиот факт што тужениот орган го потврдил првостепеното решение, фактички и тој постапувал како ненадлежен орган.

По однос на прашањето за иселување од станот ќе се одлучува откако претходно ќе се одлучи за судбината на договорот за чување на децата, како претходно прашање, и доколку се утврди дека постојат услови за раскинување на договорот, во тој случај тужителката ќе биде должна да го напушти станот и во случај на спор и тоа ќе се разрешува пред стварно и месно надлежниот суд од општата надлежност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1248/88 од 28. IX 1988 г.)

75. Прифаќањето, односно неприфаќањето на понуда за купување земјоделско земјиште од орган на управата на општината не претставува управен акт, туку акт од имотноправен карактер.

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена како неоснована жалбата на тужителката изјавена против решението на првостепениот орган на општината Ч., кој ја одбил понудата за купување земјоделско зем-

јиште, од причини што се работело за продажба на дел од катастарската парцела, а не на целата.

Првостепениот орган со решение ја одбил понудата за купување земјоделско земјиште во смисла на чл. 44 ст. 1 од ЗЗКЗЗ, за дел од катастарската парцела со површина од 333 m², поради тоа што се работи за дел од катастарска парцела, а според чл. 43 од Законот за заштита на користење на земјоделското земјиште не може да се намалува големината на парцелите утврдени во катастарските оперативни и дејствијата преземени спротивно на ова не произведуваат правно дејство.

Согласно со чл. 6 ст. 1 од ЗУС управен спор може да се поведе само против управен акт.

Во ст. 2 на истиот член е утврдено дека управен акт, во смисла на овој закон е акт со кој државен орган, организација на здружен труд или друга самоуправни организација или заедница, во вршењето на јавни овластувања, решава за определени права или обврски на определен поединец или организација во некаква управна работа.

Во конкретниов случај овој суд наоѓа дека не се работи за управна работа, туку за работа од имотноправен карактер, односно давање понуда за купување земјоделско земјиште.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 957/89 од 14. IX 1989 г.)

76. Во случаите кога постои спор за тоа кој е носител на право на користење и управување меѓу работна организација и општината во поглед на управувањето и користењето на имот во општествена сопственост, надлежен е да решава стопанскиот суд.

Од образложението:

Со оспореното решение била одбиена жалбата на Работната организација Г. К. изјавена против првостепеното решение со кое било одбиено барањето за евидентирање во главната книга на евиденцијата на недвижности во општествена сопственост за општествен објект — киносала и земјиште под зградата.

Од списите во предметот се гледа дека првостепениот орган го одбил барањето на РО за евидентирање во главната книга на евиденцијата на недвижност во општествена сопственост на општествен објект — киносала и земјиштето под зградата поради тоа што евидентирањето на недвижности се врши само на оние на кои постоело право на сопственост и преминале во општествена сопственост по еден од основите предвидени со чл. 6 од ЗЕНОС.

Во конкретниов случај киносалата не преминала од приватна во општествена сопственост, туку објектот е изграден како општествен. Според тоа, нема правна основа за евидентирање на предметната недвижност во главната книга на евиденција на општествената сопственост.

Работната организација ова право може да го оствари со заведување спор пред надлежниот стопански суд во постапка за утврдување на правото на управување и користење на киносалата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 471/89 од 21. XII 1989 г.)

77. Лицето кое има сопствен стан во едно место во земјата, а привремено е вработено во странство, треба да се смета дека има обезбедено услови за живеење и нема пречка да пријави живеалиште во тоа место.

Од образложението:

Со оспореното решение била одбиена жалбата на тужителот Б. К. од С. изјавена против решението на првостепениот орган кој му го одбил барањето за пријавување на живеалиште, бидејќи бил на привремена работа во странство, а имал во сопственост стан во градот С. во кој живеело неговото семејство.

Тужителот заведе управен спор со тужба и предложи оспореното решение да биде поништено.

Тужбата е основана.

Од списите во предметот се гледа дека првостепениот орган му го одбил барањето на тужителот за пријавување живеалиште во градот С. поради тоа што бил на привремена работа во странство, а имал во сопственост стан во кој живеело неговото семејство.

Согласно со чл. 9 од ЗПЖП, при пријавувањето и одјавувањето на живеалиштето и престојувалиштето, односно пријавувањето на промената на адресата на станот, граѓанинот е должен да покаже лична карта, или друга исправа, заради утврдување на неговиот идентитет и на факти од значење за евиденциите што се водат со овој или со друг закон. При пријавувањето на живеалиште од граѓанинот се бара доказ дека го одјавил претходното живеалиште и дека во местото во кое го пријавува своето живеалиште има обезбедено услови за живеење за себе и за лицата што ги пријавува.

Во случајов тужителот има во сопственост стан во кој живее неговото потесно семејство. Според тоа судот смета дека тужителот ги исполнува условите за пријавување на живеалиштето предвидени со чл. 9 од споменатиот закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 645/90 од 8. VI 1990 г.)

СТОПАНСКО ПРАВО

ЗАКЛУЧОЦИ

ЗА ПРИМЕНА НА ПРОПИСИТЕ КОИ ГИ РЕГУЛИРААТ ЗАТЕЗНИТЕ КАМАТИ СМЕТАНО ОД 1. I 1988 Г.

1. Пресметката на затезната камата за доцнење од 1. I 1988 г. до 8. XII 1988 г., се врши по пропишани каматни стапки секогаш на номиналниот (неревалоризиран) износ на главниот долг, без оглед на тоа дали странките договориле ревалоризација на главниот долг или не, со тоа што пресметката ќе се врши со примена на конформна метода.

Изреката на судската одлука е доволно јасна кога за овој период ќе се повика на затезна камата пропишана со Одлуката за висината на стапката на затезната камата со задолжително назначување пресметката да се врши по конформна метода.

2. Од 9. XII 1988 г. до 4. III 1989 г. пропишаната стапка со Одлуката за висината на стапката на затезна камата („Сл. л. на СФРЈ“, бр. 72/88) се пресметува на номиналниот (неревалоризиран) износ на главниот долг, освен ако ревалоризација била договорена, а со примена на конформна метода, па судската одлука треба да гласи:

а) Ако затезната камата се досудува под точка 1 од Одлуката, судската одлука мора да оодржи бројчен износ на каматната стапка со назнака дека ќе се пресмета на номиналниот (неревалоризиран) износ на главниот долг, со примена на конформна метода. Ако била договорена ревалоризација, каматата ќе се досуди на ревалоризиранниот износ на главниот долг.

б) Ако затезната камата се досудува под точка 2 од Одлуката, судот ќе досуди 8% камата на номиналниот (неревалоризиран) износ на главниот долг со конформна метода, освен ако била договорена ревалоризација.

3. За периодот од 5. III 1989 г. до 24. VI 1989 г. за кој период ЗС пропишува задолжителна ревалоризација на паричните обврски, каматата ќе се пресметува на ревалоризиранниот износ на главниот долг, со конформна метода.

4. Од 25. VI 1989 г. до 5. X 1989 г. пропишаните стапки на затезна камата од Одлуката за висината на стапката на затезна камата („Сл. л. на СФРЈ“, бр. 72/88), ќе се пресметува на номиналниот (неревалоризиран) износ на главниот долг, освен ако странките не договориле ревалоризација на паричните обврски, а во секој случај со примена на конформна метода. Во изреката на судската одлука сите овие компоненти треба да бидат содржани и посебно назначени за да биде подобна за извршување, аналогно на заклучокот бр. 2/а.

5. За периодот по 6. X 1989 г. судската изрека е доволно јасна ако се повика на пропишаната затезна камата со ЗВСК што подразбира есконтна стапка што ја утврдува месечно Народната банка на Југославија, зголемена за 20%, што ќе се пресметува месечно со примена на конформна метода, секогаш на номиналниот износ на главниот долг.

6. При одлучувањето судот секогаш одлучува во рамките на поставеното тужбено барање, па затоа:

а) Судот ќе даде судска заштита пресметката на затезната камата да се врши на ревалоризираниот износ на главниот долг за периоди опфатени со т. 2, 3 и 4 од Заклучоците, само ако такво барање е поставено од тужителот, со тоа што за периодите од т. 2 и 4 тужителот треба да докаже дека ревалоризација била договорена. Во спротивно ќе досуди пропишана стапка на затезна камата на номиналниот износ на главниот долг.

б) Ако биде поставено барање за камата на ревалоризираниот износ на главниот долг, без да се назначи стапката на ревалоризација, за периодот опфатен со т. 3 од Заклучоците ќе се смета дека е барана полна стапка на ревалоризација, во која смисла ќе се спроведе и извршувањето на одлуката. За периодите од т. 2 и 4 ќе се досуди договорената ревалоризација.

в) Ако се бара ревалоризацијата да се изврши по пониската стапка од полната ревалоризациона стапка, судот ќе ја досуди таа стапка со бројчено назначување во изреката.

г) Ако се бара повисока стапка на ревалоризација, без оглед на тоа дали била договорена или не, судот ќе даде судска заштита до висината на полната стапка на ревалоризација.

д) За периодот опфатен со заклучокот под т. 2 и 4 судот ќе пресуди пропишаната стапка да се пресмета на ревалоризираниот износ на главниот долг, единствено ако утврди постоење на таков договор помеѓу процесните странки, а под условите од т. а, б, в, и г на овој заклучок. Ако е договорена ревалоризација, а не е одредено по која стапка, ќе се смета дека е договорена полна стапка на ревалоризација.

7. Примената на конформната метода за периодот од 1. I 1988 г., па и во иднина е последица на мтаеријално правен пропис, па судот нема да го дозволи располагањето на странките кое е во спротивност со овие прописи од ЗВПД, ЗС, ЗВСЗК било кога предмет на спорот е пресметана камата по каматни листи, било барањето за затезна камата да е истакнато како споредно побарување заедно со главниот долг.

8. Согласно со претходните заклучоци судовите ќе постапуваат и во постапките за издавање на платни налози, како и при донесувањето на извршните решенија врз основа на чл. 21 од ЗИП, па ќе го дозволат располагањето на странките (тужителот и доверителот) единствено ако тоа е во рамките на претходно усвоените заклучоци. Ако се бара камата на ревалоризираниот главен долг за периодите од заклучоците под т. 2 и 4, тоа ќе се дозволи само ако кон мандатната тужба или предлогот за извршување биде приложен таков договор. Во овие постапки, ако барањето за затезните камати е нејасно, по тужбите и предлозите за извршување ќе се постапи како по неуредни поднесоци во смисла на чл. 109 од ЗПП.

9. Филијалите на СОК ќе го спроведуваат извршувањето на судските одлуки придржувајќи се целосно за изреката на судската одлука, и тоа:

— ако судската одлука гласи каматата да се пресмета на ревалоризираниот износ на главниот долг, без да биде назначена стапката на ревалоризацијата, се смета дека треба да се примени полна стапка на ревалоризација за односниот временски период;

— ако не е досудено каматата да се пресметува на ревалоризираниот износ на главниот долг, пресметката на каматата ќе се врши на номинален (неревалоризиран) износ на главниот долг;

— ако судската одлука донесена пред 9. XII 1988 г. гласи за каматата по одлуки на СИС за периодот по 9. XII 1988 г., до 4. III 1989 г., ќе се спроведе по 8% на номиналниот (неревалоризиран) износ на главниот долг, од 5. III 1989 г. до 24. VI 1989 г. на ревалоризираниот износ на главниот долг, а од 25. VI 1989 г. до 5. X 1989 г. по 8% на номиналниот износ на главниот долг, а потоа по пропишана стапка според ЗВСЗК;

— конформната метода на пресметка ќе се примени единствено ако тоа е назначено во изреката од судската одлука. Во спротивно пресметката ќе се врши според простата интересна пресметка од 100;

— нејасните судски одлуки во делот за затезни камати ќе се извршат во висината според усвоените заклучоци во зависност од периодот за кој се однесуваат, а за разликата ќе се вратат неизвршени во судот.

12. X 1989 г., Скопје

МАТЕРИЈАЛНО И ПРОЦЕСНО ПРАВО

1. Федерацијата СФРЈ (за воена пошта) не е корисник на вода од хидромелиоративен систем, односно водостопански објект и постројка во смисла на чл. 124 ст. 1 и 2 од ЗВ.

Од образложението:

Жалбата е неоснована.

Првостепениот суд врз основа на изведените докази утврдил дека утужениот износ се однесува за пресметан воден надоместок за земјиште што се наоѓа во скопското мелиоративно подрачје за периодот од 1985—1987 г., а не дека се однесува за реално сторени трошоци во изградбата, односно користењето на тој систем, како што тужителот го задолжил тужениот со сметките со износ од 12.733.370 дин.

Врз основа на ваквата фактичка положба тужбеното барање на тужителот Водостопанство „В“ ООЗТ М. — С. со кое се бара да се задолжи тужениот државата СФРЈ да му го плати утужениот износ со 64⁰/₆ камата сметано од 1. I 1986 г. до исплатата по тој основ го одбил како неосновано бидејќи се однесувало на воден надоместок за земјиште кое се наоѓало во скопското мелиоративно подрачје, а не и за надоместок за реално извршени услуги во користењето, односно трошоци за изградба на тој систем со примена на чл. 90 ст. 1 од ЗСФЈНА, која не била обврзана да плаќа воден придонес утврден со прописите на општествено-политичките заедници.

Меѓутоа, според наоѓањето на овој суд, основан е жалбениот навод дека првостепениот суд врз основа на утврдената фактичка положба од списите во предметот извел погрешен заклучок кога го одбил тужбеното барање со примена на горенаведената одредба од ЗСФЈНА.

Според наоѓањето на овој суд во конкретнава правна работа, бидејќи тужбеното барање се однесува на надоместок за одводнување на земјиште од хидромелиоративниот систем, таквиот надоместок е одреден со чл. 137 од ЗВ.

Според чл. 138 ст. 1 од истиот закон овој надоместок, како и надоместоците за доведување на вода, за наводнување на земјоделско земјиште и друго земјиште, за испорачена, употребена или користена вода за стопански и стопанско комунални потреби предвидени со чл. 137 од истиот закон ја плаќаат корисниците од ставовите 1 и 2 на чл. 124 од истиот закон.

Во чл. 120 ст. 1 и 2 од ЗВ е одредено дека корисници на вода од хидромелиоративните системи, односно од водостопанските објекти и постројки се земјоделските, електростопанските, комуналните и

други самоуправни организации и заедници ... и други организации на здружен труд, самоуправни организации, граѓански и правни лица ... ако се договорот со соодветната СИЗ за водостопанство. Со споменатите одредби, како корисник не е предвиден тужениот, па според тоа тој нема обврска за плаќање на утужениот надоместок, односно било кој друг надоместок од чл. 137 од споменатиот закон. При таква положба, иако е изнесен жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право, овој суд смета дека не е основан за поинакво одлучување, бидејќи не е од влијание во однос на видот на донесената мериторна одлука од страна на првостепениот суд, кој правилно постапил кога тужбеното барање го одбил како неосновано.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 229/89 од 6. II 1989 г.)

2. Кога е договорен клириншки начин на плаќање, пресметката при плаќањето на извршените работи ќе се изврши во клириншки долари, обврската се претвора во динарска противвредност сметано од 1. I 1985 г. по курс што важел на денот на настанувањето на побарувањето, па и каматата според стапките на одлуките на СИС ќе се плаќа од моментот на враќање на депозитот, а не како кога обврската стасала за плаќање.

Од образложението:

Меѓу странките не е спорно дека со писмен договор за изведување занаетчиски работи на објект во СССР тужителот, како изведувач, се обврзал да ги изведе занаетчиските работи наведени во понудата, а тужениот, како нарачувач на работите, да ја плати договорената цена во износ од 304.124,74 клириншки долари. Договорено е тужителот како гаранција за квалитетно изведување на работите да депонира 5% од вредноста на договорените работи, исто така во клириншки долари, кои ќе му бидат вратени во рок од една година, ако работите бидат изведени квалитетно. Неспорно е дека тужителот квалитетно ги извел работите, но тужениот не му ја вратил депонираната сума кај него на име гаранција, како што било договорено, туку тоа го сторил дури во шести месец во 1989 г. Неспорно е и тоа дека обврската за враќање била од 19. II 1985 г.

Спорно меѓу странките е само тоа на која динарска противвредност на клириншки долари треба да се пресмета камата, односно дали на динарската противвредност кога долгот е вратен, а тоа е 8. VI 1989 г., или кога обврската стасала за враќање, а тоа е 19. II 1985 г. исто така спорно е и по која каматна стапка да се пресмета каматата.

Според мислењето на овој суд првостепениот суд неправилно го применил материјалното право кога го задолжил тужениот на тужителот да му плати камата на главниот долг на пресметана динарска противвредност на 8.648,69 клириншки долари, според курсот на динарот од 8. VI 1989 г., а по стапки, согласно одлуките на СИС, сметано од 19. II 1985 г. кога обврската стасала за плаќање, и тоа до нејзиното плаќање.

Жалителот правилно наведува дека на овој начин тужителот би добил повеќе камата од онаа што е дозволена, бидејќи при одлучувањето судот не ги имал предвид одредбите од чл. 28 од ЗИД

ЗДРКОС, кој важел во спорниот период. Имено, бидејќи во случајот се работи за пресметка на извршените работи во клириншки долари и плаќањето било во клириншки долари, од наведениот закон каде што требало да се постапи според чл. 28 е регулирано дека побарувањата што гласат на валути на земји со кои е договорен клириншки начин на плаќање се претвораат во динарски побарувања по курсот што важи на денот на настанувањето на тие побарувања, почнувајќи од 1. I 1985 г. Имајќи ја предвид наведената законска регулатива, јасно е дека, бидејќи во случајот е договорен клириншки начин на плаќање, штом обврската стасала за наплата, се врши претворање во динарска противвредност и тоа по курсот што важел на денот на настанувањето на тоа побарување. Поради тоа бидејќи обврската за плаќање на депозитот стасала на 19. II 1985 г. по сила на законот банката ги претворила клириншките долари во динарска противвредност на таа дата, така што од тогаш побарувањето на тужителот спрема тужениот е во динари. А бидејќи се работи за ДДО меѓу странките кој произлегува од договор во стопанството, во смисла на чл. 25 од ЗОО, тужителот има право и на камата според одлуката на СИС и тоа од денот на настанувањето на ДДО, а тоа е 19. II 1985 г. па до плаќањето на долгот 8. VI 1989 г.

Од тие причини овој суд ја преиначи првостепената одлука во горенаведената смисла и го одби како неосновано тужбеното барање на тужителот за пресметувањето на каматата на динарска противвредност на клириншкиот долар, што е земен на денот на плаќањето на долгот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1871/89 од 11. XII 1989 г.)

3. Со заведување спор за испразнување деловни простории дадени под закуп врз основа на договор за определено време, пред истек на времето за кое е склучен договорот, се смета дека закуподавачот благовремено изјавил противење за натамошно користење на деловните простории по протекот на времето за кое е склучен договорот.

Од образложението:

Согласно со чл. 39 од ЗДЗДП, договорот за закуп склучен на определено време престанува со истекот на времето за кое е склучен. Ако по истекот на договореното време деловната просторија не биде испразнета и предадена, закуподавачот може со тужба да бара испразнување и предавање на просторијата. Согласно со чл. 40 од истиот закон договорот склучен на определено време се смета дека е продолжен како договор на неопределено време, ако закупувачот продолжи да ја користи деловната зграда, односно просторија, и по истекот на договореното време, а закуподавачот на тоа не се противи. Се смета дека закуподавачот не се противи, ако по истекот на договореното време, а најдоцна по истекот на 15 дена, писмено или преку суд не барал закупувачот да му ги предаде деловните простории. Во конкретниов случај несомнено е утврдено дека тужителот со поднесувањето на тужбата се спротивставил на натамошното користење на деловните простории, а одредбата од чл. 39 ст. 1 од наведениот закон укажува на тоа дека договорот склучен на определено време

престанува со истекот на времето за кое е склучен. Поради горенаведеното ирелевантно е укажувањето од тужениот на нецелосно утврдена фактичка состојба, односно укажувањето на тоа дека не е утврдено дали тужителот, пред да истече договорениот рок го извештил тужениот дека го раскинува договорот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 123/89 од 16. 1 1989 г.)

4. Кога железницата не одговара на писмената рекламација во смисла на чл. 82 од ЗДПЖС, застојот на застареност на побарувањето трае 30 дена од денот на приемот на рекламацијата.

Од образложението:

Според мислењето на овој суд првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога нашол дека тужбеното барање на тужителот е застарено, поради што и престанало правото тој да бара надоместок на претрпената штета. Тужбеното барање по својата правна природа е надоместок на штета што ја претрпел тужителот при превоз на предмети во железничкиот сообраќај. Во регулирањето на спорните односи меѓу странките настанати со причинување на штетата при превозот, првостепениот суд правилно ги применил одредбите од ЗДПЖС, со кои е регулирано прашањето за рокот во кој настапила застареноста, течењето и настапувањето на застареноста, како специјален закон, а не одредбите од чл. 376 од ЗОО, со кои генерално е пропишано времето потребно за застареност на побарување за надоместок на штета.

Според чл. 361 ст. 1 од ЗОО, застареноста почнува да тече првиот ден по денот кога доверителот имал право да бара исполнување на обврската, ако за одделни случаи со законот не е пропишано нешто друго.

Во конкретниов случај доверителот, сега тужителот, имал право да бара надоместок на штетата од 14. V 1984 г., кога и е составен записникот за увид број 248 во кој е констатирано причинување на штетата и кога тужителот дознал за штетата и штетникот. Со доставувањето на рекламацијата од 9. VII 1984 г. дошло до застој на застарувањето, во смисла на чл. 82 од ЗДПЖС, според кој доаѓа до застој на застарувањето кога на превозувачот му се достави рекламација во писмена форма и продолжува да тече од денот кога на имателот на правото ќе му биде доставен писмен одговор на рекламацијата и му се вратат исправите приложени кон рекламација. Застарувањето во никој случај не може да настапи пред да истече рокот од 30 дена од денот на приемот на рекламацијата. Тужениот не дал писмен одговор и рекламација, па застареноста продолжила да тече од 8. VIII 1984 г.

Според чл. 384 ст. 2 од ЗОО, ако застарувањето почнало да тече пред да настане причината која го запрела неговиот натамошен тек, тоа продолжува да тече кога ќе престане таа причина, а времето што изминало пред запирањето се смета по рокот за застареноста определен со законот. Ако во овој случај се засмета времето изминато пред 9. VII 1984 г. и по 8. VIII 1984 г., а до поднесувањето на тужбата на 12. VII 1985 г., очигледно е дека изминало повеќе од една година од денот кога тужителот можел да бара надоместок на

штетата. Сите побарувања од договорот за превоз на предмети застапуваат во рок од една година во смисла на чл. 80 од ЗДПЖС. Со истекот на овој рок од една година, застареноста настапила согласно со чл. 362 од ЗОО, а согласно со чл. 360 од истиот закон, со застареноста престанува и правото да се бара исполнување на обврската.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 14/87 од 16. I 1987 г.)

5. Трошоците за задолжителен вид на целосна здравствена заштита на децата и младинците до 20 години возраст паѓаат на товар на надлежната ОСИЗ за здравство, без оглед на тоа што ОСИЗ за здравство и односната општествено-политичка заедница не ги регулирале меѓусебните односи за обезбедување средства за укажување на овој вид здравствена заштита — чл. 113 од 333.

Од образложението:

Неспорно е меѓу странките дека во временскиот период од 29. X 1983 г. до 1. XI 1983 г. кај тужителот било на лекување детето М. М. родено во 1980 г. и дека поради возраста, во смисла на чл. 40 од 333, остварува право на задолжителен вид на укажување здравствена заштита, а не преку своите родители како осигуреници на тужениот.

Тужениот смета дека поради неразрешените односи со општината С. околу сносенето на трошоците за лекување на лица по овој основ, општина С. требало да ги сноси трошоците за лекување, а не и тужениот. Меѓутоа, и според наоѓањето на овој суд, со оглед да лекуваниот М. М. правото на лекување го остварувал по основ на задолжителен вид на укажување целосна здравствена заштита на деца и младинци до 20-годишна возраст, во смисла на чл. 40 ст. 1 од наведениот закон, првостепениот суд правилно ја применил споменатата одредба кога тужениот го задолжил со трошоците околу неговото лекување, бидејќи тоа е негова законска обврска без оглед на односот меѓу тужениот и општината С. во врска со разрешувањето на овој случај.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, П. бр. 1439/86 од 11. XII 1986 г.)

6. Кога во самоуправната спогодба за здружување на ООЗТ во работна организација е предвидена солидарна одговорност на ООЗТ за обврските на другите ООЗТ, доверителот, во согласност со самоуправната спогодба, има право своето побарување со тужба да го остварува од било која ООЗТ како солидарен должник.

Од образложението:

Во спор за наплата на износ на пресметана камата заведен против ООЗТ, со кој тужителот не бил во ДДО, а за обврска на друга ООЗТ во состав на истата РО, меѓу кои била здоговорена солидарна одговорност на ООЗТ за обврските на другите ООЗТ, првостепениот суд го одбил тужбеното барање наоѓајќи дека на страната на тужениот не постои пасивна легитимација за водење на спорот.

Стопанскиот суд на Македонија ја пренамени првостепената одлука и го уважи тужбеното барање.

Согласно со чл. 264 ст. 1 од ЗЗТ, кога постои солидарна одговорност, доверителот има право по свој избор да бара исполнување на обврската од секој солидарен должник. Солидарната одговорност постои кога повеќе должници одговараат за целата обврска и тоа така што доверителот може од било кој должник да бара исполнување на целата обврска. Кога обврската во целост ќе ја исполни еден од солидарните должници, тогаш сите должници се ослободуваат од обврската спрема доверителот. Должникот што ја исполнил обврската стекнува статус на доверител во однос на другите солидарни должници и тоа во делот кој паѓа на нив. Тужителот по основ на солидарна одговорност бара од тужениот да го плати утужениот износ за обврска на ООЗТ VI градилиште С, што е во состав на ГРО „П.“ од С. Одредбите за одговорноста на ООЗТ за обврските на работната организација и за другите ООЗТ се задолжителен елемент на самоуправната спогодба за здружување. Првостепениот суд извршил увид во судскиот регистар што се води во тој суд и ги утврдил формата, видот и обемот на одговорноста на ООЗТ што е утврдена во самоуправна спогодба за здружување, па утврдил дека тужената ООЗТ V градилиште при ГРО „П.“ од С. одговара солидарно и неограничено и за обврските на работната организација, на работната заедница и на другите основни организации на здружен труд здружени во работната организација. Бидејќи во самоуправната спогодба за здружување е наведена неограничена солидарна одговорност на ООЗТ и за обврските на други основни организации на здружен труд здружени во ГРО „П.“ од С., тужителот има право по свој избор да бара исполнување на обврската од секој солидарен должник. Обврската за плаќање на утужената камата во износ од 1.727,00 динари која што како обврска воопшто не е спорна за плаќање и која е на ООЗТ VI градилиште, тужителот се определил по основ на солидарна одговорност да ја наплати од тужениот ООЗТ V градилиште С, па тужениот врз основа на предвидената неограничена солидарна одговорност во самоуправната спогодба за здружување, а за обврските на РО, РЗ и за другите ООЗТ, во смисла на чл. 264 ст. 1 од ЗЗТ е должен да го плати и тужениот износ на тужителот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 414/85 од 2. IV 1985 г.)

7. Организација на здружен труд од нестопанска дејност која не е опфатена со ЗЗТ, а нејзиното работење и постоење е одредено со друг пропис, покрај својата основна дејност како споредна дејност, може да врши и стопанска дејност, па во таков случај таа има право да пресметува затезна камата по стапки пропишани според одлуките на СИС под услов договорот во стопанството да е склучен со вршење на стопанска дејност или во врска со таа дејност.

Од образложението:

Првостепениот суд со пресудата го уважил тужбеното барање на тужителот ЗЗ „Ц. 3.“ од Ј. против тужениот Републички центар за унапредување на земјоделството од С. па платниот налог го одржал во сила (за главен долг кој претставува пресметана камата, а која е

пресметана според одлуките на СИС, во смисла на чл. 277 ст. 2 од ЗОО, потоа процесна камата од утужувањето и трошоци по платниот налог). Одлучувајќи по жалбата на тужениот во која наведува дека тужителот нема право на затезна камата (ниту утужена ниту процесна) според чл. 277 ст. 2 од ЗОО, туку на затезна камата според ст. 1 од истиот член, бидејќи тужениот не е организација на здружен труд која врши стопанска дејност, Стопанскиот суд на Македонија ја укина првостепената пресуда, бидејќи првостепениот суд не ги утврдил битните факти од кои зависи правилната примена на материјалното право.

Имено, точно е дека тужениот Републички центар за унапредување на земјоделството не е организација на здружен труд која врши стопанска дејност. Меѓутоа, дејноста претставува предмет на работењето, а ЗЗТ, во чл. 410 и чл. 411 пропишал дека организациите на здружен труд, покрај основната, мора да вршат и споредна дејност. За организациите и заедниците кои не се опфатени со ЗЗТ, а чија дејност е вонстопанска, нивното постоење и работење е одредено со друг пропис, може да биде пропишано да можат да вршат и стопанска дејност, па таа стопанска дејност би претставувала нивна споредна дејност. Во законот не е даден поимот на стопанската и нестопанска дејност. Меѓутоа, со Одлуката за утврдување на стопански и нестопански дејности („Сл. л. на СФРЈ“, бр. 14/87 и 18/90) се одредени дејностите како стопански и нестопански.

Во чл. 25 ст. 2 од каде што е даден поимот на договорот во стопанството, покрај другото се наведува вршење на дејноста како предмет на работењето, што значи дека тоа се однесува, како на основната така и на споредната дејност. Оттаму произлегува дека организациите на здружен труд, други организации и заедници кои вршат вонстопанска дејност, како главна, можат да склучуваат договори во стопанството под услов за нив да е предвидено да можат да вршат стопанска дејност, како и дека тој договор е склучен за вршење на стопанска дејност или во врска со таква дејност.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2006/89 од 17. VII 1989 г.)

8. Врз законската солидарна одговорност на правните следбеници за обврската на правниот претходник спрема трети лица при извршени статусни промени согласно со ЗЗТ не влијае фактот што со делбениот биланс конкретната обврска преминала на еден од правните следбеници.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Наводите што ги истакнува тужениот со жалбата дека според делбениот биланс обврската била преземена од страна на ЗЗ „Ч.“ од С. немаат влијание во спорот меѓу тужениот, како солидарно одговорен за обврските на нивниот правен претходник, и тужителот, како доверител на правниот претходник на наведените тужени во тужбата, па првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога тужбеното барање го уважил во целост при неспорниот факт дека обврската се однесува на правен претходник на тужениот и дека тие се правни следбеници на наведениот тужен во тужбата. Фактот на кој укажува тужениот со жалбата би бил од влијание во

спор меѓу тужените во оваа постапка, но не и во спорот меѓу нив и тужителот како доверител на нивниот правен претходник, што е во согласност со чл. 261 и 264 од ЗЗТ.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 125/89 од 16. I 1989 г.)

9. Приговор на пресудена работа, во случај кога по истото барање доверителот издејствувал против должникот два правосилни платни налози, не е можно со успех да се истакне во приговорот против решението за извршување донесено врз основа на било кој од платните налози.

Од образложението:

Според чл. 50 т. 8 од ЗИП, приговор против решението за извршување може да се поднесе од причина ако побарувањето престанало врз основа на факт што настапил по извршноста на одлуката, или пред тоа, но во време кога должникот тоа не можел да го истакне во постапката од која што потекнува извршната исправа, односно ако побарувањето престанало врз основа на факт што настапил по склучувањето на порамнување. Од овде произлегува дека во случајов не може да биде основан наводот во жалбата на должникот бидејќи тој имал можност, а дури и обврска приговорот на пресудена работа или на течење на спор да го истакне во постапката од која потекнал платниот налог Пл. бр. 45014/87, како извршна исправа врз основа на која е донесено решението за извршување.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1845/88 од 12. XII 1988 г.)

10. Доверителот не може да го истакне во жалба барањето со неговиот предлог за извршување да се смета за тужба во случај на приговор, туку тоа може да го стори единствено во предлогот за извршување.

Од образложението:

Според одредбата на чл. 55 ст. 3 од ЗИП несомнено произлегува дека доверителот може да го истакне во предлогот за извршување барањето неговиот предлог за извршување да се смета за тужба, во случај должникот да поднесе приговор против решението за извршување. Доколку доверителот не го побарал тоа во предлогот, настапува последицата од ст. 1 на споменатиот член. Имено, во тој случај судот ќе го стави вон сила решението за извршување донесено врз основа на веродостојна исправа и ќе ги укине спроведените дејствија, ако должникот поднесол приговор против решението за извршување.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1846/88 од 12. XII 1988 г.)

11. Во постапката за противизвршување на паричен износ поради тоа што должникот претходно доброволно го платил долгот, доверителот не може да се задолжи со плаќање камата од денот на присилната наплата до денот на противизвршувањето — чл. 59 ст. 1 од ЗИП.

Од образложението:

Со првостепеното решение, уважувајќи го предлогот за противизвршување, судот му наложил на должникот да го врати наплатениот износ од 344.053,00 динари на кој износ на должникот му призна право на камата од 84%, сметано од денот на плаќањето 3. VIII 1985 г., па до враќањето на средствата, со оглед на тоа што должникот претходно доброволно го намирил долгот по извршната исправа.

Меѓутоа, во случај кога се исполнети условите за противизвршување, согласно со чл. 59 ст. 1 од ЗИП, предвидено е должникот да може да бара од доверителот да му се врати она што го добил со извршувањето, па имајќи ја предвид оваа законска одредба, произлегува дека должникот има право да бара да му се врати наплатениот износ од 344.053,00 динари, но не и право да бара во извршната постапка да му се признае затезна камата од денот на спроведувањето на извршното решение, па до денот на спроведувањето на решението за противизвршување. Правото на камата на двојно наплатениот износ, доколку изостане доброволното плаќање, должникот може да го остварува единствено со тужба против доверителот, врз основа на одредбите за стекнување без основ.

(Решение на Стопански суд на Македонија, Пж. бр. 1467/86 од 27. XI 1986 г.)

12. Во постапката по предлогот за извршување за наплата на главното парично побарување доверителот, во текот на извршната постапка, може да постави барање за присилна наплата на каматата што е содржана во извршната исправа согласно со чл. 14 од ЗИП, во врска со чл. 191 ст. 2 од ЗПП.

Од образложението:

Првостепениот суд го одбил како неоснован посебниот предлог за извршување на доверителот за продолжување на постапката за наплата на каматата, од причини што во предлогот за извршување доверителот не побарал да се досуди извршување и за каматата.

Доверителот поднел жалба во која укажува дека во писмениот поднесок навел дека должникот го платил главниот долг и предложил извршувањето да продолжи заради наплата на каматата за платениот главен долг.

Постапувајќи по жалбата на доверителот, второстепениот суд го укинал решението на првостепениот суд поради следново: При положба што во предметната извршна исправа — платен налог е досудена предметната камата, а доверителот во предметниот предлог за извршување пропуштил да бара извршување и за предметната камата, во текот на извршната постапка со писмен поднесок од 7. XI 1985 г. во смисла на одредбата од чл. 14 од ЗИП, во врска со чл. 191 ст. 2 од ЗПП, доверителот може да поставува барање за наплата на ка-

мата, затоа што во истата извршна исправа — платен налог по кој е побарано извршување за главниот долг, е досудена и предметната камата.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 2/86 од 17. I 1986 г.)

13. Приговорот против извршно решение донесено врз основа на правосилен платен налог, во смисла дека не постои извршна исправа поради тоа што должникот вложил приговор против платниот налог, нема влијание врз текот на извршната постапка, освен ако во смисла на чл. 36 од ЗИП не била укината клаузулата на правосилност на платниот налог.

Од образложението:

Првостепениот суд го донесол решението за извршување врз основа на правосилниот извршен платен налог.

Ова значи дека првостепениот суд при тоа постапил според чл. 16 од ЗИП. Така, сè додека постои потврдата за извршност на споменатиот платен налог, дотогаш судот ќе биде врзан за предлогот за извршување на доверителот. Затоа, доколку должникот стои на тврдењето во својот приговор, односно во жалбата, може да поведе постапка според чл. 36 од ЗИП. Доколку таквата постапка биде успешно завршена, а во меѓувреме дошло до спроведување на решението за извршување, должникот ќе може да се намири од доверителот со примеката на институтот на облигационото право стекнување без основ.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1348/87 од 26. X 1987 г.)

14. Дозволено е противизвршување на спроведено извршување против должникот од извршната исправа, кога по издејствување на извршна исправа по договор на преземање долг, долгот преминал на трето лице.

Од образложението:

При положба противизвршувањето да е поднесено од причини што по издејствување на извршната исправа, странките со „С“ Г. се договориле долгот од должникот да се пренесе на „С“ Г. со што всушност згаснала обврската на должникот по овој предмет, првостепениот суд правилно оценил дека има основ за противизвршување според чл. 59 т. 2 од ЗИП.

Со оглед на тоа што судот му го доставил на доверителот предлогот за противизвршување, а тој навремено не се изјаснил по предлогот за противизвршување, во смисла на чл. 60 ст. 3 и 4 од ЗИП, се стекнале услови за донесување решение за усвојување на предлогот со задолжување доверителот да го врати она што го наплатил по извршното решение.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 420/88 од 15. III 1988 г.)

15. Имателот на меницата има право на затезна камата според стапките од одлуките на СИС во случај тој и оној од кого бара регрес да биле во непосреден ДДО, односно доколку овој ја индосирал меницата на имателот на меницата и овој бил последен нејзин имател, од стасаноста на меницата за плаќање до плаќањето.

Од образложението:

Тужителот поднел менична тужба со предлог за издавање меничен платен налог. Со оглед на така поднесената тужба, а согласно со чл. 47 од ЗМ, имателот на меницата може да бара од оној против кој го врши регресот камата по стапка од 6% од стасаноста на меницата за исплата до плаќањето. Таа камата е затезна камата, а не како што наведува жалителот „редовна“, затоа што постојат договорни и затезни камати. Очигледно во случајов не се работи за договорна камата, туку за затезна камата.

Меѓутоа, и покрај тоа што тужителот има право на 6% затезна камата, во случај на побарување чие право произлегува од меница, тужителот има право на поголема стапка на затезна камата, а тоа е каматата пропишана со одлуките на СИС согласно со чл. 277 ст. 2 од ЗОО. Исто е и во случај кога се работи за меница која е издадена по ЗОПКОС и тоа само кога странките биле во непосреден ДДО. Значи, доколку тужениот му ја индосирал меницата на тужениот кој бил нејзин последен имател, за да му плати некоја своја обврска на тужителот од непосредниот ДДО, тогаш иако тужителот го одбрал тужениот од него со тужба да побарува меничен износ, има право на затезна камата по стапка според одлуките на СИС, од другите регресни должници по протестирањето на меницата, со кои тужителот не бил во непосреден ДД однос, можат да бараат само 6% камата во смисла на чл. 47 од ЗМ.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, бр. 1916/89 од 13. X 1989 г.)

16. Кога погрешно е назначен бројот на сметката на трасантот во меницата издадена како средство за обезбедување на плаќањето, таа не може да се третира како средство за обезбедување на плаќањето во смисла на одредбите од ЗОПКОС, туку претставува меница според чл. 1 од ЗМ.

Од образложението:

Првостепениот суд ги задолжил тужените, како издавач на меница, индосант и авалист, да му го платат на тужителот утужениот износ затоа што меницата од која произлегува побарувањето на тужителот ги содржела сите елементи според ЗМ, а грешката во сметката на трасантот била од формална природа.

Тужените укажуваат во жалбата дека предметната меница немала еден од битните елементи — жиро-сметката на трасантот поради што не можела да се смета како инструмент за обезбедување на плаќањето според ЗОПКОС, како и дека стоката не била испорачана, односно не бил воспоставен ДДО.

Постапувајќи по жалбите на тужените, второстепениот суд ја потврдил пресудата на првостепениот суд, од следниве причини:

Првостепениот суд правилно го применил материјалното право во случајот кога солидарно ги задолжил тужените да му го исплатат на тужителот утужениот износ по основ на меничен долг, примајќи дека предметната меница не можела да се наплати на денот на станоста според одредбите од ЗОПКОС, односно како инструмент за обезбедување на плаќањето, а тужителот неа ја нотифицирал и протестираше. Тужените во меницата се јавуваат: едниот како трасант, другиот како авалист и третиот како индосант, па бидејќи, според одредбите од ЗМ таа ги содржела сите потребни елементи од чл. 1 од ЗМ, била нотифицирана и протестирана и на совесен и законит начин пренесена, тужителот како законит и совесен имател ја имал и со неа ги исплатувал своите долгови при ексконтирањето. Поради тоа без значење бил фактот во предметниот меничен спор за наплатата дали предметната стока била испорачана за издадената меница.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 559/86 од 18. IV 1986 г.)

17. Кога корисници на општествени средства договориле плаќањето да се обезбеди со меница според ЗОПКОС, а во рамките на станоста на меницата за плаќање договориле договорна камата, договорот за плаќање на договорна камата меѓу странките произведува правно дејство, без оглед на тоа што меницата била предадена по протек на рокот од 15 дена од настанувањето на ДДО, доколку таквата меница била примена од доверителот.

Од образложението:

Неспорно е дека износот од 131.985 дин. претставува пресметана камата по фактура од која тужениот обезбедил плаќање со меница по која тужителот пресметал камата по каматната листа бр. 3961 за доцнење од 24 дена. Неспорно е и дека странките склучиле спогодба во која предвиделе бескаматно плаќање од 60 дена доколку плаќањето се обезбеди со еден од инструментите за плаќање што треба должникот да го даде во рок од 15 дена од настанувањето на ДДО. Неспорно е и дека тужениот ја предал меницата по протекот на договорениот и законски рок од 15 дена, како и тоа дека таквата меница тужителот ја примил и ја реализирал

При вака неспорни факти неосновано жалителот наведува дека во тој случај тужениот не може да се користи со договорено право за бескаматно плаќање од 60 дена, бидејќи меницата не ја предал во рок од 15 дена од настанувањето на ДДО. Точно е тоа дека тужениот ја дал меницата вон законскиот рок од 15 дена од настанувањето на ДДО. Меѓутоа, тужителот ја примил и ја реализирал ваквата меница што значи дека се согласил да прими таква меница. Во тој случај склучената спогодба меѓу странките за договорено бескаматно плаќање од 60 дена е во сила, па тужителот не може за задоцнување од 24 дена да му пресметува камата на тужениот која е во висина на спорниот износ, во делот во кој што е одбиено барањето. Доколку тужителот сметал дека на овој начин би се фаворизирал тужениот како должник кој не требало да ја прими таквата меница, Меѓутоа, тој ја примил таквата меница со сите последици,

меѓу кои и договореното бескаматно плаќање ќе ги сноси тој, бидејќи се согласил така да постапува тужениот како должник.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 977/88 од 9. VI 1988 г.)

18. Ако превозникот и испраќачот со договорот за превоз во патниот сообраќај договориле надоместокот за превоз да се пресметува врз основа на пресметковната тежина на преземениот предмет, примачот не може со успех да истакне приговор надоместокот за превоз да се пресметува според реалната тежина на преземениот предмет, повикувајќи се на чл. 670 ст. 1 од ЗОО.

Од образложението:

Од товарниот лист приложен како доказ во текот на првостепената постапка и од пресметката на превозот јасно произлегува дека при определувањето на висината на надоместокот за превозот тежината од 7.000 кгр. е земена како пресметковна тежина и со оглед на ваквата пресметковна тежина тужителот со испраќачот на пратката го определил износот на превозот. При ваква состојба, фактот што реалната тежина на превезениот товар била 6.000 кгр, не е од влијание во поглед на обврската на тужениот за плаќање на договорениот надоместок.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1241/88 од 15. IX 1988 г.)

19. Ништовен е договорот за осигурување пратка во превозот склучен по извршениот превоз откако осигурениот предмет му бил предаден на примачот.

Од образложението:

Според наоѓањето на овој суд, тужбеното барање не е основано, од причини што договорот за осигурување е ништовен во смисла на чл. 898 ст. 2 од ЗОО, бидејќи во времето на склучувањето на договорот престанала можноста за настапување на осигурениот случај. Имено, предметниот договор за осигурување е склучен со цел да се осигури предметот за време на превозот и тоа од моментот на упатувањето до приемната станица. Меѓутоа, не е спорно дека договорот за осигурување бил склучен откако превозот бил извршен, со што престанала можноста за настапување на осигурениот случај за време на превозот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2047/88 од 16. I 1989 г.)

20. Постои одговорност на изведувачот за недостатоци во изградбата на градбата и тогаш кога недостатокот е последица од недостатоците во градежниот проект.

Од образложението:

Според одредбата на ст. 1 од чл. 644 од ЗОО изведувачот одговара за недостатоците во извршувањето на градбата кои се одне-

суваат на неговата солидност, доколку овие недостатоци би се покажале за време од 10 години од предавањето и приемот на работите. При ова, кога станува збор за несолидноста на градбата, не се подразбира само употребата на неадекватниот и на некавалитетниот материјал, туку се имаат предвид и работите извршени и според лошиот проект и според лошите пресметки и погрешната инвестиционо-техничка документација. Во случајов, како што утврдил првостепениот суд, несолидноста на објектот се должела токму на грешка во проектот. Поради тоа по паѓањето на кровната конструкција, бил изработен анекс проект со кој дошло до зајакнување на елементите на решеткастите носачи на кровот. Оттука јасно произлегува и одговорноста на тужителот за солидноста на објектот, која според ст. 5 од споменатиот чл. е законска и не може ниту да се договара, ниту да се исклучува, ниту да се ограничува.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1945/88 од 12. XII 1988 г.)

21. Во спор за наплата на износ на пресметана камата, на зголеменото тужбено барање по ист основ тужителот има право на процесна затезна камата од денот кога таквото барање го поставил пред судот, а не од денот на поднесувањето на тужбата.

Од образложението:

Тужениот со жалбата ја побива првостепената пресуда, истакнувајќи во своите наводи дека процесна камата на тужителот му следувала дури од 7. XII 1988 г., кога тужителот го прецизирал тужбеното барање. Меѓутоа, според наоѓањето на овој суд ваквото правно становиште по жалбата на тужениот не може да се прифати како основано, бидејќи на тужителот му следува процесна камата според чл. 279 ст. 2 од ЗПП од денот на поднесувањето на тужбата т.е. од 30. VII 1987 г.

Кога тужителот во текот на спорот го зголемил тужбеното барање по однос на главниот долг, кој претставува пресметана затезна камата, во тој случај, за вака зголеменото тужбено барање, процесната камата почнува да тече од денот на зголемувањето на тужбеното барање, односно, во конкретниов случај, од 7. XII 1988 г.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1051/89 од 17. XI 1989 г.)

22. Предавањето на предметот (тракторот) од продавачот на купувачот е извршено на денот кога е извршен квалитативен прием од страна на купувачот, откако претходно бил склучен устен договор за продажба, без оглед на тоа што купувањето на тракторот од страна на работничкиот совет на купувачот му било одобрено дополнително.

Од образложението:

Тужениот во својства жалба истакнува, дека приемот на стоката (тракторот) од негова страна уследил кога на продавачот, сега тужителот, му доставил изјава од 22. V 1986 г., како и одлука од ра-

ботничкиот совет со која било дадено одобрување за купување на тракторот. Стопанскиот суд на Македонија констатира дека ваквиот навод во жалбата на тужениот е неоснован и дека првостепениот суд правилно утврдил дека ДДО, меѓу странките настанал уште на 8. VIII 1985 г., кога тужениот го презел тракторот од тужителот, бидејќи одлуката на работничкиот совет на тужениот донесена подоцна, само е доказ за извршената купопродажба на тракторот. Поради тоа, стасаноста на обврската на тужениот за плаќање на продажната цена на тракторот почнува да тече од денот на приемот на тракторот, односно од настанокот на ДДО.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 336/89 од 10. V 1989 г.)

23. Со пренос на паричните средства на име цена од договорот за продажба на жиро-сметка назначена од фактурата испоставена од тужителот како продавач дошло до плаќање на долгот, без оглед на тоа што назначената жиро сметка ѝ припаѓала на друга ООЗТ во составот на работната организација во чиј состав се наоѓа и тужителот.

Од образложението:

Од утврдената фактичка состојба дека тужителот на фактурата товарниот лист — ја означил жиро-сметката на која тужениот требало да ја плати цената за испорачаната стока и дека тужениот ја платил цената, преведувајќи му го должниот износ на тужителот преку жиро-сметката што била означена од него, првостепениот суд правилно заклучил дека во смисла на чл. 295 од ЗОО престанала обврската на тужениот за плаќање на спорниот износ и на тој начин правилно го применил материјалното право во спорот на странките.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 459/89 од 9. III 1989 г.)

24. Утврдувањето на количеството на продадените предмети и постапката околу истакнувањето приговор за количеството, ако странките не договориле поинаку, ќе се изврши според одредбите од општите узанси за промет со стока, и по стапувањето во сила на ЗОО, кој не ја пропишал оваа материја.

Од образложението:

Со оглед на тоа што во спорот станува збор за приговор за количеството на примената стока од страна на тужителот, има место за примена на одредбите од општите узанси за промет со стока. Прашањето за недостатоците во квантитетот на приемот не е регулирано со ЗОО. Поради тоа, согласно со чл. 1107 ст. 2 од ЗОО постои можност за примена на одредбите од општите узанси за промет на стока.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 277/89 од 9. III 1989 г.)

25. Кога тужителот го склучил договорот со раководителот на работна единица во работната организација, а работната единица во меѓувреме се организирила како ООЗТ во составот на работната организација, таа не е пасивно легитимирана како тужен во спорот по тужба за исполнување на тој договор, од причини што раководителот на работната единица предметниот договор го склучил во име и за сметка на РО, кога тужениот како ООЗТ сè уште не била организирана и не постоела.

Од образложението:

Првостепениот суд го уважил тужбеното барање на тој начин што го поништил договорот за закуп, задолжувајќи го тужениот да му го предаде во владение закупениот деловен простор на тужителот

Одлучувајќи по жалбата на тужениот, Стопанскиот суд на Македонија ја преиначи пресудата на првостепениот суд, така што ги одби како неосновани барањето на тужителот за поништување на договорот за закуп и задолжувањето на тужениот да му го предаде во владение закупениот деловен простор на тужителот.

Вака е одлучено, бидејќи тужителот го склучил договорот со деловна единица во состав на ООЗТ пред нејзиното организирање како ООЗТ, а пасивно легитимирана во спорот може да биде само ООЗТ во чиј состав се наоѓала деловната единица, а не новата ООЗТ која се организирила од деловната единица по склучувањето на договорот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1052/89 од 17. XI 1989 г.)

26. Интерната банка не е пасивно легитимирана во спор за наплата на пресметана затезна камата на главен долг за чие обезбедување издала меница во свое име, а за сметка на членката.

Од образложението:

Според наоѓањето на Стопанскиот суд на Македонија, погрешно е наоѓањето на првостепениот суд дека тужбеното барање на тужителот за исплата на затезната камата е основано и дека тужената интерна банка на СОЗТ „Т“ од С. има обврска, покрај исплатата на главниот долг, да ја плати и затезната камата. Ова е од причини што тужителот не бил во деловни односи со интерната банка на СОЗТ „Т“ во С., туку со нејзините основачи, а тоа што тужениот го платил главниот долг, односно го обезбедил плаќањето со меница, не значи дека го презел долгот, односно дека настанал правен основ да може тужителот да побарува од него затезна камата.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1382/89 од 17. VII 1989 г.)

27. Кога странките договориле плаќањето да се обезбеди со предавање на банковна гаранција со одложен рок, должникот не може да бара ослободување од плаќање камата од денот на настанувањето на ДДО во рокот на плаќањето.

Од образложението:

Неосновани се наводите во жалбата на тужениот според кои во конкретниот случај правото на камата треба да се засметува по

протекот на 30 дена, бидејќи плаќањето било обезбедено со банковна гаранција. Ова е од причина што од списите во предметот произлегува дека првостепениот суд правилно постапил кога прифатил дека спорниот однос произлегува од договорот бр. 09-8784/1 од 17. IV 1986 г., склучен меѓу странките и дека со него во чл. 9 го утврдиле начинот на плаќањето, односно дека плаќањето ќе се врши врз основа на испоставена фактура од превозникот за секој извршен превоз во законски рок, а во чл. 8 од истиот договор странките се договориле корисникот на превозот по заверувањето на договорот, да му обезбеди на превозникот еден инструмент за обезбедување на плаќањето. Од ова недвосмислено произлегува дека странките се договориле плаќањето да биде во законски рок, односно во рок од 15 дена. Гаранцијата што е обезбедена од страна на тужениот на која се повикува тој за одложниот рок од 30 дена претставува само инструмент за обезбедување на плаќањето, а не средство за плаќање, со што не се менува рокот во кој треба да се изврши обврската за плаќање предвидена со договорот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1777/89 од 17. XI 1989 г.)

28. Тужителот нема право на затезна процесна камата на побарување кое по истакнатиот компензационен приговор е пребиено и згаснало пред заведување на спорот за наплата на пресметана камата.

Од образложението:

Првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога му го уважил проширеното тужбено побарување на тужителот од 4.614.761 дин., кое претставува пресметана процесна камата на затезната камата во износ од 5.055.944 дин.

Според чл. 336 до 300 должникот може да го компензира побарувањето што го има спрема доверителот со тоа што овој го побарува од него, ако двете побарувања гласат на пари или на други заменливи предмети од ист род или ист квалитет и ако двете се стасани. Понатаму, во чл. 337 од 300 е пропишано дека се смета оти компензацијата настанала во оној час кога се стекнале условите за тоа, откако едната страна ѝ изјавила на другата дека врши компензирање. Така, во конкретниот спор, иако тужениот ја дал изјавата за компензација во текот на спорот, односно на 14. I 1987 г., согласно со цитираната одредба, се смета дека компензацијата, односно престанокот на побарувањето на тужителот настанало порано, кога побарувањата на странките се сретнале. Поради тоа што побарувањето на тужителот за затезната камата од 5.055.944 дин. се угасило, првостепениот суд неосновано го задолжил тужениот да му го плати зголеменото тужбено побарување од 4.694.761 дин. на тужителот на име пресметана процесна камата на споменатиот износ од затезната камата, а за времето од поднесувањето на тужбата до истакнувањето на компензациониот приговор.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 50/88 од 12. XII 1988 г.)

29. Кога во текот на водење на процесот за наплата на паричното побарување со затезна камата главниот долг ќе биде платен, тужителот има право затезната камата до денот на плаќањето на главниот долг да ја пресмета во апсолутен износ и како таков да го постави како тужбено барање, од кој ден има право да оствари процесна камата според чл. 279 ст. 2 од ЗОО.

Од образложението:

Делумно се основани жалбените наводи на тужителот во кои наведува дека првостепениот суд неосновано му го одбил барањето на тужителот за процесна камата на износот на капитализираната камата во висина од 30.034 дин. Тужителот наведува во жалбата дека на овој износ нему му следува процесна камата од 66%, сметано од 26. IX. 1986 г., односно од утужувањето, па до исплатата. Стопанскиот суд на Македонија застана на становиште дека на тужителот на овој износ му следува и процесна камата од денот на плаќањето на главниот долг, а тоа е 24. XI 1986 г., а не од денот на поднесувањето на тужбата, бидејќи со денот на исплатата на главниот долг споредното побарување, какво што е побарувањето за каматата, станало главно побарување.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 793/87 од 17. VI 1987 г.)

30. Приговорот на тужителот за застареност на побарување на тужениот истакнато во компензационен приговор не е основан, иако во времето на поднесување на компензациониот приговор веќе бил изминат рокот за застареност, ако во времето кога меѓусебните побарувања на странките се сретнале, побарувањето на тужениот не било застарено.

Од образложението:

Второстепениот суд го одбил приговорот за застареност на тужителот, како жалител, на побарувањето на тужениот истакнато во компензационен приговор. Пресметаната камата која претставува побарување од тужбата е по каматната листа број 406 од 27. III 1985 г. за пресметана камата на сметки од 1985 г. Што се однесува до каматната листа од тужениот, таа е од 14. IV 1983 г., а со неа се опфатени сметки од јануари, февруари и март 1983 г. Компензациониот приговор и противтужбата се поднесени на 11. IV 1986 г. и доколку би се одлучувало одделно по нив, би произлегло дека противтужбата е поднесена по протекот од три години, според чл. 372 од ЗОО.

Меѓутоа по однос на износот од 310.212 дин., кој од страна на тужениот е истакнат како компензационен приговор со примена на чл. 339 од ЗОО, произлегува дека во висината на тој износ не настапила застареност на побарувањето на тужениот, односно дека ова побарување може да се пребие со побарувањето на тужителот истакнато во тужбата, па во висина на утужениот износ да згаснат меѓусебните побарувања на странките. Имено, согласно со чл. 339 ст. 1 од ЗОО, предвидено е дека долгот може да се пребие со застарено побарување, само ако тоа не било застарено во часот кога се стекнале условите за пребивање.

Во конкретниов случај во висина на утужениот износ се стекнале услови за пребивање на 20. III 1985 г., кога стасало побарувањето на тужителот, а побарувањето на тужениот сè уште не било застарено со оглед на тоа што потекнува од првите три месеци на 1983 г. Поради ова, неоснован е жалбениот навод за застареност на побарувањето на тужениот и во тој дел, односно до висината на компензациониот приговор, поради што следуваше во тој дел жалбата да биде одбиена како неоснована.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 1518/86 од 11. XII 1986 г.)

31. Пребивање на меѓусебните побарувања не настанува по сила на самиот закон, штом ќе се стекнат условите за тоа, или со фактот што вештото лице констатирало во наодот и мислењето дека и тужениот побарува од тужителот, туку е потребно едната страна да ѝ изјави на другата дека врши пребивање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со обжалената пресуда првостепениот суд делумно му го уважил тужбеното барање на тужителот, па ги задолжил тужените солидарно да му платат на тужителот 464.882 дин. со 8% камата сметано од 13. V 1976 г. до 17. IV 1982 г., а од 17. IV 1982 г. до исплатата, согласно со одлуките на СИС, а го одбил како неосновано тужбеното барање за износот од над 2.202.169 дин., со соодветната камата.

Основен е жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право. Од дадените причини во обжалената пресуда произлегува дека првостепениот суд делумно го прифатил побарувањето на тужителот и тоа само за износот од 454.881 дин., прифаќајќи дека со износот од 1.358.616,90 дин. тужениот, по основ на пребивање го намалил на износот од 893.735,90 дин. што тужителот му го должел на тужениот по основ на камата за извршени уплати, ова прецизно е искажано во мислењето на вештото лице, како математичка операција, без тоа да се впушти во утврдување на постоењето на соодветен правен основ за тоа.

Од списите во предметот се гледа дека во таа висина тужениот го нема истакнато своето побарување спрема тужителот.

При таква положба, според наоѓањето на овој суд, пребивањето не настанува штом ќе се стекнат услови за тоа во смисла на чл. 336, а во врска со чл. 337 од ЗОО по сила на самиот закон, туку е потребно едната страна да ѝ изјави на другата страна дека врши пребивање. Со оглед на тоа што во конкретниов случај од списите во предметот не произлегува дека тужениот дал таква изјава, ниту дека истакнал противтужбено побарување, со самиот факт што вештото лице тоа го констатирало во својот наод и мислење, не значи дека настанало пребивање по сила на самиот закон, односно дека побарувањето на тужителот се намалило за таа висина.

Поради тоа, следуваше обжалената пресуда да биде преиначена и тужбеното барање на тужителот да биде уважено во целост, согласно со чл. 373 ст. 4 од ЗПП.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1001/89 од 8. IX 1989 г.)

32. Организацијата на Здружен труд која стопанисува со шуми во општествена сопственост има право на евентуален надоместок на штета во делот на кој е извршена чистата сеча, доколку претрпи штета во висина на трошоците што ќе ги има за обновувањето на тој дел од сечиштето, а не на обична штета или изгубена добивка во смисла на чл. 155 и 189 ст. 1 и 2 од ЗОО.

Од образложението:

Основан е жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право.

Првостепениот суд, врз основа на изведените докази, утврдил дека на ден 11. X 1987 г. биле исечени 250 букови чепри за потребите на бачилото од втората бригада на тужениот и дека сечата не била извршена на начин како што било одобрено од шумарот на тужениот, туку била извршена чиста сеча која била забранета со ЗШ. Тоа било сторено со пропуст на тужениот кој испратил неквалификувано лице да врши сеча, поради што дошло до настанување на штетата во висина на утужениот износ од 910.000 дин., а во согласност со ЦШШ.

Не е утврдено во што се состои настанатата штета, ниту пак тоа произлегува од изведените докази, а неспорно е дека тужителот е организација која стопанисува со шумите во тој дел каде што е извршена чистата сеча како општествена сопственост.

При ваква положба, според наоѓањето на овој суд првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога го уважил тужбеното барање. Имено според чл. 155 од ЗОО штетата претставува намалување на општествените средства, односно на нечиј имот (обична штета), или спречување на нејзиното зголемување (изгубена добивка). Според чл. 189 ст. 1 и 2 од истиот закон оштетениот има право на надоместок на обичната штета и на изгубената добивка. Висината на надоместокот на штетата се одредува според цените во времето на донесувањето на судската одлука, освен во случај кога со закон е предвидено друго.

Од утврдената фактичка положба не произлегува дека тужителот, како оштетен, претрпел ваква штета, ниту, пак, тоа произлегува од изведените докази. Поради тоа врз основа на чл. 374 т. 4 од ЗПП, а во врска со чл. 366 ст. 2 од ЗПП следуваše обжалената пресуда да биде преправена, тужбеното барање да биде одбиено како неосновано и платниот налог да биде укинат во обжалениот дел. Според наоѓањето на овој суд тужителот како ОЗТ која стопанисува со шумите, во делот во кој е извршена чистата сеча како општествена сопственост, би имала евентуално право на надоместок на штетата што ја претрпела во висина на трошоците што би ги имала за обновување на тој дел од сечиштето, бидејќи според чл. 35 ст. 1 од ЗШ, е должна да врши редовно обновување на сечиштата. Инаку, сечата на шума без претходна ознака за сечење според чл. 37, и чистата сеча спротивно на чл. 41 и 43 од ЗШ, е основ за стопанско казнена одговорност.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1989/89 од 14. XI 1989 г.)

33. Примачот на стоката (купувач од договор за продажба) што требало да се превезе, активно е легитимиран за водење спор против превозникот за надоместок на штета сторена на стоката при превозот, ако во договорот за продажба не е договорено местото на предавање на стоката.

Од образложението:

Основан е жалбениот навод за нецелосно утврдена фактичка состојба.

Првостепениот суд, врз основа на изведените докази во текот на постапката, утврдил дека кусокот на превезуваната стока (метални профили) бил утврден со записник од 28. IX 1983 г. при предавањето на стоката на тужителот како примач на кој записник се потпишал и возачот на тужениот. Овие околности меѓу странките и не биле спорни.

Меѓутоа, според наоѓањето на овој суд, првостепениот суд не ја утврдил целосно фактичката состојба по однос на активната легитимација на тужителот, на чиј ризик била превезувана стоката, и на местото на предавање на стоката по склучениот договор за купопродажба меѓу „М“ ООЗТ „М“ од Б., како продавач, и тужителот, како купувач. При тоа првостепениот суд треба да има предвид дека, доколку местото на предавањето на стоката не е посредно договорено меѓу странките, треба да се примени одредбата од чл. 472 од ЗОО, односно дека со предавањето на предметот на превозникот ќе се смета дека е извршено предавањето на предметот на купувачот, па во тој случај тужителот би бил активно легитимиран за водењето на спорот.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 120/85 од 8. II 1985 г.)

34. При пресметувањето камата годината се смета календарски од 365 дена.

Од образложението:

Меѓу странките е спорно дали тужителот точно ја пресметал каматата по пресметката на интерес приложена кон тужбата. Притоа, при пресметката каматниот клуч тужителот го нашол делејќи го бројот 36.000,00 дин. со 16^{0/0}, што значи годината ја зел да има 360 дена, на кој начин каматниот клуч изнесува 2.250 дин. Од вештиот наод на вештото лице М. М. дипломиран економист, се утврдува дека ваквата пресметка е неправилна бидејќи тужителот требало каматните броеви да ги зголеми за уште 10.54613,50 и да изнесува 265083220,55 односно каматниот клуч од 2.250 да изнесува 2281,25 од причини што наместо бројот 36.000,00 да се подели со 16, треба да се подели бројот 36.500,00 со 16 на кој начин ќе се добие каматниот клуч од 2281,25 и така утврдената камата од 117.346 дин. да и се утврди на износ од 116.200,85 дин. при што се јавува разликата од спорниот износ 1.145,15 дин. што е предмет на тужбеното барање.

Банките во нашата земја при утврдувањето на каматниот клуч годината ја сметаат календарски од 365 дена, а не комерцијално 360 дена, на кој начин и тужителот каматниот клуч требало да го утвр-

ди независно од тоа како се вршело пресметувањето во другите земји. Според тоа банките во нашата земја во моментот интересот го пресметуваат кога капиталот ќе го помножат со процентот по денови на задоцнување делено со 36,500 а не со 36.00 како што пресметувал тужителот и на кој начин каматниот клуч погрешно го утврдил поради што се појавила разликата во висина на утужениот износ. Поради што и по таа и според становиштето на овој суд тужениот нема обврска да му го плати на тужителот утужениот износ, па првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога нашол дека тужбеното барање е неосновано и усвоениот платен налог го укинал.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 194/85 од 11. III 1985 г.)

35. Доколку на товарниот лист нема потпис и печат од двете договорни страни (испраќач и превозник), тој не произведува правно дејство како товарен лист.

Ако на ваквото писмено примачот го потврди приемот на стоката, тогаш единствено тоа претставува доказ за уредно извршена превозна услуга и основ за примена на чл. 670 од ЗОО.

Од образложението:

Од утврдената фактичка положба од страна на првостепениот суд произлегува дека тужителот извршил превоз на стока од Алексинац до Скопје, каде што е седиштето на првотужениот. Превезуваната стока ја примил првотужениот и за извршениот превоз е составен товарен лист во кој, покрај другото, е наведено дека превозот го плаќа второтужениот. Во товарниот лист нема потпис и печат на второтужениот, туку само на примачот (првотужениот) и превозникот. Во чл. 665 од ЗОО е определено што мора да содржи товарниот лист за да произведува правно дејство, а во ст. 4 од истиот член е наведено дека товарниот лист, покрај елементите наведени во ст. 2 од истиот член, мора да биде потпишан од двата договорачи од договорот за превоз. Договорачи во договорот за превоз во случајов се превозникот и испраќачот на стоката.

Бидејќи во наведениот товарен лист нема потпис на еден од договорачите, во смисла на горенаведената одредба составениот товарен лист не произведува правно дејство. Во чл. 670 од ЗОО е определено дека со преземањето на пратката и на товарниот лист, доколку е издаден, примачот на стоката се обврзува да му го исплати на превезувачот надоместокот за превозот доколку ништо друго не е одредено со договорот за превоз или во товарниот лист.

Имајќи го предвид ова, а при факт како што е изнесено погоре дека товарниот лист што е составен не произведува правно дејство, во смисла на чл. 670 од ЗОО со приемот на стоката примачот, односно првотужениот, презел обврска да го плати надоместокот за извршениот превоз. Поради тоа првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога го задолжил првотужениот како примач да го плати надоместокот за извршениот превоз.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2133/89 од 14. XII 1989 г.)

36. Побарувањето на курсни разлики во реализација на договор за акредитив склучен меѓу општествени правни лица застарува во рок од 3 години, а не во општиот застарен рок.

Од образложението:

Првостепениот суд примил дека утуженото побарување на тужителот на име курсни разлики застарувало, согласно со чл. 374 од ЗОО, во рок од 3 години, бидејќи од денот на ликвидацијата на акредитивот и поднесувањето на тужбата изминале повеќе од три години.

Тужителот во изјавената жалба укажал дека во случајот се работело за посебен вид на побарување — курсни разлики и требало да се примени општиот рок на застареност од 5 години, согласно со чл. 371 од ЗОО.

Постапувајќи по жалбата на тужителот, второстепениот суд ја потврдил пресудата на првостепениот суд од следниве причини:

Курсните разлики како побарување што потекнува од реализација на договор за акредитив се третираат како посебно побарување што потекнува надвор од прометот со стоки и услуги и затоа таквото побарување застарува во рок од 3 години, согласно со чл. 374 од ЗОО. Бидејќи во случајот, од стасаноста на утуженото побарување за наплата до поднесувањето на тужбата поминале повеќе од 3 години, утуженото побарување на тужителот било застарено.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1860/88 од 17. XI 1988 г.)

37. Доверување на извршувањето на превозот на пратката од превозникот на друг превозник е дозволена правна работа, па превозникот кој го доверил превозот има право на надоместок од превозникот кому му ја доверил пратката на превозот.

Од образложението:

Ваквата правна работа не е спротивна на општиот интерес (чл. 3 ст. 3 од ЗПП), како што сметал првостепениот суд. Напротив правната работа има основ во материјалната одредба од чл. 677 од ЗОО. Согласно на оваа одредба превозникот што ќе му довери на некој друг превозник целосно или делумно извршување на превозот на пратката што ја примил за превоз, останува и натаму одговорен за нејзиниот превоз од нејзиниот прием до предавањето, но има право на надоместок од превозникот кому му ја доверил пратката.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1048/89 од 23. VI 1989 г.)

38. Кога со платен налог по тужба на превозник во својство на тужен се опфатени испраќачот и примачот на пратката, а против испраќачот платниот налог станал правосилен, остварена е целта на спорот (остварување право на надоместок за извршен превоз), па против второтужениот тужбеното барање е неосновано, без оглед на тоа што тој требало да го плати надоместокот за превозот.

Од образложението:

Основани се жалбените наводи на второтужениот дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога со обжалената пресуда му го уважил тужбеното барање на тужителот

-- превозникот и спрема него, како примач на стоката, со задолжение да му го плати надоместокот за превоз, иако спрема првотужениот како испраќач на стоката има правосилен платен налог. Имено, тужителот поднел тужба и против испраќачот на пратката и против примачот на пратката, а испраќачот — договорната странка од договорот за превоз, не поднел приговор против платниот налог спрема кого налогот станал правосилен.

Според тоа, тужителот од истиот фактички и материјално правен основ поднел тужба и спрема испраќачот, како договорна странка и спрема примачот на превезуваната пратка, со цел да го оствари правото да се намира за надоместокот за извршениот превоз.

Со оглед на тоа што испраќачот на пратката не поднел приговор против платниот налог спрема кого налогот станал правосилен, тужителот ја исполнил целта заради која се обратил со тужба до судот да биде намирен за надоместокот за извршениот превоз, односно се здобил со извршна исправа спрема договорната странка од договорот за превоз врз основа на која е во состојба да го намира своето побарување произлезено од договорот.

При состојба кога е исполнета целта заради која е поднесена тужба и тужителот се здобил со извршна исправа спрема договорната страна од договор за превоз, неосновано е тужбеното барање на тужителот спрема второтужениот, како примач на стоката.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1419/89 од 12. VII 1989 г.)

39. Кога според договорот за продажба склучен меѓу странките продавачот е должен да достави и атест за продадениот предмет, ќе се смета дека дошло до предавање на предметот кога на купувачот ќе му се предадат и предметот и атестот, од кога течат сите рокови сврзани со моментот на предавање на предметот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

На утужената пресметана камата со процесна камата, за кои е издаден платниот налог, тужениот приговорил дека повеќе се пресметани денови на доцнење, па од тоа произлегува дека повеќе тужителот пресметал и утужил камата во износ од 427.956 дин. Тужениот, исто така во текот на првостепената постапка, приговорил дека погрешно тужителот го зел како ден на настанување на ДДО оној ден кога тужителот му ја предал стоката без атест, иако без него, со оглед на својството на испорачаната стока, не можел да се утврди нејзиниот квалитет, како и тоа дали стоката е подобна за натамошна продажба. Тужениот наведува дека атестот го примил на 1. IX 1986 г., од која дата и смета дека настанал ДДО меѓу странките, а не од денот на приемот на стоката 16. VIII 1986 г., како што прифатил првостепениот суд.

Стопанскиот суд на Македонија, одлучувајќи по жалбата на тужениот, утврди дека при одлучувањето првостепениот суд не ги утврдил сите спорни факти од кои зависи правилната примена на материјалното право, поради што и ја укина првостепената пресуда. Имено, ако странките во договор за продажба предвиделе продавачот со предавањето на предметот на договорот — стоката да му достави и атест, без кој, со оглед на својството на стоката не е можно да

се утврди квалитетот и својството на стока и не може да се пушти во промет, во тој случај ќе се смета дека дошло до предавање на предметот кога на купувачот ќе му се предадат и предметот и атестот. Од тогаш течат сите рокови сврзани со моментот на предавање на предметот, па и на затезните камати.

Меѓутоа, купувачот не може пасивно да чека продавачот да му го достави атестот за утврдување на квалитетот, па затоа, доколку купувачот сака да се користи со правото од чл. 481 од ЗОО, должен е по приемот на стоката, без одлагање да побара од продавачот да му го достави атестот. Во таков случај времето и рокот за утврдување на квалитетот на примената стока се одлага до денот кога купувачот ќе ги прими потребните и бараните исправи, бидејќи оттогаш и се смета дека настанал ДДО.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 492/89 од 10. III 1989 г.)

40. Побарувањето на СИЗ-от за деловен простор за закупнина на деловен простор со кој стопанисува, произлегува од договор во стопанството — чл. 25 ст. 2 од ЗОО и на него тече затезна камата според чл. 277 ст. 2 од ЗОО.

Од образложението:

Неспорно е дека тужителот — Основната СИЗ за деловен простор од С., со тужениот склучила договор за закуп на деловен простор што и го користел тужениот. Неспорно е ни тоа дека тужениот задоцнил со исплатата на закупнината, поради што има обврска на тужителот да му плати затезна камата за деновите на доцнењето.

Спорно е дали стапката на затезната камата ќе биде на чл. 277 од ст. 1 или од ст. 2 на истиот член од ЗОО, а што зависи од тоа дали во случајот се работи за склучен договор во стопанството, во смисла на чл. 25 ст. 2 од ЗОО или не.

Според мислењето на Стопанскиот суд на Македонија првостепениот суд неправилно го применил материјалното право, досудувајќи му на тужителот затезна камата според ст. 1 од чл. 277 од ЗОО, а не според ст. 2 од истиот член, бидејќи склучениот договор за закуп меѓу странките не го третираше како договор во стопанството од чл. 25 ст. 2 од ЗОО.

Тужителот — Основната СИЗ за деловен простор од С., има регистрирана основна дејност издавање на деловен простор под закуп. Тужителот стопанисува со деловен простор кој и го одржува, го обновува, врши тековно и инвестиционо одржување и друго, а сето тоа го врши од средства што ги прибира од закупнината од кои, покрај другото, остварува и личен доход.

Значи, со издавањето деловен простор под закуп, тужителот фактички врши стопанска дејност. Поради тоа бидејќи договорот за закуп е стопански договор, во смисла на чл. 25 ст. 2 од ЗОО, тужителот има право на затезна камата за ненавремено платена закупнина од тужениот според ст. 2 од чл. 277 од ЗОО, а не според ст. 1 од истиот член како што неправилно сметал првостепениот суд.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 279/86 од 11. III 1986 г.)

41. Предмет на спор против штетник, во случај кога штетата е отстранета може да биде единствено паричниот износ со кој е отстранета материјалната штета, со затезна камата од денот на отстранувањето на штетата, а не паричниот износ кој претставува противвредност на сторената штета на денот на пресудувањето.

Од образложението:

При неспорен факт дека тужителот сам ја отстранил штетата предизвикана од тужениот, според мислењето на Стопанскиот суд на Македонија правилно е становиштето на првостепениот суд кога го задолжил тужениот да му ја надомести на тужителот штетата во износ од 306.094 дин., кој износ претставувал сума пари што била потребна во времето кога штетата е отстранета од тужителот (работна рака и материјал). Ова е од причини што кога оштетениот, сега тужителот, сам ја отстранил штетата, таа и понатаму постои, но сега е изразена во паричен износ — издаток што го имал оштетениот за отстранување на штетата (поправка на оштетените телефонски кабли). Таа повеќе не претставува натурална, туку е парична штета. Поради тоа на таквите случаи ќе се примени одредбата од чл. 394 од ЗОО, според која кога обврската за предметот ја има сумата пари, должникот е должен да го исплати оној број на паричните единици на кој гласи обврската.

Имајќи го тоа предвид, во таквите случаи тужителот (оштетениот) има право на затезна камата во смисла на чл. 277 од ЗОО. Имено, во случајот ќе се утврди времето кога должникот паднал во доцнење, а тоа е времето кога оштетениот ја отстранил штетата. На тој начин со исплатата на паричната штета би се отстраниле последиците на штетата, а затезната камата би претставувала износ на штета поради некористење на парите од денот на доцнењето до денот на исплатата.

Имајќи го предвид горенаведеното, тужителот неосновано смета дека судот требало да му досуди, така што тужениот да го задолжи да му ја надомести штетата во висина на утужениот износ, односно онаа штета што била во времето на пресудувањето, бидејќи на тоа тужителот нема право. Тој има право на тоа само доколку штетата не била отстранета со право и на затезна камата која тече од денот на донесувањето на првостепената пресуда со која е одредена висината на надоместокот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1179/88 од 12. IX 1988 г.)

42. Изводот од отворени ставки потврден од странките не може да се смета како дадена изјава за пребивање на побарувањето.

Од образложението:

Изводот од отворени ставки, односно фактот што тој е потврден од странките, самиот по себе не може да се смета како изјава за пребивање во смисла на чл. 337 од ЗОО, односно изјава од едната страна до другата дека врши пребивање. Напротив изводот од отворени ставки сам по себе си претставува само усогласување на книговодствената евиденција помеѓу странките, односно усогласување на дол-

гувањата и побарувањата за кои се водат отворени ставки. Според тоа, самиот факт што е составен и потврден изводот на отворени ставки меѓу странките, при состојба кога не постои изјава за пребивање во смисла на чл. 337 од ЗОО, не значи дека меѓу нив престанале правата и обврските по пат на пребивање.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 186/89 од 9. II 1989 г.)

43. Регресното парично побарување од ООЗТ против РО во чиј состав се наоѓа, за извршено плаќање на трето лице врз основа на законска солидарна обврска на ООЗТ за обврските на РО, застапува во општиот застарен рок од 5 години.

Од образложението:

Основано истакнува тужителот дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога, применувајќи ја одредбата од чл. 374 од ЗОО, нашол дека побарувањето истакнато со тужбата е застарено, односно не ја применил одредбата од чл. 371 од ЗОО што требало да ја примени во конкретниот случај. Имено, не е спорно дека побарувањето истакнато во тужбата претставува износ што ѝ го платил тужителот на РО „Ф. Ф“ од Б., како една од петте ООЗТ, неограничено солидарно одговорни за обврските на РО „А“ од која настанале. Ваквото побарување не претставува побарување од договорите со прометот на стоки и услуги. Напротив, тоа претставува побарување по основ на законската неограничена солидарна одговорност на тужениот за обврските на РО „А“, односно за делот што ѝ припаѓа нејзе, по однос на кое побарување нема посебен рок за застареност, туку важи општиот рок за застареност определен со чл. 371 од ЗОО.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 11/89 од 16. I 1989 г.)

44. Дали приговорот за квалитетот кај договорот за продажба во стопанството на продадено поголемо количество чевли е ставен без одлагање, треба да се цени според тоа колку време било потребно да се изврши преглед на целото количество на примените предмети од страна на лицата вработени кај купувачот во чиј домен спаѓа вршењето преглед на купените предмети.

Од образложението:

Дали приговорот за квалитетот кај договорот за продажба во стопанството на примени 4.700 чифта влечки е ставен без одлагање, треба да се цени според тоа колку време било потребно да се прегледа целото количество на примените предмети.

При неспорна фактичка положба дека прво телефонски, а потоа и телеграфски е рекламирано за квалитетот на испорачаните палучи, пред сè, се поставува прашање дали тужениот постапил согласно со чл. 481 од ЗОО, без одлагање, и дали рокот од 7 дена може да се подведе под овој поим. Што значи тоа за одреден случај „без одлагање“, претставува фактичко прашање кое треба да се утврдува од случај до случај.

Во конкретниов случај било испорачано количество од 4.700 чифта влечки, кое количество на стока не можело да се прегледа истиот ден по извршениот прием. Меѓутоа, откако на почетокот на прегледот е констатиран некавалитет повикан е на натамошниот преглед да присуствува претставник на тужителот, кој не се одзвал на повикот. Поради тоа првостепениот суд правилно нашол дека тужениот постапил во согласност со законските прописи со тоа што, откако целосно ја прегледал стоката, рекламираал за нејзиниот квалитет.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 308/89 од 21. II 1989 г.)

45. Одлуката со која е пропишана стапката на затезна камата на паричните побарувања произлезени од договори во стопанството е присилен пропис, поради што е ништовен договорот со кој е договорена пониска или повисока стапка на затезна камата од пропишаната во тој дел.

Од образложението:

Согласно со чл. 277 од ЗОО, должникот кој ќе задоцни со исполнување на парична обврска, покрај главницата, должи и камата, чија стапка ја пропишува СИС. Плаќањето затезна камата во смисла на ваквата законска одредба е норма и обврска од императивен карактер, поради што странките не можат полноважно однапред да се откажат од барањето на затезна камата, ниту пак да договараат пониска или повисока каматна стапка од пропишаната со одлуките на СИС.

Поради тоа, спротивно на наоѓањето на првостепениот суд ништовен е склучениот договор меѓу странките за плаќање камата во висина од 12% за ненавремено неисполнување на паричните обврски и тој договор не произведува правно дејство, затоа тужителот основано истакнал побарување на име затезна камата во висина определена со одлуките на СИС.

Во диспозиција на странките е да ја договараат висината на каматата единствено во случај кога е договорено плаќањето да се врши по пат на меница и кога е ставено во нивна диспозиција да ја одложат стасаноста на плаќањето сè до стасаноста на меницата, во кој рок должникот не е паднат во задоцнување и во кој рок можат да договараат камата и нејзината висина. Вака договорената камата, која по својот карактер не е затезна, ќе има правна важност доколку долгот е исплатен на овој начин.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 14/89 од 16. I 1989 г.)

46. Обврската за плаќање затезна камата настанува со фактот на доцнењето во исполнување на паричната обврска, врз што не влијае тоа дали доверителот доставил каматна листа или не.

Од образложението:

Со неплаќањето на каматата на износот од фактурата на која била пресметана камата и која претставувала предмет на тужбеното

барање, тужениот го изложил тужителот на водење процес заради нејзина исплата.

Бидејќи тужителот го повел процесот пред да биде исплатен долгот на име пресметана камата, првостепениот суд правилно го применил материјалното право, уважувајќи го барањето за процесна камата за периодот од денот на поднесувањето на тужбата до денот на плаќањето на пресметаната камата (предмет на тужбеното барање). Притоа, ирелевантни се фактите дека тужениот ја вратил каматната листа на коригирање и откако му била доставена на 1. X 1987 г., каматата ја исплатил на 6. X 1987 г. затоа што тужениот, како должник, бил должен покрај главницата да плати и затезна камата за периодот на задоцнувањето со исполнувањето на својата парична обврска по фактурата, врз основа на која била пресметана и каматата.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 362/89 од 9. III 1989 г.)

47. Плаќањето со посредство на филијала на СОК кај која се води сметката на доверителот се смета дека е извршено со пристигнувањето на паричната дознака или вирманот во оваа филијала, а не со полагањето на парите на сметката на доверителот.

Од образложението:

Во спор за наплата на износ на пресметана затезна камата првостепениот суд прифатил дека како ден на плаќање на долгот по фактурата на која е засметана затезна камата е денот кога парите од вирманската дознака се книжени на сметката на доверителот, а не денот кога паричната дознака пристигнала во филијалата на СОК каде што доверителот има сметка.

Второстепениот суд не го прифати становиштето на првостепениот суд од следниве причини:

Во смисла на чл. 318 ст. 1 од ЗОО, ако плаќањето се врши со посредство на банка или друга организација кај која се води сметката на доверителот, ќе се смета, доколку не е поинаку определено, дека долгот е намирен кога во банката, односно во организацијата кај која се води сметката, ќе пристигне паричната дознака во корист на доверителот, или налогот — вирман на должниковата банка, односно организација, да ѝ го одобри на сметката на доверителот износот означен во налогот.

Во смисла на ваквата законска одредба првостепениот суд не го утврдил релевантниот факт, од кој зависи основаноста на истакнатото тужбено барање. Тоа значи дека не утврдил во кој момент пристигнал налогот на организацијата, каде што тужениот ги води своите парични средства, до организацијата, каде што ја води сметката на доверителот, за да биде одобрен на негова сметка износот означен во налогот.

Според тоа, не е од значење кога тужителот, како доверител, ги примил паричните средства за да се смета дека долгот е намирен, туку релевантен е фактот кога во организацијата, каде што тужителот ги води своите парични средства, пристигнал налогот од организацијата, каде што тужениот ги води своите парични средства, за да му биде одобрен на сметката на доверителот износот означен во налогот, кога се смета дека долгот е намирен.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 425/89 од 7. III 1989 г.)

48. Кога должникот ги признал основот на побарувањето и дел од неговата висина, прекин на застареност настапува во делот на признатото побарување.

Од образложението:

Согласно со чл. 112 од ЗДППС првостепениот суд, со примена на застарениот рок од една година на побарување кое претставува надоместок за извршен превоз, нашол дека настапила застареност на побарувањето, па тужбеното барање го одбил како неосновано.

Второстепениот суд ја укинал пресудата и предметот го вратил на повторно судење од следниве причини:

Тужениот и со допис од 20. I 1986 г., го известил тужителот дека висината на превозот е по 5 дин. за 1 кгр., барајќи да се исправи фактурата и да му се достави заради исплата.

При ваква состојба, погрешно е наоѓањето на првостепениот суд дека настапила застареност на побарувањето што го има тужителот спрема тужениот, односно дека престанало правото тужителот да бара исполнување на обврската за плаќање на надоместок за превоз.

Согласно со чл. 387 ст. 1 и 2 од ЗОО, застарувањето се прекинува кога должникот ќе го признае долгот, а признанието може да се стори со изјава до доверителот. Во смисла на оваа одредба, очигледно е дека тужениот со допис од 20. I 1986 г., изјавил оти долгот го признава во висина по 5 дин. за 1 кгр., на име надоместок за извршениот превоз, за кој дел од тужбеното барање било прекинато застарувањето, па во смисла на чл. 392 од ЗОО, застарувањето почнува да тече одново од даденото признание. Од друга страна и со приговорот против платниот налог тужениот не го оспорил основот на побарувањето, односно писмено ја признал обврската за плаќање на надоместок за превоз во висина од 5 дин. за 1 кгр. И во овој случај со поднесениот приговор од тужениот од 28. I 1987 г., тужениот писмено ја признал застарената обврска. Доколку не би постоела изјава до доверителот за признавање на долгот во рокот во кој тужителот можел да бара исполнување на обврската, писменото признание на застарена обврска се смета како откажување од застареност.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1969/88 од 12. XII 1988 г.)

49. Побарувањето на шпедитерот од договорот за шпедиција застарува за 3 години и за дел од побарувањето кое претставува надоместок за превоз.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод утужената главница да произлегува од склучен договор за превоз меѓу странките и тоа во патниот и поморскиот сообраќај. Како што се гледа од сметките што биле платени со задоцнување, а потекнуваат од 1984 и 1985 г., произлегува дека побарувањето по тие сметки на тужителот произлегува од склучен договор за шпедиција, па меѓу другите трошоци во своите сметки тужителот засметал и превозни трошоци. Со оглед на тоа што шпеди-

терските услуги застаруваат за 3 години, согласно со чл. 374 од ЗОО, а во истиот рок застарува и побарувањето на име пресметана затезна камата, при положба што спорот е заведен на 12. XI 1986 г., произлегува дека тој е заведен во рамките на застарениот рок од 3 години.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2065/88 од 21. XII 1988 г.)

50. Побарувањето на име пресметана затезна камата стасува и застарува во истиот застарен рок, како и главното побарување на кое се однесува тоа.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право во смисла на тоа што во случајот требало да се примени застарениот рок од 5 години според чл. 371 од ЗОО, кој пропис предвидува рок на застареност за побарување за кој со закон не е одреден некој друг рок на застареност. Во случајот како што се гледа од каматната листа од 24. XI 1983 г., пресметана е камата по сметката број 1863 од 12. XI 1983 г., со стасаност на 27. XI 1983 г.

На главното побарување според наведената пресуда треба да се примени рокот на застареност од чл. 374 од ЗОО, а бидејќи утужената камата претставува споредно побарување, а согласно со чл. 369 од ЗОО, со застарувањето на главното побарување застарува и споредното побарување на име затезна камата, што е и предмет на овој спор.

При таква положба, со оглед на тоа што главното побарување стасало на 27. XI 1983 г., настапила застареност и на побарувањето на име пресметана затезна камата по протекот на 3 години, сметајќи од овој датум, односно на 27. XI 1986 г. Бидејќи спорот е заведен на 19. II 1987 г., произлегува дека настапила застареност на побарувањето.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 167/88 од 12. II 1988 г.)

51. Во спор за наплата на износ на пресметана камата тужителот има право на процесна затезна камата од денот на поднесувањето на тужбата, без оглед на тоа кога во текот на првостепената постапка е истакнато барањето за затезна процесна камата.

Од образложението:

Главниот долг што е предмет на овој спор претставува пресметана затезна камата, па првостепениот суд, со примена на чл. 279 ст. 2 од ЗОО, правилно нашол дека е основано и тужбеното барање за процесна затезна камата од денот на поднесувањето на тужбата до исплатата. Според ограничувањето на текот на каматата во смисла на чл. 401 од ЗОО, каматата престанува да тече со достигнувањето на главницата единствено ако износот на пресметаната стасана неплатена камата е договорна камата. Бидејќи во случајов станува збор за затезна камата, нема законски основ за ограничување на текот на затезната процесна камата.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1467/88 од 15. IX 1988 г.)

52. Кога платниот налог со кој е утужена пресметана камата е приговорен само делумно, на неприговорениот главен долг тужителот не може во натамошниот процес со успех да истакнува барање за процесна затезна камата.

Од образложението:

Како што се гледа од списите во предметот и од изведените докази во текот на првостепената постапка, тужбеното барање на тужителот се однесува на пресметана затезна камата, на која тој побарал процесна камата од денот кога го завел спорот за нејзината исплата — 18. XI 1986 г. Решението со кое е усвоен предлогот за издавање платен налог тужениот не го нападнал за износот од 48.205.748 дин., со 66⁰/₀ камата од 18. XI 1986 г. За овој дел во кој платниот налог станал правосилен, странките не воделе процес. Процесот се водел за оспорениот дел на платниот налог за кој судот донел и соодветна одлука.

При ваква состојба првостепениот суд погрешно го применил материјалното право, уважувајќи му го тужбеното барање на тужителот за разликата на каматата над 66⁰/₀ на правосилниот дел на платниот налог, односно не ја применил одредбата од чл. 279 ст. 2 од ЗОО што требало да ја примени. Во смисла на оваа одредба на износот на неисплатената камата може да се бара затезна камата само од денот кога до судот е поднесено барање за нејзина исплата, односно барање за исплата на пресметаната затезна камата. Законската одредба според која тужителот, по исклучок од одредбата од чл. 279 ст. 1 од ЗОО, може да го остварува своето право на процесна камата, претпоставува не само постоење на фактот дека со исплатата на главниот долг останала неисплатена затезната камата, туку и водење процес заради нејзино плаќање. Бидејќи во конкретниот случај правосилно бил завршен процесот по однос на делот со кој не бил нападнат платниот налог со приговорот, односно се водел процес само за приговорениот дел од платниот налог, барањето на тужителот за камата над 66⁰/₀ на износот од 48.205.748 дин., е неосновано поради самиот факт што барањето за овој износ тужителот го остварил со правосилното завршување на постапката.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 318/88 од 15. III 1988 г.)

53. Ништовна е договорната одредба меѓу корисниците на општествени средства по основ на промет на производи и стоки и вршење услуги за одложен рок на плаќање надвор од договореното обезбедување на плаќањето со меница со стасаност од 90 дена според чл. 6 ст. 2 од ЗОПКОС во врска со чл. 103 од ЗОО.

Од образложението:

Правилно е становиштето на првостепениот суд дека рокот на стасаноста за плаќањето може да се поместува единствено доколку однапред биде договорено плаќањето да биде обезбедено со меница според ЗОПКОС во рамките на рокот од 90 дена, до стасаноста на меницата за плаќање, а во спротивно, согласно со чл. 2, 5 и 7 од

ЗОПКОС, пропишано е дека плаќањето треба да биде извршено меѓу корисниците на општествени средства кај прометните стоки во рок од 15 дена од настанување на ДДО, или во истиот рок да бидат дадени некои од средствата за обезбедување на плаќањето, доколку плаќањето не било извршено однапред.

Според тоа, правилно постапил првостепениот суд кога не се впуштил во изведување докази во смисла на тоа да биде одложен рокот на плаќање за 60 дена од испораката на стоката, бидејќи на таков договор судот не би му дал судска заштита, со оглед на императивниот карактер на одредбите од ЗОПКОС.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 668/88 од 10. V 1988 г.)

54. Ништовна е договорната одредба за договорна камата во рамките на рокот од 90 дена, кога корисниците на општествени средства договориле плаќањето да се обезбеди со меница според ЗОПКОС, а должникот извршил готовинско плаќање според чл. 103 од ЗОО.

Од образложението:

Основани се жалбените наводи од тужителот дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право одбивајќи му го тужбеното барање на тужителот за износот од 293.207 дин., со соодветна камата и трошоци. Имено, доверителот и должникот, во смисла на чл. 6 и 7 од ЗОПКОС можат да договорат кога стасува за плаќање побарувањето од ДДО, единствено во случај кога плаќањето се обезбедува со меница со авал.

При состојба кога првостепениот суд утврдил дека износот од 293.207 дин., се однесува на пресметана камата за период по протекот на 15 дена од настанокот на ДДО до денот на плаќањето што било извршено вирмански, погрешно го применил материјалното право одбивајќи го тужбеното барање во овој дел во целост, со самиот факт што плаќањето е извршено вирмански, а не е обезбедено со меници во кој случај обврската од тужениот би стасала за плаќање согласно со склучениот договор меѓу странките.

Со оглед на тоа што при вирманското плаќање не е во диспозиција на странките да договараат кога стасува за плаќање обврската бидејќи таа стасува во законскиот рок од 15 дена, по кој тужениот е паднат во задоцнување.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1013/88 од 17. VI 1988 г.)

55. Кога договорот за продажба од страна на ОЗТ е потпишан од неовластено лице на деловна хартија, доколку се исполнети условите од општата узанса 21, се смета дека дошло до склучување на договорот за продажба според чл. 25 и чл. 1107 од ЗОО.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека заклучницата е составена на формулар со меморандум на тужениот, на кој е ставен и печат на

тужениот. Од изведените докази не произлегува дека тужителот знаел оти понудата, односно заклучницата е потпишана од неовластено лице во името на тужениот. Исто така и предметот на купопродажбата не е во спротивност со обемот на нормалното работење на тужениот.

Врз основа на гореизнесеното првостепениот суд правилно го применил материјалното право, т.е. чл. 23 од ЗОО во врска со ОУ 21 од Општите узанси за промет со стока, кога нашол дека без оглед на тоа дали понудата и прифаќањето на понудата е изјавена од неовластено лице, таа го обврзува тужениот, бидејќи се исполнети условите од ОУ 21.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1263/88 од 15. IX 1988 г.)

56. Ако подизведувачот во договорот за градење ја следи динамиката на изведување на градежните работи од главниот изведувач, се смета дека нарачките на занаетчиските работи се изведени во рок, поради што подизведувачот, под условите од чл. 636 ст. 1 од ЗОО, има право да оствари разлика во цените.

Од образложението:

Утврдена е фактичката положба дека тужителот е подизведувач според договорот со правниот претходник на тужениот како нарачувач на работите од тужителот, а истовремено и како главен изведувач на градежните работи на објектот. Тој се придржувал во динамиката на изведување на договорените работи, според договорот, односно според динамиката на изведување на работите од главниот изведувач, со оглед на природата на договорените работи. Првостепениот суд утврдил дека тужителот ги извел договорените работи во договорениот рок и тие биле примени без забелешки. Меѓутоа, во договорениот рок дошло до промена на договорените цени, односно до зголемување на цените над 2% во висина на утужениот износ. Овој факт судот го утврдил по спроведеното вештачење. На ваквата утврдена фактичка состојба првостепениот суд правилно го применил материјалното право, согласно со чл. 636 ст. 1 од ЗОО, утврдувајќи дека тужителот има право да ја наплати разликата во цената над 2%, во која смисла е донесена и првостепената пресуда со примена на чл. 636 ст. 3 од ЗОО.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1319/87 од 16. X 1987 г.)

57. Со плаќањето на динарската противвредност на девизна обврска, кое не било прифатено од доверителот, не се смета дека дошло до признавање на долгот во девизи.

Од образложението:

Првостепениот суд го уважил тужбеното барање со кое се бара плаќање на цена за извршена превозна услуга во меѓународен авиотранспорт која обврска е во девизи. На истакнатиот приговор на застареност на побарувањето првостепениот суд зазел становиште дека со плаќањето на динарската противвредност на девизите дошло до признавање на долгот и до прекин на застареноста.

Второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда поради погрешна примена на материјалното право, а тужбеното барање го одбил како неосновано поради застареност од следниве причини:

Како што се гледа од списите во предметот од настанувањето на ДДО меѓу странките тужителот инсистира на побарување во девизи, и тоа почнувајќи од доставувањето на сметката број 232/0338 од 11. VIII 1982 г., па сè до заклучувањето на постапката по овој предмет. Тоа, пред сè, се манифестира преку враќањето на динарските уплати од страна на тужениот за исполнување на склучениот договор за превоз меѓу странките. Потоа преку заведувањето спор за наплата на 1.988 САД долари и преку инсистирањето на девизна обврска сè до заклучувањето на расправата по овој предмет пред првостепениот суд.

При таква состојба со извршените динарски уплати во корист на тужителот од страна на тужениот на 10. II 1983 г., и на 3. VIII 1984 г., не може да се прифати дека тужениот го признал побарувањето на тужителот, во смисла на чл. 387 од ЗОО, и дека на таков начин дошло до прекин на застарувањето на побарувањето што е предмет на овој спор. Поради тоа што со плаќањето на динарската противвредност на предметните девизи побарувањето во долари не може да се прифати па дошло до признавање на девизна обврска што претставува предмет на овој спор. При таква состојба со оглед на тоа што превозната услуга е извршена во периодот од 10 до 16. VIII 1982 г., рокот на застареност почнал да тече по истекот на 15 дена, сметано од 16. VIII 1982 г., односно од 1. IX 1982 г., а спорот е заведен на 21. III 1985 г.

Според ЗОО и ОМПОВП согласно со чл. 164 ст. 2 од цитираниот закон, предметното побарување застарува за 2 години. Имајќи го предвид датумот на стасаноста на обврската и датумот на заведувањето на спорот, произлегува дека тужбата била заведена откако истекло законскиот рок за застареност на побарувањето, а тужениот истакнал приговор на застареност.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 116/88 од 12. II 1988 г.)

58. Со тоа што тужениот во друг спор како противтужител го намалил своето побарување за износот колку што изнесува тужбеното барање, со цел на таков начин да се пребие со тужбеното барање во тој спор, не значи дека дошло до пребивање поради тоа што изостанала изјавата за пребивање на меѓусебните побарувања.

Од образложението:

Првостепениот и второстепениот суд не го прифатиле наводот на тужениот дека тужбеното барање е неосновано од причини што во постапката по друг спор меѓу истите странки во исто својство, при поднесување на противтужба своето побарување тужениот го намалил за износ колку што изнесува утужениот износ, и дека на таков начин згаснало побарувањето на тужителот, што е предмет на спорот.

Од списите во предметот се гледа, а тоа и тужениот го истакнува со жалбата, дека во постапката по предметот П. бр. 1257/84 го нема истакнато своето побарување спрема тужителот за износот од

441.660 дин., туку располагајќи со противтужбеното барање износот го свел на 14.500.000 дин.

Самиот факт што противтужбеното барање, што смета дека го побарува од тужителот, го намалил за износот од тужбеното барање истакнато со тужбата, не значи дека обврската на тужениот престанала по пат на пребивање. Имено, пребивањето не настанува штом ќе се стекнат условите за тоа во смисла на чл. 336 во врска со чл. 337 од ЗОО, односно тоа не настанува по сила на самиот закон, туку е потребно едната страна да ѝ изјави на другата страна дека врши пребивање.

Во наредите на тужениот во текот на првостепената постапка, а и во наводите во жалбата не се укажува, ниту постои доказ за тоа дека тужениот му дал изјава на тужителот дека врши пребивање за износот од тужбеното барање што го побарува тужениот по друг основ од тужителот, а во иста висина. Напротив, тужениот тврди во жалбата дека не истакнал вакво побарување со противтужбата во предметот П. бр. 1257/84 да се пребие со побарувањето од тужителот, ниту пак истакнал такво побарување во оваа постапка за да се пребие со побарувањето што го има тужителот спрема него.

Според тоа, фактот што тужениот со противтужбата во предметот П. бр. 1257/84 го намалил побарувањето кое смета дека го има спрема тужителот за износот од тужбеното барање, не значи дека е настанато пребивање по сила Законот, односно дека побарувањето од тужителот престанало на овој начин, кое тужбеното барање би го правело неосновано. Напротив, ниту во текот на првостепената постапка, ниту со жалбата, тужениот не укажува на фактичка состојба дека ја дал потребната изјава во смисла на чл. 337 од ЗОО до тужителот за да врши пребивање. Затоа првостепениот суд правилно го применил материјалното право врз основа на утврдената фактичка состојба, кога го уважил во целост тужбеното барање.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж бр. 18/89 од 16. I 1989 г.)

59. Во случај на договорена неограничена супсидијарна одговорност за обврските меѓу ООЗТ во РО, ако главниот должник (една од ООЗТ) е во стечај, другите ООЗТ солидарно одговараат за целата обврска без оглед на тоа што доверителот не побарал исполнување на обврската од главниот должник, според чл. 1004 ст. 2 и 4 и чл. 1005 и 1007 од ЗОО.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд во утврдената фактичка положба правилно го применил материјалното право донесувајќи ја обжалената пресуда. Имено, неограничената супсидијарна одговорност претпоставува доверителот да го повика главниот должник да ја исполни обврската, а во смисла на чл. 1004 од ЗОО во кој е наведено дека од гарантот може да се бара исполнување на обврската дури откако главниот должник не ќе ја исполни во рокот определен во писмениот повик. Во ст. 2 од истиот член е наведено дека доверителот може да бара исполнување од гарантот иако пред тоа не го повикал главниот долж-

ник да ја исполни обврската, ако е очигледно дека од средствата на главниот должник не може да се оствари нејзиното исполнување, или ако главниот должник паднал под стечај. Ова значи дека со оваа одредба која по аналогија се применува и во овој конкретен случај доверителот може да бара исполнување на обврските од супсидијарните должници, иако претходно не го повикал главниот должник да ја исполни обврската, ако од средствата на главниот должник не може да се намири, или ако тој паднал под стечај.

Во смисла на чл. 1005 од ЗОО повеќе гаранти на некој долг одговараат солидарно, без оглед на тоа дали гарантирале заедно или секој од нив одделно се обврзал спрема доверителот, освен кога со договорот нивната обврска е одредена поинаку. Со примена на оваа одредба во овој конкретен случај произлегува дека по основ на супсидијарната одговорност, за обврските на главниот должник, а тоа е основната организација која паднала под стечај солидарно се одговорни спрема доверителот, другите основни организации во состав на работната организација.

Поради тоа првостепениот суд правилно постапил кога ги задолжил двете тужени основни организации да ја исполнат обврската на основната организација која престанала да постои, а која обврска ја имала спрема доверителот. Во чл. 1007 ст. 1 од ЗОО, е одредено дека доверителот, во случајов тужителот, е должен да го пријави своето побарување во стечајот. Во спротивно одговара за штетата што ќе им ја причини на супсидијарните должници, во случајов тужените. Бидејќи тужителот своето побарување не го пријавил во стечајот, тужените можат да се обештетат со истакнување на своето тужбено барање по основ на надоместок на штета, а во висина на износот што би го добил тужителот ако своето побарување го пријавел во стечајот. Меѓутоа, тоа не ги ослободува од обврската тужените да ја намират обврската на стечајниот должник како супсидијарни должници поради тоа што тужителот своето побарување не го пријавил во стечајот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1280/87 од 07. X 1987 г.)

60. Изведувачот на работите од договорот за градење има право на измена на цените на работите според чл. 637 од ЗОО, кога цените се зголемени за над 10% во договорениот рок за изведувањето на работите, без оглед на тоа што изведувачот во тој рок сè уште ќе започнал со изведувањето на работите по вина на нарачувачот, а работите се изведени дополнително.

О д о б р а з л о ж е н и е т о .

Основани се жалбените наводи од тужителот дека првостепениот суд на утврдената фактичка состојба не ја применил правилно одредбата од чл. 637 ст. 2 од ЗОО.

Првостепениот суд утврдил дека меѓу странките е склучен договор со кој е определена фиксна цена за изградба на индивидуални станбени згради, според проектите по типовите „е“ и „ф“, односно дека било договорено цената на работите да не се менува во случај по склучувањето на договорот да се зголемат цените на елементите врз основа на кои се определени цените на зградите.

Согласно со чл. 637 ст. 1 од ЗОО и при договорена фиксна цена изведувачот може, и покрај таквата одредба од договорот, да бара измена на цената на работите, ако се зголемиле цените на елементите во толкава мера што цената на работите би требала да биде поголема за повеќе од 10⁰/о.

Согласно со ст. 2 од чл. 637 од ЗОО и во овој случај изведувачот може да ја бара само разликата во цената која преминува 10⁰/о, освен ако до зголемувањето на цената на елементите дошло по неговото паѓање во задоцнување.

Во смисла на горенаведените одредби, а при состојба кога меѓу странките е склучен договор со фиксна цена и кога првостепениот суд утврдил дека цените на елементите врз основа на кои е определена цената на работите во август 1981 г. се зголемиле за 17,41⁰/о, односно разликата во цени над 10⁰/о изнесува 59.139 дин., првостепениот суд не ја применил правилно одредбата од чл. 637 ст. 2 од ЗОО кога нашол дека тужениот го изгубил тоа право, бидејќи паднал во задоцнување со започнувањето, односно со изведувањето на договорените работи.

Имено, битна состојка на договорот склучен меѓу странките бил и рокот од 8 месеци во кој тужителот бил должен да ги изведе, а не само да ги започне договорените работи, односно најдоцна до 31. VIII 1981 г.

Од друга страна за да се здобие со право тужителот да ја бара разликата во цената која преминува 10⁰/о, доволно е цената на елементите врз основа на кои е определена цената на договорените работи да се зголеми за над 10⁰/о во периодот до кој тужителот бил должен да ги изведе работите, а не претпоставува само да биде почната градбата во овој период, бидејќи разликата во цената над 10⁰/о изнесува 69.139 дин. Поради тоа стопанскиот суд на Македонија ја преиначи првостепената пресуда, бидејќи првостепениот суд погрешно го применил материјалното право, така што му го уважи утуженото барање на тужителот со кое се бара тужениот да му го плати на име разлика во цена горенаведениот износ, со камата и трошоците.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1072/87 од 07. X 1987 г.)

61. На паричното побарување за враќање на уплатен аванс заради неисполнување на склучениот договор, доверителот има право на затезна камата според чл. 277 ст. 2 од ЗОО доколку склучениот, а неисполнет договор е договор во стопанството, во смисла на чл. 25 ст. 2 од ЗОО.

Од образложението:

Не е спорно меѓу странките дека според склучениот договор за купопродажба меѓу нив тужителот му ја платил на тужениот купопродажната цена за разладна опрема во износ од 29.970.000 дин. Неспорно е и тоа дека тужениот, бидејќи не можел целосно да му ја достави опремата на тужителот, дел од купопродажната цена му вратил во износ од 2.341.006 дин. Неспорно е и дека пресметаната камата според одлуките на СИС за периодот додека средствата биле кај тужениот изнесува во висина на утужениот износ од 3.208.536

дин. Најпосле не е спорно и дека пресметаната камата за тој спорен период е во вкупен износ од 1.658.967 дин.

Спорно е, меѓутоа, дали тужителот има право на камата на средствата додека биле кај тужениот според ст. 2 од чл. 277 од ЗОО, а по стапките според одлуките на СИС, или има право на камата според ст. 1 од чл. 277 од ЗОО.

Стопанскиот суд на Македонија смета дека е неправилно становиштето на првостепениот суд оти во случајов не се работи за парична обврска која произлегува од договор во стопанството, затоа што за износот од 2.341.006 дин., што му е повратен на тужителот, не стои противвредност на стока што му ја испорачал тужениот на тужителот, поради што и нема договор за купопродажба, односно договор во стопанството, па затоа каматата треба да се пресметнува според ст. 1 од чл. 277 од ЗОО. Според мислењето на овој суд, доколку не дошло до исполнување на договорот во целост, како што е во случајов, странката која по основ на реституција ги враќа парите што ги примила врз основа на склучениот договор за купопродажба, бидејќи до исполнувањето на тој договор не дошло, должна е да ја плати затезната камата од денот кога плаќањето го примила, без оглед на тоа дали таа е одговорна за неисполнувањето на договорот.

Доверителот има право на затезна камата според ст. 2 од чл. 277 од ЗОО, бидејќи се работи за склучен, а неисполнет договор во стопанството.

Наведената законска одредба се применува на сите парични обврски кои произлегуваат од договор во стопанство, во смисла на чл. 25 ст. 2 од ЗОО независно од тоа што таквиот договор не е исполнет целосно, или делумно. Обврската за плаќање на наведената затезна камата не е врзана за исполнувањето на договорот во стопанство, но за склучен таков договор кој не морал ни да се реализира.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1429/87 од 12. XI 1987 г.)

62. Должникот нема да одговара за штета во спор за надоместок на апстрактна штета настаната поради повреда на договорот од негова страна, доколку докаже дека доверителот не претрпел никаква штета како последица на повреда на договорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се жалбените наводи од тужителот дека првостепениот суд применувајќи ја погрешно одредбата од чл. 524 ст. 1 од ЗОО, нецелосно ја утврдил фактичката состојба која е релевантна за одлучувањето во спорот. Имено, првостепениот суд нашол дека оваа материјално правна одредба го регулира единствено начинот на пресметката на штетата, кој начин доаѓа предвид само кога е тешко да се докаже конкретната штета. И за оваа штета судот нашол дека е претпоставка тужителот да ја има претрпено, а поради определените околности нејзината висина тешко може да се утврди, па е дадена можност со оваа одредба таквата штета да биде определена апстрактно, како разлика меѓу договорената цена и тековната цена на стоката што ја има на пазарот. Бидејќи тужителот во конкретниов

случај не го докажал постоењето на штетата, судот го одбил во целост тужбеното барање како неосновано.

Меѓутоа, во смисла на одредбата од чл. 524 ст. 1 од ЗОО, под апстрактна штета се подразбира штетата чие постоење не е потребно да се докажува, туку нејзиното постоење се претпоставува, а висината се утврдува според однапред пропишани мерила во чл. 524 ст. 1 од ЗОО како разлика меѓу цената определена со договорот и тековната цена на стоката на денот на раскинувањето на договорот. Апстрактната штета претставува еден од облиците на надоместок и се нарекува апстрактна поради тоа што не се докажува и не се утврдува во секој конкретен случај на причинување на штета. Според тоа, апстрактната штета претставува отстапување од правилото дека постоењето и големината на штетата треба да се докаже и да се утврди во секој конкретен случај на причинување на штета и надоместокот да се одмери според докажаната и утврдената штета. Кај апстрактната штета треба единствено да се докаже разликата во цената определена со договорот и тековната цена на денот на раскинувањето на договорот што ја имала стоката на пазарот во местото каде што е извршена работата.

Во смисла на гореизнесеното погрешен е заклучокот на првостепениот суд дека тужбеното барање е неосновано од причини што тужителот не го докажал постоењето на вака претрпената штета. Поаѓајќи од фактот дека апстрактната штета е претпоставена штета чие постоење не е потребно да се докажува, и која претпоставена штета претставува соборлива претпоставка бидејќи на товар на тужениот е докажувањето дека тужителот нема претрпено никаква штета како што истакнал во текот на првостепената постапка, па и во одговорот на жалбата, со тоа што набавил стока од трети лица по пониска цена од постигнатата со договорот. Согласно со споменатото, навистина е потребно тужителот навистина да претрпел штета која како апстрактна се претпоставува, но ваквата претпоставка може да се собори, односно таа ќе отпадне доколку се докаже дека навистина тужителот нема претрпено никаква штета.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1971/88 од 21. XII 1988 г.)

63. Кога странките од договорот за превоз, во смисла на чл. 655 од ЗОО, не договориле кој треба да го плати превозот, тогаш превозот ќе го плати примачот на стоката, под условите од чл. 670 од ЗОО.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Утврдено е дека првотужениот и второтужениот се договориле второтужениот да му испорача на првотужениот вештачко ѓубре кое е подигнато во РО „Азотара“ Панчево. Тужителот извршил превоз на наведената стока од Панчево до Богданци, каде што е и седиштето на првотужениот, и стоката ја примил првотужениот. За извршениот превоз е составен товарен лист во кој, покрај другото, е наведено дека превозот го плаќа второтужениот. Во товарниот лист нема потпис и печат на второтужениот, туку само на примачот, во случајов првотужениот, и на превозникот. Во чл. 655 од ЗОО е регулирано тоа што мора да содржи товарниот лист за да произведува

правно дејство. Во ст. 4 од истиот член е наведено дека товарниот лист, покрај тоа што треба да го содржи она што е наведено во ст. 2 од истиот член, мора да биде потпишан од двата договарачи од договорот за превоз. А договарачи во договорот за превоз се превозникот и испраќачот на стоката. Бидејќи во наведениот товарен лист што е приложен во списите во предметот и е изведен како доказ нема потпис на еден од договарачите, а имајќи ја предвид наведената законска регулатива, тој не е валиден, нема третман на товарен лист, поради што и не произведува правно дејство. Во чл. 670 од ЗОО, пак, е регулирано дека со преземањето на пратката и на товарниот лист, ако тој е издаден, примачот на стоката се обврзува да му го исплати на превозувачот надоместокот за превоз, доколку нешто друго не е одредено во договорот за превоз или во товарниот лист, како и да му ги исплати износите со кои е оптоварена пратката. Имајќи ја предвид наведената законска регулатива, со оглед на фактот, како што е кажано погоре, наведениот товарен лист не може да има третман на товарен лист од чл. 655 од ЗОО. Во таков случај судот ќе утврди како се договориле договорените странки од договорот за превоз по однос на плаќањето на надоместокот за превоз.

Првостепениот суд, сметајќи дека во товарниот лист тоа е одредено, не утврдувал што е договорено меѓу договорните странки во договорот за превоз, поради што и погрешно го применил материјалното право, задолжувајќи го второтужениот да му го плати надоместокот за превоз, имајќи го предвид товарниот лист. Доколку судот утврди дека договорните странки од договорот за превоз не договориле кој треба да го плати превозот, превозот ќе го плати примачот на стоката.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2110/89 од 11. XII 1989 г.)

64. Со пропуштање да се наплати на денот на стасаноста на чекот, како средство за обезбедување на плаќањето, доверителот паднал во доверителско доцнење, кое се прекинува со моментот на известувањето на должникот дека чекот не е реализиран, но од тој датум почнува да тече затезна камата.

Од образложението:

Основан е жалбениот навод за суштествена повреда на одредбите од чл. 354 ст. 2 т. 13 од ЗПП, затоа што обжалената пресуда во побиваниот дел има недостатоци поради кои не може да се испита. Имено, меѓу странките не е спорно дека тужениот купил од тужителот автоделови по фактура во вредност од 30.855,40 дин., дека за плаќањето на стоката му предал на тужителот чек, кој не е наплатен од сметката на тужениот, поради што тој му го признал долгот на тужителот во висина на утужениот износ. Меѓутоа, спорно е дали тужителот имал право на камата на тој износ и, ако има, од кога, бидејќи чекот не е наплатен затоа што тужителот погрешно го пополнил.

Од списите во предметот и од жалбата се гледа дека тужителот примил од тужениот чек за наплата на утужениот износ, но чекот не е реализиран. При ваква состојба не може да се прифати становиш-

тето на првостепениот суд дека чекот, што тужениот благовремено го обезбедил за плаќање на долгот, не бил реализиран по вина на тужителот, поради што тој паднал во дисцнење, па во согласност со чл. 325 ст. 1 и чл. 326 ст. 1 и 2 од ЗОО немал право на затезна камата на тој долг, бидејќи по своја вина пропуштил да го наплати долгот. Споменатите одредби од ЗОО врз кои првостепениот суд ја заснова својата пресуда во однос на спорната камата се однесуваат за одбивање на доверителот без основни причини да прими исполнување, бидејќи ако тој го примил понуденото исполнување на должниковата парична обврска не би постоеле повеќе причини за плаќање на камата. Но тоа во конкретниот случај не е така, бидејќи тужителот го примил чекот што му бил даден од тужениот, но бидејќи не успеал да го реализира, го известил дека долгот не е наплатен и побарал да му се достави нов чек. Меѓутоа, тужениот одбил тоа да го стори, а тужителот не му го вратил чекот што пропуштил да го реализира. Според чл. 12 од ЗЧ најдолг рок во кој може да се наплати чекот во нашата земја изнесува 6 месеци од денот на неговото издавање. Тоа значи чекот што бил издаден за намирување на утужениот износ е без секаква важност, бидејќи одамна поминал рокот на неговата наплата.

При ваква положба кога чекот што бил издаден за намирување на предметниот долг не бил реализиран и кога тужителот го утужил по основниот однос, според наоѓањето на овој суд тужителот има право и на камата на утужениот износ што тужениот го признал како свој долг спрема тужителот, и тоа од денот кога тужениот бил известен од тужителот дека не успеал да го реализира неговиот чек.

Бидејќи првостепениот суд пропуштил да го утврди тоа во текот на првостепената постапка врз основа на чл. 369 од ЗПП, жалбата е уважена, обжалената пресуда е укината и предметот му е вратен на првостепениот суд на повторно постапување. Тој е должен при повторното постапување да ја отстрани сторената повреда и да го утврди денот на кој тужениот бил известен од тужителот дека не можел да го реализира неговиот чек што му бил даден за намирување на долгот, а потоа да се произнесе по тужбеното барање за затезната камата.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, П. бр. 584/86 од 13. V 1986 г.)

65. Со повикување на изведувачот да се вмеша на страна на нарачувачот, како тужен во спор за надоместок на штета поради недостатоци на изведените работи, што бил заведен од купувачите на градбата, се смета дека изведувачот е известен за недостатоците, па од тогаш тече и рокот од една година за остварување правото на нарачувачот спрема изведувачот по основ на одговорност за недостатоци на градењето.

Од образложението:

Основан е жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право.

Првостепениот суд со правилна оцена на изведените докази утврдил дека меѓу правниот претходник на тужителот и тужениот во текот на 1979 г., бил склучен договор за градење станбена зграда,

според кој договор тужениот се јавува како изведувач на работите, а тужителот како инвеститор. Становите во зградата биле наменети за граѓани со здружување средства преку тужителот. Тужениот го изградил и го предал објектот на 1. X 1981 г. Со пресуда на Општинскиот суд во Б., било уважено тужбеното барање на тужителите (сопствениците на становите) тужителот бил задолжен на станбената зграда во Б. ул. Е. бр. 8 влез 7 да ја отстрани поставената хидроизолација на терасата и да постави нова хидроизолација, како и да му ги надомести на тужителот процесните трошоци во износ од 47.250 дин. Пресудата станала правосилна.

Во меѓувреме во текот на траењето на тој процес, сега тужителот, го повикал тужениот со допис од 8. XI 1986 г., да стапи во процесот, меѓутоа, тужениот одбил да го стори тоа. Врз основа на оваа правосилна пресуда бил поднесен предлогот за извршување од Општинскиот суд во Б., и со решението И. бр. 1927/87 од 27. XI 1987 г., бил уважен, па доверителите биле овластени на товар на должникот, сега тужителот, градежните работи по извршната исправа да му ги доверат на трето лице, а на СОК — филијала Б., му било наложено од жиро-сметката на тужителот како должник да биде одземен износот од 2.153.500 дин., и депониран на соодветна сметка при Општинскиот суд во Б., а со дополнителното решение од 6. I 1988 г., и износ од 40.000 дин.

Неспорно е меѓу странките дека тужителот со допис од 2. IX 1986 г. го известил тужениот за недостатокот на хидроизолацијата, дека ја презема одговорноста и дека му доставил примерок од тужбата. Подоцна во текот на извршната постапка со повеќе дописи и ургенции, сметано од 15. I 1987 г., и натаму го повикувал да постапи по извршното решение на Општинскиот суд во Б. Меѓутоа, тужителот одбивал тоа да го стори, а тужбата по оваа правна работа ја поднел на 29. I 1988 г.

При вака утврдена и неспорна фактичка положба според наоѓањето на овој суд тужениот основано укажува во жалбата дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога го уважил тужбеното барање на тужителот. Имено, според чл. 635 од ЗОО нарачувачот е должен за недостатоците да го извести изведувачот во рок од 6 месеци откако ќе установел, бидејќи го губи правото да се повикува на нив. Правото на нарачувачот спрема изведувачот по основ на негова одговорност за недостатоците престанува за една година, сметано од денот кога нарачувачот го известил изведувачот за недостатоците. Во конкретниов случај, имајќи предвид дека тужителот го известил тужениот за недостатоците со допис од 2. IX 1986 г., кога го повикал да се вмеша во заведениот спор пред Општинскиот суд во процесот заради отстранување на недостатоците на изведените работи, а тужбата ја поднел на 29. I 1988 г., по протекот на повеќе од една година, според наоѓањето на овој суд го изгубил правото како инвеститор, нарачувач, спрема тужениот како изведувач по основ на негова одговорност за недостатоците на хидроизолацијата, а со тоа и правото за надоместок на штета во смисла на чл. 645 ст. 2 од ЗОО поради што врз основа на чл. 373 ст. 2 од ЗПП обжалената пресуда е преиначена и тужбеното барање на тужителот е одбиено како неосновано.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1069/89 од 16. VI 1989 г.)

66. Само врз основа на фактот што е извршено плаќање на износот на главниот долг од лице кое не е должник, не се смета дека дошло до преземање на долгот, па нема правен основ од него да се побарува затезна камата како споредно побарување на платен износ на главниот долг.

Од образложението:

Во спор за наплата на износ на пресметана затезна камата против тужениот со кого тужителот не бил во облигационен однос по однос на главното барање, првостепениот суд го уважил тужбеното барање од причина што тужениот во спорот го платил главниот долг и зазел становиште дека тужениот има обврска да ја плати и затезната камата, бидејќи главниот долг бил платен со задоцнување.

Ова становиште не е прифатено од второстепениот суд кој ја преиначил првостепената пресуда и го одбил тужбеното барање со следново образложение:

Во смисла на одредбата од чл. 448 од ЗОО, дејството на договорот за преземање долг се огледа во тоа што преземачот стапува на местото на поранешниот должник, а овој се ослободува од обврската. Ваквото преземање на долгот, согласно со чл. 446 од ЗОО, се врши со договор меѓу должникот и преземачот со кој договор се согласил доверителот, а за склучениот договор секој од нив може да го извести доверителот и на секој од нив доверителот може да му ја соопшти својата согласност за преземање на долгот. Исто така претпоставка е дека доверителот ја дал својата согласност ако без оградување примил некое исполнување од преземачот што овој го направил од свое име.

Од изведените докази во текот на првостепената постапка, спротивно на заклучокот на првостепениот суд не произлегува дека тужениот го презел долгот од ГРО „М.“ во С., кој бил во ДДО со тужителот, односно не се укажува на постоење договор меѓу тужениот, како преземач, и ГРО „М.“ па произлегува дека во ДДО со тужителот бил ГРО „М.“ а не тужениот.

Првостепениот суд погрешно ги применил одредбите од чл. 277 и 279 од ЗОО, кога тужбеното барање го уважил во целост. Во смисла на овие одредби единствено должникот и само тој при задоцнување со исполнување на парична обврска покрај главницата, должи и камата. Меѓутоа, во конкретниот случај меѓу тужениот и ГРО „М.“ не постои договор за преземање на долгот, односно тужениот не стапил на местото на поранешниот должник, поради што тужбеното барање од тужителот се јавува како неосновано. При тоа не е од влијание фактот што тужениот ја исполнил обврската на ГРО „М.“, како должник. Самиот тој факт што исполнувањето било извршено од тужениот, не значи промена на должникот по сила на законот, туку напротив обврската за плаќање затезна камата лежи на товар на ГРО „М.“, кој бил во ДДО со тужителот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж, бр. 246/89 од 9. II 1989 г.)

67. Деловната единица на основната деловна банка нема својство на правно лице поради што не може да се јави како учесник со правен интерес во постапката за запишување во судскиот регистар.

Од образложението:

Деловните единици во составот на основната банка, според чл. 68 од ЗОБКС, немаат својство на правно лице. Од оваа причина, учесникот, во конкретниов случај деловната единица од К., во составот на Основната банка во Охрид, не бил овластен за поднесување на жалбата.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1507/88 од 15. IX 1988 г.)

68. Купувачот има право на камата на дадени парични средства во смисла на чл. 16 од Законот за основите на работењето на ОЗТ во областа на прометот со стоки и услуги во прометот на стоки и за системот на мерките со кои се спречува нарушувањето на единството на југословенскиот пазар во таа област. Но не е доволно од продавачот да бил условен со уплата на однапред одредени износи пред испораката на стоката, туку треба да бидат исполнети и други услови односно при тоа продавачот да ја искористил моментната состојба на пазарот.

Од образложението:

Првостепениот суд го уважил тужбеното барање со кое се бара износ на пари што претставува пресметана камата според чл. 16 ст. 1 од гореспоменатиот закон од причини што утврдил дека е сторено дело на шпекулација со тоа што договорената продажба тужениот, како продавач, спрема тужителот, како купувач, ја условил со однапред плаќање на купопродажната цена. Второстепениот суд ја укина првостепената пресуда со следниве упатства:

За да постои ова дело според чл. 16 ст. 1 од цитираниот закон услов е тужениот да ја искористи положбата на пазарот (привремен недостаток на определени стоки и др.), при вршењето на прометот заради стекнување неоснована имотна корист, или ако со своето работење насочено кон стекнување неоснована имотна корист, предизвикал или можел да предизвика растројство на пазарот или од снабдувањето или неоправдано зголемување на цените. Во ст. 2 на истиот член, меѓу случаите наведени како примери во кои ОЗТ врши дело на шпекулација на прометот во смисла на ст. 1 од чл. 16 е наведено дека делото се врши ако продажбата на стоки продавачот ја услови со уплата на однапред определен износ. Во конкретниов случај би се работело за дело шпекулација во промет, доколку меѓу странките е склучен договор за продажба, ако тужениот би ја условил продажбата на стока со уплата на однапред определен паричен износ, користејќи ја при тоа состојбата на пазарот за да оствари неоснована имотна корист и тоа да можело да предизвика или да имало за последица растројство на пазарот или во снабдувањето или неоправдано зголемување на цените.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 719/86 од 13. VII 1986 г.)

69. Пропуштањето на Собранието на општината, согласно со чл. 8 од ЗСЗА да го утврди најнискиот износ на основачкиот влог, не претставува пречка за основање станбена задруга и запишување во судскиот регистар на основањето и конституирањето на станбената задруга, ако во спогодбата за основање на задругата е утврден износот на средствата со кои се обезбедува основањето и почетокот на работата на задругата, иако основачите го уплатиле основачкиот влог (чл. 24 т. 2 од ЗПЗСР).

Од образложението:

Според наводот во жалбата Собранието на општината Р., не го утврдило најблискиот износ на основачкиот влог. Меѓутоа, според мислењето на овој суд, пропуштањето на Собранието на општината да постапи според споменатата одредба на Законот не може да се појави како пречка за основање станбена задруга, ниту пак за запишување во судскиот регистар на тоа основање и на конституирањето на станбената задруга. Ова е под претпоставка ако во спогодбата за основање на задругата е утврден износот на средствата што се обезбедуваат за основање и почеток на работата на задругата, покрај другите податоци кои според Законот треба да ги содржи спогодбата, иако основачите го уплатиле основачкиот влог.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1588/87 од 14. XII 1987 г.)

70. Пријавата во постапка за упис на ОЗТ во судскиот регистар поднесена од правно лице мора да биде потпишана, а потписот заверен со печат. Во спротивно таа ќе се отфрли како неуредна.

Од образложението:

Според ст. 2 на чл. 17 од ЗПЗСР, во постапката за запишување во судскиот регистар сообразно се применуваат правилата на процесната постапка, ако со овој закон не е определено поинаку. Според тоа и на поднесоците, односно на пријавите за запишување во судскиот регистар ќе се примени одредбата од чл. 106 од ЗПП. Така, според ст. 2 на овој пропис, покрај другите податоци што треба да ги содржи поднесокот за да може да се постапи по него, мора да содржи и потпис на подносителот. Бидејќи во случајов се работи за подносител кој е организација на здружениот труд, потписот на поднесокот, односно на пријавата, мора да биде заверен со печат на организацијата на здружениот труд. Поради тоа, првостепениот суд правилно утврдил дека недостатокот на печатот на предлагачот на пријавата претставува недостаток поради кој судот не можел да постапува по неа. Бидејќи по налогот на судот предлагачот не го отстранил недостатокот, првостепениот суд постапил во согласност со ст. 5 на чл. 35 од ЗПЗСР, кога ја отфрлил пријавата.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 891/88 од 10. VI 1988 г.)

71. Решението на надлежниот орган за исполнување на условите во поглед на техничката опременост и заштита при работата, заштитата и унапредувањето на човековата околина, согласно со чл. 147 од ЗП, не претставува услов за запишување на субјектот во судскиот регистар, туку само услов за започнување со вршење на дејноста, односно за промена на условите за нејзиното вршење.

Од образложението:

Според чл. 147 од ЗП, субјектот на уписот не може да почне со вршење на дејноста, ако не ги исполнува условите за нејзиното вршење. Ваквото решение на Законот претставува нова димензија во однос на запишувањето на субјектите во судскиот регистар. Имено, решението на надлежниот орган според чл. 147 од ЗП, не претставува услов за запишување на субјектот во судскиот регистар, туку услов за започнување со вршење на дејност, односно за промената на условите за нејзиното вршење, или како што тоа дословно е решено во споменатиот член:

„Претпријатието не може да почне дејност, ниту да ги менува условите за нејзиното извршување, ако надлежниот орган не донел решение за тоа дека се исполнети условите во поглед на техничката опременост и заштитата при работа, заштитата и унапредувањето на човековата околина како и дека се исполнети другите услови, пропишани сообразно со законот“. Оттука, како што и понапред е речено, запишувањето на субјектот во судскиот регистар не се условува повеќе со решението на надлежниот орган, туку вршењето на дејноста.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2252/89 од 14. XII 1989 г.)

72. Организацијата на здружен труд е корисник на радиодифузен приемник, согласно со чл. 38 од ЗР, иако тој не е нејзино основно средство, а е вграден во основно средство — возило, сопственост на организацијата.

Од образложението:

Согласно со чл. 38 од ЗР, како корисник на радиодифузен приемник се сметаат и организациите на здружен труд. При третман на корисник на радиодифузен приемник не е битно дали корисникот е и негов сопственик. Битно е тој да го користи приемникот, а во случајов со оглед на тоа што предметниот радиодифузен приемник е вграден во основното средство на тужениот, тој како корисник на основното средство е и корисник на радиоприемникот. Согласно со Одлуката за висината на надоместокот за користење на радиодифузни приемници, тужениот како организација на здружен труд за приемниците вградени во моторните возила е должен да плаќа годишен надоместок во висина на досудениот износ.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 43/86 од 17. I 1986 г.)

73. За одредување на стварна надлежност во спорите меѓу РЗ — Заеднички служби и ООЗТ во рамките на иста РО, потребно е да се утврди дали спорот произлегува од самоуправни однос, или од деловно работење.

Од образложението:

Од тужбата и доказите во предметот се гледа дека дел од тужбеното барање се однесува на надоместок на извршен превоз за сметка на тужениот со возило на тужителот, за поправка на возилото за надоместок на трошоци за учество на саемот за метали и неметали и градежништво во С. за испорачани прехранбени производи на тужениот преку тужителот, а останатиот дел од тужбеното барање се однесува на финансирањето на работната заедница за заеднички служби од основната организација на здружен труд која сега е тужена. Од ова произлегува дека дел од тужбеното барање произлегува од ДДО, заснован меѓу тужителот, како доверител, и тужениот, како должник, а дел од тужбеното барање во врска со финансирањето на РЗ од тужената ООЗТ од самоуправен однос регулиран со самоуправни спогодба склучена меѓу странките во спорот. Според чл. 404 ст. 1 од ЗЗТ, меѓусебните односи во поглед на условите на слободната размена на трудот и остварувањето на доходот, како и другите меѓусебни односи во остварувањето на заедничките цели и интересите, работниците кои вршат заеднички работи и работниците на здружените основни организации за кои тие работи се вршат, ги уредуваат со самоуправни спогодба за меѓусебните права, обврски и одговорности, а во согласност со ст. 2 од истиот член со оваа самоуправни спогодба особено се уредуваат основите и мерилата за стекнување на доходот на работната заедница и овластувањата на работната заедница во поглед на управувањето со работите и користењето на средствата во врска со извршувањето на нејзините работи.

Со оглед на тоа што работната заедница врши административно-стручни, помошни и слични работи од заеднички интерес на организациите на здружен труд во состав на РО, со слободна размена на трудот остварува доход, односите во поглед на условите за слободна размена на трудот и на остварување на доходот имаат карактер на самоуправни односи. Како што пропишува чл. 40 од ЗЗТ, несогласностите од општествено-економските и други самоуправни односи во ОЗТ и другите облици на здружување на трудот и средствата и спорите кои настануваат од тие односи се решаваат со усогласување, посредување, преку арбитража, односно избрани судови, судови на здружен труд и други самоуправни судови. Од друга страна, пак, работната заедница и ОЗТ имаат својство на правно лице и можат да стапуваат во ДДО врз основа на договори во стопанството од кои за нив произлегуваат права и обврски од облигационоправен карактер. За спорните долгувања од овие односи надлежен за решавање е окружниот стопански суд според стварната надлежност определена во чл. 45 од ЗРС.

Со оглед на ваквата состојба на работите првостепениот суд треба да утврди кој дел од тужбеното барање произлегува од ДДО, а кои од други самоуправни односи меѓу странките во спорот, земајќи како критериум дали тоа произлегува од правни работи што ги склучиле странките меѓу себе, при што ги здружиле трудот и средствата во потрајна соработка со соодветно учество во заеднички оства-

рениот доход и во заедничкото поднесување на ризикот, или, пак, тие односи произлегуваат од правни работи во промет на стоки и услуги без учество на договорните странки во остварување доход и во заедничко поднесување на ризикот. Во првиот случај би се работело за самоуправен однос чие разрешување странките треба да го доведат на арбитража или суд на здружен труд, а во вториот случај за ДДО кој има облигационоправен карактер и за кој согласно со чл. 45 од ЗРС е стварно надлежен да одлучува окружниот стопански суд.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 172/86 од 11. III 1986 г.)

74. Судот кој ја спроведува постапката за редовна ликвидација против ООЗТ не е овластен да утврдува постоење услови за поведување на постапката за редовна ликвидација.

Од образложението:

Првостепениот суд го донел обжаленото решение Пл. бр. 1/88 од 18. II 1986 г. со кое отворил постапка за редовна ликвидација над ДООЗТ „П“ од Б. а врз основа на одлука бр. 08-4047/1 од 29. XII 1987 г. донесено од Општината Б. за престанок на наведената договорна организација на здружен труд.

При така неспорни факти првостепениот суд правилно го донел обжаленото решение, бидејќи во смисла на чл. 240 од ЗСПОЗТ, е регулирано дека постапката за редовна ликвидација се спроведува врз основа на правосилна одлука на органот на општественополитичката заедница. Во чл. 241 од горенаведениот закон е регулирано дека постапката за редовна ликвидација ја спроведува надлежниот суд врз основа на одлуката од чл. 240 од Законот на чие подрачје е седиштето на организацијата, односно заедницата на која се спроведува постапката за редовна ликвидација.

Имајќи ја предвид наведената законска регулатива, јасно е дека органот на општественополитичката заедница треба да се цени дали се исполнети условите од чл. 11 од горенаведениот закон за редовна ликвидација на наведената ДООЗТ „П“ од Б. Кога во управна постапка ќе се донесе одлука за престанок на организацијата по нејзината правосилност, судот само ја спроведува постапката за редовна ликвидација врз основа на донесената одлука од органот на општественополитичката заедница. Од ова произлегува дека сите жалбени наводи што сега ги наведуваат жалителите во жалбата по однос на финансиската состојба на организацијата, нарушените меѓучовечки односи и друго, сето тоа жалителите можеле да го истакнат, евентуално во управната постапка, сè додека одлуката на Собранието на Општина Б. не станала правосилна. Судот во случајов ја спроведува одлуката за престанок на организацијата и спроведува постапка за редовна ликвидација врз основа на правосилна одлука на надлежниот орган, така што жалбените наводи во оваа постапка се неосновани, па овој суд и го потврди првостепеното решение, одлучувајќи во смисла на чл. 380 ст. 1 т. 2 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 429/88 од 14. IV 1988 г.)

75. Рокот од чл. 186 од ЗСПОЗТ, за поништување на продажбата е објективен и преклузивен.

Од образложението:

Согласно со чл. 186 од ЗСПОЗТ, предвидено е дека доверителите на должникот, должникот, општественополитичката заедница на чија територија е седиштето на должникот и надлежниот општествен правобранител на самоуправавањето можат во рок од три месеци од денот на продажбата на предметите на должникот да бараат поништување на продажбата, ако со продажбата се оштетени интересите на доверителите или на општествената заедница.

Меѓутоа, предвидениот рок од три месеци од денот на продажбата до поднесувањето на барањето за поништување на продажбата (тужба) е објективен и преклузивен рок. Тоа значи дека тој рок е за сите лица кои се овластени да поднесат барање за поништување на продажба, а со истекот на рокот кој не може да се продолжува престанува правото на овластените лица за поништување на продажбата. При утврдени факти дека продажбата е извршена во месец април 1986 г., дека тужбата на тужителот е поднесена на 20. II 1987 г., значи по истекот на рокот од три месеци од продажбата, поради престанување на правото на тужителот, како овластено лице, да бара поништување на продажбата, барањето на тужителот е неосновано.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 805/89 од 9. VI 1989 г.)

76. Кога доверителот на стечајниот должник своето побарување го темели врз извршна исправа, а стечајниот управник го оспорил тоа, стечајниот совет ќе го упати на спор стечајниот должник заради прогласување дека извршувањето по таа исправа е недозволено, а не стечајниот доверител за утврдување на оспореното побарување, со оглед на тоа што веќе е утврдено тоа.

Од образложението:

Со обжаленото решение се утврдени побарувањата на повеќе доверители на стечајната маса, меѓу кои и жалителот за дел на своето побарување, а за кое има извршна исправа, а за дел на тоа побарување од истата извршна исправа за износ од 243.453 дин. Жалителот е упатен на процес во која треба да се утврди наведеното побарување на доверителот спрема стечајната маса.

Второстепениот суд смета дека ваквото становиште на првостепениот суд во обжаленото решение е неправилно поради што и го укинал обжаленото решение од следниве причини:

Доверителот на стечајната маса поднел пријава за своето побарување од стечајниот должник, во која наведува дека според стечајниот должник има побарување врз основа на извршна исправа — правосилен платен налог Пл. бр. 48062/86, врз основа на кој поднел предлог за извршување до судот. Дозволено е извршување меѓутоа, штом е отворена стечајна постапка а извршувањето не е спроведено. Побарувањето по извршната исправа е на име долг 787,990 дин. со камата по каматни стапки според одлуките на СИС сметано од 6. XII 1986 г. до исплатата.

Доверителот на стечајната маса — жалителот РО А. од С., како што се гледа од обжаленото решение од ст. 2 т. 4, е упатен на спор за износ од 743.453 дин., а му е утврдено и побарување во износ од 633.959 дин. Од обжаленото решение не може да се види зошто првостепениот суд го упатил на спор доверителот, кога постои извршна исправа — горенаведениот правосилен платен налог. Доколку стечајниот управител, по произнесување по пријавата на доверителот му го оспори побарувањето кое произлегува од извршната исправа и тоа го оспори стечајниот совет, во смисла на чл. 215 ст. 4 од ЗСПОЗТ, ќе го упати на спор стечајниот должник кој таквата извршна исправа ја оспорил заради прогласувањето дека е недопуштено извршувањето.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 374/88 од 11. III 1988 г.)

77. Пријавата на доверителот за побарување од стечајниот должник, што во судот ќе стигне по заклучување на рочиштето за главна делба, судот ќе ја отфрли и во случај кога таа била предадена како препорачана пратка на пошта пред денот кога е одржано рочиште за главната делба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во чл. 10 од ЗСПОЗТ, е пропишано дека во постапката за стечај сообразно се применуваат одредбите од ЗПП, ако со овој закон поинаку не е одредено. Имајќи го предвид ова, произлегува дека одредбите од ЗСПОЗТ, се посебни одредби во однос на одредбите од ЗПП, кои што ќе се применуваат единствено ако во овој закон нема соодветна одредба. Меѓутоа, по однос на рокот за пријавување на побарувањата од доверителите изречно во овој закон во чл. 214 ст. 1 е пропишано дека стечајниот совет ќе ги отфрли пријавите на побарувањето кои ќе стигнат во судот кој ја спроведува постапката за стечај по заклучувањето на рочиштето за главна делба. Според ова, во овој случај не може да најде примена одредбата од чл. 113 ст. 2 од ЗПП, бидејќи изречно е предвидено дека пријавата на доверителот ќе биде земена во постапка единствено ако во судот стигне пред заклучувањето на рочиштето за главната делба.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1315/88 од 30. VIII 1988 г.)

78. ДДО, по основ на давање здравствена услуга надвор од подрачјето на СИЗ на здравственото осигурување и здравството настанува со прием на пресметка за извршена здравствена услуга заедно со медицинската документација предвидени со чл. 4 од Самоуправната спогодба за услугите и начинот за користење на здравствена заштита надвор од подрачјето на самоуправни интересна заедница на здравственото осигурување и на здравството на која ѝ припаѓа осигуреникот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд со обжалената пресуда ја задолжил тужената СИЗ за здравство и здравствено осигурување на град С. да му

плати на тужителот — медицински центар, кој му дал здравствена услуга на осигуреникот на тужениот со 8% затезна камата на главниот долг од 11.634,00 дин. сметано од 6. IX 1984 г., како ден од кој тужениот паднал во доцнење со исплатата на долгот по пресметката до плаќањето на 26. VI 1985 г.

Утврдено е дека документацијата врз основа на која е оформена пресметката му е доставена на тужениот во текот на првостепената постапка, а на расправата на 24. VI 1985 г. судот утврдил дека ДДО меѓу странките настанал со доставувањето на пресметката, но без документација и дека има обврска да го плати долгот во рок од 15 дена од приемот на пресметката, а во спротивно плаќа затезна камата.

Ваквото становиште на првостепениот суд е неправилно. Ова е од причини што согласно со самоуправната спогодба за условите и начинот на користење на здравствена заштита надвор од подрачјето на СИЗ на здравственото осигурување и на здравството на која ѝ припаѓа осигуреникот („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 60/78), а која важела во спорниот период во чл. 4 од Спогодбата, покрај другото, е регулирано дека организацијата, како доверител, е должна кон сметката до СИЗ-от — должник да достави извештај на пропишаниот образец што содржи податоци за осигуреното лице и за дадената услуга што ѝ се неопходни на СИЗ-от — должник заради евиденција и статистика. Понатаму доколку СИЗ-от — должник бара од организацијата доверител за осигуреното лице, покрај документацијата од ст. 3 на овој член да ѝ достави друга соодветна медицинска документација, па е должна тоа да го стори во рок од 8 дена по добиеното барање. Организацијата — доверител е должна да достави до СИЗ-от — должник соодветна медицинска документација во рок од 3 дена од денот на отворањето на боледувањето на осигуреното лице во случаите од чл. 2 на оваа спогодба.

Имајќи ја предвид наведената регулатива бидејќи тужителот со доставувањето на фактурата не му ја доставил на тужениот документацијата предвидена со горенаведената самоуправна спогодба, за тужениот сè уште не настанала обврска за плаќање на спорната фактура, затоа што обврската да го плати спорниот износ во рок од 15 дена за тужениот настанува откако ќе ја добие сета потребна документација, во смисла на чл. 4 од наведената самоуправна спогодба. Бидејќи тужениот ја добил документацијата на ден 24. VI 1985 г., од тогаш во рок од 15 дена за тужениот настанува обврска да го плати спорниот износ по фактурата на тужителот. Спорниот износ тужениот го платил на ден 26. VI 1985 г. што значи дека долгот е платен во законскиот рок од 15 дена од настанувањето на ДДО, бидејќи се смета дека тој однос настанал од денот кога тужениот уредно ја примил документацијата. Во случајов тужителот нема право на затезна камата, бидејќи долгот му е платен во законскиот рок од 15 дена од настанувањето на ДДО.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 159/85 од 8. I 1986 г.)

79. При давањето упат од страна СИЗ-от за здравствена заштита на свој осигуреник да се лекува во здравствена организација надвор од подрачјето кое го покрива таа, не може да се ограничува висината на паричниот износ до која СИЗ-от зема обврска да го надомести износот за давање здравствена услуга.

Од образложението:

Неосновани се жалбените наводи од тужениот дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога го уважил барањето по цени на дадената здравствена услуга кои важат кај тужителот. Имено, не е спорно дека тужителот им дал упат на своите осигуреници да користат здравствена заштита надвор од подрачјето на заедницата каде што имаат живеалиште и користат здравствена заштита. Во смисла на чл. 6 од Самоуправната спогодба за начинот и постапката за користење здравствена заштита надвор од подрачјето на СИЗ-от на здравствено осигурување и на здравството на која ѝ припаѓа осигуреникот („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 43/84), здравствените услуги дадени на осигуреното лице во случаите во чл. 2 на оваа самоуправни спогодба се пресметуваат според цените што важеле во времето на давањето на услугите, а што се утврдени со самоуправни спогодба за слободна размена на трудот за подрачјето на СИЗ на здравственото осигурување и на здравството на кое се наоѓа здравствената организација — доверител, што ја дала здравствената услуга.

Во смисла на ваквата одредба не е од влијание фактот што тужениот со упатот однапред го определил износот за кој зел обврска да го плати за дадената здравствена услуга спрема тужителот како доверител што ја дал здравствената услуга. Првостепениот суд правилно постапил кога тужбеното барање од тужителот го уважил по цените на здравствените услуги кои важат кај тужителот. Навистина тужениот може да им го ограничи користењето на здравствената заштита на своите осигуреници, но ваквиот факт не влијае врз односите со тужителот, како доверител, што ја дал здравствената услуга во смисла на чл. 2 од горенаведената самоуправни спогодба, односно ваквиот факт е релевантен само меѓу односите на тужениот, како осигурител, со неговите осигуреници.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 122/89 од 16. I 1989 г.)

80. Кога членот на семејството на воен здравствен осигуреник извршил избор на цивилна здравствена организација за давање здравствени услуги, Федерацијата СФРЈ е должна цената на здравствените услуги да ја плати, без оглед на тоа што за истиот вид на здравствени услуги постои и воена здравствена организација.

Од образложението:

Со обжалената пресуда е уважено тужбеното барање на тужителот Стоматолошка клиника во С. против тужениот Федерација СФРЈ — Гарнизон П. па платниот налог е одржан во сила.

Првостепениот суд од изведените докази утврдил дека тужителот ѝ извршил здравствени услуги на пациентката која имала здравствена книшка со податоци од воена пошта. Неспорно е дека па-

циентката извршила слободен избор на лекар кај тужителот, иако немала упат за здравствената услуга што ѝ е дадена. Тужителот му ја фактурирал услугата на тужениот во висина на утужениот износ. При така неспорни факти и неспорна висина на цена на извршена услуга првостепениот суд сметал дека тужениот има обврска на тужителот да му го плати спорниот износ, бидејќи услугата е извршена, а пациентката можела да врши слободен избор кај тужителот. Затоа тужениот има обврска да му ја плати услугата што ја дал тужителот за осигуреникот на тужениот.

Стопанскиот суд на Македонија ја потврди првостепената пресуда со следново образложение:

Неосновани се жалбените наводи на тужениот дека со донесувањето на обжалената пресуда првостепениот суд погрешно го применил материјалното право и дека притоа не ги имал предвид одредбите од чл. 1 ст. 3 од Правилникот за начинот за остварување на правата од здравственото осигурување на воените осигуреници и членовите на нивното семејство. Во чл. 1 ст. 1 во наведениот правилник е регулирано дека заради остварување на здравствената заштита, воените осигуреници и членовите на нивните семејства можат да ги избираат здравствената установа и здравствениот работник што ќе им укажуваат здравствена заштита. Понатаму во ст. 2 од истиот член е наведено дека тоа определување може да биде или кај воена здравствена установа или кај цивилна здравствена установа на подрачјето на кое е живеалиштето на осигуреното лице, односно на подрачјето на кое воениот осигуреник е на служба или на работа. Во ст. 3 на истиот член, на кој се повикува жалителот, е наведено дека осигурените лица здравствената заштита ја остваруваат по правило во воената здравствена установа во местото во кое осигуреното лице има живеалиште. Воениот осигуреник може здравствената заштита да ја оствари и во воената здравствена установа во местото на службата. Имајќи ја предвид наведената регулатива, јасно се гледа дека воените осигуреници и членовите на нивните семејства можат да вршат избор на здравствената установа и здравствениот работник кои ќе им укажуваат здравствена заштита. Во наведениот чл. 1 не е предвидено никакво ограничување на изборот на здравствената установа, па нормално е штом осигуреникот на тужениот извршил избор на тужителската здравствена установа, тужениот да има обврска да ја плати дадената здравствена услуга. По однос на начинот на определувањето на изборот на здравствената установа, постои регулатива во чл. 2 од споменатиот правилник, во кој е наведено дека доколку осигуреното лице не се определи изречно за определена здравствена установа во смисла на чл. 1 од Правилникот ќе се смета дека се определило за воената здравствена установа во местото каде што има живеалиште, односно во местото на службата на воениот осигуреник, на која првпат ќе ѝ се обрати заради остварување на здравствена заштита. Бидејќи осигуреникот на тужениот побарал здравствена заштита кај тужителот, и таму ја остварил ќе се смета дека се определил за здравствената услуга дадена од тужителот, па со оглед на правото на слободен избор, се смета дека услугата е дадена по избор на пациентот во согласност со наведениот правилник, поради што и тужениот е должен да му плати на тужителот за дадената услуга.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 373/88 од 11. III 1988 г.)

81. Сè до заклучувањето на главната расправа тужителот има право да го зголеми тужбеното барање за побарувањето за кое претходно во истиот спор ја повлекол тужбата.

Од образложението:

Во спор по тужба и противтужба првостепениот суд констатирал повлекување на тужбата и не дозволил преиначување на тужбата за побарувањето кое било предмет на првобитно поднесената тужба.

Второстепениот суд го укинал првостепеното решение со следново образложение:

Како што се гледа од списите во предметот, платниот налог бил издаден на 156.182 дин. главен долг со камата и трошоци, но тужениот во целост го оспорил платниот налог, истакнувајќи компензационен приговор и противтужба за 245.818 дин. Понатаму во текот на постапката тужениот му признал на тужителот само 38.626 дин. па на 18. X 1984 г. тужителот го зголемил тужбеното барање уште за 125.229 дин., а на 17. XII 1984 г. тужителот ја повлекол тужбата по платниот налог со цел предметот да му се отстапи на Окружниот стопански суд во Т. У. каде што бил заведен спор од тужениот против тужителот по овој предмет за наплата на износот од 402.000 дин.

Со оглед на тоа што постапката пред Окружниот стопански суд во Т. У. е правосилно завршена, со отфрлање на тужбата поради течење на процес, тужителот со поднесок примен во судот на 20. I 1987 г. ја поддржува тужбата за 156.182 дин., како и за зголемиениот дел од тужбеното барање за 125.229 дин., со цел да се продолжи постапка и во таа смисла дал и поднесок на 3. II 1987 г., оспорувајќи го побарувањето на тужениот спрема него.

При ваква состојба произлегува дека, иако тужителот еднаш ја повлекол тужбата за 156.182 дин., до заклучувањето на главната расправа пред првостепениот суд повторно го истакнал ова свое барање, па бидејќи првостепениот суд во меѓувреме не констатирал повлекување на тужбата во овој дел, требало постапката да продолжи и за износот по тужбата од 156.182 дин. Освен тоа, судот и понатаму имал обврска да одлучува за зголеменото тужбено барање од 125.229 дин. кое пропуштил да го стори. Во секој случај и претходно дадената изјава за повлекување на тужбата судот требало да ја цени во склопот на околностите и наводите од поднесокот за повлекување на тужбата на 17. XII 1984 г., бидејќи тоа е сторено поради тоа што тужителот не покажал волја да не го води спорот, туку тој изразил волја постапката да се води пред Окружниот стопански суд во Т. У. која можност пропаднала.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1412/87 од 13. XI 1987 г.)

82. Доколку кон предлогот за извршување поднесен врз основа на веродостојна исправа, согласно со чл. 21 од ЗИП со барање во случај на приговор предлогот да се смета за тужба, не е приложен договор за месна надлежност на судот, ако се поднесе приговор, месно надлежен суд во спорот е општо месно надлежниот суд од чл. 48 ст. 2 од ЗИП.

Од образложението:

Како што се гледа од предметот, постапката по овој спор е иницирана со предлог за извршување, врз основа на веродостојна

исправа, согласно со чл. 21 од ЗИП, и со барање во случај на приговор предлогот да се смета како тужба. Кон предлогот за извршување доверителот, сега тужителот, не приложил договор за договорена месна надлежност во смисла на чл. 70 ст. 4 од ЗПП, туку тоа го сторил дури со поднесок, изјаснувајќи се по наводите од приговорот на должникот, сега тужениот.

При таква состојба првостепениот суд правилно постапил кога својата месна надлежност ја засновал врз основа на чл. 48 ст. 2 од ЗПП, бидејќи при претходно испитување на тужбата немало основ за поинаква одлука. Меѓутоа, поради тоа што тужителот, како доверител, во предлогот за извршување не приложил доказ за договорена надлежност, произлегува дека се согласил со месната надлежност на првостепениот суд. ЗПП не дава можност во текот на постапката тужителот да истакнува приговор на месна ненадлежност, повикувајќи се на договорот за месна надлежност во смисла на чл. 70 од ЗПП, ако тоа не го сторил во самата тужба.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 965/89 од 10. V 1989 г.)

83. Признавањето на тужбеното барање од страна на адвокатски приправник во спорот со вредност под пропишаниот износ од чл. 91 од ЗПП, кој застапувал со заменичко полномошно издадено од адвокат кај кој е вработен, ја обврзува странката.

Од образложението:

Како што се гледа од списите во предметот, полномошникот на тужениот е адвокат од С. без ограничување, така што тој имал право во смисла на чл. 95 ст. 1 т. 1 од ЗПП, да го признае тужбеното барање. Согласно со чл. 95 ст. 3 од ЗПП, пропишано е дека адвокатот може да го заменува адвокатски приправник кој е вработен кај него и тоа само пред судот од прв степен, под условите од чл. 91 од ЗПП.

Согласно со чл. 91 од ЗПП, во имотните спорови со вредност до 2.500.000 дин., како полномошник може да се јавуваат пред судот и лица кои немаат положено правосуден испит, па според тоа само за овие спорови адвокатски приправник може да се јави како заменик на адвокатот кај кого е вработен. Пропишаниот износ е лимитиран со измените на ЗПП („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 74/87), а признанието е сторено по тоа, односно на 24. II 1988 г.

При ваква состојба произлегува дека адвокатскиот приправник вработен кај полномошник на тужениот адвокат од С., по овој спор можел да го заменува во потполност адвокатот, така што даденото признание од негова страна на дел од утужениот главен долг со камата произведува правно дејство при положба што располагањето не е во спротивност со чл. 3 т. 3 од ЗПП.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 816/88 од 17. VI 1988 г.)

84. Не е сторена суштествена повреда на одредбите на процесна постапка од чл. 354 ст. 2 т. 8 од ЗПП, ако странките во постапката пред првостепениот суд не истакнале барање да го употребуваат својот јазик.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод за сторена суштествена повреда на одредбите на процесна постапка од чл. 354 ст. 2 т. 8 од ЗПП во која е пропишано дека оваа повреда се прави ако спротивно на одредбите на ЗПП, судот ќе го одбие барањето на странката во постапката да ги употребува својот јазик и писмо и да го следи текот на постапката на свој јазик, а странката се жали поради тоа. Како што се гледа од списите во предметот, за тужителот како законски застапник, се јавувал заменикот на јавниот правобранител на општината Л. кој во постапката не истакнал барање да му се овозможи толкувач за да ја следи постапката на српскохрватски јазик. Од друга страна не станува збор за неука странка, па судот да требало посебно да му укаже на неговите права во смисла на чл. 102 ст. 2 од ЗПП, во кој случај евентуално би можело да стане збор за релативна суштествена повреда на постапката според чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 102 ст. 2 од ЗПП, што во овој случај не може да најде примена. Исто така нема повреда на постапката од чл. 354 ст. 2 т. 8 од ЗПП, бидејќи предуслов е странката да истакнала барање за одредување толкувач, а тоа од првостепениот суд да му било ускратено.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 306/88 од 9. II 1989 г.)

85. Кога меѓу исти странки за исто барање и идентичен фактички основ течат два процеса, приговор за течење на процес со успех може да се истакне во постапката по оној предмет по кој во смисла на чл. 194 ст. 1 од ЗПП тужбата му била доставена на тужениот подоцна, која ќе биде отфрлена без оглед на тоа што таа е заведена под помал број.

Од образложението:

Првостепениот суд во обжаленото решение констатирал дека за истата правна работа меѓу истите странки веќе тече процес под П. бр. 2171/87. Забележително е дека овој процес е со помала бројка во уписник и носи П. бр. 750/87, што значи дека тужбата во судот е заведена пред да биде заведена тужбата по предметот П. бр. 2171/87. Меѓутоа, ова не мора да значи дека овој процес започнал подоцна по наведениот предмет, имајќи предвид дека согласно со чл. 194 ст. 1 од ЗПП, процесот почнува да тече со доставувањето на тужбата на тужениот.

Според наоѓањето на овој суд, фактот кога почнал да тече процесот по наведените два спора е од суштествено значење за примена на чл. 278 ст. 2 од ЗПП, односно по кој спор тужбата ќе биде отфрлена, односно треба да биде отфрлена, под исполнети законски претпоставки по оној спор по кој што процесот почнува да тече подоцна.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 117/88 од 12. II 1988 г.)

86. Странката со успех не може да истакнува дека била неправилно застапувана на рочиште за главна расправа на кое било одредено мирување на постапката, во жалба против решение донесено согласно со чл. 217 ст. 3 од ЗПП, а ова нешто со успех можело да се истакне само во жалба против решението со кое било одредено мирување на постапката.

Од образложението:

Со првостепеното решение е констатирано повлекување на тужбата со примена на чл. 216 и 217 ст. 3 од ЗПП.

Тужителот во жалбата против ова решение навел дека бил неуредно застапуван на рочиштето кога било одредено мирување на постапката.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована. Жалбените наводи не ги прифатил бидејќи и да се точни, тие не се од влијание за обжалената одлука од следниве причини:

Во жалбата се оспорува преземеното дејствие од страна на полномошникот на тужителот Л. Т. кој пристапил пред судот на рочиште за главна расправа на 6. IV 1987 г. кога било одредено мирување на постапката. Меѓутоа, потоа првостепениот суд донел формално решение за мирување на постапката, кое тужителот го примил на 9. IV 1987 г. и не го обжалил, поради што станало правосилно. Тужителот не барал ни враќање во поранешна состојба, за да го анулира дејствието преземено од неовластен полномошник. Понатаму, непобитен е и фактот дека, по приемот на решението за мирување на постапката, тужителот не дал предлог за продолжување на постапката во смисла на чл. 217 ст. 2 од ЗПП. Поради сево ова настапила претпоставката дека тој ја повлекува тужбата во смисла на чл. 217 ст. 3 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 563/88 од 13. IV 1988 г.)

87. Не се смета дека тужителот ја уредил тужбата по однос на тужениот, кога во тужбата како тужен е назначен правен субјект кој престанал да постои, единствено ако наместо него го означил правното лице кое е правен следбеник на првобитно означениот тужен.

Од образложението:

Како што се гледа од списите во предметот, како тужен било назначено правно лице кое не постои. Првостепениот суд, согласно со чл. 82 од ЗПП, во текот на целата постапка, по службена должност, внимава дали лицето кое се појавува како странка може да биде странка во постапката, во смисла на чл. 83 од ЗПП, па правилно поставил кога го повикал тужителот да изврши потребни исправки од тужбата за да го отстрани констатираниот недостаток. За тоа му оставил рок од 5 дена, но тужителот го отстранил недостатокот дури по протек на еден месец, а во меѓувреме било донесено обжаленото решение. Во писмото судот му обрнал внимание на тужителот дека во состав на РО „Г. Р.“ постојат две ООЗТ, и тоа „М“ и „П“.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 568/88 од 13. IV 1988 г.)

88. На ООЗТ во стечај доставата на писмената ќе се врши во согласност со чл. 134 ст. 1 од ЗПП, а не на стечајниот управник како на законски застапник, согласно со чл. 138 т. 1 од ЗПП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оглед на тоа што со поведувањето на постапката за стечај тужителот како правно лице и натаму постои и претставува ОЗТ со ограничена деловна способност, во смисла на чл. 134 ст. 1 и чл. 142 ст. 3 од ЗПП, достава за организација во стечај се врши со предавање на писменото на лицето овластено за примање на писмената, или на работникот кој ќе се затекне во канцеларијата, односно деловната просторија, поради што не е потребна лична достава на стечаен управник, а со примена на чл. 138 ст. 1 од ЗПП како на законски застапник.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 717/88 од 10. V 1988 г.)

89. Сторена е суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 197 од ЗПП, кога во тужбата како тужени се назначени двајца, со предлог тужбеното барање да се уважи спрема вториот тужен во случај ако правосилно биде одбиено спрема оној кој во тужбата е назначен како прв, а првостепенниот суд со иста пресуда мериторно одлучувал спрема двајцата тужени.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со обжалената пресуда платниот налог е одржан во сила спрема тужениот РО „К. С.“ од Т. М. и тужбеното барање спрема него е уважено, а истиот платен налог е укинат спрема тужениот РО „Ч“ ООЗТ „Т. М.“ од Ш. и тужбеното барање спрема наведениот тужен е одбиено како неосновано.

Тужениот со навремена жалба ја обжалил првостепената пресуда во делот во кој е одбиено тужбеното барање спрема тужениот РО „Ч“. ООЗТ „Т. М.“ од Ш., а поради сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 197 од ЗПП.

Стопанскиот суд на Македонија смета дека се основани жалбените наводи на тужениот и дека првостепенниот суд со донесувањето на обжалената пресуда и во постапката што ѝ претходела ја сторил горенаведената суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 197 од ЗПП.

Имено, тужителот го поставил тужбеното барање во смисла на чл. 197 од ЗПП супсидијарно по однос на тужениот РО „Ч.“ ООЗТ „Т. М.“ од Ш., така што барал тужбеното барање да биде уважено спрема горенаведениот тужен во случај правосилно да биде одбиен спрема тужениот РО „К. С.“ од Т. М.

Во случај на така поставено тужбено барање на тужителот, првостепенниот суд бил должен да ја има предвид горенаведената законска одредба од ЗПП. Според оваа одредба кога тужителот поставил супсидијарно тужбено барање спрема второтужениот, па барањето биде уважено спрема еден од тужените, за барањето спрема

другиот мериторно ќе се одлучува. За тужбеното барање спрема другиот, одбиено спрема наредниот тужен, судот ќе одлучува дури по правосилноста на одлуката со кое е одбиено тужбеното барање спрема тужениот кој во тужбата е наведен пред него. Во случајов тоа е РО „К. С.“ од Т. М. Судот е должен да се придржува за така поставените граници на одлучувањето, бидејќи во спротивно неправилно одлучувал првостепениот суд со што се повредени процесните интереси на тужителот, а се доведени во прашање и материјалноправните интереси спрема второтужениот.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1571/87 од 10. XII 1987 г.)

90. Настанува законската последица за повлекување на тужбата од чл. 499 ст. 2 односно од чл. 465 ст. 1 од ЗПП ако на закажаното рочиште за главна расправа за странките пристапи лице без полномошно, а овој недостаток не се отстрани во определениот судски рок.

Од образложението:

Правилно е становиштето на првостепениот суд кога донел решение во смисла на чл. 499 ст. 2 од ЗПП и тужбата на тужителот ја сметал за повлечена, па платниот налог го укинал, поради тоа што за тужителот на второто рочиште за главната расправа пристапило лице кое немало полномошно, а во судскиот рок од 10 дена тоа не му го доставило на судот. Во случајот тужителот директно бил уредно поканет за второто рочиште за главна расправа, како и за првото, а на рочиштето се јавило лице без полномошно, па му е дадено судски рок од 10 дена за да достави полномошно. Во дадениот судски рок полномошникот на тужителот не доставил уредно полномошно, поради што, правилно сметал првостепениот суд дека тужителот, иако бил уредно поканет на второто рочиште за главната расправа не се јавил. Така при постоење и на другите услови од чл. 499 ст. 2 од ЗПП на второто рочиште за главна расправа настапиле законските последици од наведениот член.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 383/85 од 04. IV 1985 г.)

91. Доколку решението со кое е констатирано дека настапило мирување на постапката им биде доставено на странките по протек на 6 месеци, нема место за донесување решение од чл. 217 ст. 3 од ЗПП, а ако судот го стори тоа, прави суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 7 од ЗПП.

Од образложението:

Со обжаленото решение тужбата на тужителот против тужениот е сметана за повлечена, па платниот налог е укинат во смисла на чл. 217 ст. 3 од ЗПП.

Вака одлучил првостепениот суд иако не е спорно дека решението за мирување на постапката тужителот го добил по една година од денот кога настапило мирувањето на постапката во смисла на чл.

216 од ЗПП. Првостепениот суд сметал дека за да ги избегне последиците од чл. 217 ст. 3 од ЗПП, тужителот требало по добивањето на решението за мирување на постапката, да го обжали, бидејќи немал законска можност да поднесе предлог за продолжување на постапката, затоа што поминале сите рокови од чл. 217 од ЗПП.

Стопанскиот суд на Македонија смета дека ваквото становиште на првостепениот суд е неправилно. Имено, за да настапат правните последици од чл. 217 ст. 3 од ЗПП претпоставка е дека на странката во случајов на тужителот, му е доставено во рок од шест месеци решението со кое е констатирано дека настапило мирување на постапката. Доколку тоа решение не ѝ е доставено на странката во наведениот рок, со пропуштање на доставувањето на наведеното решение од судот, на неа не ѝ е дадена можност да поднесе предлог за продолжување на постапката која мирува. Ова фактички значи дека тужителот е лишен од своето право да расправа пред судот, поради што второстепениот суд смета дека со донесувањето на обжаленото решение првостепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 7 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1076/88 од 07. VII 1988 г.)

92. Кога во приговорот против платниот налог се приговара само на месна надлежност на судот, се смета дека е вложен целосен приговор против платниот налог.

Од образложението:

Со приговорот против платниот налог тужениот приговорил на месната надлежност на Општинскиот суд во Б. Ш., предлагајќи платниот налог да се укине. Првостепениот суд донел пресуда според одредбите на чл. 496 од ЗПП, без закажување рочиште за главна расправа бидејќи сметал дека тужениот со приговорот против платниот налог не ја оспорил основаноста на тужбеното барање, туку само месната надлежност на наведениот суд, па прифаќајќи ја месната надлежност на Окружниот стопански суд во Б. донел мериторна одлука без расправа.

Според мислењето на Стопанскиот суд на Македонија ваквото правно становиште на првостепениот суд е неправилно, од причини што тужениот во законскиот рок поднел приговор против платниот налог во кој навел дека Општинскиот суд во Б. Ш., не е месно надлежен да решава по тужбата на тужителот кој предложил платниот налог да се укине.

При ваква положба приговорот на тужениот се третира како приговор против платниот налог, а не, како што неправилно смета првостепениот суд, дека тужениот приговорил само на месната надлежност на судот, а не и дека ја оспорил основаноста на тужбеното барање. А тоа од кои причини го оспорува платниот налог и предлага да биде укинат, жалителот правилно смета дека би имал можност да го каже во текот на рочиштето за главната расправа што треба да се одржи пред месно надлежниот суд во Б.

Поради гореизнесеното првостепениот суд нема услови да донесе одлука во смисла на чл. 496 од ЗПП, бидејќи меѓу странките

останала спорна фактичката положба, односно дали тужениот има обврска да му го плати на тужителот спорниот износ, или не. А тоа судот ќе го утврди со изведување на предложените докази што се наоѓаат во списите во предметот.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 430/87 од 14. IV 1987 г.)

93. Кога паричното побарување е обезбедено со меница според ЗОПКОС, а доверителот има право на затезна или договорна камата од стасаноста на долгот до стасаноста на меницата за плаќање, побарувањето на име пресметана камата стасува со денот на стасаноста на меницата за плаќање, па единствено од тој ден може да се оствари право на процесна камата.

Од образложението:

Основани се жалбените наводи на тужениот дека првостепениот суд при донесувањето на обжалената пресуда погрешно го применил материјалното право на утврдената фактичка положба. Првостепениот суд правилно смета дека тужителот има право на процесна камата на утужената пресметана камата. Меѓутоа, првостепениот суд погрешно заклучува кога смета дека тужителот има право на процесна камата од утужувањето иако е неспорно дека стасала за плаќање по утужувањето меницата со која е обезбедено плаќањето на главниот долг (за кој долг е и пресметана утужената камата од неговата стасаност до стасаноста на меницата за плаќање). Ова е поради тоа што право на процесна камата може со успех да се остварува само во случај на основано поднесена тужба за утужен главен долг — пресметана камата.

Во случајов тужителот утужил пресметана камата пред да стасаат за наплата мениците така што немал право тогаш да поднесе тужба за утужената пресметана камата. Со оглед на тоа што во текот на постапката мениците стасале за наплата и тужителот со такво право се здобил тогаш, право на процесна камата тужителот има по стасаноста на мениците за наплата, а не во моментот на утужувањето, кога немало услови за процес, и тоа во смисла на чл. 279 ст. 2 од ЗПП.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1229/88 од 07. VII 1988 г.)

94. Неоставањето најмалку 8 дена од приемот на поканата до одржувањето на подготвителното рочиште претставува суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 286 ст. 1 од ЗПП.

Од образложението:

Основани се жалбените наводи на тужителот дека првостепениот суд со донесувањето на обжаленото решение сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од чл. 354 ст. 1 од ЗПП, а во врска со чл. 286 ст. 1 од истиот закон. Имено, од увидот во списите во предметот, односно од повратницата за примена покана за главна расправа се гледа дека за главната расправа закажана за

27. VIII 1985 г., полномошникот на тужителот примил покана на 21. VIII 1985 г. Меѓутоа, согласно со чл. 286 ст. 1 од ЗПП, регулирано е дека подготвителното рочиште треба да биде одредено така што на странката да ѝ се остави доволно време за подготвување, а најмалку 8 дена од приемот на поканата. Имајќи ја предвид горенаведената законска регулатива, а со оглед на фактот што од добивањето на поканата за главна расправа до главната расправа тужителот немал оставено рок од 8 дена, во случајов со неправилна примена на чл. 286 ст. 1 од ЗПП, дошло до донесување незаконита и неправилна одлука, односно до решение на судот со кое тужбата на тужителот е сметана за повлечена и платниот налог е укинат, во смисла на чл. 465. ст. 1 од ЗПП.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 276/86 од 11. III 1986 г.)

95. На веќе заснована месна надлежност по спор заведен пред отворање на постапката за стечај и редовна ликвидација нема место за приговор за засновање нова месна надлежност според седиштето на странката во стечај односно редовна ликвидација.

Од образложението:

Со обжаленото решение првостепениот суд ја сметал за повлечена тужбата од тужителот и платниот налог го укинал, во смисла на чл. 465 ст. 1 од ЗПП.

Во жалбата против горенаведеното решение тужителот наведува дека при одлучувањето судот не ја имал предвид одредбата од чл. 53 од ЗПП, според која исклучиво месно надлежен за одлучување е судот кој спроведува стечајна, односно ликвидациона постапка, а тоа е судот во седиштето на тужителот, а не судот во седиштето на тужениот, во кој и била поднесена мандатна тужба.

Одлучувајќи по жалбата на тужителот Стопанскиот суд на Македонија ја одби како неоснована, потврдувајќи го првостепеното решение од следниве причини:

Неспорно е дека за време на поднесувањето на мандатната тужба над тужителот не била отворена постапка за редовна ликвидација. Во текот на првостепената постапка, поточно на 04. III 1988 г., ликвидациониот управител со подавка го известил судот дека нема да присуствува на закажаното рочиште за главна расправа, бидејќи над тужителот е отворена постапка за редовна ликвидација, поради што судот треба да го достави предметот на одлучување на месно надлежниот, т.е. Окружниот стопански суд во С. Б., а во смисла на чл. 63 од ЗПП. Првостепениот суд го донел обжаленото решение, кое според мислењето на овој суд е правилно, поради тоа што иако бил уредно повикан на првото рочиште за главна расправа, тужителот не се јавил, па настапиле законските последици од чл. 465 ст. 1 од ЗПП.

Неосновани се жалбените наводи на тужителот дека првостепениот суд не е месно надлежен за решавање на спорот. Согласно со чл. 63 од ЗПП, регулирано е дека за судење на споровите кои ќе настанат во текот и по повод на стечајната постапка исклучиво месно надлежен е судот на чие подрачје се наоѓа судот кој ја спроведува стечајната постапка. Имајќи го предвид ова, макар и да се земе предвид поширокото толкување на наведениот член, па да се смета и

дека тоа се однесува и за ликвидационата постапка, во случајот не може да се примени горенаведената законска одредба за одредување на месната надлежност на судот, бидејќи месната надлежност во наведените спорови, според овој член, се одредува само ако се работи за стечајна постапка, односно ликвидационата постапка која е во тек во времето на поднесувањето на тужбата до судот. Затоа порано заснованата месна надлежност кај другиот суд, како што е во случајот кога е заснована месна надлежност на Окружниот стопански суд во С., не може да се менува поради тоа што подоцна е поведена стечајна, односно ликвидациона постапка, без оглед на нивната заемна поврзаност.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1426/88 од 22. IX 1988 г.)

96. Ако странката, кон која се придружил вмешувачот во смисла на чл. 206 ст. 1 од ЗПП, не вложила жалба против донесената судска одлука, жалбата на вмешувачот е недозволена.

Од образложението:

Стопанскиот суд на Македонија со решение ја отфрлил како недопуштена жалбата на вмешувачот изјавена против пресудата на првостепениот суд од следниве причини:

Во чл. 206 ст. 1 од ЗПП е регулирано дека лице кое има правен интерес една од странките да успее во процесот што тече меѓу други лица може да се придружи кон таа странка. Во чл. 207 од истиот закон е регулирано дека судот донесува одлука за вмешувањето на тоа лице во процесот на страна на една од странките, па во смисла на наведената законска одредба допуштено е вмешување на РО „А“ ад С. на страна на тужениот РО „Е.“ ООЗТ „Е.“ од С.

По донесувањето на првостепената пресуда, како што е кажано погоре, жалба не поднеле ниту тужителот ниту тужениот. Во смисла на чл. 208 ст. 4 од ЗПП, регулирано е дека процесните дејствија на вмешувачот имаат правно дејство за странка а кон која се придружил ако не се во спротивност со нејзините дејствија.

Имајќи ја предвид наведената законска регулатива, јасно и недвосмислено е дека при фактот што не поднел жалба тужениот на чија страна се вмешал вмешувачот „А.“ вмешувачот нема право да изјавува жалба, бидејќи тоа е спротивно од интересите на странката, во случајов на тужениот на чија страна РО „А.“ е вмешан во спорот. Во таков случај поднесената жалба на вмешувачот е во спротивност со дејствијата на тужениот, па таквата жалба е недопуштена.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1125/88 од 12. IX 1988 г.)

97. За настапување на правната последица тужбата да се смета за повлечена во смисла на чл. 499 ст. 2 од ЗПП, не е од влијание ограничувањето од чл. 332 ст. 5 од ЗПП за прибавување на доказите за уредна достава на поканите туку се смета дека правната последица настапила на денот на одржувањето на второто рочиште.

Од образложението:

Неосновани се жалбените наводи на тужителот дека првостепениот суд, спротивно на чл. 332 ст. 5 од ЗПП, утврдил дека уредната

покана од тужителот е примена по истекот на 30 дена. Ова е од причина што оваа одредба нема примена во конкретниов случај, со оглед на тоа што одредбата се однесува на постапка на која се донесува пресуда поради изостанок, а одредбата од чл. 499 од ЗПП не го ограничува времето за утврдување на приемот на пратката, во случајов покана за рочиште за главна расправа.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 2090/88 од 21. XII 1988 г.)

98. Кога на платниот налог е даден приговор во еден дел, а подоцна во текот на постапката тужителот целосно ќе ја повлече тужбата и ќе се откаже од тужбеното барање, судот ќе го укине платниот налог само во приговорениот дел, бидејќи во неприговорениот дел платниот налог станал правосилен.

Од образложението:

Првостепениот суд правилно навел во обжаленото решение дека, според чл. 450 ст. 2 од ЗПП, платниот налог станува правосилен во делот во кој не е нападна со приговор. Според тоа, по повод поднесокот на тужителот од 15. V 1987 г., првостепениот суд, поради откажувањето од тужбеното барање, можел да одлучува само во рамките на делот од платниот налог кој бил нападна со приговорот, додека за останатиот дел од платниот налог, според споменатиот пропис, можел само да ја констатира неговата правосилност.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1595/87 од 14. XII 1987 г.)

99. Споровите настанати во врска и по повод постапката за присилно порамнување не можат да се третираат како спорови настанати во текот и по повод на стечајната постапка, иако постапката за присилно порамнување е пролишана во ЗСПОЗТ, па нема место за примена на чл. 63 од ЗПП.

Од образложението:

Член 63 од ЗПП пропишува дека за судење во споровите што настануваат во текот и по повод на стечајната постапка исклучиво месно надлежен е судот на чие подрачје се наоѓа судот што ја спроведува извршната односно стечајната постапка. Во конкретниов случај, спорот не настанал ниту во текот ниту по повод на стечајната постапка. Погрешно е правното становиште на првостепениот суд кога зема дека постапката за присилно порамнување претставува само фаза на стечајната постапка. Одредбите за постапката за стечај во времето на донесувањето на обжаленото решение ги содржи ЗСПОЗТ. Според чл. 96 од споменатиот закон дадена му е можност на должникот да предложи присилно порамнување, и тоа во постапката за утврдување на условите за отворање на постапката за стечај (чл. 95) тоа значи дека до овој момент сè уште нема отворена стечајна постапка.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 650/87 од 18. V 1987 г.)

100. Дело од диспозитивот на првостепената пресуда со кој судот одлучувал надвор од тужбеното барање, второстепениот суд со примена на чл. 372 од ЗПП ќе го стави вон сила, преиначувајќи ја на таков начин првостепената пресуда.

Од образложението:

Овој суд наоѓа дека во конкретната правна работа во обжалениот дел првостепениот суд погрешно ги оценил поднесоците и другите изјави на расправните записници од тужениот, утврдувајќи дека истакнал противтужбено барање за износот во обжалениот дел. Напротив, од дадените изјави произлегува дека истакнал противтужбено барање на име пресметана камата на главниот долг по стапки определени со одлуките на СИС за периодот од 18. VI 1987 г., до 15. XII 1987 г., во апсолутен износ од 1.183,889 дин., а не и камата на тој износ. Имајќи предвид дека првостепениот суд со погрешна оценка на писмените докази прифатил дека такво противтужбено барање е истакнато, тој одлучувал за ова барање надвор од противтужбата и со тоа сторил повреда на чл. 354 ст. 1, во врска со чл. 2 ст. 1 од ЗПП. Поради тоа, врз основа на чл. 342 од ЗПП следуваше жалбата да биде уважена, обжалената пресуда во овој дел да биде преиначена и ставена вон сила.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 227/89 од 6. II 1989 г.)

101. Кога во спор од мала вредност на првото рочиште за главната расправа за тужителот, кој е уредно повикан, пристапи лице без полномошно, а судот не му дозволи да преземе дејствија во постапката, настанува законска претпоставка за повлекување на тужбата.

Од образложението:

Според наоѓањето на овој суд, првостепениот суд правилно постапил кога нашол дека не постојат оправдани причини за враќање во поранешна состојба, бидејќи се работи за спор од мала вредност, а тужителот уредно повикан на првото рочиште за главната расправа не се јавил, бидејќи лицето кое пристапило без полномошно првостепениот суд не го прифатил, а со тоа настанала и законската претпоставка за примена на чл. 465 ст. 1 од ЗПП, поради тоа што неговото отсуство со ангажирањето на полномошник без уредно полномошно не може да се прифати како оправдана причина за недоаѓањето.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1343/89 од 11. VII 1989 г.)

102. Кога приговорот против издадениот платен налог се поднесува од неовластено лице, на тужениот не му следуваат трошоци за вложениот приговор.

Од образложението:

Правилно постапил првостепениот суд кога на тужениот не му досудил трошоци за приговор бидејќи приговорот е изјавен од

неовластено лице. Тужителот ја тужел ТПРО „С.“ ООЗТ „П.“ од С., која при утужувањето не постоела, па во конкретната правна работа не можела во нејзино име приговор да поднесува ППРО „С.“ од С., дека усвоениот платен налог била должна да го врати, па бидејќи тоа не го сторила, направените трошоци се поради нејзини пропусти.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1864/89 од 14. XI 1989 г.)

103. Постои преиначување на тужбата во смисла на чл. 191 ст. 1 од ЗПП ако тужителот во текот на постапката, наместо првобитно истакнатото барање од еден договорен однос, истакнува друго барање што произлегува од друг договорен однос.

Од образложението:

Како што се гледа од списите во предметот, тужениот по извршеното вештачење и по дополнувањето на вештачењето со поднесокот од 2. VI 1989 г., го поставил како долг тужбеното барање врз основа на договор за издавање странски гаранции бр. 43/81 од 16. VI 1981 г., и бр. 4032841/143, наместо по договорот за странски гаранции бр. 1/81, како што го истакнал првобитно. На таков начин, според наоѓањето на овој суд, тужителот извршил преиначување на тужбата, променувајќи ја идентичноста на барањето бидејќи првобитно истакнатото барање го засновал врз фактичката состојба произлезена од правниот основ од договорот бр. 1/81. Потоа барањето го засновал врз основа на факти настанати врз основа на правилен однос по договорите 43/81 од 16. VI 1981 г., и гаранцијата бр. 4032841/143, а со тоа поставува ново барање, но не и да го измени само правниот основ за кој судот не е обврзан во смисла на чл. 186 ст. 3 од ЗПП, односно дека се работи за преиначување на тужбата во смисла на чл. 191 ст. 1 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1909/89 од 14. XI 1989 г.)

104. Кога тужениот ќе го признае тужбеното барање со поднесок без расправа, судот е должен веднаш да донесе пресуда по признание, па нема основ по признание да одржува рочиште за главна расправа, ниту тужителот може по дадената изјава за признавање на тужбеното барање да го зголеми тоа барање.

Од образложението:

Како што се гледа од списите во предметот, тужениот со поднесокот од 20. VI 1988 г., изјавил дека го повлекува приговорот против решението И. бр. 16843/87 од 27. IV 1987 г., со кое беше дозволено предложеното извршување, а на записникот од 21. VI 1988 г. првостепениот суд констатирал дека таквата изјава ја прифаќа како признавање на тужбеното барање, за понатаму во истиот записник потоа тужителот да дава изјава со која истакнува зголемено тужбено барање за каматата на главниот долг. Првостепениот суд, во смисла на чл. 191 ст. 2 од ЗПП, го допуштил и го уважил зголеменото тужбено барање.

Меѓутоа, според наоѓањето на овој суд чл. 331 од ЗПП одредува дека ако тужениот до заклучувањето на главната расправа го признае тужбеното барање без натамошно расправање, ако се работи за признание кое не е во спротивност со чл. 3 ст. 3 од ЗПП, судот ќе го уважи тужбеното барање. Во конкретниот случај првостепениот суд во таа смисла одлучи во изреката на обжалената пресуда под т. II. На таков начин, бидејќи признанието и располагањето било дозволено и прифатено од страна на првостепениот суд процесот бил завршен, така што првостепениот суд бил должен веднаш по приемот на поднесокот од тужениот за признавање на тужбеното барање без расправа да донесе пресуда по признание, па немало основ по признанието да одржува рочиште за главна расправа, ниту тужителот можел по дадената изјава за признавање по тужбеното барање да го зголемува тужбеното барање. А бидејќи тоа било сторено, првостепениот суд, бил должен тоа да не го дозволи.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 823/89 од 12. VI 1989 г.)

105. На исклучивата месна надлежност од чл. 63 од ЗПП за спорови кои настануваат по повод и во врска со стечајната постапка, не влијае времето кога настанало побарувањето — предмет на спорот, туку времето кога спорот е поведен пред судот, па месната надлежност врз основа на овој пропис се заснова за сите спорови пред судот кој што ја води стечајната постапка против стечајниот должник по отворањето стечај врз една од процесните странки.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со обжаленото решение првостепениот суд се огласил за месно ненадлежен и предметот му го отстапил на Окружниот стопански суд во С., како месно и стварно надлежен суд, бидејќи не се работело за спор што настанал во текот и по повод на стечајната постапка, па да има место за примена на чл. 63 од ЗПП, ако се имало во предвид дека фактурите од кои произлегувало побарувањето се од февруари и март 1987 година, а стечајната постапка била отворена во месец април истата година.

Овој суд, одлучувајќи по изјавената жалба, го укинал обжаленото решение и предметот му го вратил на првостепениот суд на повторно судење, наоѓајќи дека се основани жалбените наводи оти првостепениот суд точно не ги утврдил денот кога е отворена стечајната постапка и денот кога е поднесена тужбата, а што било од влијание за правилната примена на чл. 63 од ЗПП.

При повторното постапување првостепениот суд е должен да ги утврди решавачките факти на кои е укажано, при што треба да има предвид дека врз исклучивата месна надлежност од чл. 63 од ЗПП за споровите кои настануваат по повод и во врска со стечајната постапка не влијае времето кога настанало побарувањето кое е предмет на спорот, туку времето кога е поведен спорот пред судот. А месната надлежност врз основа на споменатата одредба се заснова за сите спорови пред судот кој ја води стечајната постапка против стечајниот должник, а кои ќе бидат заведени по отворањето на стечајот на една од процесните странки.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 342/89 од 7. III 1989 г.)

106. Ако покрај лице од чл. 489 ст. 1 од ЗПП во спорот учествува и физичко лице, како сопарничар, тоа има право на ревизија под истите услови како и лицата од чл. 489 ст. 1 од ЗПП.

Од образложението:

Првостепениот суд, постапувајќи по изјавената ревизија на трето тужениот А. А., нашол дека вредноста на предметот на спорот на побиедниот дел на правосилната пресуда е во износ од 79.100,00 дин., и дека не го преминува износот од 300.000,00 дин., па при ваква положба тој суд правилно постапил кога предметната ревизија ја отфрлил како недозволена, согласно со чл. 389 во врска со член. 497 ст. 1 од ЗПП, поради што во таа смисла се неосновани жалбените наводи.

Ова е од причина што според чл. 491 од ЗПП правилата на постапката во стопанските спорови ќе се применуваат и кога во спорот покрај лицата од чл. 489 т. 1 од ЗПП и чл. 490 од истиот закон како сопарничари од чл. 196 ст. 1 и т. 1 од ЗПП учествуваат и други физички или правни лица, како што е и во конкретниот случај. Со оглед на тоа што во стопанските спорови, според чл. 497 ст. 1 од ЗПП, ревизијата е дозволена ако предметот на спорот во побиедниот дел од правосилната пресуда го надминала износот од 300.000,00 дин., правилно е становиштето на првостепениот суд дека во случајот нема место за примена на чл. 382 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 280/85 од 11. III 1985 г.)

107. Истакнувањето приговор за застареност на побарувањето за првпат во жалбата во споровите од мала вредност се однесува на фактичката положба и по овој основ жалбата е недозволена.

Од образложението:

Во конкретната правна работа со обжалената пресуда на Окружниот стопански суд во С. е одлучувано по спор од мала вредност — чл. 502 од ЗПП во врска со чл. 10 од ЗИДЗПП.

Во навремено изјавената жалба од тужениот за првпат е истакнат приговор за застареност на побарувањето.

Жалбата не е дозволена.

Во споровите од мала вредност во постапката, странките се должни сите факти и докази да ги изнесат до заклучувањето на главната расправа. Тоа значи, дека во жалбата не можат да се изнесуваат нови факти и да се предлагаат нови докази. Бидејќи истакнувањето на приговорот за застареност на побарувањето е факт, во споровите од мала вредност пресудата не може да се обжалува поради погрешно и непотполно утврдена фактичка положба и истакнатиот приговор за застареност на побарувањето во жалбата не е дозволен, поради што, врз основа на чл. 467 ст. 5 од ЗПП, жалбата е отфрлена како недозволена.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж бр. 338/87 од 13. III 1987 г.)

108. Постапката по спор за наплата на закупнина од договор за закуп на деловна просторија судот ќе ја прекрати, согласно со чл. 213 ст. 1 т. 1 од ЗПП, ако утврди дека меѓу истите странки во обратна улога тече процес за утврдување право на користење и располагање со предметната деловна просторија.

Од образложението:

Тужениот уште во текот на првостепената постапка укажал на фактот дека пред истиот суд е заведен спор од страна на тужениот за утврдување на правото на користење и располагање со деловната просторија — Стоковна куќа „И.“ за чие користење тужителот со тужбата побарува износ од 1.254.441,60 дин., на име закупнина. При тоа, погрешно е наоѓањето на првостепениот суд дека ваквиот факт не е релевантен во поглед на одлуката на судот по однос на истакнатото тужбено барање на име закупнина.

Ваквиот факт не би бил од влијание ако се укажува на фактичка состојба дека тужителот нема право на користење односно располагање со Стоковната куќа, туку тоа право го има некое трето лице, а не тужениот. Спротивно на ова, фактот што тужениот завел спор спрема тужителот за утврдување на правото на користење и располагање со стоконната куќа „И.“, укажува на тоа дека кај тужениот се соединети и својството на закупец и својството на ООЗТ, кое има право на располагање, користење и управување со Стоковната куќа „И.“, а на кое право претендира и чие утврдување тужениот го побарал во посебна постапка.

Според тоа, одлуката на судот по однос на истакнатото тужбено барање во конкретниот случај зависи од претходното решение на прашањето дали постои право на тужениот на користење, располагање и управување со Стоковната куќа „И.“, или пак не, односно дали тужениот го има својството на закупувач соединето со правото на располагање, управување и користење на деловната просторија, во кој случај барањето истакнато по основ на надоместок за користење на Стоковната куќа би било неосновано.

Првостепениот суд не применувајќи ја одредбата од чл. 12 од ЗПП сторил суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од чл. 354 ст. 1 од ЗПП во врска со чл. 213 ст. 1 т. 1 од ЗПП, кое има влијание, односно може да влијае врз донесувањето законита и правилна одлука.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 12/89 од 16. I 1989 г.)

109. Сторена е суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 7 од ЗПП, ако решението со кое е утврдено мирување на постапката му било доставено на полномошникот — адвокат кој со замолно полномошно бил овластен единствено за застапување на рочиштето за главна расправа.

Од образложението:

Првостепениот суд донел решение со кое констатирал дека тужбата се смета за повлечена со примена на чл. 217 ст. 3 од ЗПП, бидејќи по донесувањето на решението со кое било одредено мирува-

ње на постапката, во наредниот рок од 6 месеци од странките не е доставен предлог за продолжување на постапката.

Донесеното решение за мирување на постапката од 1. VI 1984 г. судот не му го доставил на полномошникот на тужителот — адвокатот И. Б. од Н. С., туку доставата му ја извршил на адвокатот С. Д., од С., кој со заменичкото полномошно од 26. X 1983 г., не е овластен да прима писмена, туку заменичкото полномошно е ограничено само за застапување на рочиштата за главна расправа по овој предмет. При ваква состојба произлегува дека решението за мирување на постапката не му е доставено уредно на тужителот, поради што немало место за донесување решение во смисла на чл. 217 ст. 3 од ЗПП. Поради тоа со таквото решение првостепениот суд сторил суштествена повреда од чл. 354 ст. 1 во врска со чл. 217 ст. 3 од ЗПП и по чл. 354 ст. 2 т. 7 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 419/85 од 20. IV 1985 г.)

110. Жалбата против одлуката за трошоците на постапката за делот од поставеното барање за надоместок на процесните трошоци по кои судот одлучувал, ќе се смета за предлог за донесување дополнително решение според чл. 347 во врска со чл. 341 ст. 3 и чл. 340 т. 4 од ЗПП.

Од образложението:

Првостепениот суд, одлучувајќи по поставеното барање од странката за надоместок на процесните трошоци, нашол дека барањето во еден дел е основано за кој дел се произнел со својата одлука, а за делот за кој сметал дека барањето е неосновано не донел одлука за одбивање на барањето.

Странката го обжалילה ова решение само во делот во кој првостепениот суд пропуштил да се произнесе со одлуката за одбивање на барањето, па второстепениот суд не одлучувал по оваа жалба, туку согласно со чл. 347 во врска со чл. 341 ст. 3 и чл. 340 т. 4 од ЗПП, предметот го вратил со цел по жалбата да се постапи како со предлог за донесување дополнително решение.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 377/85 од 6. IV 1985 г.)

111. Судот не можел да донесе решение за да се смета тужбата за повлечена во смисла на чл. 465 ст. 1 од ЗПП, кога пред одржување на рочиште за главна расправа тужениот го признал тужбеното барање, а тужителот противтужбеното барање со писмени поднесоци, па требало да се донесе пресуда врз основа на признание според чл. 331 од ЗПП.

Од образложението:

Нема место за примена на чл. 465 ст. 1 од ЗПП, во случај кога пред да се одржи рочиште за главна расправа тужениот го признал тужбеното барање на тужителот, а тужителот противтужбе-

ното барање со писмени поднесоци, па требало да се донесе пресуда врз основа на признание според чл. 331 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 373/85 од 2. IV 1985 г.)

112. Тужениот нема право на процесни трошоци при повлекување на тужбата ако не постави определено барање до судот за надоместок на трошоци во рок од 15 дена по приемот на известувањето за повлекување на тужбата според чл. 164 од ЗПП.

Од образложението:

Како што се гледа од списите во предметот тужителот ја повлекол тужбата со поднесокот што е примен во судот на 11. XII 1984 г. Истиот поднесок тужениот го примил на 17. XII 1984 г. По протекот на 15 дена од приемот на поднесокот за повлекување на тужбата од тужениот, во смисла на чл. 193 ст. 2 од ЗПП, правилно примил првостепениот суд дека тужениот молкум дал согласност за повлекување на тужбата, и правилно постапил кога го донел обжаленото решение.

Меѓутоа, согласно со чл. 164 ст. 7 од ЗПП, тужениот можел да постави барање за надоместок на трошоци по постапката во смисла на чл. 164 ст. 1 и 2 од ЗПП во рок од 15 дена по приемот на известувањето за повлекувањето на тужбата.

Бидејќи тужениот не поставил такво барање, ниту пак со поднесување на приговорот истакнал барање за надоместок на трошоци по приговорот, немало законски претпоставки првостепениот суд на тужениот да му признае трошоци на име такса по приговорот. Зашто согласно со чл. 158 ст. 1 од ЗПП, тужителот кој ќе ја повлече тужбата, должен е на спротивната страна да ѝ ги надомести процесните трошоци, меѓутоа овој пропис ќе се примени единствено ако тужениот, во смисла на чл. 164 од ЗПП, поставил одредено барање за да му се надоместат бараните трошоци.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 337/85 од 19. III 1985 г.)

113. Нема услови за донесување пресуда поради изостанок, ако е пропуштено на тужениот во тужбата да му се достават писмените докази кои биле приложени кон тужбата, а кои судот би ги имал предвид при одлучувањето — чл. 332 од ЗПП.

Од образложението:

Со донесувањето на обжалената пресуда, првостепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од чл. 354 ст. 2 т. 6 од ЗПП, бидејќи донел пресуда поради изостанок, иако за тоа не биле исполнети условите предвидени во чл. 332 од ЗПП. Имено, како што се гледа од списите во предметот, поканата за првото рочиште за главната расправа одржано на 14. XI 1984 г., тужениот ја примил на 6. XI 1984 г., што значи дека имал доволно време за да се подготви за расправата. Меѓутоа, од повратницата се гледа дека покрај поканата на тужениот му е врачена и тужбата, но

не и доказите на кои се повикува тужителот во тужбата и кои како прилог се приложени кон тужбата, а тие докази судот ги имал предвид при донесувањето на обжалената пресуда.

При ваква состојба произлегува дека во случајот не е исполнет првиот услов од чл. 332 ст. 1 т. 1 од ЗПП, односно не може да се прифати дека тужениот бил уредно повикан за првото рочиште за главна расправа, бидејќи под уредна достава во смисла на овој законски пропис се претпоставува и доставувањето на тужбата и доказите кон тужбата, покрај поканата за главната расправа.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Пж. бр. 215/85 од 11. III 1985 г.)

114. Барањето на тужениот за одлагање на подготвителното рочиште, односно на првото рочиште за главната расправа не се смета како оспорување на тужбеното барање, па нема законски пречки за донесување пресуда поради изостанок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд ја потврдил пресудата донесена поради изостанок, при што најде дека се неосновани жалбените наводи. Во врска со жалбениот наод за барањето за одлагање на расправата, судот констатира дека таква телеграма навистина е испратена и применена кај првостепениот суд, меѓутоа, тоа не придонесува автоматски за одлагање на расправата ако судот не го усвои тоа, односно ако не оцени дека од оправдани причини се бара одлагање на расправата.

Со оглед на тоа што судот нашол дека такви причини не постојат, рочиштето го одржал, а доколку тужениот сметал дека го пропуштил рочиштето од оправдани причини, можел да бара враќање во поранешна состојба. Првостепениот суд констатирал дека основаноста на тужбеното барање произлегува од фактите наведени во тужбата, со што се согласува и овој суд, а тие не се во спротивност со доказите приложени кон тужбата. Според горекажаното првостепениот суд правилно ги применил одредбите за неосновано збогатување од чл. 210—214 од ЗОО, поради што е неоснован жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1016/87 од 24. VIII 1987 г.)

115. Со плаќањето на главниот долг не се смета дека дошло до признавање и на затезната камата, па дошло до прекин на рокот за застареност на побарувањето на име камата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот неосновано истакнува во жалбата дека плаќањето на главницата имало за последица прекин на рокот за застареност и по однос на каматата. Ова е од причина што ваквото становиште на тужителот нема потпора во одредбите на ЗОО. Во споменатиот закон постои одредбата дека со плаќањето на каматата може да се направи признавање на долгот, што има за последица прекин на застареноста

во однос на долгот (чл. 387 од ЗОО). Меѓутоа, Законот не содржи одредба според која и обратно, односно со плаќањето на долгот дошло до признавање на каматата и до прекин на застареноста за неа. Од друга страна, во конкретниов спор со плаќањето на долгот не би можело да стане збор за прекин на застареноста бидејќи неговото плаќање уследило по настапувањето на застареноста на долгот.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 1493/87 од 13. XI 1987 г.)

116. Засновањето на месната надлежност на судот според местото во кое се наоѓа деловната единица на правното лице подразбира постоење на деловната единица во моментот на поднесувањето на тужбата.

Од образложението:

Првостепениот суд не го уважил приговорот за месна ненадлежност на тужениот, поаѓајќи притоа од одредбата на чл. 59 од ЗПП, според која за судење во спорови против правно лице кое има деловна единица надвор од своето седиште, ако спорот произлегува од правниот однос со таа деловна единица, покрај судот од општа месна надлежност е надлежен и судот на чие подрачје се наоѓа таа деловна единица.

Поаѓајќи токму од формулацијата на оваа одредба, Стопанскиот суд на Македонија најде дека првостепениот суд не е месно надлежен да одлучува во спорот на странките, бидејќи тужениот уште на 24. III 1987 г. ја укинал деловната единица и кога тужителот ја поднесол тужбата до првостепениот суд, определувајќи ја неговата месна надлежност според седиштето на деловната единица, деловната единица не постоела повеќе, а цитираната законска одредба го претпоставува постоењето на деловната единица во моментот на поднесувањето на тужбата.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 814/89 од 25. IV 1989 г.)

117. Нема услови за донесување решение според чл. 217 ст. 3 од ЗПП ако по настапувањето на мирувањето на постапката, над една од странките се отвори стечајна постапка, а судот не донел решение за прекинување на постапката според чл. 212 ст. 1 т. 4 од ЗПП.

Од образложението:

Од списите во предметот се гледа дека врз тужителот е отворена стечајна постапка, па во смисла на чл. 212 ст. 1 т. 4 од ЗПП кога ќе настапат правните последици од отворањето на стечајната постапка, постапката се прекинува и таа продолжува во смисла на одредбите од чл. 215 од ЗПП. Согласно со чл. 214 од ЗПП прекилот на постапката има за последица престанување на течењето на сите рокови определени за вршење процесни дејствија. Со оглед на тоа што првостепениот суд не ја прекинал постапката, а тој прекин, во смисла на чл. 212 од ЗПП, настанува по сила на Законот и има за последица престанување на течењето на сите рокови определени за

вршење на процесни дејствија, како и на рокот за ставање предлог за продолжување на постапката, првостепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка, чие неприменување влијаело врз донесување на законити и правилни одлуки, а во случајот, поконкретно во однос на донесеното решение според чл. 217 од ЗПП.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 797/88 од 10. VI 1988 г.)

118. Спорот не се води меѓу исти странки кога новиот спор е заведен против правните следбеници на тужениот по претходен спор, кој бил правосилно решен, па нема место за истакнување приговор за пресудена работа. Можноста во извршна постапка за продолжено извршување според чл. 22 од ЗИП, директно да се изврши првата судска одлука спрема правните следбеници на тужениот нема законски пречки во процесната постапка, тужителот против истите правни следбеници да издејствува извршна исправа.

Од образложението:

Во конкретниот случај тужителот има извршна исправа против РО „Ц“ од С. која престанала да постои, а спорот што е во тек е заведен за истото побарување, но против други странки, односно против правните следбеници на РО „Ц“ од С. според одредбите за одговорност за обврските од ЗТ. При таква состојба, иако тужителот под условите од чл. 22 од ЗИП може да бара дополнително извршување против правните следбеници на должникот, врз основа на извршната исправа издејствува против должникот, во случајот РО „Ц“ од С. нема законски пречки во процесна постапка против правните следбеници да издејствува извршна исправа на што и се определил тужителот. Поради тоа немало место судот да ја отфрли тужбата, бидејќи меѓу странките од овој спор не постои правосилна пресуда по побарувањето содржано во тужбата.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 265/88 од 15. III 1988 г.)

СТОПАНСКИ ПРЕСТАПИ

1. Со пресметување на амортизацијата по повисоки стапки од утврдените со НСА, не се прави стопански престап од чл. 45 ст. 1 т. 6 и 7 од ЗАОС.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил одговорни за стопански престап од чл. 45 ст. 1 т. 6 и 7 и ст. 2 од ЗАОС, обвинетото правно лице и одговорните лица Т. М., С. Д. и С. К. затоа што во завршната сметка за 1986 г. пресметале повеќе амортизација на основните средства.

Второстепениот суд, решавајќи по повод жалбата, ја преиначил пресудата, така што обвинетите ги ослободил од обвинението согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП.

Според одредбите од чл. 28 од споменатиот закон корисникот на општествени средства самостојно ги определува стапките на амортизацијата со самоуправниот општ акт, односно со друг општ акт, во согласност со општествениот договор, со тоа што вкупниот износ на пресметаната амортизација по тие стапки не може да биде помал од износот на амортизацијата пресметана по стапките пропишани во НСА. Ако не е донесен самоуправен општ акт, односно друг општ акт за определување на стапките за пресметување на амортизацијата, амортизацијата се пресметува по стапките пропишани во НСА. Корисник на општествени средства ќе се казни за стопански престап ако пресметува амортизација по пониски стапки од тие во НСА. Во конкретниов случај според описот обвинетите пресметувале повеќе амортизација односно по стапки повисоки од утврдените во НСА, па според тоа во нивното дејствие нема елементи на наведениот стопански престап, поради што овој суд ги ослободи од обвинението согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 91/88 од 11. IV 1988 г.)

2. Со здружување на сопствени средства на РО со средствата на фондот на основни средства на банката, се создава монополистичка положба во корист на РО спрема други РО и се спречува слободното движење на девизните средства на банката.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 222 ст. 1 т. 3 и ст. 2 од ЗДРКОС обвинетата РО и основ-

ната банка затоа што РО за да купи девизи за увоз на стока и да створи акредитив, основната банка ѝ барала да уплати дополнителни средства во фондот на основни средства на банката.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради суштествени повреди на одредбите на кривичната постапка, поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и поради повреда на материјалниот закон.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Стопански престап според чл. 222 ст. 1 т. 3 од ЗДРКОС се прави со здружување или користење девизи заради создавање монополистичка положба на единствениот југословенски пазар, или ако во текот на стекнувањето или користењето на девизи ја растројува стабилноста на тој пазар, или им нанесува штета на другите учесници на пазарот или на општествената заедница. Во конкретниов случај обвинетата РО купила девизи од обвинетата основна банка врз основа на здружување на сопствени средства, а со тоа било спречено слободното движење на девизните средства на банката и е постигната монополистичка положба на РО спрема другите правни лица, со што се прави стопанскиот престап за кој обвинетите се огласени за одговорни и парично се казнети.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 39/89 од 14. XII 1989 г.)

3. Наплатувањето во ефективни странски пари за извезени стоки без претходно одобрение од Народната банка претставува стопански престап од чл. 222 ст. 1 т. 20 од ЗДРКОС.

Од образложението:

Првостепениот суд го огласил за одговорен обвинетиот С. З. за стопански престап од чл. 173 ст. 1 т. 5 и ст. 2 од ЗДР, затоа што во својство на раководител на секторот за свежо овошје и зеленчук, склучил договор за купопродажба на свежи пиперки со странска фирма, а купувачот стоката ја платил во готово, без претходна согласност од Народната банка за ваков начин на плаќање.

Обвинетиот С. З. ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд решавајќи по повод жалбата на обвинетиот ја преиначил првостепената пресуда во делот за правната квалификација на стопанскиот престап.

Согласно со ОУПНРСЕСП, платниот промет со странство се врши преку деловните банки на Народната банка. Само во исклучителни случаи, а со претходна согласност од Народната банка на М., може да се врши наплата за извезени стоки во готово, односно во ефективни странски пари.

Ова дејствие на обвинетиот З. С. ги содржи сите елементи на стопанскиот престап од чл. 222 ст. 1 т. 20 и ст. 2 од ЗДРКОС, па затоа се изврши преквалификација на делото.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 210/87 од 19. X 1987 г.)

4. Земјоделска задруга не може да биде одговорна за стопански престап од чл. 650 ст. 1 т. 7 од ЗЗТ.

Од образложението:

Првостепениот суд П. С. ги ослободил од обвинението правното и одговорното лице согласно со чл. 350 т. 2 од ЗКП, според кое спротивно на чл. 142 д ЗЗТ, отвориле претставништво без претходно да имаат прибавено решение од надлежниот орган дека се исполнети условите во поглед на техничката опременост, заштитата при работа или други пропишани услови и дека со тоа дејствие сториле стопански престап од чл. 650 ст. 1 т. 7 и ст. 2 од ЗЗТ.

Јавниот обвинител ја побива пресудата поради суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка, поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и поради повреда на материјалниот закон.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Во случајот со чл. 650 од ЗЗТ, е пропишано дека со парична казна ќе се казни за стопански престап организација на здружен труд ако стори повреда, покрај другото, и на одредбите од чл. 412 од овој закон. Во овој член не е пропишана одговорност и за земјоделската задруга, туку само за организацијата на здружен труд. Имајќи го предвид горново и овој суд смета дека во конкретниов случај правното лице — земјоделската задруга не може да биде одговорна за стопански престап за кој не е пропишана одговорност и за земјоделска задруга.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 57/87 од 23. IV 1987 г.)

5. Шумските сообраќајници (патишта) имаат третман на инвестициони објекти па и за нив пред почнувањето на градбата е потребно да се обезбедат средства за финансирање на инвестицијата.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престапи во реален стек од чл. 113 ст. 1 т. 4 и 7 и ст. 2 од ЗИИО, обвинетото правно лице и одговорното лице Ж. М. затоа што започнале и изведувале работи на инвестициони објекти — шумски патишта, а притоа на пропишан начин не обезбедиле доказ за обезбедување средства за финансирање на инвестициони објекти.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Шумските сообраќајници (патишта) согласно со чл. 3 од ЗИИО, имаат третман на инвестициони објекти, па според тоа согласно со чл. 103 и 104 од споменатиот закон обвинетите биле должни пред започнувањето со градба да обезбедат доказ дека имаат средства за финансирање на инвестицијата. Во конкретниов случај обвинетите само делумно обезбедиле средства за оваа инвестиција.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 3/88 од 28. I 1988 г.)

6. Ако поради неажурност и неуредност на книговодството членовите на пописната комисија не можеле да извршат усогласување на стварната со книговодствената состојба, тие не сториле стопански престап.

Од образложението:

Обвинетиот Ц. С. во својство на директор и сите членови на пописните комисији се ослободени од обвинението, согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП. Тие се обвинуваат дека сториле стопански престап од чл. 63 ст. 1 т. 4 и ст. 2 од ЗК, со тоа што во пописните листи не ги внесле книговодствените податоци и не било извршено усогласување на стварната со книговодствената состојба.

Јавниот обвинител ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата, а пресудата ја потврдил.

Обвинетите како членови на пописната комисија направиле план за вршењето на пописот и по него пописните комисији започнале со пописот. Меѓутоа, поради несреденост на книговодството, пописните комисији во пописните листи не можеле и не ги внесле книговодствените податоци и не ги утврдиле разликите, односно не можеле да извршат усогласување со книговодствената состојба, па не сториле стопански престап.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Ссж. бр. 32/87 од 13. III 1987 г.)

7. Обвинетото правно лице и одговорните лица во него сториле стопански престап од чл. 60 ст. 1 т. 5 и ст. 2 од ЗК, бидејќи пописот на суровините и материјалите во оригинално пакување не го извршиле со броење и мерење, а во пописната листа ги внесле количествата на овие стоки врз основа на податоците од документацијата на продавачот.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни обвинетото правно лице и обвинетите одговорни лица П. Л., Ј. В. и Д. С. за стопански престап од чл. 60 ст. 1 т. 5 и ст. 2 од ЗК, затоа што при вршењето на пописот со состојба на 31. XII 1982 г. на инвестициите во тек и опремата пописот не бил вршен со броење на одделни делови на опремата и запишување во пописните листи, туку пописот го извршиле само во вредност со пренос од книговодствената картица во пописната листа.

Обвинетиот Ј. В. ја побива пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја уважил жалбата, пресудата ја преиначил и обвинетите ги ослободил од обвинението, согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП.

Согласно со одредбите од чл. 21 ст. 2 од ППСИС, „попис на суровини и материјали се врши со мерење или броење. Материјалот што се наоѓа спакуван во оригинално пакување, кое не е оштетено, не мора да се отвора, туку во пописните листи може да се внесе количеството врз основа на податоците од исправите (фактурите, спро-

ведниците, приемниците и др.)“ Во конкретниов случај од изведените докази неспорно било утврдено дека се работи за инвестициона опрема од увоз која била спакувана во оригинална опаковка и која до денот на контролата не била монтирана, туку се наоѓала во сандациците во кои била набавена. Според тоа, иако обвинетите не го извршиле пописот со броење и мерење, не сториле стопански престап.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 613/85 од 25. XII 1985 г.)

8. Недоставувањето на елаборатот за извршениот попис на средствата и изворите на средствата на работничкиот совет на ОЗТ во одредениот рок не претставува стопански престап.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 63 ст. 1 т. 4 и ст. 2 од ЗК, обвинетото правно лице и одговорното лице Д. Г. затоа што за извршениот попис на имотот не му бил доставен елаборатот на работничкиот совет.

Обвинетиот Д. Г. ја побива пресудата поради суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка, поради погрешно утврдена фактичка состојба и поради повреда на материјалниот закон.

Второстепениот суд ја уважил жалбата, а пресудата ја преиначил така што обвинетите ги ослободил од обвинението согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП.

Стопански престап од чл. 63 ст. 1 т. 4 од ЗК, се прави ако пописот на средствата, или на изворите на средствата не е извршен навремено и точно од пописната комисија. Недоставувањето на елаборатот за извршениот попис на работничкиот совет не е инкриминирано.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 144/87 од 29. VI 1987 г.)

9. Се прави стопански престап од чл. 74 ст. 1 т. 4 од ЗМЕМ, ако мерилата од странско производство немаат жиг или уверение за исправност од надлежниот орган.

Од образложението:

Со првостепената пресуда се огласени за одговорни за стопански престап од чл. 74 ст. 1 т. 4 и ст. 2 од ЗМЕМ, обвинетото правно лице и одговорното лице З. К. затоа што употребиле мерило кое не било жигосано и без уверение за исправност.

Обвинетото правно лице ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Жалбените наводи на обвинетото правно лице дека возилото било увезено и дека било исправно не ги оправдува за сторената повреда на Законот. Имено, мерилото во возилото, независно од тоа дали е од домашно производство или од странско производство, под-

лежи на прв преглед, односно мора да има жиг или уверение за исправност.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 265/87 од 24. XI 1987 г.)

10. Се прави стопански престап од чл. 74 ст. 1 т. 1 од ЗМЕМ, ако мерилата што се употребуваат за сопствени потреби не бидат жигосани, односно снабдени со уверение за исправност.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 74 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од ЗМЕМ обвинетото правно лице и одговорното лице М. Т. затоа што употребувале неисправни мерила при пописот на стоки.

Правното лице ја побива пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Неспорен е фактот дека горенаведените мерила биле нежигосани. Наводите дека обвинетото одговорно лице мерилата ги позајмило без знаење на правното лице се неосновани. Неосновани се жалбените наводи дека мерилата биле употребувани при пописот за сопствени потреби. Мерилата што се употребуваат, независно дали за сопствени потреби, или во јавниот промет, мора да бидат исправни, односно на пропишан начин жигосани и снабдени со уверение за исправност.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 25/87 од 19. XII 1987 г.)

11. Околноста што во испратницата на добавувачот не биле наведени цената на набавената стока и жиро-сметката на која треба да се изврши плаќањето не ги оправдува обвинетото правно и одговорното лице во него за сторената повреда на одредбите на чл. 7 ст. 5 од ЗОПКОС, односно за стопански престапи од чл. 49 ст. 1 т. 6 и ст. 3 од овој закон.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни обвинетото правно лице и обвинетото одговорно лице С. П. за стопански престап од чл. 49 ст. 1 т. 6 и ст. 3 од ЗОПКОС, затоа што, спротивно на чл. 7 ст. 5 од овој закон, во текот на 1984 година на 11 доверители по 20 фактури не им предале инструменти за обезбедување на плаќањето, ниту плаќањето го извршиле во рок од 15 дена од настанувањето на ДДО, туку тоа го сториле со задоцнување од 5 до 196 дена.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Околноста дека во испратниците не била наведена цената на набавената стока и жиро-сметката на која требало да се изврши плаќањето не ги оправдува обвинетите. Тие биле должни при набавката

на стоката (по приемот на стоката, односно по извршените услуги) да прибават податоци за цената на примената стока и за жиро-сметката на доверителот, за да го извршат плаќањето во пропишаниот рок од 15 дена, односно во овој рок на доверителот да му предадат инструменти за обезбедување на плаќањето.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 609/85 од 19. XII 1985 г.)

12. Ако возилото има најголема дозволена тежина над 20 тони и кога во текот на 24 часа поминува повеќе од 500 км, мора на возачот да му се обезбеди замена со друг возач најдоцна по 8 часа управување на возилото, односно по поминати 500 км пат, независно од тоа што во возилото има легло за одмор.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 203 ст. 1 т. 9 и ст. 2 од ЗОБСП, обвинетото правно лице и одговорното лице С. К. затоа што возачот М. С. управувал возило чија најголема дозволена тежина била над 20 тони и во текот на денот поминувал повеќе од 500 км без да му се обезбеди замена со друг возач најдоцна по 8 часа управување на возилото, односно по поминати 500 км пат.

Правното лице ја побива пресудата поради суштествени повреди на одредбите на кривичната постапка, поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и поради повреда на материјалниот закон.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Кога возилото е со дозволена тежина над 20 тони, а со определена релација подолга од 500 км, на возачот мора да му се обезбеди замена со друг возач по поминати 500 км, а најдоцна по 8 часа управување на возилото.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 212/89 од 14. XII 1989 г.)

13. Кога во фактурата на набавувачот е наведено дека продавачот е прв учесник во прометот на лим на големо и дека се искористени 2⁰/₀ големопродажна маржа, на обвинетото правно лице и одговорното лице во него не знаејќи дека овие податоци се неточни, при формирањето на цената на лимот во прометот на големо пресметале маржа во рамките на дозволеениот износ, тие вршат повреда на одредбите од чл. 16 ст. 2 т. 2 од ЗОРОЗТ, но во заблуда и не се одговорни за стопански престап од чл. 37 ст. 1 и 2 од овој закон.

Од образложението:

Првостепениот суд ги ослободил од обвинението обвинетото правно лице и обвинетото одговорно лице С. Д. согласно со чл. 350 т. 2 од ЗКП, затоа што утврдил дека продавачот на обвинетото правно лице во фактурите навел дека е прв учесник во прометот на го-

лемо и дека искористил 2⁹/₀ големопродажна маржа. Обвинетите биле доведени во заблуда во однос на бројот на учесниците во прометот на големо и на процентот на користениот дел од големопродажната маржа.

Второстепениот суд смета дека обвинетите во интерес на деловните односи, како и добрите деловни обичаи, не биле должни да ги испитуваат и проверуваат податоците наведени во исправите на нивниот продавач. За неточноста на податоците во исправите не се одговорни одговорните лица при обвинетото правно лице, тие биле доведени во заблуда, па затоа не се одговорни за дејствието што им се става на товар.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 601/85 од 19. XII 1985 г.)

14. За однапред платени стоки ОЗТ е должна по испораката, при конечната пресметка, на купувачот да му пресмета и да му признае соодветна камата на однапред платените средства. Во спротивно прави стопански престап од чл. 37 ст. 1 т. 1 од ЗОРОЗТ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 37 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од овој закон, обвинетото правно лице и одговорното лице Ј. Д. затоа што на купувачите кои однапред уплатиле определени парични износи за купување стоки — блок-тули за зидање, по чија испорака, на купувачите при конечната пресметка не им признале соодветна камата на уплатените износи.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ги одбил жалбите, а првостепената пресуда ја потврдил.

Според чл. 16 ст. 1 т. 4 од споменатиот закон стопански престап, односно делото шпекулација во прометот на стоки се врши особено ако продажбата на стоката се условува изречно или молкум со уплата однапред на одреден износ парични средства, а по испораката на стоката, при конечната пресметка не му се признае, односно не му се пресмета на купувачот соодветна камата на уплатениот износ.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 240/87 од 18. XI 1987 г.)

15. Продажбата на стоки во поголеми количества на големи потрошувачки угостителски ООЗТ (ресторани за општествена исхрана и др.) на големо преку продавница по малопродажни цени не претставува промет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд ги ослободил обвинетите од обвинението согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП, иако преку продавницата — месарницата за продажба на месо и месни производи вршеле промет на големо на месо и месни производи на угостителски ООЗТ.

Јавниот обвинител ја побива пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Не се повредени одредбите од чл. 7 од ЗПСУПС. Стоката била подготвена за промет на мало и доставена во продавницата. Продажбата на вака подготвените производи во поголеми количества на одделни потрошувачи, независно од тоа дали купувачите се општествени правни лица или граѓани, не претставува промет на големо.

Обвинетото правно лице било овластено да врши промет на месо и месни производи преку споменатата продавница, па поради тоа нема повреди на одредбите на чл. 7 од наведениот закон, ниту стопански престапи од чл. 75 ст. 1 т. 1 од овој закон.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 163/87 од 24. IX 1987 г.)

16. Правното лице не прави стопански престап од чл. 75 ст. 1 т. 1 од ЗПСУПС, иако деловната единица која нема својство на правно лице врши дејност во рамките на дејноста на правното лице запишана во судскиот регистар, доколку просториите ги исполнуваат условите во поглед на техничката опременост за заштита при работата и другите пропишани услови.

Од образложението:

Со првостепената пресуда се огласени за одговорни за стопански престап од чл. 75 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од ЗПСУПС обвинетото правно лице и одговорното лице Д.С., затоа што преку деловните единици — откупните станици за земјоделски производи во селата вршеле продажба на градежен материјал.

Второстепениот суд решавајќи по повод жалбата, а по службена должност, ја укинал првостепената пресуда затоа што не е утврдено дали обвинетото правно лице ја има запишано во судскиот регистар дејноста промет на градежни материјали. Оваа околност е од суштествено значење за донесување на правилна и законита одлука. Имено, според становиштето на овој суд стопанскиот престап од чл. 75 ст. 1 т. 1 од споменатиот закон правното лице и одговорното лице во него го прават ако вршат промет на стоки за кои не се запишани во судскиот регистар. Деловната единица не е правно лице, но може да врши дејност во рамките на дејноста на правното лице запишано во судскиот регистар доколку ги исполнува условите во поглед на техничката опременост за заштита при работа и другите пропишани услови.

(Стопански суд на Македонија, Спж. бр. 261/87 од 24. XI 1987 г.)

17. Извозникот на грозје и одговорното лице не вршат стопански престап од чл. 102 ст. 1 т. 9 и ст. 2 од ЗПСУС, во странство кога, иако ги презеле потребните дејствија за испорака на квалитетна стока и за уреден превоз, дошло до расипување на стоката во превозот поради дефект на возилото.

Од образложението:

Првостепениот суд го огласил за одговорен за стопански престап од чл. 102 ст. 1 т. 9 и ст. 2 од ЗПСУС обвинетиот Т. Р., затоа

што при вршењето на извоз на грозје испорачал неквалитетно свежо грозје.

Обвинетиот Т. Р. ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја уважил жалбата на обвинетиот, а пресудата ја преиначил, така што обвинетиот Т. Р. го ослободил од обвинението, согласно со чл. 350 т. 3 од ЗКП.

Од наодот и мислењето на вештото лице и од другите докази во предметот е видливо дека при вршењето на конкретниот извоз грозјето било прегледано од овластена организација и биле издадени документи за секоја пратка дека грозјето е здраво и дека одговара по квалитет за извоз. Превозот ѝ бил доверен на транспортна организација која била должна грозјето да го превезе и да му го предаде на странскиот купувач во исправна состојба. До промена на квалитетот на извезеното грозје дошло поради дефект на уредот за одржување на пропишаните температурни услови во ладилникот. Од горното произлегува дека обвинетиот Т. Р., пред да биде извршен извозот, ги презел сите потребни дејствија за контрола на квалитетот на свежото грозје преку соодветните служби и организации, па при тоа во неговото дејствие нема пропуштање на должен надзор, ниту небрежност, особено затоа што промените на квалитетот настанале поради дефект на возилото.

Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 275/86 од 3. X 1986 г.)

18. Извозникот не е одговорен за стопански престап од чл. 102 ст. 1 т. 9 од ЗПСУС за вратена стока, ако таа била извезена со уверение издадено од овластена ОЗТ за контрола на квалитетот на стоките.

Од образложението:

Првостепениот суд ги ослободил од обвинението обвинетото правно лице и одговорното лице К. Ш. согласно со чл. 350 т. 3 од ЗКП, кое ги товари дека спротивно на чл. 93 од ЗПСУС извршиле извоз на свежо грозје кое било неквалитетно и забрането за продажба поради дамки на розната — остатоци од средствата за прскање, и било вратено.

Јавниот обвинител ја побива пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил затоа што е утврдено дека испораката на грозјето го извршило обвинетото правно лице, откако грозјето било прегледано од овластена организација и снабдено со уверение за квалитетот и со фотопатолошко уверение. Уверението за квалитетот и фотопатолошкото уверение се од иста дата кога грозјето било оцаринето и извезено, а приговорот за квалитетот бил од подоцна.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 21/86 од 19. II 1987 г.)

19. За увоз на памучни ткаенини по режимот КВ потребно е да се добие претходно одобрение за контингент КВ. Дополнително добиеното одобрение не оправдува за сторената законска повреда.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 138 ст. 1 т. 17 и ст. 2 од ЗПСУС обвинетите затоа што, спротивно на чл. 130 од овој закон, во текот на 1986 година вршеле увоз на стоки памучни ткаенини за крајните корисници без да имаат добиено претходно одобрение за КВ контингент.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Неспорен е фактот дека обвинетото правно лице увозот на памучните ткаенини го вршело од странство без претходно одобрение за контингент КВ. Околноста што дополнително било обезбедено одобрение за контингент КВ и што било извршено плаќањето на извезените ткаенини не ги ослободува од одговорност сторителите за сторената законска повреда.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 5/88 од 28. I 1988 г.)

20. Ако корисникот на општествени средства и одговорното лице во него одредени обврски од ДДО не намириле во законскиот рок од 15 дена ниту во тој рок на доверителите им предале инструменти за обезбедување на плаќањето, или ако за истите обврски не ѝ предале на СОК налози за плаќање до денот на стасаноста на обврските праваг два стопански престапа во реален стек.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престапи од чл. 49 ст. 1 т. 6 и ст. 3 од ЗОПКОС и од чл. 170 ст. 1 т. 5 и ст. 2 од ЗСОК обвинетото правно лице и одговорното лице Т. Ј.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Обвинетите како корисници на општествени средства за обврските од ДДО, во законскиот рок не предале инструменти за обезбедување на плаќањето на доверителите, туку тоа го сториле со задоцнување од 3 до 150 дена. Со ова дејствие обвинетите ги повредиле одредбите од чл. 7 ст. 5 од ЗОПКОС, и со тоа сториле стопански престап од чл. 49 ст. 1 т. 6 и ст. 3 од истиот закон. Исто така за горенаведените обврски не доставиле налози за плаќање до надлежната СОК, најдоцна до денот на стасувањето на обврските за плаќање. Со ова дејствие тие ги повредиле одредбите од чл. 113 од ЗСОК сториле стопански престап од чл. 170 ст. 1 т. 5 и ст. 2 од истиот закон. Според тоа, иако се работи за исти обврски од ДДО всушност тоа се две дејствија со кои се повредени два прописа и се направени два стопански престапа.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 97/88 од 11. IV 1988 г.)

21. Пуштањето во промет мелено месо што не е сомелено во присуство на купувачот и е без декларација за видот на месото и за датата претставува стопански престап.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 91 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од ЗСТ обвинетото правно лице и одговорното лице П. П., затоа што во продавницата било пуштено во промет претходно сомелено месо, наместо месото да биде сомелено пред купувачите.

Обвинетото правно лице ја побива првостепената пресуда поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована, а пресудата ја потврдил.

Согласно со чл. 23 ст. 3 и чл. 26 ст. 1 од ПКПМ ситнењето — мелењето на месо се врши во присуство на купувачите, ако тоа месо не се продава однапред спакувано. Исто така иситнетото, т.е. сомеленото месо мора да содржи име на производот со ознака на видот и на месото од кое е добиено, фирмата, називот и седиштето на произведувачот, нето тежината на производот, датум на производството т.е. на мелењето, ситнењето на месото, а за смрзнатото иситнето месо мора да има и упатство за начинот на чување и готвење на месото.

(Пресуда на Стопански суд на Македонија, Спж. бр. 236/87 од 9. III 1987 г.)

22. За издавање атести е надлежен Сојузниот завод за стандардизација, а производната организација која за своите производи дала атест врши стопански престап од ЗСТ.

Од образложението:

Првостепениот суд ги ослободил од обвинение правното лице и одговорните лица Н. К. и П. Г. согласно со чл. 350 т. 1 од ЗКП, кое ги товари дека сториле стопански престап од чл. 91 ст. 1 т. 8 и ст. 2 од ЗСТ бидејќи неовластено издавале атести за функционална контрола и хидраулична карактеристика на пумпи и пумпни агрегати што ги произвела обвинетата РО.

Јавниот обвинител ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба и поради повреда на материјалниот закон.

Второстепениот суд ја уважил жалбата а пресудата ја преиначил и обвинетите ги огласил за одговорни.

Според одредбите од чл. 57 ст. 1 атестот е исправа што ја издава Сојузниот завод за стандардизација, или од него овластена ОЗТ и тоа на посебно пропишан образец, а стопански престап се прави ако неовластено се издаде атест. Обвинетите произвеле пумпи и пумпни агрегати и им ги испорачале на разни купувачи во земјата, а при тоа со нив испорачале и пумпна карта на која стоела назнака „фабрички атест“, иако обвинетото правно лице не било овластено да издава атест.

(Стопански суд на Македонија, Спж. бр. 260/87 од 17. XII 1987 г.)

23. Со пуштање во промет на производи што не ги исполнуваат пропишаните норми на квалитетот се прави стопански престап од чл. 91 ст. 1 т. 1 од ЗСТ, а не прекршок од чл. 92 ст. 1 т. 8 од овој закон.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни правното лице и одговорното лице С. Г. за стопански престап од чл. 91 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од ЗСТ затоа што, спротивно на одредбите од ПКЖМППТБСТ пуштиле во промет производи кои не одговараат на одредбите од овој правилник.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради нецелосно и погрешно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја потврдил првостепената пресуда затоа што обвинетите пуштиле во промет стока со неточна ознака и која отстапувала од пропишаните норми на квалитетот.

(Стопански суд на Македонија, Спж. бр. 160/86 од 9. VI 1986 г.)

24. За правилно утврдување на вкупниот приход и на доходот со завршната сметка може да биде одговорно и лицето кое со договор за дело презело обврска за изготвување на завршната сметка на ОЗТ, па доколку вкупниот приход не е утврден согласно со Законот, ова лице, како и правното лице, се одговорни за сторениот стопански престап.

Од образложението:

Првостепениот суд го огласил за одговорно обвинетото одговорно лице Б. С. за стопански престап од чл. 97 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од ЗУРВПД затоа што со завршната сметка неточно ги искажало вкупниот приход и трошоците.

Обвинетиот Б. С. ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Обвинетиот Б. С. со договор за дело склучен врз основа на одлуката на работничкиот совет на обвинетото правно лице учествувал во изготвувањето на завршната сметка на обвинетото правно лице и бил должен правилно да ги утврди вкупниот приход и трошоците на работењето.

Обвинетиот не постапил така, туку погрешно ги утврдил вкупниот приход и доход и со тоа сторил стопански престап поради што и е одговорен.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 303/87 од 24. XII 1987 г.)

25. Истоварот на пристигнатите вагони мора да се изврши во рок од 6 часа од моментот на приемот на известieto од железницата, ако вагоните биле поставени на соодветно место од кое непречено може да се изврши истоварот.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни обвинетите за стопански престап од чл. 5 ст. 1 т. 1 и ст. 2 од УЗ затоа што не извршиле истовар на вагоните во пропишаниот рок.

Обвинетите ја побиваат пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ги уважил жалбите на обвинетите, а пресудата ја укинал.

Според одредбите на чл. 1 од споменатата уредба ОЗТ се должни да извршат истовар, односно утовар на стоки во рок од 6 часа од моментот кога примиле известување дека средствата за превоз биле ставени на располагање на истоварното односно утоварното место. Во конкретниов случај не е утврдено дали железницата овозможила непречен истовар на вагоните.

За да се изврши истовар на вагоните во одредениот рок тие мора да бидат поставени на соодветно место од кое непречено може да се врши истовар.

(Решение на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 387/86 од 19. XII 1986 г.)

26. Користење вагони за утовар и истовар се врши според УУИ независно од тоа дали вагоните се на ЈЖ или ѝ се предадени на користење на ЈЖ од странски партнер.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 4 ст. 1 и 2 од УЗ обвинетото правно лице и одговорното лице С. М. затоа што спротивно на чл. 1 од оваа уредба не организирале истовар на пристигнатите вагони поставени на истоварното место.

Обвинетото правно лице ја побива пресудата поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Околноста истакната во жалбата дека вагоните биле на австриските железници, а не на ЈЖ, не ги оправдува обвинетите за сторената повреда на прописите. Користењето на вагоните предадени на ЈЖ се врши согласно со важечките прописи во земјата.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 2/88 од 28. I 1988 г.)

27. Кога судот во стопанско-казнената постапка поведена против правно и одговорно лице во него утврди дека обвинетото одговорно лице не го сторило стопанскиот престап, туку друго одговорно лице против кое не е поднесено обвинение, ќе донесе ослободителна пресуда и за правното лице.

Од образложението:

Првостепениот суд го огласил за одговорно за стопански престап од чл. 37 ст. 1 т. 2 од ЗОРОЗТСМ обвинетото правно лице затоа што со договорот за купопродажба на стан продажбата ја условиле со плаќање однапред на одредена сума. Откако купувачите ја уплатиле сумата при конечната пресметка не им признале и не им пресметале камата, а одговорното лице го ослободил.

Второстепениот суд решавајќи по повод жалбата, а по службена должност, ја преиначил првостепената пресуда така што обвинетото правно лице го ослободил од обвинението, согласно со чл. 350 т. 2 од ЗКП.

Според одредбите на чл. 9 од ЗСП правното лице е одговорно за стопански престап ако до извршување на стопанскиот престап дошло со дејствие или со пропуштање на должниот надзор од страна на органот на управување или на одговорното лице, или со дејствие на друго лице кое било овластено да постанува од името на правното лице. За стопански престап на правното и одговорното лице се поведува и спроведува единствена постапка согласно со чл. 51 ст. 1 од ЗСП.

Поведување и спроведување постапка само против правното лице, или само против одговорното лице, е можно ако постојат законски причини за гонење само на едно од нив, или ако против одговорното лице се води постапка за кривично дело кое има обележја на стопански престап (чл. 51 ст. 2 од ЗСП).

Според тоа ако нема законски причини за гонење само на правното лице, или само на одговорното лице, не може во смисла на чл. 9 и 51 од ЗСП да се осуди за стопански престап само правното лице, ако не е осудено и одговорното лице.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 186/86 од 9. VI 1986 г.)

28. ОЗТ во редовна ликвидација може да биде одговорна за стопански престапи.

Од образложението:

Првостепениот суд ги огласил за одговорни за стопански престап од чл. 28 ст. 1 т. 3 и ст. 2 од ЗСОКЦ обвинетото правно лице и одговорното лице Т. К. затоа што низ транзитниот промет оствариле незаконска имотна корист во износ од 2.283.210 дин., на тој начин што засметувале повисока стапка од дозволената за покривање на трошоците во прометот во транзит.

Ликвидациониот управник ја побива пресудата поради нецелосно утврдена фактичка состојба.

Второстепениот суд ја одбил жалбата како неоснована.

Првостепениот суд правилно го огласил за одговорно и парично го казнил правното лице за сторениот стопански престап, иако против него е отворена редовна ликвидација. Според одредбите од чл. 11 од ЗСП правно лице кое се наоѓа под стечај може да биде огласено за одговорно, но не може да му се изрече казна. Во конкретниов случај обвинетото правно лице не се наоѓа под стечај, туку против него е отворена редовна ликвидација.

(Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија, Спж. бр. 114/87 од 12. IV 1987 г.)

РЕГИСТРИ

РЕГИСТАР
НА КРИВИЧНОТО ПРАВО

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката во оваа книга)

А. Начелни ставови и заклучоци од заедничките седници и советувања на: Сојузниот суд, врховните судови на републиките и на покраините и Врховниот воен суд, во врска со примената на кривичното материјално и процесно право во 1985—1989 г.

I. На XXX заедничка седница одржана на 22 и 23. V 1986 г.

- начелен став 1/86, чл. 364 ст. 1 т. 8 од ЗКП;
- начелен став 2/86, чл. 15 ст. 2 од ЗВС.

II. На XXXIV заедничка седница одржана на 17 и 18. VI 1987 г.

- начелен став 3/87, чл. 136 ст. 1 од ЗКП;
- начелен став 4/87, чл. 378 од ЗКП.

III. На XXXVI заедничка седница одржана на 17. V 1988 г.

- начелен став 1/88, чл. 471 од ЗКП;
- начелен став 2/88, чл. 96 ст. 2 и чл. 420 в. в. чл. 429 од ЗКП;
- начелен став 3/88, чл. 426 ст. 1 од ЗКП;
- начелен став 4/88, чл. 99 од КЗ на СФРЈ;
- начелен став 5/88, чл. 56 ст. 2 од ЗСП.

IV. На LXII заедничка седница одржана на 22. VI 1989 г.

- начелен став 1/89, чл. 134 ст. 2 од КЗ на СФРЈ;
- начелен став 2/89, чл. 376 од ЗКП;
- начелен став 3/89, чл. 446 ст. 1 од ЗКП;
- начелен став 4/89, чл. 199 ст. 2 од ЗКП.

V. На советувањето одржано на 24 и 25. V 1986 г.

- заклучок бр. 1/86, чл. 197 ст. 2 од ЗКП;
- заклучок бр. 2/86, чл. 300 ст. 3 од ЗКП;
- заклучок бр. 3/86, чл. 161 од КЗ на РМ;
- заклучок бр. 4/86, чл. 161 од КЗ на РМ;
- заклучок бр. 5/86, чл. 515 од ЗКП.

VI. На советувањето одржано на 18. VI 1987 г.

- заклучок бр. 1/87, чл. 81 ст. 2 од ЗДР;
- заклучок бр. 2/87, чл. 520 од ЗКП;
- заклучок бр. 3/87, чл. 88 од КЗ на СФРЈ.

VII. На советувањето одржано на 18. V 1988 г.

- заклучок бр. 1/88, чл. 129 од КЗ на РМ;
- заклучок бр. 2/88, чл. 155 ст. 1 од КЗ на РМ;
- заклучок бр. 3/88, чл. 155 ст. 1 од КЗ на РМ;
- заклучок бр. 4/88, чл. 161 ст. 1 од КЗ на РМ.

VIII. На советувањето одржано на 24. VI 1989 г.

- заклучок бр. 9/89, чл. 401 ст. 1 т. 1 од ЗКП;
- заклучок бр. 10/89, чл. 520 од ЗКП;
- заклучок бр. 11/89, чл. 383 од ЗКП;
- заклучок бр. 12/89, чл. 427 од ЗКП.

Б. Општ дел од кривичните закони

Нужна одбрана — чл. 9 од КЗ на СФРЈ

- треба да биде насочена само спрема лице кое врши истовремен противправен напад — — — — — 1
- дејствување на нужна одбрана кога обвинетиот ненадејно и од разни страни во темница од повеќе лица бил нападнат — — — — — 2
- пречекорување — — — — — 13

Пресметливост — чл. 12 од КЗ на СФРЈ

- мирисот на алкохол како доказ за намалена пресметливост — — — — — 3
- *actiones liberae in causa* — — — — — 4

Одмерување на казна — чл. 41 од КЗ на СФРЈ

- пушката со која е извршено кривичното дело и која незгодата не е одлеснителна околност — — — — — 5

Стек на кривични дела — чл. 48 од КЗ на СФРЈ

- кога фалсификувањето е начин на сторувањето на злоупотребата на службената положба не постои стек — 6
- обвинетиот сторил 2 кривични дела во реален стек кога го преправил износот во штедната книшка врз основа на што од благајната подигнал средства кои не биле заштедени — — — — — 7

Одземање на предмети — чл. 69 од КЗ на СФРЈ

- пушката со која е извршено кривичното дело и која не е сопственост на сторителот се одзема, доколку од сопственикот не била чувана — — — — — 8
- возилото што не било употребено за извршување на кривичното дело не се одзема — — — — — 9

Тек и прекин на застарувањето на извршувањето на казната — чл. 99 од КЗ на СФРЈ

- доставувањето на правосилна пресуда за извршувањето на казната го прекинува текот на застарувањето — — 10

В. Посебен дел од кривичните закони

Неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги — чл. 245 од КЗ на СФРЈ

- повеќе лица се сметаат и две лица здружени заради вршење на делата од ст. 1 — — — — — 11

Убиство — чл. 37 од КЗ на РМ

- убиство не е извршено од безобзирна одмазда ако убиената постојано се заканувала дека на обвинетата ќе ѝ ги убие децата — — — — — 12
- соизвршители на кривичното дело убиство се сите напаѓачи врз покојниот кои го сакале делото, без оглед на тоа што смртоносните повреди ги нанел само еден од нив — — — — — 14
- убиство сторено во силна раздразнетост — — — — — 15

Облуба или противприроден блуд со малолетно лице — чл. 97 од КЗ на РМ

- дете од 5 години е објект за извршување на кривично дело — — — — — 16
- ставање на половиот орган на обвинетиот во уста на малолетно лице од 4 години претставува противприроден блуд — — — — — 17

Вонбрачен живот со малолетно лице — чл. 106 од КЗ на РМ

- сторено е кога малолетното лице во време на вонбрачната заедница наполнило 14, а не наполнило 18 години 18

Запуштање и малтретирање на малолетно лице — чл. 109 од КЗ на РМ

- кривичното дело е довршено со подучувањето за питање и крадење — — — — — 19

Недозволена трговија — чл. 137 од КЗ на РМ	
— продажбата на тутун на овластена организација за откуп со која производителот немал склучено договор за откуп не претставува кривично дело — — — — —	20
Шумска кражба — чл. 151 од КЗ на РМ	
— заштитна шума е и онаа што ќе биде прогласена за таква од општината — — — — —	21
Кражба — чл. 155 од КЗ на РМ	
— делото останало во обид ако изнесениот предмет од магацинот бил сокриен во дворното место на организацијата со намера подоцна да биде присвоен — — —	22
Тешка кражба — чл. 156 од КЗ на РМ	
— претставува дрска кражба кога парите се одземени од оштетениот на спиење на очиглед на многу патници во автобусот — — — — —	23
Разбојништво — чл. 158 од КЗ на РМ	
— соизвршител е секој оној кој учествувал во присилбата и кражбата — — — — —	24
Злоупотреба на службената положба — чл. 177 од КЗ на РМ	
— врши продавачот продавајќи предмети со кои продавницата не е задолжена кога со парите од нивната продажба го покрива кусокот — — — — —	25
— одговорно лице — машинобравар, сервисер, контролор на бензиска пумпа ако ги врати бројчениците од пумпите иако вон работно време го врши делото — —	26
Проневера — чл. 178 од КЗ на РМ	
— ненавременото отчитување со бонови за гориво секогаш не претставува доволен доказ за постоење намера за прибавување на имотна корист — — — — —	27
Недозволено држење на оружје или распрскувачки материји — чл. 218 од КЗ на РМ	
— автомат со барабан за муниција претставува огнено оружје чие набавување на граѓаните воопшто не им е дозволено — — — — —	28
Фалсификување исправа — чл. 222 од КЗ на РМ	
— правење препис на фалсификувана возачка дозвола од странско потекло претставува подготвително дејствие заради извршување на кривичното дело — — — — —	29

Загрозување на безбедноста на сообраќајот со опасно дејство или средство — чл. 241 од КЗ на РМ

— оставање необезбедено магаре покрај сообраќајницата може да претставува опасно дејствие — — — — — 30

Тешки дела против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот — чл. 243 од КЗ на РМ

— стручно неспособен и под дејство на алкохол сторителот дејствува со умисла — — — — — 31

Неукажување помош на лице повредено во сообраќајна незгода — чл. 244 од КЗ на РМ

— делото го извршува и возач под дејство на алкохол — 32

Кривично дело од чл. 72 од Законот за системот на просторно и урбанистичко планирање

— градба на куќа без градежна дозвола — — — — — 33

Г) Кривична постапка

Притвор

— определен притвор без предлог од истражен судија е во спротивност со чл. 197 од ЗКП — — — — — 34

— дали е истражниот судија надлежен да го укинува притворот врз понудена гаранција ако јавниот обвинител не дал согласност — — — — — 35

Повреди на постапката

— суштествено е повредена постапката ако во диспозитивот за делото е речено дека е сторено со свесна, а во образложението со несвесна небрежност — — — — — 36

— не се прави повреда на постапката доколку второстепениот суд се повикал на доказ што не бил изведен на претресот, доколку е очигледно дека и без него би била донесена исто таква одлука — — — — — 37

— суштествено е повредена постапката доколку на обвинетиот не му било овозможено користење на правото на завршен збор — — — — — 38

— соочување меѓу сооптужените — — — — — 39

— кога ќе се врши повреда на правото на одбрана со одбивањето да се изведат докази — — — — — 40

— кога диспозитивот од пресудата е нејасен — — — — — 41

— не се врши повреда на правото на одбраната на обвинетиот ако надлежниот тужител ја изменил квалификацијата од потешка на полесна — — — — — 42

— пресудата е нејасна и неразбирлива ако нема опис за умислата — — — — — 43

Повторување на постапката

- против пресуда донесена во неправо повторена кривична постапка — — — — — 44

Барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда

- не е дозволено кога жалбата на обвинетиот е отфрлена како неблагоприятна — — — — — 45
- исказите на сведоците во постапката по барањето за вонредно преиспитување на пресуда не можат да се преоценуваат — — — — — 46
- недоволно изнесените причини во образложението од пресудата не се основа за поднесување барање — — 47

Воспитна мерка

- при повторно одлучување за воспитната мерка советот за малолетници е должен да ги сослуша јавниот обвинител и малолетникот и неговите родители, или старателот — — — — — 48

АЗБУЧЕН ИМЕНИК
НА ГРАЃАНСКОТО ПРАВО

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката во оваа книга)

- А
- Авторско право — 1
Арондација — 15
Активна легитимација — 24
- Б
- Брачна заедница**
- сопственост — 2, 4, 5
- Брачни другари**
- издршка — 9, 10, 11
— важност на договор за отуѓен имот — 3
— подароци — 7, 13
- Брак**
- развод на брак — вина — 6
— поништување — 12
- В
- Воябрачна заедница**
- заеднички имот — 14
- Вонпроцесна постапка**
- упатување на вонпроцесна постапка — 78
- Г
- Градежно земјиште**
- право на трајно користење — заштита — 16
— право на поранешен сопственик — 17
— неважност на договор за продажба — 18
— потребно земјиште за користење на зграда —
- Д
- Договор**
- неважност — 3, 18, 39
— поништување — 40, 113

Договор за доживотна издршка

- раскинување — 31, 32, 33, 34, 35
- поништување — 34, 113
- исполнување во натура — 35
- форма — 37
- конверзија — 38
- деца — издршка — 8
- доделување — 28

Диви животни

- одговорност за штета — 65

Докази

- сослушување на странки — 87
- Доставување — 90

Експропријација

Е

- надоместок — 20

Ж

Жалба

- одлука по жалба — 88

З

Заеднички седници и советувања

- страница — 49, 59 на оваа книга

Заедничка сопственост

- во вонбрачна заедница — 14

Закуп

- трошоци за адаптација — 59

И

Издршка

- стасаност кај доделување на деца — 8
- брачни другари — 9, 10, 11
- меѓу браќа и сестри — 27

Извршна постапка

- непронајдени предмети — 103

К

- Конверзија на договор — 38
- Кредит — ненавремена уплата — 60
- Камата — 63, 64

Н

Наследување

- имот стекнат во брак — 5
- тестаментално — 29, 30
- важност на наследничка изјава — 30

Надоместок

- арондација — 15
- експропријација — 20

Неосновано збогатување, види: стекнување без основ

Надлежност

- стварна надлежност — 79, 80, 81, 82, 83
- месна надлежност — 84, 95

О

Одговорност за диви животни — 65

П

Подароци

- меѓу брачни другари — 7
- роднини на свршеници — 13
- продавање на подарен предмет — 76
- Пресуда — последици од укинување — 56
- Пресуда поради признавање — 86

Процесна постапка

- упатување на вонпроцесна постапка — 78
- стварна надлежност — 79
- суштествени повреди — 89, 91, 92, 93, 97, 100, 101, 104, 107
- Пасивна легитимација — 95
- Пресудена работа — 96, 112
- Признавање странска судска одлука — 99, 114

Р

Рокови

- продолжување рок за оспорување татковство — 96

Ревизија

- кај сопроцесништво — 102
- повторување на постапка — 105
- по протек на рокот — 106
- оставинска постапка — 108
- дозволеност — 109, 110, 111

С

Сопственост

- стекнување — 71, 75
- губење поради страно државјанство — 77
- трајна судбина на вградена инсталација — 73
- заеднички имот на брачни другари — 2
- вонбрачна заедница — 14
- одршка — 72
- напуштено земјиште — 21
- несовесно стекнување — 68
- споредна просторија — 69

Семејна заедница

- сопственост — 70
- Смеќавање на посед — 74
- Сопроцесници — ревизија — 102
- Советување и заеднички седници — од страница 49 до 59 на оваа книга

Станарско право

- на внука — 23
- активна легитимација — 24
- поништување на договор — 41

Стан

- привремено доделен — 25
- Судско порамнување — 94
- стекнување без основ — 57, 58

Т

Татковство

- продолжување рок за остварување — 26

Тапија

- стекнување сопственост — 68

Тестамент

- полноважност — 29
- исклучителни околности — 30

Тужба

- утврдување на факти — 98

Ш

Шума

- шумска штета — 66
- право на сопственост — 22, 72
- Штета — 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 61, 67
- Штедна книшка — упис — 62

РЕГИСТАР
НА ПРОПИСИТЕ ЗА УПРАВНИТЕ СПОРОВИ

(Прописите во регистарот се средени по азбучен ред на материјата. Бројот по цртичката го означува бројот на одлуката во оваа книга).

Воена обврска

Закон за заштита на членовите на семејствата на лица на задолжителна воена служба („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 18/76).

чл. 2 — 3

Закон за основните права на воените инвалиди и семејствата на паднатите борци („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 68/81).

чл. 12 ст. 3 — 4

Вработување

Закон за вработувањето и осигурувањето во случај на невработеност („Сл. в. на СРМ“ бр. 13/78).

чл. 28 ст. 3 — 1

чл. 29 ст. 1 т. 3 и 5 — 2

Градежно земјиште

Закон за градежното земјиште („Сл. в. на СРМ“ бр. 10/79).

чл. 12 — 5

чл. 16 ст. 1 — 6

чл. 17 ст. 3 — 7

чл. 23 — 9

Даноци

Закон за даноците на граѓаните („Сл. в. на СРМ“ бр. 45/77).

чл. 160 — 11

чл. 170 — 12

чл. 179 — 13

чл. 209 — 13

чл. 241 — 11

Закон за даноците на граѓаните („Сл. в. на СРМ“ бр. 12/87).

чл. 128 ст. 1 — 10

Закон за данокот на промет на недвижности и права („Сл. в. на СРМ“ бр. 40/84).

чл. 2 — 14, 15, 16

чл. 4 ст. 1 точка 5 — 17

- чл. 4 став 1 точка 11 — 19
- чл. 5 — 18, 20, 21, 22, 24
- чл. 12 — 18
- чл. 15 — 23
- чл. 29 — 12
- чл. 30 ст. 1 — 24

Додаток на деца

Одлука за утврдување на условите, начинот на остварување и висината на додатокот за деца за 1984 година („Сл. в. на СРМ“ бр. 2/84).

- чл. 14 ст. 1 — 26

Одлука за утврдување на условите, начинот на остварување и висината на додатокот на деца („Сл. в. на СРМ“ бр. 6/86).

- чл. 7 — 25

Закон за Центарот за образование на кадри за безбедност и општествена самозаштита („Сл. в. на СРМ“ бр. 30/77).

- чл. 43 — 25

Закон за општествена заштита на децата („Сл. в. на СРМ“ бр. 6/81 и 40/87).

- чл. 19 ст. 2 — 27

Живеалиште

Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните („Сл. в. на СРМ“ бр. 42/88 — пречистен текст).

- чл. 9 ст. 2 — 77

Инспекции

Закон за инспекцијата на трудот („Сл. в. на СРМ“ бр. 31/85).

- чл. 24, 25 — 28

Катастар

Закон за премерот и катастарот на земјиштето („Сл. в. на СРМ“ бр. 34/72 и 13/78)

- чл. 49 ст. 3 — 29

Национализација

Напатствие за пренесување сопственоста на национализираните недвижности на странските државјани, странските установи или странските приватни или јавно-правни лица („Сл. л. на ФНРЈ“ бр. 53/48)

- Точка 9 — 32

Образование

Закон за насоченото образование („Сл. в. на СРМ“ бр. 16/85).

- чл. 85 — 30

- чл. 89 — 30

- чл. 277 — 31

- чл. 288 — 31

Оружје

Закон за набавување, поседување и носење оружје („Сл. в. на СРМ“ бр. 22/81 — пречистен текст)
чл. 20 — 33, 34

Патни исправи

Закон за патните исправи на државјаните на СФРЈ („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 30/79)
чл. 43 ст. 1 — 35, 36, 66

Пасишта

Закон за управување и користење на пасиштата и утрините („Сл. в. на СРМ“ бр. 20/74)
чл. 24 — 37
чл. 31 — 37

Пензиско и инвалидско осигурување

Закон за основните права од пензиското и инвалидското осигурување („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 23/82).
чл. 48 ст. 1 — 38
чл. 73 ст. 1 — 39, 40

Закон за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. в. на СРМ“ бр. 18/83).
чл. 29 — 41, 45, 51
чл. 44 ст. 1 — 42
чл. 61 ст. 1 т. 1 — 43
чл. 61 ст. 1 т. 2 — 42
чл. 67 — 45
чл. 84 ст. 1 — 46
чл. 94 — 47
чл. 97 — ст. 2 — 48
чл. 139 — 49
чл. 149 — 50

Закон за матичната евиденција за осигурениците и за уживателите на права од пензиското и инвалидското осигурување („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 34/79).
чл. 31 — 53

Уредба за матичната евиденција на осигурениците и за уживателите на пензии („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 13/71).
чл. 8 — 53

Закон за проширена репродукција и минат труд („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 21/82).
чл. 85 ст. 2 — 54

Статут на СИЗ-от на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. в. на СРМ“ бр. 3/84).
чл. 24 ст. 2 т. 3 — 44
чл. 25 — 51
чл. 100 — 52

Службеност

Закон за експропријација („Сл. в. на СРМ“ бр. 47/73).
чл. 77 ст. 1 — 60

Социјална заштита

Закон за социјална заштита („Сл. в. на СРМ“ бр. 9/86 — пречистен текст).

чл. 20 — 62

чл. 84 ст. 1 — 63

Станбени односи

Закон за станбените односи („Сл. в. на СРМ“ бр. 36/73).

чл. 14 — 55, 56

чл. 19 — 57, 59

чл. 20 — 57, 59

чл. 54 — 58

чл. 56 — 59

Стопански дејности

Закон за вршење на стопански дејности со самостоен личен труд со средства на трудот во сопственост на граѓаните („Сл. в. на СРМ“ бр. 30/87).

чл. 13 ст. 1 т. 4 — 61

Радиоврски

Закон за системите за врски, за радиосообраќај и поштенски, телефонски и телеграфски сообраќај („Сл. в. на СРМ“ бр. 14/79).

чл. 35 ст. 2 — 64

Узурпации

Закон за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост („Сл. в. на СРМ“ бр. 31/72).

чл. 2 — 65

Управна постапка

Закон за општата управна постапка.

чл. 8 — 66

чл. 80 ст. 4 — 66

чл. 143 — 66

чл. 249 ст. 1 т. 2 — 67

чл. 249 ст. 1 т. 9 — 30, 68

чл. 278 ст. 2 — 69

Управни спорови

Закон за управните спорови

чл. 6 — 57, 70, 71, 72, 73, 74 и 75

РЕГИСТАР
НА СТОПАНСКОТО ПРАВО

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката во оваа книга)

1. Закон за води 1
2. Закон за деловни згради и деловни простории 3
3. Закон за договорите во превоз на железничкиот сообраќај 4
4. Закон за здравствена заштита 5
5. Закон за здружен труд 6—8, 73
6. Закон за извршна постапка 9—14, 82, 118
7. Закон за меница 15, 16
8. Закон за облигациони односи 2, 7, 18—24, 27—63, 65, 66, 93, 115
9. Закон за обезбедување на плаќањето меѓу корисниците на општествени средства 16, 17, 53, 54, 93
10. Закон за процесна постапка 12, 25, 26, 64, 67, 70, 77, 81—92, 94—118
11. Закон за основите на работењето на ОЗТ во областа на прометот со стоки и услуги во прометот на стоки и за системот на мерки со кои се спречува нарушувањето на единствениот југословенски пазар во таа област 68
12. Закон за станбени задруги 69
13. Закон за постапката за упис во судскиот регистар 69, 70
14. Закон за претпријатијата 71
15. Закон за радиодифузија 72
16. Закон за редовни судови 73
17. Закон за стечај и присилно порамнување на организациите на здружен труд 74—77, 99
18. Општи узанси за промет 55
19. Самоуправна спогодба за условите и начинот за користење на здравствена заштита надвор од подрачјето на СИЗ на здравственото осигурување и на здравството на која и припаѓа осигуреникот 78
20. Самоуправна спогодба за начинот и постапката за користење здравствена заштита надвор од подрачјето на СИЗ на здравственото осигурување и на здравството на која ѝ припаѓа осигуреникот 79
21. Правилник за начинот на остварување на правата од здравствено осигурување на воените осигуреници и членовите на нивно семејство 80

РЕГИСТАР

НА СТОПАНСКИТЕ ПРЕСТАПИ

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката во оваа книга)

1. Закон за амортизација на општествените средства 1
2. Закон за девизно работење и кредитни односи со странство 2, 3
3. Закон за здружен труд 4
4. Закон за изградба на инвестициони објекти 5
5. Закон за книговодство 6—8
6. Закон за мерни единици и мерила 9, 10
7. Закон за обезбедување на плаќањето меѓу корисниците на општествени средства 11, 20
8. Закон за основите на безбедноста на сообраќајот на патиштата 12
9. Закон за основите на работењето на ОЗТ во областа на прометот на стоки и за системот на мерки со кои се нарушува единствениот југословенски пазар во таа област 13, 27
10. Закон за основите на работењето на организациите на здружен труд 14
11. Закон за промет на стоки и услуги во странство 16—19
12. Закон за Службата на општествено книговодство 20
13. Закон за стандардизација 21
14. Закон за утврдување и распоредување на вкупен приход и доход 24
15. Закон за стопански престапи 27, 28
16. Уредба за задолжителен рок во кој ОЗТ кои вршат услуги на превоз со железница се должни да вршат истоварување, односно натоварување на стоки 25, 26

С К Р А Т Е Н И Ц И

Заради економичност во печатењето законите и некои други акти ги даваме со скратеници по азбучен ред иако во одлуките се дадени целосно

ЗА	Закон за арондацијата (Сл. в. на СРМ — 18/86)
ЗАОС	Закон за амортизација на општествените средства
ЗАП	Закон за авторското право (Сл. л. на СФРЈ — 19/78)
ЗБ	Закон за бракот (Сл. в. на СРМ — 35/73)
ЗВ	Закон за водите (Сл. в. на СРМ — 6/81 и 13/82)
ЗВИ	Закон за воените инвалиди — пречистен текст (Сл. л. на СФРЈ — 39/77)
ЗВОСН	Закон за вработувањето и осигурувањето во случај на невработеност (Сл. в. на СРМ — 13/78)
ЗВП	Закон за вонпроцесната постапка
ЗВПД	Закон за вкупниот приход и доход
ЗВС	Закон за воените судови
ЗВСЗК	Закон за висина на стапката на затезна камата (Сл. л. на СФРЈ — 57/89)
ЗГЗ	Закон за градежното земјиште (Сл. в. на СРМ — 10/89)
ЗДГ	Закон за данокот на граѓаните
ЗДЗДП	Закон за деловни згради и деловни простории
ЗДПЖС	Закон за договорите во превозот на железничкиот сообраќај
ЗДПНП	Закон за данокот на промет на недвижности и права (Сл. в. на СРМ — 40/84)
ЗДППС	Закон за договорите за превоз во патниот сообраќај
ЗДР	Закон за девизното работење
ЗДРКОС	Закон за девизното работење и кредитните односи со странство (Сл. л. на СФРЈ — 15/77)
ЗДУ	Закон за државната управа (Сл. в. на СРМ — 45/80)
ЗЕ	Закон за експропријација (Сл. в. на СРМ — 47/73 и 22/76)
ЗЕНОС	Закон за евиденцијата на недвижностите во општествена сопственост (Сл. в. на СРМ — 40/72)
ЗЗЕН	Закон за заштита од елементарни непогоди
ЗЗЗ	Закон за здравствената заштита (Сл. в. на СРМ — 10/83)
ЗЗКЗЗ	Закон за заштита на користење на земјоделското земјиште (Сл. в. на СРМ — 7/86)
ЗЗТ	Закон за здружениот труд (Сл. л. на СФРЈ — 53/76)
ЗЗЧСЛЗВС	Закон за заштита на членовите на семејството на лицата на задолжителна воена служба (Сл. л. на СФРЈ — 18/76)

ЗИДЗДРКОС	Закон за измени и дополненија на Законот за девизното работење и кредитните односи со странство (Сл. л. на СФРЈ — 71/84)
ЗИДЗЕ	Закон за изменување и дополнување на Законот за експропријација (Сл. л. на СФРЈ — 3/68)
ЗИДЗНПСР	Закон за изменување и дополнување на Законот за национализација на приватните стопански претпријатија (Сл. л. на ФНРЈ — 35/47)
ЗИДЗПП	Закон за измени и дополненија на Законот за процесната постапка (Сл. л. на СФРЈ — 69/82)
ЗИЗЕ	Закон за измена на Законот за експропријација (Сл. л. на СФРЈ — 5/68)
ЗИИО	Закон за изградба на инвестициони објекти
ЗИНБКП	Закон за издавање нови банкноти и ковани пари (Сл. л. на СФРЈ — 33/65, 57/65, 54/67, 15/70 и 57/83)
ЗИП	Закон за извршната постапка (Сл. л. на СФРЈ — 20/78)
ЗИТ	Закон за инспекцијата на трудот (Сл. в. на СРМ — 3/85)
ЗК	Закон за книговодството (Сл. л. на СФРЈ — 25/81)
ЗКП	Закон за кривичната постапка (Сл. л. на СФРЈ — 4/77, 36/77)
ЗЛ	Закон за ловството (Сл. в. на СРМ — 5/73)
ЗМ	Закон за меницата
ЗМД	Закон за музичката дејност (Сл. в. на СРМ — 25/79)
ЗМЕМ	Закон за мерните единици и мерила
ЗМЕОУППИО	Закон за матичната евиденција за осигурениците и уживателите на правото од пензиското и инвалидското осигурување (Сл. л. на СФРЈ — 34/79)
ЗН	Закон за наследувањето (Сл. в. на СРМ — 35/73)
ЗННЗГ	Закон за национализација на наемни згради и градежно земјиште (Сл. л. на СФРЈ — 52/58)
ЗНО	Закон за насоченото образование (Сл. в. на СРМ — 16/85, 29/86 и 7/88)
ЗНПНО	Закон за набавување, поседување и носење оружје (Сл. в. на СРМ — 22/81)
ЗНПСР	Закон за национализација на приватните стопански претпријатија
ЗОБКС	Закон за основите на банкарскиот и кредитниот систем (Сл. л. на СФРЈ — 70/85)
ЗОБСП	Закон за основите на безбедноста на сообраќајот на патиштата (Сл. л. на СФРЈ — 68/80)
ЗОЗД	Закон за општествена заштита на децата (Сл. в. на СРМ — 6/81 и 40/87)
ЗОО	Закон за облигационите односи
ЗОПВИСПБ	Закон за основните права на воените инвалиди и семејствата на паднатите борци — пречистен текст (Сл. л. на СФРЈ — 31/86)
ЗОПКОС	Закон за обезбедување на плаќањето помеѓу корисниците на општествени средства (Сл. л. на СФРЈ — 60/75)
ЗОППИО	Закон за основните права од пензиското и инвалидското осигурување (Сл. л. на СФРЈ — 23/82, 77/82 и 18/83)

ЗОПС	Закон за општествениот правобранител на самоуправувањето — пречистен текст (Сл. в. на СРМ — 32/84)
ЗОРД	Закон за односите на родителите и децата (Сл. в. на СРМ — 5/73)
ЗОРОЗТ	Закон за основите на работењето на ОЗТ во областа на прометот со стоки и услуги и за системот на мерките со кои се опречува нарушување на единството на југословенскиот пазар во таа област (Сл. л. на СФРЈ — 43/76)
ЗОРОЗТОПСУ	Закон за основите на работењето на ОЗТ во областа на прометот на стоки и услуги (Сл. л. на СФРЈ — 43/76)
ЗОСПО	Закон за основните сопственосно-правни односи
ЗОУП	Закон за општата управна постапка
ЗП	Закон за претпријатијата
ЗПЖП	Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето (Сл. в. на СРМ — 42/88)
ЗПЖПГ	Закон за пријавување на живеалиштата и престојувалиштата на граѓаните (Сл. в. на СРМ — 15/72)
ЗПЗСР	Закон за постапката за запишување во судскиот регистар
ЗПИДСФРЈ	Закон за патните исправи на државјаните на СФРЈ (Сл. л. на СФРЈ — 30/79, 36/79 и 53/85)
ЗПИО	Закон за пензиското и инвалидското осигурување (Сл. в. на СРМ — 18/83 и 4/87)
ЗПКЗ	Закон за премерот и катастарот на земјиштето (Сл. в. на СРМ — 27/86)
ЗПО	Закон за пензиското осигурување (Сл. л. на ФНРЈ — 51/57)
ЗПН	Закон за процесната постапка (Сл. л. на СФРЈ — 4/77)
ЗППНСС	Закон за посебните процесни постапки во семејните спорови (Сл. в. на СРМ — 13/78)
ЗПСУПС	Закон за промет на стоки и услуги во прометот на стоки
ЗПРМТ	Закон за проширена репродукција и минат труд (Сл. л. на СФРЈ — 21/81)
ЗПСУС	Закон за промет со стоки и услуги со странство (Сл. л. на СФРЈ — 15/87)
ЗР	Закон за радиодифузијата (Сл. в. на СРМ — 20/74)
ЗРО	Закон за работните односи
ЗРС	Закон за редовните судови (Сл. в. на СРМ — 17/79)
ЗРСЗПДЗОО	Закон за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи (Сл. л. на СФРЈ — 43/82)
ЗС	Закон за сметководството
ЗСВРПТТС	Закон за системите за врски за радиосообраќај и ПТТ сообраќај (Сл. в. на СРМ — 14/82)
ЗСЗ	Закон за социјална заштита (Сл. в. на СРМ — 9/86)
ЗСЗА	Закон за станбените задруги (Сл. в. на СРМ — 46/82)
ЗСЗСПДВИ	Закон за спречување на злоупотребите на слободата на печатот и другите видови информации

ЗСЗТ	Закон за судовите на здружениот труд (Сл. в. на СРМ — 41/75, 6/81, 46/82, 11/87)
ЗСИЗС	Закон за СИЗ-овите на становањето — пречистен текст (Сл. в. на СРМ — 9/81)
ЗСО	Закон за станбените односи (Сл. в. на СРМ — 36/73, 14/75, 27/86)
ЗСОК	Закон за Службата на општественото книговодство
ЗСОКЦ	Закон за системот на општествена контрола на цените
ЗСП	Закон за стопанските престапи
ЗСПО	Закон за застареност на побарувањата
ЗСПОЗТ	Закон за санација и престанок на ОЗТ (Сл. л. на СФРЈ — 41/80, 25/81, 66/81, 28/83, 20/84, 7/85, 39/85, 9/86 и 40/86)
ЗСПУП	Закон за системот на просторното и урбанистичко планирање (Сл. в. на СРМ — 38/85)
ЗСТ	Закон за стандардизацијата
ЗСФЈНА	Закон за средствата за финансирање на ЈНА (Сл. л. на СФРЈ — 24/84)
ЗТ	Закон за тутунот
ЗУКПУ	Закон за управување и користење на пасиштата и утрините (Сл. в. на СРМ — 20/74)
ЗУРВПД	Закон за утврдување и распоредување на вкупниот приход на доходот
ЗУС	Закон за управните спорови
ЗЧ	Закон за чекот
ЗШ	Закон за шумите (Сл. в. на СРМ — 20/74 и 15/86)
КЗ	Кривичен закон (на СФРЈ — Сл. л. на СФРЈ — 44/76; на СРМ — Сл. в. на СРМ — 25/77)
НСА	Номенклатура на средствата за амортизација
ОВСЗК	Одлука за висината на стапката на затезната камата (Сл. л. на СФРЈ — 72/88)
ОЗБ	Основен закон за бракот
ОЗИССЗ	Основен закон за искористување на селско стопанско земјиште (Сл. л. на СФРЈ — 12/67)
ОЗПИО	Основен закон за пензиското и инвалидското осигурување (Сл. л. на СФРЈ — 51/64)
ОМПОВП	Основните материјално правни односи во воздушната пловидба (Сл. л. на СФРЈ — 22/77)
ОУПНРСЕСП	Одлука за условите под кои плаќањето и наплатувањето на работењето со странство се врши во ефективни странски пари (Сл. л. на СФРЈ — 2/83, 42/83)
ППСИС	Правилник за попис (инвентарисување на средствата и изворите на средствата — Сл. л. на СФРЈ — 40/81, 37/85)
ПКПМ	Правилник за квалитетот на производите на месо (Сл. л. на СФРЈ — 29/74, 13/78 и 40/80)
ПКЖМПШТБСТ	Правилник за квалитетот на житото, мелничните производи, пекарските тестенини и брзо смрзнатите теста
УЗ	Уредба за задолжителниот рок во кој ОЗТ што користат услуги на превоз на железница се должни да вршат истоварување односно утоварување на стоки
УУИ	Уредба за утовар и истовар
ДДО	Должничко доверителен однос

СОДРЖИНА

	Страна
РЕДАКЦИСКА БЕЛЕШКА — — — — — — — — — —	3
КРИВИЧНО ПРАВО — — — — — — — — — —	5
Начелни ставови — — — — — — — — — —	7
Кривичен закон — — — — — — — — — —	17
ГРАЃАНСКО ПРАВО — — — — — — — — — —	47
Начелни ставови — — — — — — — — — —	49
Материјално и процесно право — — — — — — — — — —	60
УПРАВНО ПРАВО — — — — — — — — — —	147
Начелни ставови — — — — — — — — — —	149
Управни спорови — — — — — — — — — —	157
СТОПАНСКО ПРАВО — — — — — — — — — —	215
Заклучоци — — — — — — — — — —	217
Материјално и процесно право — — — — — — — — — —	220
СТОПАНСКИ ПРЕСТАПИ — — — — — — — — — —	295
Регистар на кривичното право — — — — — — — — — —	313
Азбучен именик на граѓанско право — — — — — — — — — —	319
Регистар на прописите за управните спорови — — — — — — — — — —	323
Регистар на стопанското право — — — — — — — — — —	327
Регистар на стопанските престапи — — — — — — — — — —	328
СКРАТЕНИЦИ — — — — — — — — — —	329